

MORAVSKOSLEZSKÝ KRUH
LITTERA
SYNDIKÁT NOVINÁŘŮ

DRUHÉ
VYDÁNÍ

CD

Ladislav Vencálek

POZDNÍ SBĚR

Ladislav Vencálek

POZDNÍ SBĚR

PŘÍSPĚVEK K DĚJINÁM BRNĚNSKÉ
ŽURNALISTIKY

(MIMO JINÉ)

LITTERA BRNO 2019

Nakladatelství i autor děkují za podporu knihy Syndikátu novinářů České republiky.

CD písničky Divadla v podloubí

Texty © Ladislav Vencálek a Zdeněk Šlais, 1962–4

Hudba © Jiří Bulis, 1962–4

Illustrations © Jan Steklík, 2016

Illustrations © Zdeněk Bláha, 2018

Foto © Přemysl Dížka, 2018

© Moravskoslezský kruh, z. s., 2016

© Vydavatelství Littera, 2019

ISBN 978-80-7607-001-1

KNÍŽKA má dvě části. První obsahuje původní vydání z roku 2016, druhé doplňky, které vznikly po tomto datu.

První vydání spatřilo světlo světa díky nabídce vydavatelství Moravskoslezský kruh a díky finančnímu příspěvku Syndikátu novinářů, za což autor děkuje. Jsou tam dvě hříčky, které snad současníkům přiblíží a pamětníkům připomenou dávno minulé časy. Provozovaly se na jevištích na počátku šedesátých let. Kabaret Růže a dvě kosti stehenní vznikl v Divadle v podloubí, které autor založil za svého působení v Chomutově, byv tam na umístěnkou odeslán po studiu geologie v Brně. Krom autora v něm působili tři studentíci, Zdeněk Šlais, Theodor Raidl a Jiří Bulis. V letech 1962–1964 sjezdili s tímto pásmem textů, básniček a písniček desítky míst v Čechách, na Moravě i na Slovensku. Text i s písničkami vyšel v Repertoáru malé scény.

Pak je zde hříčka nazvaná Sekretářova milénka, napsaná pro ročníkovou práci Jiřího Bulise, který se mezitím stal studentem skladby na JAMU v Brně. Žel, hudební zápis se nezachoval.

Následuje několik volných textů najmě z oblasti, která je vzhledem k věku autorovi nejbližší, oblasti zdravotní. Pak jsou tu ukázky z autorova profesního života, který se odbýval v časopise Zálesák, v Brněnském večerníku, Svobodném slově, časopisech Bariéry a Konec konců, v internetovém médiu jihomoravských novinářů www.brnozurnal.cz, časopise KAM v Brně, v novinách Pečuj doma aj.

Druhé vydání je obohaceno mj. o úryvky z knížky, kterou autor připravuje s pány Zdeňkem Bláhou, malířem a Přemyslem Dížkou, fotografem, a je o Brně.

Obrazová výzdoba prvního dílu je dílem Jana Steklíka z Ústí nad Orlicí a kavárny Švanda v Brně. S jeho laskavým svolením byly do této knížky odkloněny kresby z časopisů Host do domu roč. 1962–1964, Veronika roč. 2002–2004, Konec konců 2008, časopisu 4× doma č. 1 a měsíčníku Silniční obzor 1992/2 a 2000/11.

V knížce najdete i CD s písničkami Divadla v podloubí, k nimž napsali texty autor a Zdeněk Šlais, který je nazpíval. Raná hudba Jiřího Bulise si zaslouží připomenutí.

VOLNÁ TVORBA

HŘÍČKU Růže a dvě kosti stehenní hrálo chomutovské a později mostecké Divadlo v podloubí v letech 1962 až 1964 a jeho aktéři si vysloužili přízvisko divocí zajíci z Chomutova — to, co říkali a prozpěvovali na jevištích závodních a mládežnických klubů, nebyla totiž ani tzv. komunální satira, nenapodobovalo to ani dvojici V+W, ani S + Š, ani zadumaná divadla poesie — ve své naivitě říkali věci až příliš otevřeně. Procházelo jim to — snad proto, že se zdáli být málo nebezpeční: zajíci — tři studentíci před maturitou a jeden čerstvě vyštudovaný geolog. Ve známost vešli v roce 1962, když na Wolkerově Prostějově, v hlavním a závěrečném pořadu zaskočili za tehdy známé brněnské divadlo X 59, jehož aktéři, Jiří Štědroň, Ladislav Frej, Petr Skoumal, Radim Vašínska a další nedorazili včas. Následovalo pozvání do Prahy, do právě se rodící Violy, kde Divadlo v podloubí účinkovalo čtrnáct dní — pak pozvánky po celé vlasti...

Několik textů z té doby snad ozřejmí přemýšlení aktérů, i dobu, v níž se pohybovali.

Dokumentují ji i písničky, které najdete na přiloženém CD, jejichž hudbu psal tehdy šestnácti a sedmnáctiletý chomutovský gymnazista Jiří Bulis, který se pak po letech stal dodavatelem hudby k hrám Boleslava Polívky, brněnského Divadla na provázku, HaDivadla, divadel pražských, hudby filmové a mnoha desítek písní a šansonů.

RŮŽE A DVĚ KOSTI STEHENNÍ

Ukázky z textu

Příběh Samaritánův

(K účinkování bývali na pódiu přizváni i diváci)

SAMARITÁN: Soudružky a soudruzi, vezměte si naše babičky. Na polích se nám tehdy kamení rodilo, jaké to byly vztahy?

VŠICHNI: Kapitalistické!

SAMARITÁN: Tak, správně. A kolik měly naše babičky dětí?

VŠICHNI: *křičí různá dvojmístná čísla*

SAMARITÁN: Ano, tak, pět, šest, ba i více. A vidíte, jací jsme. A co dnes? Co se nám dnes rodí na polích?

VŠICHNI: Úroda!

SAMARITÁN: A jaké jsou to tedy vztahy?

VŠICHNI: Socialistické na přechodu!

SAMARITÁN: Ano, tak je třeba věci hodnotit. A proč nejsou děti? Odpovím si sám. Dnes všichni chtějí mít auto a ne děti. Maloměšťáci! Vezměte si naše babičky. Na polích se tehdy kamení rodilo. Jaké to byly vztahy?

VŠICHNI: Kapitalistické!

SAMARITÁN: A měly naše babičky auta?

- VŠICHNI: Měly, neměly, měly, neměly...
- SAMARITÁN: Tak znova. A měly naše babičky auta?
- VŠICHNI: Neměly, neměly, neměly!
- SAMARITÁN: Ano. Neměly. A měly naše babičky dítě?
- VŠICHNI: Neměly, neměly, neměly!
- SAMARITÁN: Tak znova. A měly tehdy naše babičky dítě?
- VŠICHNI: Měly!
- SAMARITÁN: Ano, měly. A kde je chyba? Odpovím si sám. V nás je chyba, my nevychováme v lidech touhu po dětech, touhu po šťastném rodinném životě. Ano, my musíme lidi vychovat k tomu, aby se nám množili! Podívejte se, náš člověk chce auto a byt a ledničku a pračku a televizor, atd. Je to správné?
- VŠICHNI: *mlčí, dívají se po sobě*
- SAMARITÁN: No, je to správné, soudruzi, ale není správné, že dítě dnes figuruje v tomto výčtu až na posledním místě. A ptám se, proč. Odpovím si sám. Naše lidi se nám nebudou množit, dokud nám neuvěří, že žádné auto, žádný byt, žádný televizor, žádná pračka atd., nenahradí živé dítě. A my si musíme lidi vychovat, aby se nám takto neprojevovali. Podívejte se na naše babičky. Co se nám tehdy na polích rodilo?
- VŠICHNI: Kamení!
- SAMARITÁN: Jaké to byly vztahy?
- VŠICHNI: Kapitalistické!
- SAMARITÁN: A měly tehdy naše babičky auta, televizory, pračky, ždímačky, ledničky atd.?
- VŠICHNI: Neměly!
- SAMARITÁN: A měly děti?
- VŠICHNI: Měly!
- SAMARITÁN: Tak vidíte. A co se nám dnes rodí na polích?
- VŠICHNI: Úroda!
- SAMARITÁN: A jaké jsou to tedy vztahy?
- VŠICHNI: Socialistické na přechodu!
- SAMARITÁN: A máme děti?
- VŠICHNI: Nemáme!
- SAMARITÁN: No, soudruzi, máme i nemáme. A co je tedy naším úkolem? Odpovím si sám: tak nějak přesvědčit lidi, soudruzi a soudružky, že ne auto, ne lednička, ne pračka, ne ždímačka, atd., ale člověk je to hlavní v tom našem snažení. Nyní víte, co já vím, tak jděte a množte se.
- VŠICHNI: *volají hurá a odcházejí množit se.*

*Stáli jsme vysoko nad městem
na rozhledně
V dohledu ani živáčka
Políbil jsem ji
Řekla: Nemám ráda lidi, jsou zlí, pokryteční a lžou
Políbil jsem ji
Řekla: Nemám ráda lidi, jsou zlí a pokryteční
Políbil jsem ji
Řekla: nemám ráda lidi, jsou zlí
Políbil jsem ji
Řekla: nemám ráda lidi
Políbil jsem ji tedy ještě jednou
Řekla: Zdá se mi, že jsem se mylila
Odešel jsem, raduje se z dobře vykonané politicko-výchovné práce*

* * *

Celé dva týdny strávili pionýři a pionýrky ze všech končin republiky na táboře. Celé dva týdny, které představovaly nepřetržitý sled vzrušujících zážitků. Výlety na některá památná místa, návštěvy některých rodných domků, odpoledne vyplněná veselými hrami na mytínech, hrami, které ač starší formou, nově obsahem, tak dobře rozvíjejícím dětskou fantasií, ať už jde o závodivé hry v pytlicích, nebo, proč to neříci, zajímavé branné hry s některými vojenskými jednotkami. To vše zanechalo v dětech nezapomenutelné dojmy.

Ale přece jen nehlubším zážitkem pro každé z dětí byly besedy. Besedy s představiteli, probíhající na lesních paloucích, pod vysokými borovicemi kraje. V tomto prostředí se chlapci a děvčata snadno svěřovali představitelům se svými dětskými trampotami, dětskými problémy, dětskými nadějemi, dětskými touhami i dětskými sny. A představitelé, pozorně vyslechnuvše tato malá dětská tajemství, vyprávěli. Malí posluchači vydrželi celé hodiny bez dechu sledovat poutavá vyprávění ze života některých našich předků, veselé historky ze života některých důstojníků i poučné příběhy ze života představitelů. A vysoké borovice kraje radostně šuměly a kývaly moudrými hlavami, přitakávající novým přátelstvím. Ale nejen o turistice hovořili chlapci a děvčata. Řeč se stočila i na problémy investiční výstavby a na zážitky. A tu si chlapci a děvčata nenechali ujít jedinou příležitost pochlubit se vtipnými historkami, v nichž někteří jejich kamarádi sami zneškodnili některé z diversantů.

Dlouho do noci pokračoval na mnoha místech tlumený hovor, na mnoha místech se ozval veselý i zádušný zpěv. Nejeden z pionýrů našel zde, pod vysokými borovicemi kraje, nového tátu a novou mámu. Nerady se děti loučily s představiteli. Ale řád tábora je neúprosný. Jedno po druhém odcházelo do stanů. Představitelé pak ještě chvíli setrvali v soudružském rozhovoru s vedením tábora.

Avšak již první paprsky slunce za chladného rána plného rosy ozářily lesní cestu hustě lemovanou špalíry dětí ve svátečním, po níž k polednímu odjeli hosté. Ne, na dnešní den děti nikdy nezapomenou.

* * *

Opět jsme navštívili soudruha Nezdolu v jisté neodkladné záležitosti. Soudruh bydlí v pěkném rodinném domku německého stylu. Domek ten je obklopen anglickým plotem. Okna bývají často vyzdobena vlaječkami spřátelených zemí. Přišel nám otevřít malý Kája, zhruba jednorozční Nezdolův synek, roztomilý v něžném bílém širůčku.

Á soudruzi z výboru, nemýlím-li se, no tak pojďte dál...

Vešli jsme do útulné předsínky, vyzdobené Nezdolovými trofejemi.

Tudy, do parádního pokoje pravil Kája a přisunul ke krbu kožená křesla. Posadili jsme se. Rozhostilo se příjemné ticho. Chvilku zadumání protrhl Kájův roztomilý hlásek:

Je to ale dnes psí zima, vidíte, soudruzi, takovou ještě nepamatuju. Psa bych z domu nevyhnal, ale člověk, člověk musí. Víte, je to překvapující, ale někdy nám člověk vydrží víc, než to zvíře. Nemám v tom dosud jasno.

Tu zazněl zvonek a ve dveřích stanul soudruh Nezdola.

Á soudruzi z výboru, nemýlím-li se, no tak pojďte dál. A co ty drobtu dosud nespíš?

Ále, pravil Kája, tuhle jsem se soudruhy trochu rozmloval, chceš káfé?

I ty můj jeden drobtu, zvolal Nezdola, uchopil Kāju do náruče, zatočil se s ním po sekniče, až nám bílý širůček slétl k nohám.

Víte, ten drobet, po odchodu mé soudružky ženy, je teď jediná má radost, pravil, ukládaje Kāju do postýlky.

Spi synáčku spi, zazpíval a zatlačil mu navyklým pohybem očka.

Ještě chvíli jsme se dívali na nevinnou tvář malého drobta a pak jsme přistoupili ke svým záležitostem.

* * *

*Šel jsem dlouhou ulicí
všechny hezké dívky pluly v lodičkách s vysokými štíhlými podpatky
opačným směrem
Bylo mi to divné
Na konci ulice jsem se obrátil a vydal se nazpět
Všechny hezké dívky pluly v lodičkách s vysokými štíhlými podpatky
opačným směrem
Dlouho jsem o tom přemýšlel*

* * *

Je šedivý zimní podvečer.

Přicházejí nejmilejší Nezdolovy chvilky.

V kamnech vesele hučí, plaménky neposedně poskakují. Ve velkém křesle sedí drobná Nezdolova žena, plete a čeká dítě.

V takových chvílích si Nezdola přestává lámat hlavu, přistupuje k ženě a pokládá svou šedivku do jejího klína. A ona odkládá pletení a víská. Nezdola tiše sní, nebo čte velké noviny. Avšak tato chvilka netrvá věčně. Znovu a znovu vstává Nezdola z ženina klína, aby vyrážel za úkoly. Tak je tomu i tentokrát. Telefon zazvoní a již ho veze služební vůz hlavní ulicí, pak odbočí na ulici vedlejší a pak na polní cestu. I tady je krásně. Kol okénka se míhají vísky (každá má své jméno), hory, doly, hutě a květy... A všude se něco děje. Bory šumí, v sadě stkví se jara květ. Soudruhu zastav, volá Nezdola, je čas, říká a vyskakuje z vozu. A ledva se chodidly dotkne země, zazní vůkol jásot a zpěv tisíců hrdel a Nezdola je zasypan květy. To pracující z blízké víscky vyjadřují svou vděčnost.

Ó, říká Nezdola.

Očekávali jsme vás, odpovídá na tuto myšlenku tamní tajemník. A opět jásot a opět květy. Slovy nelze popsat nadšení, jež se zmocnilo pracujících, kteří se v tak hojném počtu zúčastnili tohoto improvizovaného holdu. Avšak jak to udělat, aby Nezdola mohl všem pohlédnout do očí, všem položit ruku na srdce? Nic snazšího. Někdo přinesl židli a Nezdola na ni vylezl. A to je chvíle, kdy se pracující mohou pochlubit svými úspěchy. Ukáží Nezdolovi kolektiv vyspělých dojiček, lípu pět set let starou, kterou ani pět statných pracujících neobejme, na důkaz čehož se pět statných pracujících za ruce vezme a lípu matičku neobejme. Po té předají pracující Nezdolovi některé dárky a přijmou z jeho rukou dar nejcennější... (*Pozor, dle místních podmínek*). Na závěr besedy setrvají všichni v přátelském rozhovoru. Pak se pracující unaveni, ale šťastni rozcházejí do svých domovů. Nezdola nasedá do služebního vozu a již mu před očima míjejí vísky a lesy, stráně a hory a doly a květy, bodláčí (i to bodláčí má u nás své jméno) a pak polní cesta přechází v silnici třetí třídy, ta v druhou třídu a ta v první a pak již mu nad hlavou září zářivky. Služební vůz zastavuje, Nezdola svěže vyskakuje, kráčí nahoru, otevírá, přistupuje ke své drobné ženě, která ve velkém křesle plete a čeká dítě. Nezdola pokleká, pokládá jí svou šedivku ustaranou do klína, ona odkládá pletení, bere ji do rukou a víská...

* * *

*Kdypak tě zas uvidím
pravila myš kouzelníkoví
když ji vsouval do rukávu*

* * *

*Ve hřbitovním usnesení
odklepnuto zaházení*

*Ani na poslední schůzi nebylo otázek
Po skončení zaházení
lopatička hlásí
Účast takřka stoprocentní
Absence jen ze strany nebožtíka*

* * *

*Soudruhu soudruhu
přinášíme vám růži
a dvě kosti stehenní
Výborně soudruzi
Ovšem co já s tím*

*Soudruhu soudruhu
viděli jsme padat hvězdu
Soudruzi vy jste ještě mladí
a mohli jste se mýlit*

* * *

Více o tomto období — a také písničky, které jej dokumentují — najdete na přiloženém CD.

Divadlo v podloubí, ač popotahováno po mládežnických i stranických sekretariátech se po roce 1964 rozpadlo přirozenou cestou. Autor těchto řádků se vrací do svého rodiště, do Brna, kde zakládá rodinu, přijímá různá dělnická zaměstnání, aby se posléze stal novinářem časopisu Zálesák, pak Brněnského večerníku a poté Svobodného slova, a po zániku této dosud nedoceněné tiskoviny časopisů Bariéry a Konec konců, Jiří Bulis se též přesouvá do Brna, na studia pedagogické fakulty a JAMU, Zdeněk Šlais, autor řady jemných básniček, ač po dvakráte přijat na studia FAMU nezvládá nápor života a odchází po dlouhé nemoci, Theodor Raidl se stává pedagogem a zůstává v severních Čechách.

V ROCE 1967 se Jiří Bulis a autor těchto řádků vzchopili k poslednímu společnému tvůrčímu pokusu. Jiří Bulis připravoval ročníkovou práci pro své studium skladby na JAMU, a tak hudbou okořenil následující text. Jmenovalo se to Sekretářova milenka, hrálo se v aule Janáčkovy akademie za přítomnosti slovního pedagogického sboru, spoluzáctva a hojné veřejnosti. Notový záznam hudby se, žel, nezachoval.

SEKRETÁŘOVA MILENKA

Text: Ladislav Vencálek

Hudba: Jiří Bulis

Hrají: 1. hudebník (klavír — Jiří Bulis)
2. hudebník (housle — Jan Beránek)
3. hudebník (basa — Josef Hanák)
4. hudebník (trubka — L. Vencálek)
Dívka — Eliška Balzerová

věnováno panu redaktorovi Milanu Uhdemu

*Vážený pane redaktore,
rozhodli jsme se svěřit Vám toto dílko, protože už dlouho nám leží v šuplíku. Původně
jsme s Vámi ani moc nepočítali. Nyní už pět měsíců hledáme někoho, kdo by hrál
s námi. To byste nevěřil, jak je těžké najít profesionálního muzikanta, který trpí stej-
nými komplexy jako my. A to se pořád mluví o jednotě amatérů a profesionálů.*

*Vážený pane redaktore, obracíme se tedy na Vás a jsme zvědaví, co s tím uděláte.
Únor 1967*

Tak si představte, pane redaktore, že se Vám na jevišti uklánějí čtyři hudebníci vy-
svátkování jako o Božím těle, celí v černém. (Jsou oděni v klasických koncertních
úborech, neb má vzniknout dojem, že jde o koncert vážné hudby).

A světlo v sále pohasíná a reflektory vyloupnou ty čtyři. Jeden usedá za klavír,
druhý má housle, třetí basu, čtvrtý trubku.

Ten s trubkou vykřikne: *Carrabinieri!* A všichni hrají Carrabinieri s velikou vervou.

Pak ten s basou vykřikne: *La dolce vita!* A všichni hrají velice sladce *La dolce vita*.

Pak ten u klavíru vykřikne: *E pericoloso sporghersi!* A všichni chvilku hrají
E pericoloso sporghersi a hru ukončí vítězným akordem.

A tu se Vám, pane redaktore, zdálky ozve nádherný dívčí hlas. Zpívá píseň beze slov.

A již je tu, krásná, v černých bikinkách, s náručí plnou květů. Prochází řadami
diváků, zpívá a rozdává květiny. Muzikanti, oslnění jejím půvabem povstávají a za-
čnou zpívat s ní.

Dívka se zarazí, přestane zpívat a s nepřítomným pohledem se rozhlédne po jejich černi:

Jaj, tak vy máte tiež smutok, páni?

Tma

Pak světlo na klavíristu. Hraje jeden jediný tón. Dívku to fascinuje. Přichází k němu a klade mu ruku na rameno. Pak ho líbá do vlasů. Rytmus klavíristovy hry se zrychluje. Stmívá se. Tma a ticho. Pak se světlo rozžne a my vidíme, že klavírista s dívkou tu nejsou.

Zbývající tři postávají u klavíru a jeden po druhém vytukávají onen tón — ale nedaří se jim, dívka nepřichází

Trumpetista rezignovaně:

*A jsou jich plná nábřeží
kabelky přes rameno
sukýnky zpěněné
spěchají a spěchají*

Ptal jsem se hochů

*Prý si spěchají
někam sednout*

Počne hrát na svůj nástroj, ale nedaří se mu. Nevydá ani hlásku. Tak si sedne a mlčí
Houslista:

*Dnes jsem si výborně popovídal
v drogerii
Kupoval jsem ochranu
Vládla tam statná čtyřicátnice
Dlouho jsme hovořili
o kvalitě a balení
A taky že to není to
co jsme všichni čekali
Jak říkám
Dnes jsem si výborně popovídal
v drogerii*

Krátce zahraje

Basista hned, jako by mu odpovídal:

*Je zajímavé, že pro dívky
dvaadvacítky
jsem méně než vzduch
Dotknou se mne lehce
ňadrem ve vratech
Janáčkovy akademie
řeknou promiň
a s pohledem upřeným
daleko za mé obzory*

spěchají do menzy

Začne na basu hrát jímavou píseň, houslista se k němu přidává, trumpetista též chce zahrát, ale stále se mu to nedaří, vyklepává sliny, vyměňuje nátrubek, atd.

Tu přichází klavírista. Sám. Všichni zvednou hlavy a přestávají hrát. Klavírista usedá. Ticho.

Klavírista:

*V base
je už hodnou řádku let
jistý tenorista*

*čas od času
buší tenoučkou pěstičkou do stěn
a volá*

*Hrejme dál
Hrejme dál*

Všichni hrají

Basista se nakloní k trumpetistovi a polohlasem šušká:

Ty, nemohl bys mi půjčit padesát ká?

Trumpetista přikývne a začne prohlédávat kapsy. Ostatní hrají. Trumpetista pořád hledá a nenalézá

Pak v hudební pauzičce s pohledem do diváků řekne:

Pánové, tak mi tady někdo šlohl padesát ká!

Muzikanti zahrají Bacha

Tu se v dálce zase ozve ten krásný zpěv. Dívka přichází, tentokrát je celá ve večerní toaletě. Opře se o klavír a zpívá či recituje (melodram). Klavírista ji jemně doprovází. Večerní toaleta a procítěná recitace ladí s debrecínskou pečení i vlašským salátem

*Švédskou obloženou mísu upravíme takto
Na oválný porcelánový nebo stříbrný podnos
Dáme doprostřed tence nakrájenou
Pěkně upravenou šunku
Debrecínskou pečení
Studenou vepřovou a telecí a pečené kuře
Pak kolem masa
Střídavě upravíme různé druhy salámů
Přiložíme kopeček vlašského salátu s majonézou
Kol něj rozložíme hlávkový salát
Pak přidáme trojúhelníčky sýra, kopeček z husích jater
Do vějířku nakrájíme kyselé okurky
Pěkně krájený aspik
A květinčky z másla ozdobené kaviárem
Celek ozdobíme vařenými vejci
Růžičkami z uzeného lososa, ementálským sýrem
Očky, nakrájeným citronem,
A zelenou kadeřavou petrželí*

V tom okamžiku začne klavírista hrát ten svůj jediný tón. Dívka k němu přichází, pokládá mu ruku na rameno, líbá ho a odcházejí

Trumpetista:

*Neumím hrát klavír
ale vím, že jednoho dne jej zahraju
Bude to na zimním výcvikovém kurzu filosofické fakulty
Mezi kamarády vznikne šum*

*Všichni vstanou
dívky ke mně přistoupí
a budou žadonit abych zahrál tu jejich
A přijde i krásná Irena
a položí mi ruku na rameno
Příštího dne na cvičném svahu
trháme se od ostatních a dolů vzpěněným prašanem
až tam kde potok cení bílé zuby
A večer tančíme ruku v ruce oko v oku
A já si potvrzuju co mi hoši už dávno říkali*

Ta Irena má ale nadra

Klavírista přibíhá a volá *Larionov!* A hraje a všichni se přidávají: *Fetisov, Krutov, Bubník, Danda, Panůček, Bobrovský* volají a hrají.

Trumpetista usedá k psacímu stroji a píše — vytřukává jen slabiky (po chvíli toho nechá a jen čte — může číst nářečím, např. ostravským):

Milá Vendulko,

předem mého dopisu přijmi omluvu, že jsem ti tak dlouho nepsal. Měl jsem teď hodně lítání kolem skútru, už běhá, tak jsem rád. Co stále robíš, Vendulko. Jsi jistě se svými kamarádkami a hovoříte o svých chlapcích. Já myslím neustále jen na tebe, Vendul, nemohu bez tebe žít. Kamarádi mne zvali do S. Je tam prý zábava. Řekl jsem jim, že ještě nevím. Ale kdyby si mně nenapsala, asi bych šel. Zítra jsem objednan na osmou k zubaři. Již se těším. Bude mi dělat tu pětku, víš, jak mi křivě narostla, protože se pod ní tlačila ta šestka. Milá Vendulko, musím s tebou mluvit. Napiš, kdy se uvolníš. Líbá tě Kája.

Pak basista vykřikne: *Spartak!* A ostatní: *Volha! Fiat! Trabant! Lamborgíno!*

A hrají. Ale trumpetistovi to moc nejde, pořád dělá kiksy.

Basista: *vzdychne*

Trumpetista: *kiks*

Basista: *Nechte toho*

Trumpetista: *Proč*

Basista: *Hrajete blbě*

T: *Iý taky*

B: *Já ne*

T: *Ale tuhle jste hrál blbě*

B: *Kdoví koho jste slyšel. Já na to hraju dnes poprvé...*

Zdálky se ozve zpěv. Opět, pane redaktore, přichází Dívka. V dlouhém černém. Prochází mezi námi. Jsme napjati. Ona usedá, vytahuje pletení. Stále zpívá a plete. Po několik marných pokusech vytáhnout vysoké C se odmlčí a je cele zaujata pletením. Po chvíli se zasní...

Basista:

*Vstupujeme do věku
kdy nás dívky počínají unášet
do svých snů*

*Zvláště spolužačky našich mladších sester
si nás přivlastňují dlouho do noci*

A my opět rosteme

*Konec konců
vždy jen v rozšířených
dívčích zornicích*

A slova doprovodí siláckou hrou na svůj nástroj

Houslista:

*Pokaždé
když tomu dítěti nařežu
jsem o poznání
hodnější*

hraje

Basista:

*Spolužák
s ním jsem kdysi přemýšlel
o metafyzice
a o Bohu
mi řekl
sháním teď' hnůj*

*mám pěkněj celer
a dvě děti
Přijď
Řekl jsem*

Přijdu

Klavírista (slovo doprovází hrou na klavír):

*Měli jsme skříň
o dvou křídlech
Jak často jimi mávala
v přítomnosti mé krásné sestry
Leč z prachu země se pozvedla
teprve na ramenou špeditérů
firmy Tocháček a spol.*

Trumpetista:

*Tenisové míče dosedaly
na antuku červenou
úsměvy a motýli
z blízkého lesa poletovali
a byl tam Zdeněk Advokátů
Jirka Doktorů
kamarád jeho Antoš
co měli pohřební ústav
A Julča s řadýrky jako višně
Taková to byla krása, že i já chtěl být tenistou na tom malém městě
Dobrý den povídám správci za vysokým plotem
Mohl bych změřit síly tam s těmi
Správce na mne pohlédl okem drátěným
a povídá
A máš peníze
No
nemám povídám
Tak sem nelez
řekl správce a zametl zvadlý list*

*Tak jsem se v devíti
nestal tenistou
ale
komunistou*

Klavír: znělka zrcadla kultury

Dívka plete a odříkává knihovničku zrcadla kultury. Klavír jemně improvizuje:

Dnes naši knihovničku obohatí několik zajímavých titulů z pera domácích i zahraničních autorů. V rukou se nám ocitá knížka, kterou mnozí z vás už znají. V zámku a podzámčí — vydání už osmadvacáté, v edici Klíč první. V zámku a podzámčí je svěže napsaná příručka pro zloděje začátečníky. Má 125 stran, v krysí kůži vázaný výtisk je za pět padesát. Náklad 14 milionů.

Na požádání vám přibalí i lucernu.

Klavír doprovází

V tomto týdnu se našemu čtenáři dostává do rukou nová kniha známého spisovatele Jiřího Severy Láska tučňákova. Je to dílo pojednávající ve velkém stylu o vztazích mezi pohlavími v drsných podmínkách antarktické přírody. Dílo lyrické, strhující, plné jemného filosofického podtextu otevřeně hovoří o problematice u nás tak spoře zastoupené. Autor, původním povoláním geolog se vydal na průzkum dosud neprobádaných oblastí lidského jáství. Jeho román je skutečnou geologickou sondou do spodních vrstev našeho vědomí, do hlubin, odkud vyvěrají praménky čisté a léčivé. Kniha je doplněna chemickými rozborů pramenů a 24 čtyřbarevnými fotografiemi nejkrásnějších československých lázní. Vázaná je za tři koruny.

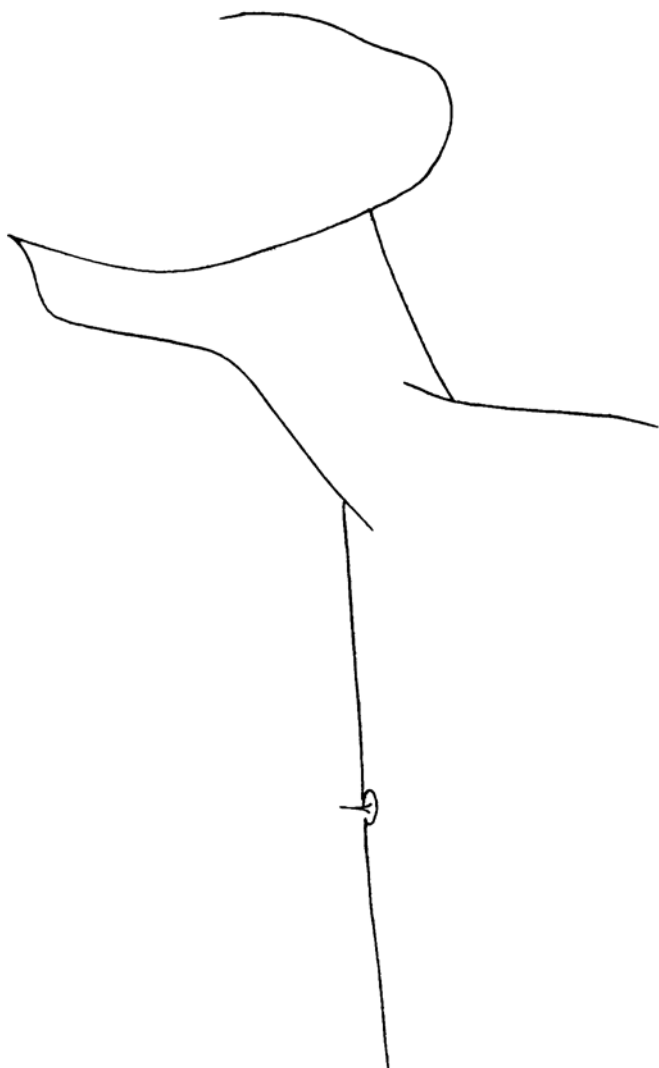
Klavír

Ostravské nakladatelství přispělo novinkou krátce nazvanou Petr a Jana si zakládají domácnost v Hrabůvce. Je to úsměvné dílko mladého autora, pojednávající o tom, jak si Petr a Jana zakládají domácnost v Hrabůvce.

Klavír

Trumpetista se nakloní k basistovi a vypráví mu:

*Už dobrých deset let
se stravuju v menze
nikde se ti nedostane*

*tolika cukrových pohledů
tolika náhodných doteků
smetanovým ňadrem
nikde ti není tak často nabídnuto
to pravé jablko Evino
jako pod tím pokecáným stolem
Už dobrých deset let
se stravuju v menze
Vím
že se tam nemohu stravovat věčně*

*Jednou mi pohlaví
přestane sloužit*

Houslista:

*Zpráva Dopravního podniku města Brna pro ty, kdož rádi jezdí parníkem:
Od zítřka 28. t.m. žádné parníky nejezdí...*

Zahraje

Klavírista:

*Soudruzi vojíni! Tyto zbraně vám dal do rukou pracující lid!
Vytěrák dostanete od staršiny...*

A uhodí do kláves a všichni vzrušeně hrají

A zatímco hrají, trumpetista nenápadně vstane a přistoupí k dívce a evidentně ji balí. Nevíme sice, co říká, ale je to jasné. Dívka neustále vrtí hlavou, s úsměvem i otráveně. Pak mrští pletením do košíku a odejde. Trumpetista se jakoby nic vrací na své místo.

Dosedne a muzika přestane. Hráči si všimnou, že tu dívka není.

Klavírista spustí ten jeden tón...

A hle, funguje to, dívka přichází, položí mu ruku na rameno, políbí do vlasů a usedá a plete

Trumpetista usedá k psacímu stroji a píše:

Milá Vendulko,

předem mého dopisu přijmi přání mnoha úspěchů ve škole, doma, v soukromí i na hřišti. Včera jsem se náhodou dostal do Brna, vzal mne sebou Evža Zámečnicků, znáš ho, má opla. Stavil jsem se u vás, ale tys nebyla doma. Dobrý den, povídám, mohl bych mluvit s Vendul?

Není doma Karlíku, povídá tvá mamka

A kde je? — zvidám

Na seně, Toníku, povídá tvá mamka

A s kým? — vyhrklo ze mě

Tvá mamča se jemně usmála a povídá: se spolužačkami, Jeníku, se spolužačkami

Ach, jak já se stydím Vendul, jak já se stydím... a v duchu tě vidím, Vendul, já Šumavu znám. Maturoval jsem tam. Byli jsme tehdy pěkná parta v ČSM. Užili jsme si, jéjéj. Hub a borůvek bylo na celý rok. A tak si tě dovedu živě představit. Tebe i tvé spolužačky, temnoookou Marcelu, štíhlou Kamilu, Krátkou Evu i všudybyla Katku. Tančíte a zpíváte veselé písně o hrabání. Nad hlavami vám hučí nepropustné hvozdy, občas se blýskne proudováček, stríbrňáček... Tam za kopečky také létají, temní, zlověstní... ó mít tak dělisko...!

Ale já vím, život, život nemá jen tyhle stránky. Hle, kdo se to noří tam ze zeleného klína hvozdu?

Podívejte děvčata, volá temnoočko Marci, to jsou přeci jsou Kája a Zeno, naši pohraničníci, odpovídají dívky

Opravdu, jsou to oni. Kája ve svém oblíbeném stejnokroji, Zeno o trošku menší... Já bych je hnedle zulíbala prohlásí odvážná Katka

Katko, Katko a co František, prohodí copatá Marie

Ach František, zasní se Katka, jakpak je to vlastně dlouho, co od něj dostala poslední psaníčko? Už to bude čtrnáct dní... Je ještě povinná čekat? A Kája je ve své uniformě tak elegantní... má vždy čisté boty... a kapesník... A Katka je v rozpacích

Zatím se Kája i Zeno přiblížili na dosah ruky. Brodí se vysokou trávou... ten Zeno je legrační, není ho vůbec vidět...

Nazdar dívky, volá už zdaleka Kája

Nazdar pohraničníci, naši samostatnosti strážci, odpovídají dívky moderně

Tak jak to jde, ptá se vesele Kája

I to víš, odpovídají dívky. Ej, rozumí si ta naše mládež, však jsou taky jedna generace

A kde jsi nechal Zena, žertují dívky

Zeno se vynoří z trávy a směje se. Štíhlá, černovlasá Tamara se k němu sklání a... ej, kdo by to řekl do té nenápadné blondýnky... dívky se šťastně usmívají

Uplyne několik chvil

No, my už budeme muset... povi pak Kája. Pískne na Zena a jdou. Ale loučí se vesele: ahoj, ahoj... Vždyť to není navždy. Vědí, že svět je veliký, ale vědí taky,

že patří jim. A že se jistě sejdou. Možná na bráně, nebo na zábavě, nebo... Ale ne, nepředbíhejme...

Tu dívka vstává, odkládá pletení a začíná zpívat píseň beze slov, nejprve zamíří k trumpetistovi, políbí ho na obě tváře, pak k basistovi, houslistovi a pak ke klavíristovi, jemuž položí ruku na rameno...

Když dozpívá, houslista, dívaje se na dívku hovoří:

S jakou lehkostí jim se rtů splývají slova

Těžká a ještě těžší

Porod

Jaký měla porod

Podprsenka

Spí s ním

Chtěl se mnou spát

S jakou samozřejmostí

odcházejí na toaletu

To jsou ta věčná mystéria samozřejmosti

jimiž je život žen naplněn

A já

ne a ně

si zvyknót

V tom okamžiku dívka opouští klavíristu, zpívajíc přistupuje k houslistovi, bere ho za ruku a odcházejí spolu

Klavírista rozbíjí klavír a odbíhá

Basista na něj volá:

Hej, Pepo, kam pádíš, neblbni...

Pak recituje:

Když odchází láska

po točitých schodech

má to tu výhodu

že se ještě několikrát obrací

A na okamžik

jakoby se vracela

*Ale pak je slyšet
její rozpustilý smích
u paty schodiště
A bouchnutí domovních dveří*

(Pozn.: tuto pěknou básničku Zdeňka Šlaise jsme zařadili později, pro případ, že bychom tento kus ještě někde někomu hráli. K tomu ale nedošlo).

Poté volá:

Hej, Pepo, neblbni vole ...a utíká za ním...

Trumpetista vkládá nový papír do stroje a píše:

Milá Vendulko,

co stále robíš? Já jsem se teď dal k divadlu. Je to velká legrace. Hraje tu s náma taky jedna holka, táhne to každou chvilku s jiným, to víš, taká děvčata to nemají lehké. Milá Vendulko, píšeš, že čekáš dítě. Moje to není, to si můžeš být jistá. Já si dával moc dobrý pozor. Ptáš se, co máš dělat. To já ti, Vendulko, neporadím, nejlíp by bylo, kdyby sis to nechala vzít. Já teď zas mám hodně běhání kolem skútru, Pepa mi slíbil novou hlavu, taky cívku to bude chtít, to víš, bude s tím práce, takže až to všechno podělám, tak se ti ozvu.

Líbá tě tvůj Kája.

Vezme obálku, dopis do ní vloží, přilepí známku, a pádnou ránou do desky klavíru dopis zalepí a odejde

Chvilí se nic neděje a pak přijde vrátný, zvoní klíči a řekne:

Tak soudruzi, já budu zavírat, kdybyste ráčili vypadnout...

A to je všechno pane redaktore

KDO NEVÍ CO S BULISEM...

Kdo neví co s láskou, ať se zamiluje třeba do anglické královny — nejkrásnější píseň co znám... no a pak jich znám ještě několik — a všechny složil Jiří Bulis. Zemřel 12. května 1993 na dálnici poblíž Olomouce. V proudu písní, písniček, šlágrů, hitů, šansonů, hudby populární, džezové, divadelní, filmové a jiné, který se na nás valí z médií, jen málokdy zazní opravdový cit. Skoro všechna ta populární hudba si na city jen hraje. Nebo na smutek. Nebo na lásku. Jiří Bulis nic nehrál. No, ale aby nevznikl dojem, že byl tragéd a bolestín. To jen jak léta šla — a brala... Naopak — když šlo o humor v muzice, v písničce, na divadle nebo ve filmu — byl Bulis sázkou na jistotu. Jeho život a dílo by měly být už dávno citlivě, s láskou a humorem zaznamenány např. na filmový pás... Ale je to těžké. Jeho písničky a šansony se nehrají a zpěváci populárních písní a jejich poradci po nich nesáhnou. Řekl bych, že se jich bojí. Ono je těžké být opravdový.

ZVĚDAVÁ JANINKA

(povídka)

Věděl, že ten den má ve třídě službu. Znamenalo to setřít po hodině tabuli, pokud to neudělal sám učitel, ale to se stalo zatím jen jednou, co Jeník byl na této škole, a vynést koš, v němž se nahromadily zmuchlané papíry, vzkazy, ohryzky, úlomky křídly. Koše se vynášely vždy na konci vyučování. Služba na něj dnes vyšla poprvé po příchodu z malého města, tam takové pořádky nebyly, tabuli stíral pan učitel sám nebo dobrovolně někdo z ochotných žáků, úklid po vyučování obstaral učitel, kluci se rozprchli po staveních v údolí řeky, na kopcích, až někam k hranicím.

Po vyučování vzal koš a sešel do sklepení. Věděl, že tam někde jsou kontejnery s odpady. Schody vyústily v rozlehlý podzemní prostor. Kdysi prý tu byl kryt, říkal pan učitel, připomínaly jej bílé omšelé šipky a vybledlá velká bílá písmena V. Šel rozvážně, nahlížeje do bočních výklenků, jež vyplňovala slabá zář nouzového osvětlení. Buď ty kontejnery vyvezli, nebo jsem šel po špatných schodech, přemítal. Kolem něj proběhl chlapec s prázdným košem, ale Jan se nezeptal. Chodba byla stále širší a vzduch přitom houstl, slabě v něm zapáchaly houby. Na zdech se objevovaly bílé skvrny, nejspíš plíseň, proč tu ještě nezřídili vinný sklep, nebo dozrávárnu sýrů, říkal si Jan, město bylo široko daleko známé jejich výrobou. Janův tatínek pracoval v jedné z takových továren a vůně sýrů provázela Jana do školy i při procházce městem, kam ho rodiče ještě nepouštěli samotného. Bylať to obrovská spleť ulic a uliček, a sídliště, kde bydleli, sestávalo z domů, jež se lišily jen velkými číslicemi na čelních zdech.

Jan se zastavil. To není možné, říkal si. Vrátním se. Chodba, teď už široká jako náves se zvolna a pak příkřeji svažovala. Ještě popojdu, řekl si. Pak se několik desítek metrů před ním objevila slabá zář trojdílného okna, jaká bývají nad dveřmi. Kupodivu nebyly zamčené. Trhl jimi. Povolily. Jan byl v ulici, kterou nikdy před tím neviděl. Na zdi z režných cihel visela cedule s názvem. Jan udělal pár kroků, aby jej přečetl. Ale ledva vykročil, dveře s mlasknutím zapadly. Místo kliky měly tepanou kouli. Jan jí zacoulmal. Dveře nepovolily.

Janova maminka mezitím připravovala oběd. Nebyla zaměstnaná, starala se o Jana a jeho o dva roky mladší sestřičku. Janův tatínek byl technickým úředníkem v jedné z největších továren na sýry ve městě. Na velkém rýsovacím prkně, které stálo u okna

parádního pokoje, navrhoval a kreslil stroje a náradí na výrobu a balení sýrů. Byl doma a těšil se na hovězí s rajskou omáčkou. Janova sestřička Janinka chodila do téže školy, do první třídy a teď si nanečisto zkoušela psát písmenka do velkého sešitu s černými tvrdými deskami. Byl to mamčin sešit z časů, kdy chodila do rodinné školy. První stránky byly plny rukou psaných receptů a Jana vždycky překvapilo, že ty recepty byly rozepsány pro čtyři osoby, pak taky pro šest a osm lidí u stolu. Maminka říkala, že když byla mladá, sedávali u stolu nejen rodiče a děti, ale také dědeček a babička, někdy dokonce dva dědečkové a dvě babičky. Janovi z toho vycházelo, že tehdy muselo být na světě čtyřikrát víc babiček a dědečků nežli normálních lidí.

Ale to bylo dávno, teď už Jan věděl, že dědečkové a babičky umírají a bylo mu to líto. Jak by teď rád přivítal dědu na jeho skútru, který by ho odvezl z té šedé a neznámé ulice, plné vysokých domů s otlučenými balkony.

Ale děda nedávno na skútru odjel do věčných lovišť a Jan se musel rozhodnout kudy zpět ke školní bráně. Nota bene s košem. A ještě k tomu plným odpadků. Nejprve musím ten koš vysypat, řekl si. Hej! Co tam děláš!? — zvolal v okně jakýsi muž, když Jan otevřel jednu z popelnic. Je to tvoje popelnice? Jan zaklapl víko. Třeba se to podaří jinde. Třeba by mohl vysypat koš někde u řeky, řekl si. Ale hned se zastýděl. A vydal se ulicí do mírného návrší. Ve sklepe jsem šel s kopce, tak teď bych měl jít do kopce, uvažoval.

Doma se mezitím usadili ke stolu. Mám hlad jako vlk, řekl tatínek. Já taky jako vlk, povídá Janinka.

Neměli bychom počkat na Jeníka, řekla maminka, už by měl být doma. Nemusíme, je to velký kluk, on trefí, řekl tatínek. No, já bych přece jen počkala, řekla maminka, a šla a vyklonila se z okna.

Jeník mezi tím kráčel ulicí a vyhlížel známou školní bránu, široké schodiště k budově a těžké prosklené dveře, do kterých se vždycky museli opřít dva třetíáci, aby je otevřeli. Musím se optat, řekl si Jan. Ale koho? Tam těch kluků co klikkují na kolech, třeba jsou z naší školy. Kluci se opřeli o řídítka a zpytavě se dívali na Jana. Z jaké školy? ptali se, ne, taková škola tu není, řekli, a dívali se po sobě... Zeptám se tam té paní, řekl si Jan. Věděl, že se má vždycky obrátit na nějakou paní nebo ženu než na výrostky nebo muže. Tím spíše, že paní šla s kočárkem a vedle ní děvče Janova věku. Ti jistě budou vědět. A jak ta škola vypadá, zeptala se paní. No, jsou tam takové široké schody a těžké skleněné dveře. A každý týden má někdo službu a musí vynášet koš a Jan ukázal na odpadky. Paní zavrtěla hlavou. Nevím, chlapče. Tady široko daleko není žádná škola. No, odvážil se Jan, a kam chodí vaše dcera? Naše Janička? Ta do školy nechodí. Učíme ji doma. Aha, řekl Jan. To se smí? To ještě nikdy neslyšel. Rád by se dozvěděl víc, jestli třeba Janě dávají vysvědčení rodiče, nebo jak to funguje, ale paní mezitím začala konejšit mimino v kočárku a tak Jan pozdravil a odhodlaně se pustil do táhlého vrchu, aby viděl za obzor, který se rýsoval pod zapadajícím červeným sluncem.

Tak kde ten Jeník je? ptala se maminka, ale ani ne tak tatínka nebo malé Jany, spíš jen tak, pro sebe. Taťko, neměl bys mu jít naproti? Proč, řekl tatínek, vždyť to má kousek. Třeba je po škole, řekla Janinka, třeba zapomněl vynést koš...

Jan mezitím došel až na obzor. Pod ním se rozkládalo a hlučelo město. Přepadla ho beznaděj. Posadil se na okraj chodníku a položil hlavu na kolena. Náhle zaslechl přísný hlas: Kam s tím košem mladý muži? Stál nad ním strážník a pohupoval pendrekem. No, jdu ho vysypat, povídá Jan. Strážník si ho nedůvěřivě měřil. Pak se dotkl pendrekem koše. Co v tom je? No, povídá Jan, zmuchlané papíry, psaníčka, ohryzky a tak... Uvidíme, řekl strážník, vyňal z brašny vysílačku a někam volal. Vzápětí přijela dvě policejní auta, vyskočili z nich muži v neprůstřelných vestách a s kuklami na hlavách. Jeden z nich vzal opatrně koš a odnesl jej do auta. Ty pojedeš s námi, řekl Jeníkovi vysoký policista, zasalutoval tomu, co Jendu objevil, a postrčil Jeníka do auta.

Taťko, mně se to fakt nelíbí, řekla maminka. No, možná máš pravdu, řekl tatínek a začal se obouvat. Já půjdu s tebou, volala Jana. Nikam, řekl tatínek. Hlídej maminku. A vyšel do ulice.

Na policejní služebně posadili Jana na zelenou lavici. Koš někam zmizel. Tak povídej, řekl policista za psacím stolem. A co mám povídat? Nedělej hloupého. Pěkně popořádku, řekl policista a zkoumavě si Jeníka prohlížel. No, řekl Jeník, já jsem se asi ztratil... Ztratil? A komu ses ztratil? A vůbec, kdo jsi, odkud jdeš a kam...? No, vydechl Jeník, já nevím, já jsem šel s košem a zapadly za mnou dveře... Jaké dveře? otázal se policista. No, takové s kulou... S jakou kulou? No, takovou tepanou... asi mosaznou... Nedělej si ze mně srandu! zvolal policista. Takové ptáčky jako ty naučíme zpívat...!

Jeníkovi bylo do pláče. Moc tomu chlapíkovi nerozuměl. A ze zpěvu měl jedničku. Tak proč by ho měl někdo učit zpívat? V tom do kanceláře vstoupila mladá policistka. Nechej ho, řekla policistovi. Pak se na Jeníka usmála: Neboj se, nemáš hlad, nebo žízeň? Jeník trochu hlad i žízeň měl. No, mám, přiznal. Taky se mu chtělo na záchod, ale nevěděl jak to říct. Jen se trochu skrčil. Policistka kývla na kolegu. Běž s ním, řekla. Policista odvedl Jeníka do dveří s nápisem: Služební. Stál ve dveřích a nespouštěl z Jeníka oči. Jeníkovi to moc nešlo. Já... já... No jo, zamumlal policista a zadíval se na strop. Když se vrátili, byla na stole obložená žemle a žlutá limonáda. Tu měl Jeník nejraději. Hlad dostal dvojnásobný a tak se do žemle zakousl. A budeš hodný, a všechno nám povíš, vid'? — pohládila ho po hlavě policistka a pěkně se usmála.

Mezitím tatínek došel až do školy. Cestou nikoho nepotkal, ani kluky, co by šli z odpoledního vyučování, ani žádného pedagoga. Vyběhl po širokých schodech a opřel se do těžkých skleněných dveří. Povolily. Hledal třetí B. Byla prázdná. Zaťukal na dveře s nápisem Sborovna. Zamčeno. O patro výš byla ředitelna. Zkusil kliku. Dveře se otevřely, ale bylo tu prázdné. Jen velké stojací hodiny zrovna odbíjely večerní šestou. Tatínek se znovu vrátil do třídy. Prohlédl lavice. Našel jen zapomenutou učebnici zeměpisu, nedojedenou svačinu a rozbitou kecku. Ještě pohlédl na nástěnku.

A tam...: Dne 13. 6. odnos koše, Jan V... Odnos koše... a kde je ten koš? Tatínek koš nenašel. Chybí Jeník a chybí koš... Tatínek seběhl do suterénu. Tady musí být přece kontejnery... A možná i Jeník... Leží pod kontejnerem, u něj koš... Bylo tam temno, svítilo jen nouzové osvětlení. Ošumělé bílé šipky a písmeno V mu připomněly válku. V znamenalo Vítězství. No, snad vyhraje a najde Jeníka. Chodba se rozšířila a padala kamsi dolů. Stoupala odtud zvláštní vůně. Houby. Anebo plíseň. Skutečně, bílé mapy na stěnách byly nepochybně plísní, možná sestrou té ušlechtilé, která prorůstala sýry, jímž tatínek zasvětil život. Tady by mohla být dozrávárna anebo vinný sklep, napadlo ho. V dále spatřil trojdílný obdélník světla. Dveře...

Tak chlapče, povídá mladá policistka. Teď nám řekni, kams to vlastně šel. Do školy, povídá Jeník. S tím košem? No s košem, já jsem hledal naši školu. Abych ten koš mohl vrátit. A co v tom koši bylo? Papíry a tak. Psaníčka. A ohryzky. Opravdu? povídá policistka. No já jsem se tam moc nedíval, ale myslím, že asi ano... Já bych chtěl jít domů, maminka má určitě strach... No, to si počkáš, řekl policista.

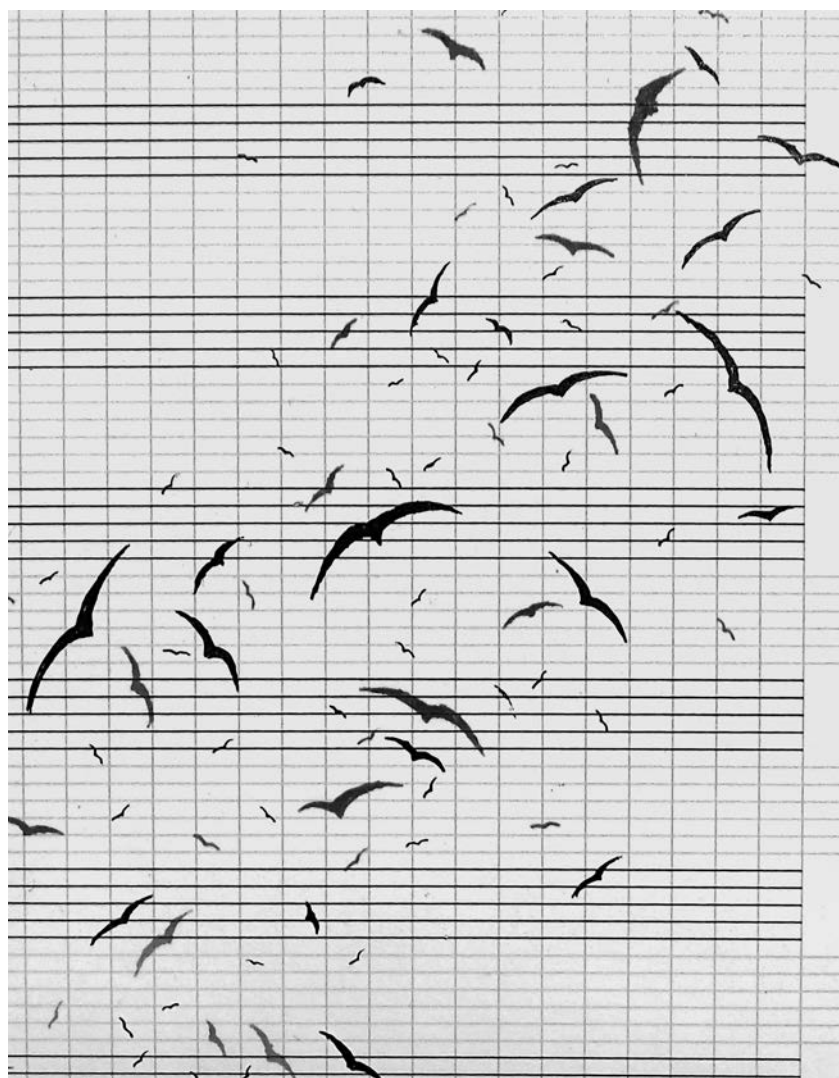
Mezitím maminka zaběhla k sousedce, která měla telefon. Můžu si zavolat? Ale ať to netrvá dlouho, víte kolik to stojí, povídá sousedka. Jeník se nám ztratil, řekla maminka. Aspoň — ještě nepřišel ze školy. A už je skoro sedm... To víte, kluci, řekla sousedka. Kdoví kde lumpačí. Převracejí popelnice a čmárají po zdi. Náš Jeník takový není, namítla maminka. No, možná ne, připustila sousedka. Ale to víte, do dětí nikdy nevidíte. Maminka zavolala sestře. Jeník tam nebyl. Můžu ještě? zeptala se. Sousedka mávla rukou. Maminka zavolala bratrovi, ale ani tam se Jeník neukázal. Tak už nevím. Zbývají jen nemocnice, povzdechla si. S tím ještě počkejte, řekla sousedka. Počkejte na manžela. Šel ho hledat, ne? Sousedka věděla všechno. Maminka poděkovala, dala sousedce 20 haléřů a šla domů.

Tatínek mezi tím uvažoval. Má se vrátit a čekat? Nebo se vydat na policii? Nebo obvolávat nemocnice? Myšlenky mu létaly hlavou. Nebyl jsem na toho kluka moc přísný? Vzpomněl si, jak mu nedávno vytkl, že ztratil kecku. Pravda, nebyla už nová, ale nemůžou přece kupovat pořád další a další. Možná to byla ta, co se povalovala ve třídě, napadlo ho... Jeník ho taky rušil v práci. Tatínek rýsoval zrovna ozubený převod mísícího stroje a na výpočet ozubení je potřeba pořádného soustředění. Jeníka tehdy plácl přes hlavu. Jeník měl potom takový podivný pohled... jestli si něco neudělal... a tatínek si sedl na lavičku. Dole pod ním hučelo město. Z nádraží bouchaly vagony a kdesi v zahradě zaštekal pes. Už se všude svítilo. Náhle se za ním ozval přísný hlas: Co tu bloumáte? Hledám synka, povídá tatínek. A nehledáte náhodou koš? tázal se hlas. No, koš taky, připustil tatínek. Policista vyňal z brašny radiový přístroj a někam volal. Záhy se ozvaly se sirény. Z auta vyrazil vysoký policista. Půjдете s námi, řekl. Jiný policista otevřel tatínkovi dveře. Pozor na hlavu, řekl ještě a popostrčil ho do auta.

Tak se potkali. Jeník vyskočil z lavice. Tatínek rozpažil. Počkat, počkat, zvolal policista za stolem. Sednout! Jeník se posadil. Proč ne, pomyslel si. Hlavně když vidí

tatínka. Teď už se nemůže nic stát. Mohl bych zavolat domů, otázal se tatínek. Proč ne, řekla mladá policistka a podala mu telefon. Maminka šťastím skoro plakala. Pojďte honem, rajska už je na stole... Janinka ji zatahala za rukáv, mami dej mi telefon... Maminka jí podala sluchátko. Jeníku, co ten koš, optala se. Zanesls jej na místo? Víš přece, jak je to důležité...

Do služebny vstoupil vysoký důstojník. S ním dva pánové v civilu. Nesli koš. Byl prázdný. Tak milý pane tatínku, řekli, teď půjdete s námi. A vašeho synka si taky necháme. Vy se ovšem hned tak nevrátíte. Bombu jsme zneškodnili.

BALADY ZDRAVOTNÍ

*Vešel jsem do tramvaje
tož pravda přitáhl se levou rukou za madlo
a střetl se s dívčím pohledem*

co s očima na tak krátkou chvíli

*pak vstala
prošla kolem mne
a usmála se*

Tvářil jsem se že nekulhám

XXX

*Včera jsem dlouho do noci
četl pětisetstránkovou antologii dívčí a ženské poesie
vydanou v roce 2010
nakladatelstvím van Aspen s.r.o., Roubalova 3, Brno*

A dnes mne celé odpoledne bolelo srdce...

Začalo to na výstavě cestovního ruchu Go 2011 na brněnském výstavišti

*Dal jsem si nitroglycerin pod jazyk
jak velí lékaři*

Kupodivu zabralo to

*Kdybych byl dívkou napsal bych
je to tím
že mé srdce patří tobě*

A ty jsi zdrav

XXX

*Stran toho srdce
volal jsem dr. Fratišku Černému
Všechno jsem mu vylíčil*

*Řekl
zkontroluj si tep
jestli ho máš pravidelný*

*A pak
uprostřed noci
volej 155*

To mají na kardio nejméně práce

XXX

*Katko kam odcházíš? Někam k Pánu Bohu
Kde jsi?
Tomáš už je pryč
už je to dvanáct let
a ještě jsem nebyl na jeho hrobě*

*Něco po nás musí zbýt
vzpomínka v mysli naprosto cizí
Stačí to?*

*Něco po nás musí zbýt
Dům, strom či aspoň byt
Těchto několik slov
v paměti počítače...*

*Takovéto myšlenky
mi ovšem přicházejí do hlavy
když je mi špatně od žaludku*

*To je v poslední době
stále častěji
a častěji
naposledy
právě teď
(8. března 2009)*

XXX

*Co to slyším
snad zpěv cikád je to?
Či vítr tiše šelestí
a odchází nám léto?
To bude ono
listí padá
pod nohama šustí
po špičkách ocúnů
blíží se podzim
A vítr pádí
svišť v duši
a kamsi letí hejno hus
Ale ne řekl mi pan doktor
to ti jenom šumí v uších
navštívil tě Tinitus*

XXX

*Nějak jsem ti špatně stoupl
odřel kotník strhl šlachy
Povídám si
nemá smysl trávit chvíle v ordinaci
namažu to za své prachy
Mažu si to ve dne v noci
od báby v Holomóci kozím sérem
voltarenem
není mi to ku pomoci
Povídá mi dr. Frant. Černý
ne že bychom neuměli
lěčit infarkt
plicní stíny
něžný otvor
odřeniny
ušní maz
ale v našem věku
není léku
chce to čas
Nám se hojí mnohem déle
I ten vrídek u
zadečku*

DÍVKA Z JEZERA

(povídka)

Zdalo se mu, že to nádraží už někde viděl. Možná v obrázkovém časopise. Byla to okrouhlá hala s vysokým stropem. Na stěnách mozaiky z pracovního prostředí. Muž s kovadlinou, tavič u vysoké pece, žneči — tak se přece říkalo ženě, která třímá srp a muži se snopem žita — nebo to byla pšenice? Žito zní lépe, úderněji, pomyslel si.

Kulatými okny padaly proudy světla. Bylo poledne. Dorazil sem, aby prověřil fungování zdejšího kamenolomu. Dodával tvrdý tříděný andesit, nazelenalý kámen, podbíjený pod železniční pražce.

Z haly vybíhaly chodby, na konci jedné WC, na opačné zavřený bufet i prodejna novin, kancelář výpravčího. Zdalo se, že nádraží zažilo už lepší časy.

Lom měl být za vesnicí, v úbočí zalesněného kopce. Z výročních zpráv, které prostudoval ještě v kanceláři věděl, že stačí jít podél železničních vlečky. Není to daleko, řekl mu inženýr Kostka. Projdeš podchodem, a je to tak půlhodinka.

Byla to jeho první samostatná služební cesta. Dosud jezdil s některým ze starších kolegů. Ti věděli kde se zastavit, kde přespat, kde mají stravitelný guláš, jak naplánovat cestu o vánocích nebo velikonocích, aby vybylo na dny doma. Ale teď bylo léto, a ve světlém obdélníku na konci chodby se vzduch chvěl horkem. Prošel chodbou a jaksi automaticky se dal vlevo.

U kolejí se vinula pěšina, ale šel raději po pražcích. Musel trochu zkrátit krok a tak to vypadalo, že v kolejišti poskakuje. Mezi pražci se zelenala tráva. Vzpomněl si na povídku Karla Čapka o tom, co všechno roste na železničních náspech a mezi kolejemi. Úplná botanická zahrada. To drobné, žluté, to by mohl být pryskyřník plamének, řekl si, nenápadný, skromný, to by tak Čapkovi odpovídalo... Pak si vzpomněl, že pryskyřníky jsou jedovaté, no... Podíval se na hodinky, zdalo se mu, že půlhodina už dávno uplynula. Ještě chvíli půjdu, řekl si, už to musí být nedaleko.

Když se na poradě dozvěděl, že má vyjet na služební cestu do N., nebyl nikterak nadšen. Vlakem skoro přes celou republiku. Co tam vysleduje? Má počítat fůry? Mohl by přeměřit, jestli dobývací stupně mají patřičnou výšku, nebo odebrat vzorky

kameniva... Ale mistr v lomu má jistě od všeho papíry. Měl dojem, že ty návštěvy jsou v podstatě formální. Počítat dynamitové nálože ve skladu stejně nesměl. Nezapomeň pak řádně vyplnit cesták, opakoval mu několikrát inženýr Kostka, to je nejdůležitější... Napadlo ho jediné pozitivum: nedávno mu zemřel otec. Maminku měl na hřbitově už dávno. Strašně dávno. Nepamatoval si ji. Hrob byl mnoho let provizorní, žulové obrubníky vysypané drobným načervenalým šterkem, zašlý pomník po předchozím majiteli. Podívám se, jestli bych tu nenašel nějakou pěknou andesitovou desku, řekl si. Možná by mi ji mohli ze skály vylámat. Zlatá písmena by se na ní vyjímala.

Slunko stále hrálo a tak si sundal sako. Trať se mírně svažovala. A byla stále pustější. Tráva místy přerůstala koleje. Tady už asi dlouho nic nejelo, napadlo ho, a to není možné, z lomu se přece vozí kámen na nádraží a odtud ve vagonech dál, nebo jej překládají na větřísky. Koleje teď nevedly mezi úbočími, les ustoupil, krajina se rozevírala. Náhle uviděl zamřížovanou čáru obzoru. Trať jakoby končila ve vzduchoprázdnu. Popošel ještě pár desítek metrů. Byla tam zarážka a pod ní hluboký sráz. Kužel sypké drti nazelenalého šterku se rozšiřoval a končil u jakéhosi kaliště. V kališti zpolá za-nořeno leželo tělo.

Znovu se mu zdálo, že tohle všechno už někdy viděl. Nádraží s kulatými, prosvícenými okny, i bílé tělo v bílých šatech. Že by na divadle? Pak si vzpomněl. Ve starém hnědém kufru s okovanými rohy našel kdysi fotografii. Byla na ní maminka ve svatebních šatech. Na svatební cestě. Zdálo se mu, že její šaty jsou stejné jako ty, co plavaly v temné vodě odkaliště.

Jak maminka zemřela vlastně nevěděl. S otcem o tom nehovořili. Říkal jen, že to nebyla náhoda. A že byla mladá. Mám seběhnout dolů, říkal si? Žena je zřejmě mrtvá. Než by se zas vyškřábal nahoru a doběhl k telefonu na nádraží, utekla by spousta času. Nepůjdu dolů, rozhodl se. Vráť se a rychle. A zatelefonoju na policii. Rozběhl se. Slunce měl teď v zádech. Bylo už odpoledne a jeho stín poskakoval po pražcích. Údolí se opět sevřelo. Podíval se na hodinky. Běžel už třicet minut. Nádraží by mělo být na dohled, říkal si. Pak uviděl žluté trsy pryskyřníku, aha, řekl si, ono to klame. Zvolnil klus, překročil kolejnici a dál šel po pěšině. Trať se zvolna zatáčela, to je zajímavé, toho jsem si nevšiml, říkal si, tak tam za tím ohybem musí být nádraží.

Ale nádraží nebylo ani za dalším ohybem. Jen ničím nepřerušená trať. A vysoké smrky okolo. Potom zaslechl pravidelné bouchání a hukot. V dálce jakoby pracovaly mohutné čelisti. Za zatáčkou se objevil lom a několik baráků. Všechny převyšovala narezavělá konstrukce drtiče a hala třídirny. Hukot z třídirny se odrážel od skalních stěn. Sakra, kde mají lomové stupně, řekl si, ale to nebylo v tu chvíli důležité. Vpadl do kanceláře. Byla prázdná. Kde je kdo, volal. Ale v drnění okenních tabulí jeho volání skoro zaniklo. Zvedl telefon, safra, kolik tady mají policisti? A záchranka? Telefon

byl hluchý. Vydal se do lomu. Byl prázdný. Stál tam opuštěný traktor s vlečkou. Drtič pravidelně bušil do nalámaných bloků a z třídiřny se na zem sypalo kamenivo o průměru mnohem menším, než by bylo potřeba na podbití pražců. Safra, kde jste kdo a kdo to tady vede...?!

Odpověděla jen ozvěna a ta ještě zanikla v hukotu kovových čelistí a v prachu nad třídiřnou.

Sedl si na starou židli u dveří kanceláře. U nohy mu ležela láhev od piva. Do hrdla se snažilo vměstnat několik vos. To se mi jenom zdá, řekl si. Kde jsou všichni? Co se tady stalo? Horko už polevilo. To přece nejde, řekl si. Musím najít to nádraží. Vydal se po kolejích. Zatačely se mezi stráněmi. V přímých úsecích mu do očí bilo slunce. Oslňovalo. Tady přece mělo stát... tady někde musí být, přece jsem jej nemohl přehlédnout a jiné koleje tu nebyly, říkal si... Není to tím, že jsem se dal z toho podchodu na špatnou stranu? Možná jsem měl jít vpravo a ne vlevo. Nebo to bylo naopak? Ono taky záleží na tom, odkud se na ty koleje díváš, mudroval. Náhle ho napadlo — a co když jdu špatnou cestou už mnoho let, třeba od chvíle, co poslechl kamaráda a šli spolu na stavební geologii, nebo se něco zvtřlo ještě dřív, třeba když se začal sebeukájet? Nebo dávno před tím, když poprvé zalhal tatínkovi, to bylo krátce po mamčině smrti, moc dobře si to pamatoval...

V kolejích se objevily známé trsy pryskyřníku. Konečně záchytný bod. Rozběhl se. Údolí se rozevíralo a plnilo jej zapadající slunce. Doběhl k železniční zarážce. Sut' pod ním byla zbarvena krvavě. Jezírko dole se lesklo jako dýmánek. A nic tam nebylo. Nikdo tam neležel. Posadil se na poslední pražec. Pod nohama měl prázdný prostor. Dál už cesta nevede, řekl si. Že by to byla výzva? Má poslechnout?

Poslechl. A viděl, jak se přibližuje hladina jezírka, tvrdá jako beton.

A pak uslyšel odněkud zprava — nebo to bylo zleva? — dívčí zpěv. Přicházela, ne nepřicházela, vznášela se, v bílých svatebních šatech, podobná andělu, mladá a krásná jako byla maminka, která se vdávala před mnoha a mnoha lety, a kterou si nepamatoval.

Máte tady vzkaz od inženýra Kostky, řekla a podala mu telegram.

Stálo tam: A nezapomeň vyplnit cest'ák.

XXX

*To nejde
pořád číst
Stále jen číst
to cizí
A chodit do kina
a do divadla
na to cizí*

Proč jen nejsem jedním z nich

*Ale
vždyť já taktéž produkuju
zkusil jsem upravit dvorek na chalupě
osel jsem jej trávou*

*vzrostla
uvadla*

Letos to udělám zas

XXX

Nulla dies sine linea
řekl prý Plinius mladší
před dvěma tisíci let
Ani den bez řádku napsal Ludvík Kundera

Musím je následovat

Tak třeba za včerejšek

Celý den jsem prochodil
těž trochu proležel
a proseděl
a večer
jsem se snažil navázat spojení
s Rosswitou Katscher z Rostoku
už léta si slibujeme
že si zahrajeme šachy

Místo Rossi se ozval nějaký Rambeau
a vyřídil mne v patnácti tazích

Proč se mi nedaří spojení s Rossi

XXX

*Dnes jsem jel z nemocnice Bohunice
a na náměstí Mendelově
padl chlap jako podřať
a ze spánku mu sákla krev
Už někdo volal ptám se
právě voláme povídají dvě dívky
a poklekly mu u hlavy
nedávejte mu pít volal mohutný revizor
chlapík pozvedl ruku jako by někoho hledal
jedna z dívek ho uchopila za malíček
bylo vidět že je šťasten
jak jen mužský může být
když je s krásnou dívkou
na cestě*

XXX

*Už nevíš na co by ses vymluvil
ta polička musí přijít tam
a ta lišta k tomu
už nevíš na co by ses vymluvil
zrcadlo přilep sem*

*Pistoli jsem ti koupila
(7. února 2012)*

XXX

*Zdál se mi sen
Náhle jsem tě viděl ve dveřích s velkou kyticí a taškou přes rameno
Odcházím od vás řekla jsi
Kde je Kateřinka povídám
Nevím řekla jsi
Už tu dlouho nebyla povídám
Budu ji hledat řeklas
A ty ještě spi*

KNIHOVNIČKA ZRCADLA KULTURY

BOUŘLIVÁK JAN

Tak se jmenuje útlá knížka z pera dosud neznámého Jaroslava Řitičky. Je to žánrový obrázek ze života bouřliváka Jana, který se odehrává na pozadí kouzelné přírody v okolí Temelína. Bouřlivák Jan se rozhoduje mezi světlovlasou Jitkou z Prachatic a obrýlenou Marcelou z Českých Budějovic. Obě dívky se krátce po sňatku s bouřlivákem Janem hodlají státí jihočeskými matkami. Osud však chce jinak. 35 str. Brožovaný výtisk za 350 Kč.

JÁ SE TAM VRÁTÍM

Původní novinka z Vysočiny. Do vísky na Českomoravské vrchovině přijde na prázdniny mladý Jarka, student Vysoké školy veterinární. Venkovský život ho hned napoprvé zaujme a on se rozhodne, že po vystudování se na vesnici vrátí. K tomuto rozhodnutí přispěla modrá očka rusovlasé Sylvy — ale to bychom už prozradili příliš. Z Jarkova návratu však bude mít nečekaný prospěch místní hasičský sbor. Vydání první, náklad 15 000 ks, cena neuvedena.

HRAD JE MŮJ OSUD

Zkušený pražský publicista popisuje období, které strávil jako údržbář kanalizace na Pražském hradě. Svě osobní zážitky popisuje s bravurou profesionála, který má čich na události a dovede vystihnout jedinečnost okamžiku. Jím nasbíraný materiál bourá mýty, které se na Pražském hradě ukládaly po staletí. Mnohasetstránková publikace s řadou barevných fotografií je však rozebrána. Podle autorových slov trh ale nasycen není a dokumentují to dopisy jednotlivých občanů i občanských sdružení. Proto je připraven dotisk. Publikace bude opět distribuována osvědčeným způsobem v síti veřejných záchodků.

ČESKÁ KŘÍDOVÁ TABULE

(povídka)

— Tak ahoj. A pozdravuj babičku a dědu!
— No jo...
— A buď hodná...
— Neboj...
— A ty buď taky hodný... Pokýval hlavou. Prošli uličkou a našli prázdné kupé. Kufr dal nahoru. Dcerka si nechala baťůžek u sebe. Vlak se pomalu rozjel. Dcerka ještě vyběhla k oknu a zamávala mamince. Pak vytáhla z baťůžku učebnici a uvelebila se v koutku.

Jeli na několik dnů k jeho rodičům. Dcera se těšila, babička a děda měli ještě králíky a vesnice ležela nedaleko rybníka a u lesa. Posadil se k oknu. Vlak bouchal po výhybkách. Pak vplul do jednotvárné krajiny. Vzpomněl si na pěknou, sportovně vyhlížející tmavovlásku s baťohem, co nastupovala s nimi. Bude asi ve vedlejším vagoně. Vstal. Popošel ke dveřím. Nikam nechod', řekl, jdu na chvíli ven. Neboj, řekla dcera.

Chvíli postával u dveří. Má...? Nebo ne?

Našel ji. Byla v kupé sama.

Vešel. Přeji dobrý den, je tu volno...? otázal se.

Co myslíte? řekla a krátce zvedla oči od knížky.

Zdá se, že ano, řekl a posadil se naproti ní. Není to špatné, pomyslel si, má smysl pro humor. Asi studentka, co jede domů na prázdniny, na pár dní k mamince a za kamarády... Vlak jel rovinatým krajem, za bariérou olší a vrb se vinula řeka. Sledoval krajinu a střežil se podívat na pěkný obličej, natož na lehce obnažená kolínka.

Věděl, že nesmí vypadat dotěrně. Přemýšlel jak dál...

Pak dívka odložila knížku.

— Tak co, už se vzali? řekl.
— Kdepak, ani se nevezmou, usmála se.
— Ale, copak se stalo?
— No to je odborná knížka, řekla.
— Aha, a jaká?
— Petrografie české křídové tabule.

- Jejda, řekl, a o čem to je?
- No, o horninovém složení zrovna té krajiny co po ní jedeme...
- To je zajímavé, to mi musíte vysvětlit, řekl.
- No, tak to se musíme vrátit nějakých čtyřicet milionů let nazpět, to tady bylo moře... A pod tím mořem ležely, tak jako dnes, vyvrheliny Českého masivu... Díval se na ni a snažil se tvářit vážně. Žertování bývá mladým zaujatým dívkám proti myslí. Naopak, lehké nachýlení hlavy a jakoby opravdový zájem třicátníka může být lichotivý...

A tak se dozvěděl, že Český masiv po mnoha kilometrech směrem východním zapadá do hlubin, pod Karpatskou soustavu, která je mnohem mladší, neboť byla vyvrásněna v třetihorách, a že v kapsách, které se vytvořily na úpatí Českého masivu, se nacházejí ložiska ropy a zemního plynu, a že ona ropa z východní Moravy je stejně kvalitní jako nejkvalitnější ropa arabská...

Cesta ubíhala, sem tam dívce oponoval, občas se divil, občas měl vtipnou poznámku... jednou nebo dvakrát si vzpomněl na dcerku, ale ona tam má učebnici a v batůžku obloženou housku, řekl si, a čaj v termosce... Za okny se sešerilo. Vlak projížděl údolím, les šplhal do strání. Náhle koleje zabušily na výhybkách, vlak sebou párkrát škubl a začal brzdit. Uvědomil si, že to je jejich stanice. Rychle vstal, poděkoval za společnost, ještě dal dívce navštívenku a řekl zavolejte až budete mít náladu... a vyběhl z kupé.

Pospíchal, proběhl vagonem a v druhém počítal dveře, jedny, druhé, třetí, tady by to mělo být... Ale kupé bylo prázdné. Že by to bylo dál? Popoběhl o jedny, o druhé dveře, ale dcera nikde. A nebyl tu ani jeho kufr, ani dceřin batůžek. Že by vystoupila a někdo ji pomohl...? Vyskočil z vlaku, ale na peróně nebyl nikdo, jen u východu se ještě černal hlouček lidí. To není možné, musel jsem ji přehlédnout... znovu se vrhl do vlaku, proběhl kolem kupé s dívkou, ale to bylo taky prázdné, běžel dál, probíhal vagon za vagonem, až doběhl do posledního, k zamčenému oknu, jímž prosvítala červená návěstidla. To je snad sen, řekl si, krátce mu proběhlo myslí, že dcera je už u děda a babičky, už si povídá s králíky... Vzpomněl si, že má telefon. Ale dcera to nebrala. Telefon vyzváněl marně. Vytočil číslo prarodičů. Nic...

Náhle se zabouchly automatické dveře. Vlak sebou trhl a rozjel se. Kola zabušila do výhybek. Krajina za okny se rozběhla.

Byl konečně sám.

BÁSNĚ?

LÁZEŇSKÁ

*Maminka naše
po dvou dnech
vrátila se z wellnes pobytu z lázní Luhačovic
a přivezla luhačovické lázeňské oplatky*

*Já jsem byl v těchto lázních:
Karlovy Vary 1998 čtyři týdny (po o. střeva), Františkovy lázně 2003
čtyři týdny (infarkt), Darkov 2007 tři týdny (infarkt), Hodonín 2010
tři týdny (před o. kyčlí)
A nikdy jsem žádné oplatky nepřivezl*

Trochu se stydím

URČITĚ

*Určitě
řekla aniž jsem se ptal
ihned snovu otázky choulostivé povahy
už ji slyším
říká
určitě
ne*

DŘEVÁČKY

*Túje
má prý dřevo voňavé
Kamarád výtvarník
z něj dělá plastiky
až nos přechází*

*Milá
vím co udělám*

Vyřežu ti dřeváčky

MOTÝL

*Vysoké topoly
vyběhly do polí
za nimi bělásek
Já za ním o holi
co nohy dovolí
utíkám
utíkám nazpátek*

*A vejdu do vrátek
čeká tam sestra
a za ní tatínek
oba už nejsou tu*

Už to nebolí

*Bělásek za námi
Odlétá do polí*

(patrně přeloženo ze staročínštiny)

PODZIMNÍ

*Už je září
žlutnou listy v kalendáři
oblohou se honí draci
sem a tam
do vzpomínek se pak vrací
podzim to je drama
vosa štípne za humnama
na strništi odřeš patu
nebreč
tamhle v trávě
pavouček už souká vatu
a na stráních balzám zraje na tvé žaly
jen aby ho ve stáčírnách
nemíchali
(Brněnský večerník)*

SVATEBNÍ

*Chodíme chodíme hore po dědině
nejednej maměnce dcéru obudíme
obudíme z internetu
aj notbuku
požádáme o jej ruku
Vezmeme sa jednu z rána
otevře sa ww brána
požehná nám strýček Seznam
teta Google
súsed Fejsbúk
Jútúb taky vzpomene si
Jenom jedno včil mně děší
že se vetře virus cizí
a frajárka
v koši zmizí*

ZDENĚK BOBROVSKÝ

*Na noc se vždycky učeš říkala mi bábinka
vzala hřeben a učesala mi světlé vlasy
nikdy nevíš jestli se probudíš
tak ať jsi pěkný
řekla ještě*

*Když jsem viděl Zdeňka Bobrovského na oslavě jeho osmdesátin
odstávala mu na vršku hlavy štetinka
Říkal jsem si
proč mu někdo nepoví že to nevypadá dobře
že vypadá neučesaně
na té slávě*

*Příští setkání jsme uspořádali v hospodě Harpagon
aby mohl přijít i Zdeněk Bobrovský
špatně chodí
má to jen přes ulici*

*Většinu času seděl a mlčel
byl vymydlený
a pečlivě učesaný
po štetince ani památky*

A v tu noc umřel

BEZE SLOV

*Celý den jsem prostál u okna
a neviděl ulici
Moje matka byla na opačném konci světa
v bezvědomí
Moje matka byla ucpána nádorem
kdesi dole zavřeštěl vodovod
Matka ležela klidná
s obrácenou kůží
na operačním stole
Otevřel jsem okno
Všichni žijí
Utíkal jsem
všichni žijí křičel jsem
Řval jsem
Klesl jsem
Řekli utište se
operace se zdařila
Matko
srdce bije a neohlíží se
tvé stříbrné žíly se napnuly
a krev kluše
jako hladový pes
v trávě*

ANTONIE A HANA
(optimistická verze)

*Copak o té zemi viš
o té zemi daleké
kterou zdobí Jižní kříž?
Nu
že tam zvony neslyšíš
místo zvonů amplion
volá na tě hlavu skloň
budeš Bohu blíž*

A oslní tě jeho zář

*A prý tam mužské pokolení
komplex má že mužské není
a proto ukrývá svou tvář*

*A v té zemi daleké též uslyšíš
že střelba nebe otvírá
i tobě*

*U Alláha tak už dost
Vždyť na cestu do ráje
není třeba slov
stačí že tě doprovází
tisíc vdov*

*Tam v té zemi Alláhově
nejdou v hrobě nejsou v hrobě
pod ochranou imáma
šťastně je tam provdána
Antonie i Hana
(listopad 2013)*

BACHČISARAJSKIJ FONTAN

Byli jsme na rekreaci ROH, tuším v Krkonoších, či snad v Jeseníkách. Inu, tam a snad i tam. Kateřině bylo nějakých — tři, či snad čtyři, sjížděla horské velikány na lyžičkách sice malých, ale pěknými obloučky po černých sjezdovkách. Ti co to viděli, měli oči na vrchu hlavy. Vždy večer byl kulturní program. První den jsme se všichni seznámili, odkud jsme a čím jsme, kolik máme dětí a jaké máme koníčky, jindy jsme soutěžili ve zpěvu, zpívala vždy celá rodina, nebo třeba jen jeden z rodiny a hráli jsme všelijaké scénky. Byli tam i soudruzi z družebního závodu z města Kirov a předvedli nám Bachčisarajskij fontan. To několik soudruhů a soudružek utvořilo kruh a pozvali mezi sebe naše děti (to bylo nějakého domlouvání), pak kirovští soudruzi vzali naše děti na ramena, soudružky zvolaly *Bachčisarajskij fontan!*

A naše děti vyprskly z pusinek bohaté pramínky vody.

To bylo smíchu.

BÁSNÍK

*Na výletě do Stromovky
trousí slova jako bobky
zkoumá obsah
tvar
i vůni
na výsluní
nebo v stínu
volá
nezahynu*

JENÍKOVI

*Povídá mi jedna slečna
já miluju staré mistry
Moneta i Picasa
já povídám slečno
já miluju Jeníka
Steklíka
jedním vrzem pera
namaluje ∞
et cetera et cetera*

XXX

*Jsou tři hodiny zrána
všude tma
jen u mne lampa svítí
je vlhá letní noc
a jak říká básník
i po tmě voní kvítí
Neměls toho moc?
ptá se moje drahá
co kdybys šel do postele

jiná už ti neustele*

XXX

*Tatko
povídá mi dcera
Musíš se víc otevřít...
Dobrý nápad povídám
Tak tady: plíce a žaludek...
A srdce vyztužené třemi stenty
Vidiš že to jde povídá dcera
Je psycholožkou
a tak tomu rozumí
Tož už se zavři povídá
Ať neprochladneš*

XXX

*Pravidelně se probouzím
ve tři ráno
Usedám k počítači
a počítám ovečky
A za chvíli spím*

XXX

*V roce 2015 bylo dlouho léto
V říjnu náhle skok
a je tu listotlení
Tož stiskni knoflík u topení*

A je to

XXX

*Mám berle francouzské
sedačku do vany
nástavec na WC*

A čekám na lepší časy

NOVINY

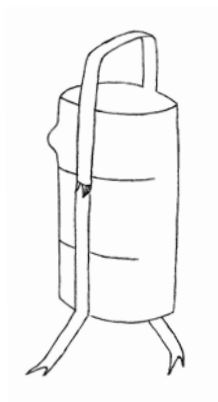
MÍSTO ÚVODU

AUTOR rodem Brňan (nar. 30. dubna 1936), svou živnost novinářskou zahájil v roce 1965 cca roční stáží v brněnském rozhlasu, kde se naučil najmě škrtat v rukopisech, především svých. V roce 1968 se stal redaktorem časopisu Zálesák, který byl koncem roku 1969 zrušen. Útočiště nalezl mj. jako osvětlovač v divadle Reduta. V roce 1972 nastoupil do Brněnského večerníku, listu Městského výboru KSČ. Existence zde byla podmíněna dřívějším, či pozdějším vstupem do KSČ. K tomu se autor ani po třech letech neodhodlal, a tak v roce 1975 byl nucen odejít. Pomocnou ruku mu nabídl šéfredaktor tehdejšího patrně nejžádanějšího celostátního deníku Svobodného slova, Jan Machoň a přijal ho do pražské redakce, snad proto, že do Prahy přišel jako krajanek z Brna. Autor pobyl v Praze rok, a poté, co se uvolnilo místo v Brně, vrátil se domů a v brněnské redakci tohoto deníku setrval dvacet let, až téměř do neslavného konce listu, do roku 1996, kdy Svobodné slovo i se svým zřizovatelem, Čs. stranou socialistickou, zmizeli ze scény. Poznamenejme, že Svobodné slovo bylo nejžádanějším deníkem po všechna léta tzv. socialismu. Spolu s Lidovou demokracií mělo omezený přiděl papíru a jeho předplatné se dědilo z otců na syny. Dodejme, že sehrálo významnou roli v podzimních měsících roku 1989, neboť bylo prvním deníkem, který přinesl otevřené a pravdivé zpravodajství o listopadových událostech nejen pražskému, ale i mimopražskému čtenáři. Jen náklad brněnského vydání Svobodného slova dosáhl tehdy přes dvě stě tisíc kusů, celostátně pak pět set tisíc. Myslím, že role tohoto deníku a stran tzv. Národní fronty, socialistické a lidové, v celé čtyřicetileté historii od roku 1948 do revoluce v roce 1989 není zpracována, stejně tak jako působení jejich deníků, Svobodného slova a Lidové demokracie. Paušální jejich odsudek jako přísluhovačů vládnoucí KSČ není spravedlivý. V redakci obou listů byli znamenití novináři, kteří zde hledali a také našli cestu k novinářskému řemeslu. Vedení Svobodného slova a nakonec i Čs. strany socialistické dokázalo uhájit jistý prostor, v němž se mohl novinář i člen socialistické strany pohybovat, aniž by musel papouškovat trapná hesla. Ostatně, byli to redaktori Svobodného slova, kteří nabídli Občanskému fóru balkon Melantrichu.

Po revoluci (1989) byl autor jedním z prvních členů Občanského fóra v Brně a zasedal za něj v obrozeném prvním zastupitelstvu města.

Po zániku Svobodného slova pracoval jak tiskový mluvčí Centra dopravního výzkumu a poté, již v penzi, jako jeden ze zakládajících redaktorů časopisu Bariéry, který vydávala

Nadace Charty 77, a pak v nezávislém časopise Konec konců, vydávaném občanským sdružením Moravskoslezský kruh. Po zániku tohoto časopisu až do dnešních dnů spolupracuje s tímto spolkem při vydávání internetových i tištěných novin Pečuj doma, které se pod hlavičkou Diakonie Brno věnují sociální práci, byl stálým spolupracovníkem měsíčníku KAM v Brně zrušeného v prosinci 2015, přispívá do internetových novin brněnské židovské obce (www.zob.cz) a do internetových novin Syndikátu novinářů v Brně (www.brnozurnal.cz). V dubnu roku 2019 se patrně dožije 83 let.

V ROCE 1968 se autor stal redaktorem v Zálesáku, což byl měsíčník. Vydávali jej Zálesáci. Patřili pod Svazarm a vedl je Rostřa Zabloudil, nyní majitel cestovní kanceláře Zabloudil. Zálesáci se toulali po lesích a učili děti a pubertální mládež i samy sebe přežít za každých okolností. Jenže to už se psal rok 1969 a přežít bez dohledu se asi zdálo nebezpečné, a tak Zálesáci i s časopisem byli zrušeni. Autor pak zařukal na dveře Brněnského večerníku.

ŽIVOT V BRNĚNSKÉM VEČERNÍKU

(příspěvek k dějinám brněnské žurnalistiky)

HNEDLE z počátku musím říct, v Brněnském večerníku byli vesměs slušní lidé, i když téměř všichni byli, nebo v blízké budoucnosti býti měli, v KSČ. Brněnský večerník byl totiž oficiální tiskovinou Městského výboru KSČ (MěstV KSČ). Je pravda, že některým se podařilo vzdorovat. Třeba nejmladšímu z tehdejších přijatých, talentovanému Jiřímu Florianovi, též dnešnímu vydavateli internetového periodika Musicopen.cz a trempíři Fedoru Skotalovi, ani bývalý hokejový reprezentant Jaromír Meixner nakonec nevstoupil do svazku se Stranou. Podařilo se to i mně, i když mi to, ostatně všem, dalo dost práce. Byl jsem totiž šéfredaktorem Jaroslavem Zástěrou přijat jako nadějný mladý kádr, z něhož jednou on, jakožto bývalý pedagog, vychová redaktora, který bude dělat straně čest a zároveň přispěje k čtenářské oblibě periodika, do něž byl stranou dosazen. To byl úkol v podstatě neřešitelný. Jaroslav Zástěra to vydržel téměř tři roky. Pak jsme se rozešli. Velmi, velmi rozladěně. Už jsme se fyzicky nesnášeli. Zástěra si myslím oddechl. Když mi oznamoval výpověď, třásl se mu poněkud hlas. Nebyl si jist, zda se nebudu bránit. Zda si nepůjdu stěžovat na Městský výbor KSČ a nepoženu to přes odbory... Měl to totiž na městském výboru nahnuté. Věděli na něj třeba, že se pral na nádraží s ajnboňáky, když v povznesené náladě vystoupil na opačnou stranu vlaku, taky se prý popral s vrátným na městském výboru KSČ a pokáran za to nebyl vrátný, ale Zástěra — pak jsme diskutovali, kdo je ve stranické hierarchii víc — zda šéfredaktor Brněnského večerníku, nebo vrátný na MěstV KSČ... Zástěřův zástupce Jiří Toman, kterého jsem při přípravě tohoto povídání nedávno navštívil ve staré budově za autobusovým nádražím, pod jejímiž okny se vinou koleje nákladového nádraží, na kterých stojí desítky vyřazených vagonů — nádherná, zapomenutá část města... tak tedy Jiří Toman, který tam má nyní kancelář, vyhrívanou odněkud ze železniční výtopny, a v té kanceláři koriguje časopis Podnikatel a připravuje časopis městské části Slatina říká, že to všechno dokumentuje staré přísloví: pod svícem bývá tma, a dokládá též, že v prostorách domu, v němž byla redakce, naproti městskému výboru KSČ na Jakubském náměstí, nebyly štenice, naopak, byli tam slušní lidé a dobrá parta... Patrně ano, neboť posudek, který mi Zástěra dal, mne překvapil. Byl více

méně příznivý, říkalo se v něm, že mám všechny předpoklady dozrát v řádného člena socialistické společnosti.

Protože o Brněnském večerníku jsem více pohovořil v publikaci Novinářem v Brně, kterou vydal Moravskoslezský kruh v roce 2011 a je, předpokládám, k sehnání v univerzitní a možná i Mahenově knihovně, nebudu se k tomuto celkem oblíbenému periodiku vracet.

SVOBODNÉ SLOVO

PO ODCHODU z Brněnského večerníku se autor ocitl v Praze. Byl přijat do Svobodného Slova. Autora překvapila prvorepubliková noblesa a bohatství vydavatelství Melantrich — obrazy — kožený kancelářský nábytek — jinde už nevidaná, fungující potrubní pošta, již se posílaly rukopisy do sazárny, v mansardě, což bylo nejhořejší patro budovy na Václavském náměstí, kde se konaly pravidelné měsíční porady, byly na stěnách originály Ladových kreseb k Haškovu Švejkovi (kdepak je jim konec? Čí pracovnu dnes zdobí?) Nuže, bylo nutno se přizpůsobit. Místo návštěv odborářských schůzí a sběru střípků z brněnských ulic — vír velkého světa. Praha — zde zprávička o kapsáři odchyceném na Václavském náměstí nabývala celostátního významu. Jedním z prvních úkolů, který byl autorovi přidělen, byl popis významné společenské události, v tehdejších časech ojedinělé. Autor byl vyslán do světa módy a umění. Přístup autorův k dané problematice byl vedením listu označen za specifický.

CHRISTIAN DIOR V KLEMENTINU

(neboli Nová umělecká syntéza)

PRAHA (lav) — Pozoruhodná událost pražského společenského života: zveme vás do starobylého Klementina na zahájení výstavy Umění a líčení (Make-up Art).

SÁLEM se vznáší jemná vůně chryzantém. Pisatel se aspoň domnívá, že je to vůně chryzantém. Může to ale stejně dobře být parfém firmy Christian Dior. Autor je dokonce přesvědčen, že v jistých okamžicích jde o parfém firmy Christian Dior.

Jsou tu zástupci našich předních ženských časopisů, odborníci na reklamu, maskérři z Barrandova, tvůrci naší módy, zkrátka, všichni co tu mají co dělat a někteří další. Například autor, oděn nepřiliš exkluzivně, avšak čistě.

Výstavu otevírá šéf propagace firmy Dior pan de Rousi de Salle. Slavnostnímu zahájení je přítomen velvyslanec Francouzské republiky Emanuel d'Harcourt. Monsieur d'Harcourt má tmavý jednořadový oblek s jemným bílým proužkem. Rovněž někteří

pánové v sále mají tmavé jednořadové obleky s jemným bílým proužkem. Dámy naproti tomu mají na sobě bohatou škálu toho, co poskytují naše obchodní domy.

Ale je tu zajímavá výstava: 17 velkých panelů s fotografiemi ženských tváří. S tvářemi, které se staly malířským plátnem pro Serge Lutense, který, jak jistě víte, ač mlád je dnes pojmem v kosmetice a líčení, a v tomto oboru u Diora mužem č.1. Serge Lutens nanáší na obličeje žen kosmetické přípravky, líčidla, rtěnky, stíny a pudry tak, jako malíř barvy na plátno. Dělá to ve stylu uměleckých směrů nedávné minulosti, ve stylu významných malířů. A tak tu vidíme tváře alá Renoire, Modigliani, Picasso, Leger, atd. Serge potom tváře fotografuje a velké zvětšeniny putují po světě ve formě výstavy, která se nyní ocitla v Praze, poté, co ji zhlédli návštěvníci v New Yorku, Londýně, Moskvě, Hongkongu a dalších velkoměstech.

Kombinací ženské pleti, líčidel, fotografické desky a samozřejmě nápadu a invence Serge Lutense vznikají osobité kreace, které jsou dílem školou moderního umění pro mírně pokročilé dívky, dílem dokonalou fotografií, dílem ukázkou stylového a promyšleného make-upu a samozřejmě reklamou, precizní, kultivovanou avšak přece jen reklamou — nejspíš pak jsou souhrnem toho všeho, novou uměleckou syntézou...

Myslím, že se výstavka bude veřejnosti líbit. Její fotografující část ocení znamenitou kompoziční a barevnou vyváženost, naše ženy zcela určitě zahoří touhou získat tvář démona či naivky a projet se s ní tramvají a pracovníci v propagaci si konečně uvědomí, že reklamu nelze dělat bez nápadu, vkusu, uměleckého citění, bez velkorysosti... a bez peněz.

Těmito objevenými myšlenkami se zabýval autor stojící skromně v koutě barokního sálu, vedle krabice od pojistek, v oblaku vůně chryzantém a parfémů, míjen elegantními číšníkyněmi, aby posléze exkluzivní propagační materiály firmy Christian Dior vložil do aktovky s hermelínem a dvěma houskami, vytvářeje novou uměleckou syntézu, tak charakteristickou pro náš všední den...

27. října 1975

V PRAŽSKÉ redakci Svobodného slova jsem mohl v podstatě psát, o čem jsem chtěl, musel jsem, pravda, dávat pozor, abych nelezl do zelí kolegovi Jizbovi z Plzně, nebo kolegovi z jižních Čech, též Tvarohovi z Čech severních, natož Moravákům, ale jinak... Jezdily se mnou půvabné fotografky, Drahomíra Srbova nebo Květa Venušová. A jednou jsme tak s Drahomírou Srbovou vyjeli do Dětenic. Jsou na Jičínsku. Dnes jsou známy především hospodou, kde se mluví jakoby středověkou češtinou a s hosty se jedná neurvale, jako s kmány, no, tady to zavedli jako první. Tehdy tu měli jen zámek — a v něm problémové děti. Řekl bych, že s tímto článkem je to jako s tím o folklóru. Všechno podstatné, co se odehrávalo a bylo napsáno zde, mohlo se opakovat kdekoli jinde — a může se opakovat i dnes. Nic nového pod sluncem — problémy zůstávají a tyto děti také.

DĚTI ZE ZÁMKU

„PANÍ, udělejte nám fotku, prosíme...“

„Tak si stoupněte támhle k tabuli...“

Kluci si stoupili a paní udělala fotku.

„Budete v novinách...“

„Jé...“

„Vidíte,“ řekla paní učitelka, „ještě, že jste poškoile, jinak byste se do novin nedostali.“

„A pošlete nám tu fotku, paní?“

„To víte, že pošlu...“

„Teď s nimi nevydržím,“ řekla potom učitelka. „Zítřka ráno přiběhnou a budou se ptát, jestli už jsou tu obrázky. Ještě nepřišla pošta, řeknu. V poledne přiběhnou zas. Je brzo, řeknu. A tak večer znova... Tak je to vždycky, když čekají dopis z domova...“

Ti kluci žijí na zámku nedaleko Jičína, v Dětenicích. Na zámku s krásnými malovanými stropy a tepaným zábradlím. S obrazy a plastikami na stěnách. S Braunovými sochami na zahradě... Vědí o tom? Ve druhé třídě ještě slabikují a učí se číslice. V páté už čtou... A v osmé umějí mnozí násobilkou a dělit trojciferná čísla. Jsme ve zvláštní škole. Je to internátní škola pro děti rozumově opožděné, které byly — navíc — odebrány rodičům na soudní příkaz... Tak může znít strohá definice. Ale co je těmi slovy sevěreno osudů!

Postup je známý: rozhodne-li soud, obvykle na návrh sociální pracovnice, že dítě má být rodičům odebráno, neboť se nestarají, nebo nemohou starat o jeho výchovu, přichází do dětského třídicího domova. (Protože jsme ve Východočeském kraji, tak do Hradce Králové). Stráví tu dva měsíce, a to už bývá jasno: je-li rozumově méně vyspělé, nebo charakterově narušené, půjde do dětenického zámku.

Letos je zde třicet devět chlapců od šesti do patnácti let. Ve velkých sálech si hrají, v jednom poschodí jsou ložnice, v dalším škola, mají tu tělocvičnu, když je hezky,

hrají si na zahradě... Říkám hrají, ale všechna jejich hra a téměř každá chvilka má být motivována a nenásilně usměrňována vychovatelkami. Na to, aby se děti uživily vlastní duševní prací, není ani pomýšlení, a tak všechna činnost směřuje k vykresání jiskřiček šikovnosti v malých prstíčkách.

„*Naše děti jsou duševně opožděné, ale ne zas tak, aby musely strávit život v ústa-vech. Většina z nich se nakonec dokáže uživit vlastní prací,*“ říká ředitelka domova, Drahomíra Melkusová.

Petrík navléká drobounké korálky. Co to děláš, Petře? „*Náhrdelník*“ „*Pro koho?*“ „*Pro maminku*“ Petřikova maminka je zavřena pro příživnictví.

„*Jak se jmenuješ?*“ „*Libor*“ „*Líbí se ti tady?*“ Černá hlava přikývne. „*Kolik je ti let?*“ „*Deset*“ „*Máš sourozence?*“ Hlava opět přikývne. „*Kolik?*“ Prstíky pomáhají. „*Osm*“ hlásí vítězně. „*Dovedl bys je vyjmenovat?*“ „*Anička, Věrka, Marika...*“ a dál už Libor neví. Rodinné svazky jsou přetrhány, vzpomínky vybledly.

„*Jezdí domů?*“ „*Na prázdniny, letní, jarní a vánoční.*“ První neděle v měsíci je návštěvní. Ale na mnohé děti se rodiče nepřijedou podívat, jak je rok dlouhý. A na některé po celá léta. Proč? Jsou to většinou rodiče stejně postižení jako děti. Rodiče s kriminální minulostí nebo přítomností. Asociální, alkoholici nebo takoví, kteří se o dítě začnou zajímat, až je mu patnáct a začne vydělávat. „*A taky tu máme hodně dětí cikánských, z prostředí, které ještě ne zcela dokázalo změnit staleté návyky a způsob života.*“

Dva kluci se pachtí s vozíkem, „*Víte, co máte koupit?*“ ptá se vychovatelka. Kluci vypočítávají: „*Chleba, housky, máslo...*“ „*Pozor na ulici... A ať to přesně napíšou do odběrní knížky...*!“

„*Náš ústav se snaží přizpůsobit děti samostatnému životu. Nejen, že jim dáváme základní vědomosti, a že je učíme důležitým hygienickým návykům, ale zprostředkováváme jim i styk se světem. Děti chodí nakupovat, občas do kina, jezdíme na výlety, účastníme se sportovních soutěží...*“

„*Stačí to?*“ říkám, „*děti žijí v ústavu, mají všechno — stravu, ošacení, péči, každý jejich krok je usměrňován... co až opustí brány domova? Neoslepí je náhlý příval volnosti, nepoznané svody a lákadla, první vydělané peníze... statistické údaje hovoří o tom, že významné procento delikventů prošlo kolektivními výchovnými zařízeními...*“

„*Je to... složité. Může se to stát. V patnácti děti z našeho domova odcházejí. Jsou-li nadanější, jdou do učení. Pokud mají nařízenou ústavní výchovu, musejí k nám dojíždět na soboty a neděle jako domů. Ostatní jdou do zaměstnání...*“ říká ředitelka. A dodává, že jejich povinností je najít jim ve spolupráci s odbory pracovních sil místo. „*Někdy hledáme marně po všech krajích... Musí to být zaměstnání s internátem, a podniky mají většinou svobodárny bez dozoru. Myslím, že systému výchovy mládeže vyžadující zvláštní péči a s nařízenou ústavní výchovou chybí důležitý článek: ústavy, v nichž by pokračovala výchova i potom, mezi patnáctým a osmnáctým rokem. Právně je to jasné: ústavní výchova se nařizuje do osmnácti let. Ale de facto taková zařízení nejsou, zařízení, která by těmto mladým lidem dávala pocit volnosti a přítom*

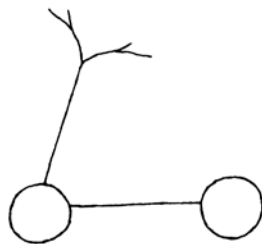
je nenásilně a nenápadně vedla důležitým a kritickým životním obdobím, která by jim usnadnila střetání se světem a utvrdila dobré vlastnosti, jež jim vštěpujeme od okamžiku, kdy přijdou k nám. “

Myslím, že by si tato slova zasloužila pozornost.

Sobota 10. dubna 1976

DNES je dětenický zámek opraven a upraven a vyhledáván, jsou zde zařízené pokoje, nástěnné malby, barokní a rokokové štuky, je to ukázka vkusu a životní ho stylu venkovské šlechty.

Kde jsou ty děti...

V ROCE sedmdesátém šestém jsem ve Slově mj. přispíval na stránky, kde čtenáři oddechovali. Psal jsem poučné texty, ale ani moc, ani málo, tak aby to čtenář po nedělním obědě dočetl. Z každoměsíčních fejetonků aspoň

ČERVEN

JE DOBOU růstu a zrání. Pravda, tu a tam ještě trpí zastuzením, ale jinak je už cele letní, s mnoha teplými dny, a co je zajímavé, i vlahými nocemi — takové noci jsou jen v červnu — a nedivme se, slunce se pohybuje nehluboko pod severním obzorem a po celou noc prosvětluje i prohřívá nejhořejší vrstvy atmosféry. Však taky v létě není noční obloha nikdy tak jiskrná a nikdy úplně černá jako v zimě. A tím spíše nás upoutají děje u její paty, v temnotě trávy a keřů. Tady se to snoubí a páří a miluje, tady poletují svítící drahokamy, jak poetickou křečí postižení redaktoři nazývají světlušky, svatojánské mušky Lampyris noctiluca, jejichž lampičky jsou světlem svatebním, ale ne vždy, jsou i druhy, jejichž samičky svým světlem chladně lákají protějšky úplně jiných druhů, napodobující kmitočet jejich roztoužení, aby je, hloupé samce, chytily do kusadel a sežraly.

Sama světluška je brouk spíš ošklivý než hezký, ale pod nehezku slupkou začasťe zářící nitro se skrývá — a naopak, třeba takové volavky, co právě teď hnízdí a vyvádějí mladé — jaký to hezký a ušlechtilé vyhlížející pták! Ale má takový podivný zvyk, že usedá na první vejce, které snese a snáší pak další až v pětidenních intervalech, takže první volavčata bývají už pěkně velká, když se narodí poslední. A na to doplatí. Nemohou se tak hlasitě hlásit o potravu, a tak rodiče cpou napřed těm velkým (ne třeba jako ibisi a kolpíkově, kteří se pokoušejí potravu spravedlivě rozdělovat.) A nejmenší volavčata jsou stále hubenější a slabší — až se nakonec stanou potravou svým rodičům. Láska až za hrob.

Příroda to však má dobře zařízeno. A není na ní, aby vysvětlovala. To musí člověk. Bytost rozumná a jednající promyšleně. Aspoň občas. Ale řekněte, jak možno jednat s rozumem, když lípy omamně voní, je vlahý večer, televizní obrazovky zhasínají jedna po druhé, už je noc a vaše sedmnáctiletá dcera ještě není doma?

19. června 1976

KOBALT

JAK si ze školních lavic matně pamatujeme, chemický pochod, při němž se jednoduché látky, potažmo přímo prvky, jimž se říká biogenní (je jich dvanáct jako apoštolů), za pomoci vzdušného kyslíčnicku uhličitého a slunečního světla mění v jednoduché cukry a ty pak, za pomoci dusíku z půdy a dalších desítek prvků ve složitější škroby a nakonec v bílkoviny, nazývá se asimilace. Je to proces nesmírně komplikovaný, který ovšem umí každá travička, každý brouček, jen člověk ne a ne na to přijít. Ale vraťme se ke dvanácti biogenním prvkům. Je mezi nimi jeden vyloženě jedovatý. Kobalt. A přece nezbytný. Jen s ním může vzniknout ucelený a fungující systém. Připomíná mi onoho dvanáctého v Ježíšově sboru. Jidáše. Bez něj by nevzniklo ucelené učení, bez Jidáše by nebylo živého křesťanského společenství, ani víry, naděje a zmrtvýchvstání...

20. dubna 1976

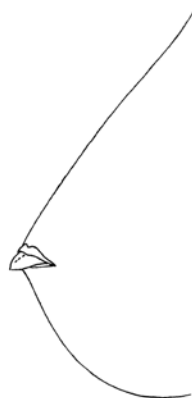
BÝLOŽRAVCI

HOVÁDKA boží se všeobecně dělí na masožravce, býložravce a všežravce. Typickým příkladem masožravců jsou například tygři, nebo kočky, nebo lasičky, býložravců volí, žirafy a brontosauři, všežravců pak prasata, krysy a lidé. Kdysi dávno, jak nám říkají staroindické vědy, ba i Starý zákon, žil člověk v rajské blaženosti. Živil se oříšky, semínky, lesními plody, hruškami a jablky. Tedy typický býložravec. Ale pak Eva zhřešila a člověk byl vyhnán z ráje. Začal pojídat krvavé bifteky a opékat špekáčky. Avšak vzpomínka na šťastné doby všeobjímající lásky v něm přežívá a v posledních letech začíná nabývat konkrétních projevů. Opět jsou mezi námi takoví, kteří na svůj talíř nepoloží ani plátek šťavnaté vepřové. Říká se jim vegetariáni. Vyšší stádium jsou vegani. Mnozí z nich spojují vegetariánství a veganství s cestou k poznání a vyšším duchovním hodnotám. Vráť se tedy člověk do stavu rajské blaženosti, do stavu bez hříchu a bez zabíjaček? Mohlo by se zdát, že ano, neboť věci se chopil průmysl a chrlí pro býložravce bezpočet obilných směsí, ochucených krup, prosa a bramborových křupek. Ale já myslím, že se to zase zvrtné. A že člověk to zase zbabrá. Místo co by mu narostla křídla andělská, narostou mu nanejvýš zuby s plochými korunkami a přibudou dva nebo tři předžaludky.

CERES

KAŽDÁ dobrá hospodyňka ví, že Ceres je největší planetkou sluneční soustavy, kterou v roce 1801 objevil Piazzzi. Pak je to taky šlehaný rostlinný tuk s prý příznivým obsahem nenasycených mastných kyselin, což je údajně zdravé, zdravější než sádlo a křupavé škvarečky. Ceres je vhodný ke smažení, pečení i fritování, píše se na obale. Za první republiky byl ceres jakousi ušlechtilou odrůdou margarínu a je jí zřejmě dodnes. Snad proto, že má božský původ. Ceres, sestra Dionýzova, bývala v římské mytologii bohyní úrody a rolnictví. V domácnostech zajišťovala klid, mír a řád. Takže, milí rozhádání manželé, nepomáhá-li už nic, zkuste ceres.

PONDĚLNÍ SLOUPEK

VYSOKO, vysoko v bílých peřinách si hoví drak. Houpá se tam a sem, sem a tam. A šklebí se. Není to skutečný drak. Je umělý. Z polyetylénu nebo z čeho. Ten je krásný, povzdechlo dítě. Kup mi tati, takového... Nekoupím, povídám, udělám! Vlastníma rukama udělám! Tati... radši ho kup, říká dítě. Ale kdež, povídám. A hned jsem si obstaral kancelářské lepidlo, klubko provázku, barevný papír. Bude to klasika, povídám dítěti. Hvězdice s dlouhým ohonem, který vyváží hlavu a dodá dráčeti stabilitu. Potom půjdeme za město a ty pošleš do oblak svá nejvroucnější přání. A rázně jsem vešel do prodejny s domácími potřebami. Špejle! Povídám. Nejsou, povídá slečna. Cože?! Poslyšte, povídá slečna, kupte dítěti draka umělého. Veškeré údaje potřebné k jeho projekci a výrobě byly uloženy do počítače. Kupte, nebudete litovat. Vy budete litovat, povídám. Já totiž půjdu jinak a vy neutržíte! Šel jsem, ale nepochodil.

Špejle nejsou a hned tak nebudou, řekli mi potom na ředitelství Domácích potřeb. A ochotně dodali, že pro celou republiku je vyrábějí v jednom JZD na Valašsku, ale že Valaši sami na všechno nestačí. Naštěstí jsou v proudu jednání s jedním JZD na Výsočině, které se uvolilo špejle vyrábět a v současné době se snaží vlastními silami za pomoci počítače zkonstruovat potřebný strojní park. Počkáme tedy, až se výroba rozběhne? — ptám se dítěte. Seš...? — povídá dítě. Kup mi draka z polyvinylchloridu! Koupil jsem. Šli jsme za město a pustili draka do bílých peřin. Posílám mu psaníčka: Špejle...! On se houpá. Tam a sem, sem a tam.

24. 10. 1984

NÁVRAT do Brna znamenal jisté okleštění tematiky, nicméně i v Brně a jihomoravském kraji se dalo dost zajímavého, byly tu veletrhy, nebo úspěchy v medicíně: pokusy s umělým srdcem na lékařské fakultě, první transplantace jater v Československu, rozhovory s prvním transplantovaným Josefem Mynářem z Adamova i prof. Vladimírem Kořístkem, který vedl lékařský tým, široké pole zemědělské a vinařské, ale taky zahájení problematické výstavby Mušovských jezer... a moravský folklor... a brněnský evrgreen — přesun nádraží a všechno kolem něj — mamutí plány na zbourání přízemních domků v Židenicích a v dalších částech města, myslím, že Svobodné slovo přispělo významnou měrou k tomu, že se tento plán neuskutečnil, byly tu návrhy na stavbu podpovrchových tramvajových diametrů, stavbu teplovodu z Dukovan, snahy přivést dálniční přívaděč na úkor devastace údolí Svatky — a mnoho dalšího, což jsem nakonec shrnul do článku Město na okraji zájmu, který vyšel v únoru roku 1989. Ale — před námi je ještě celé desetiletí.

SRDCE V RUKOU LÉKAŘE

VE VELKÉ bílé posteli se ztrácí dětské tělíčko. Leží na pravém boku. Ošetřovatelky hlídají každý pohyb. Přes levou polovinu hrudníku až do poloviny zad se táhne čerstvá jizva. „Nevrt’ se Ladíku...“, laskavé ruce hladí zpocené vlásky. Ladík se probouzí...

Do operačního sálu jsem nesměl. „*Tam jsme nepustili ani televizi, když se to otevíralo,*“ říkají sestřičky. Oblékly mně do bílého. Nabídly igelitové bačkory a zavedly do pooperačního pokoje. Před chvilkou přivezly dopoledního pacienta. Diagnóza: vrozené zúžení srdečnice.

Čtyřletý Ladík byl do fakultní nemocnice na Pekařské převezen z Dětské nemocnice v Brně-Černých Polích. Vyšetření potvrdilo, že typ jeho srdeční vady je operovatelný. Zákrok trval celé dopoledne. Byl otevřen hrudník, zúžená část srdečnice odstraněna. Krev, která čtyři léta nedostatečně zásobovala dolní část těla, může volně proudit. Jsou tři hodiny odpoledne. Ladíkův nos a pusku kryje kyslíková maska. Na bříšku elektroda kardiografu. Infuze vkapává do žil. A pořád je tu služba. Nyní dr. Dominik a sestra Matringerová.

Sedíme v lékařském pokoji s doc. dr B. Vítkem, prozatímním vedoucím nového pavilonu: „*Ta srdečnice malého Ladislava — ne, není to dědičné. Srdeční vady se nedědí. Ale počet dětí, které se s nimi rodí, zůstává stále stejný. Jedna setina populace. Narodí-li se v ČSSR asi 300 000 dětí za rok, jsou to tři tisíce. U poloviny je vada tak těžká, že nejsou schopny života. Ty, které přežijí, většinou operujeme. Procento operovaných je stále vyšší. Metody i přístroje jsou stále dokonalejší. V tomto novém pavilonu počítáme se čtyřmi sty až šesti sty operacemi ročně. Dvě třetiny budou děti, převážně z Moravy. V českých zemích jsou dnes tři kardiochirurgická centra:*

Praha-Motol, Hradec Králové a Brno. Centralizace je nutná, aby se využilo vědomostí a umu lékařů, i drahých přístrojů ze zahraničí... “

Ve dveřích se objevil bílý čepec vrchní sestry.

„Promiňte,“ říká doc. Vítek.

Osaměl jsem v nevelké pracovně. Svítí novotou, jako celý pavilon. Byl dostavěn koncem minulého roku. Je pěkný, účelný, vybavený moderními přístroji. Provoz začal počátkem ledna. Do dnešního březnového dne tu provedli na padesát zákroků. Operace srdce, říkám si, to je dnes asi jako houska na krámě...

Doc. Vítek se vrací. „*Tak vidíte, my si tu povídáme... a malá Jana... je jí hůř... Operovali jsme ji před několika dny. Bylo jen deset procent naděje... Rodiče to vědí...*“

Řeč plyne — ale jako poznamenaná zápasem o život. „*Umíme operovat těžké chlopňové vady — všijeme chlopeň, někdy i obě, operujeme zúžené věnčité tepny, léčíme srdce ochablá stářím...*“, říká doc. Vítek.

Ve dveřích se objevil další čepec.: „*Mohu vás vyrušit? Sehнала jsem konečně ty řemeslníky...*“ — „*No, výborně,*“ říká doc. Vítek. „*Vidíte,*“ usměje se, „*i nový pavilon má vady. Prasklo potrubí...*“

Jsmo zase v pooperačním sále. Ladík ještě spí, ale dýchá pěkně, bez masky. Nad tříletým Alešem se sklání dr. Dominik a převazuje mu stehy. Aleše to zřejmě moc nebolí, dívá se mi do objektivu. Malá Lenka se živí pribináčkem.

„*Proč se vlastně operují tak malé děti,*“ ptám se. „*Děcka snášejí všechno líp než dospělí. Všechno se rychleji hojí, srdce si rychleji zvyká. Malé dítě vlastně ani nepozná svůj hendikep — jeho nemocné srdíčko zatím všechnu námahu vydrželo — ale ve škole by už nestačilo. Jsou i další důvody. Rodiče, kteří dlouhá léta věnují všechn čas nemocnému dítěti, málokdy najdou odvahu mít další. Maminka uzdraveného dítěte může jít do práce, není zanedbatelné, že odpadá značný finanční příspěvek, který stát poskytuje rodině s takto postiženým dítětem...*“

Za okny pavilonu se setmělo. Bdící oko Ladíkova kardioskopu fosforeskovalo. A pak se odehrál rozhovor, na který nezapomenu.

„*Budete zde ještě chvíli?*“

„*Jsem tady až do večera. Do sedmi určitě,*“ říká dr. Vítek.

„*To je prima. Já si na chvíli odskočím domů. Dám dětem rozkazy a přijdu za půl hodinky. Budu tu přes noc.*“

„*Ale vy nemáte službu, pani doktorko.*“

„*Nemám — ale zůstanu u Janičky.*“

4. března 1978

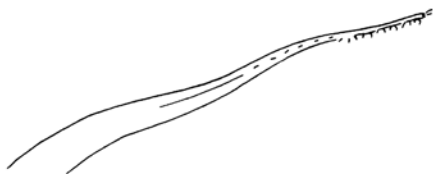
* * *

ONEHDY naše dítě přišlo pozdě do školy. Zaspalo. Taťko, povídá, co mám napsat do omluvného listu? Samozřejmě, pravdu, povídám. Příští den dítě povídá: Třídní mi řekla, že to nemůže uznat... A skutečně, o pololetí byly na vysvědčení dvě neomluvené hodiny. Já řeknu pravdu a... tak co to je? — diví se potomek. To je, synu, malé setkání se světem dospělých, povídám.

* * *

SPRCHLO v ulicích města Brna, ale bylo to jako když nic. Té vláhý, co by potřebovaly kořínky, je málo a meteorologové nic neslibují. Sliby chyby. Ale přece jen vzduch prokoukl, šeríky na špilberských stráních a devatero kvítí v předměstských zahrádkách vonělo ze všech sil. Ale všimli jste si? Čím intenzivněji voní po dešti kvítí, tím víc páchnou kanály.

Květen 1988

SOUBOJ S DLAŽBOU

JE půlnoc. Třídou Vítězství v Brně zní vytrvalý tlukot kladívka. Spáči, odpusťte. František Knap řekl, že do konce měsíce bude třída Vítězství schůdná. Že sám zahladí stopy po výměně plynového potrubí. Končí poslední den měsíce. „*Nějak jsem to přehnal,*“ bručí František Knap. „*Možná, kdybych měl čerstvý a čistý kostky. Ty starý jsou samý asfalt a musí se čistit...*“ Františku Knapovi zbylo do prvních prosincových hodin ještě pár metrů dřiny. „*Ale stejně,*“ říká, „*když jim na podniku předložím výkaz práce, tak se budou divit.*“ František Knap to řekl trochu jinak. Je to dlaždič. I když se k dláždění dostal poměrně nedávno, dlouhá léta pracoval jako údržbář. A sportoval se starou královopolskou gardou. Snad proto se pustil do souboje s časem, počasím, dlažebními kostkami, s klouby a kostmi, které už něco pamatují. A s čím ještě? „*Onehdy se mi v tom fofru zlomilo kladívko. Myslíte, že na podniku mají náhradní? Běžel jsem tam, nakonec mi tu kovovou lžíci svařili.*“ (Dlaždičské kladívko má namísto toho zkoseného, co mívají obyčejná kladívka, takovou motýčku, kterou se upravuje písečné lože pro kostky. Tak ta lžíce se přerazila.) „*Svařili to, ale poslali bez násady. Musel jsem utíkat k Vichrovi pro násadu. Pak jsem zas sháněl údržbáře, aby mi ji zřízli a zasadili. A než jsem se vrátil, tak mi někdo ukradl lopatu...*“

* * *

ZDE by mohl náš příběh končit. Ale autor připisuje výchovnou doušku:

František Knap se pustil do souboje s dlažbou, počasím, sám se sebou, s rizikem, že prohraje docela veřejně. Při práci se neskryl v anonymitě podniku, úřadu, instituce. Kdekdo na jeho práci vidí, kdekdo ji může kontrolovat. Každým úderem kladívka se pod ní podepisuje plným jménem. Ruku na srdce, máme tu odvahu všichni?

3. prosince 1979

DOBRÁ ZPRÁVA

TAŤKO, proč jsi smutný? Nejsem smutný, povídám, přemýšlím. O čem? Přemýšlím, co dám do novin, aby to bylo na čtení. Tak napiš, povídá dcera, že školka na Kachlíkově se chystá na vánoce. Děti se učí básničky a koledy. A Fišerka bude hrát na triangel. Fišerka je paní učitelka, ptám se. Ale ne, Táňa Fišerová, děcko. A ostatní budou hrát na ozvučná dřívka a na činely. Taky napiš, že za tři týdny bude Mikuláš, a za sedm týdnů vánoce. A proč to mám napsat? No, aby to všichni věděli, aby se mohli připravit. To je pravda, myslím, že to je dobrá a čtivá zpráva. Za tři týdny Mikuláš, za sedm týdnů vánoce. A Táňa bude hrát na triangel.

15. listopadu 1986

CO JE TO folklor? Víte, co mne překvapilo, když jsem ten článek skoro po třiceti letech objevil? Jak byli ti mladí, Petr Ulrych a Břetislav Rychlík, už tehdy moudří. Snad jim to zůstalo. Článek je z roku 1987.

HLEDÁNÍ AUTENTICKÉHO FOLKLORU

CESTY KE KOŘENŮM

Motto: Člověk se narodil a zpívá

J. A. Komenský

AUTOBUS. Zájezd CKM. (Cestovní kancelář mládeže — pozn. pro mladší). **Mládenci a panny ze všech koutů republiky.** Cesta je dlouhá, vezou nás z letiště do bungalovů u moře. Kdosi zanotuje *Na tú svatú... všichni se přidávají. Beskyde, Beskyde... nese se do hukotu motoru. Potom Studentská halenka. A Kolíne, Kolíne. Chvilí pauza, někdo zavolá Za starú Breclavú — pár lidí se přidá. Následuje několik pokusů, vytryskne slovenská písnička odněkud z Horehroní, ale nenajde porozumění. Pak je ticho, až si kdosi vzpomene na Vínečko bílé. Vínečko má sílu, pění a šumí. A pak už nic.*

Ale to už je pár roků. Snad se to změnilo.

Slovácká dědina. Nádherný večer. Voňavý jak rozmarýnka, co ju milá dala milému za klobúček. Za dědinú, ke sklepům kodrcá autobus. Majitel sklepa už čeká. Na dubových stolech skleničky a kopečky sýra. Majitel už stojí s košťířem a ledva vejdou hosté, spouští magnetofon. Moravanka vyhrává jedna radost, sladounké vínečko teče. Hosté za chvíli zpívají veseleji než Moravanka. A hele, za chvíli svítá... Tak ještě honem třicet litrů pravého jihomoravského do demižonů a pak hlavinku pod kabát, spokojeni, teď už víme, jak to vypadá ve sklepech a co je to ten jihomoravský folklór.

Tož jak je to vlastně se zpěvností našeho lidu? S jeho hudební kulturou a vkusem? S jeho vztahem k dědictví minulosti? A co je to vlastně folklór? A je Moravanka folklorní soubor?

Odpověď z úst oněch mládenců s vlásky barvenými mne překvapila: V žádném případě, řekli mi.

„Jakmile se začíná folklór předvádět, ztrácí svůj přirozený smysl,“ říká zpěvák a skladatel Petr Ulrych. „To je mnohem spíše folklorní jev, když si parta vezme bágel a kytary a jdou k ohni a tam se prozpívají až k ránu, anebo když v pražské hospodě celý večer zpívají trampové.“

Břetislav Rychlík, herec brněnského HaDivadla tvrdí: *„Nabýskané orchestry a oficiální soubory nemají punc pravdivosti a opravdovosti, kterou vždycky měly lidové kapely, hrající k tanci nebo pro pláč. A nemají ani punc pravdivosti folkových zpěváků.“*

Když dnes vidím někde u ohně dlouhovýlasého mladíka, jak si nesměle vybrnkává na kytarě lidovou písničku, tak můžete vzít jed na to, že to není zásluhou strážnických slavností nebo Moravanky, ale některého z folkových zpěváků, který prostudoval Bartošovy nebo Sušilovy sbírky a hrál ty písničky někde v klubu.“

Jaromír Nečas, hudební redaktor brněnského rozhlasu: „Autentický folklór je mrtev. Dnes se hovoří o tzv. druhém bytí lidové písně, nebo o folklorismu. Ale nezapomínejme, že výzkum lidové hudební tvorby byl i inspirací velkých umělců. Vzpomeňme Janáčka, Stravinského, Bartóka. I dneska inspiruje mladé, Petra Ulrycha, Dášu Voňkovou, Vladimíra Mertu, Ivu Bittovou a další. Díky jim se k lidovým písničkám dostává hodně mladých lidí. Samozřejmě, lidová písnička je nositelkou národního povědomí, v určitých chvílích se k ní člověk nebo lidé vracejí.“

Nuže — Moravanka, tak jako ostatní, zejména slovácké dechovky zpracovává některé folklórní hudební prvky a motivy, skládá vlastní a upravuje lidové písničky způsobem, při němž některým ortodoxním folkloristům vstávají vlasy na hlavě. Strážnický festival je především reprezentační přehlídka pozornosti, kterou naše společnost věnuje souborům, a potom přehlídkou souborů samotných. Téměř nic společného s folklórem nemají jeho televizní úpravy, ani filmy, zejména ty z poslední doby, které těží ze slováckého prostředí a laskavosti tamních obyvatel. Mohu citovat etnografa a folkloristu univ. prof. R. Jeřábka, CSc. z brněnské university: „Po projekci většiny snímků televizních a zčásti i filmových s folklórní tematikou se jako národopisec stydím chodit mezi lidi... bohužel, ani my folkloristi jsme se nikdy nedokázali otevřeně postavit na odpor folklórnímu kýči typu Slovácko se (ne)súdí, i kýči, na němž se často podílejí folklórní soubory.“

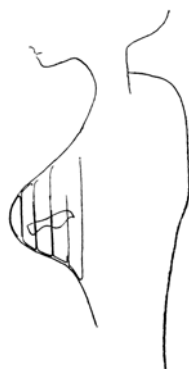
Milan Zelinka a Alena Matušková, vedoucí souborů Májek a Májiček říkají: „Folklórní práce směřuje nyní k tomu, aby se našly ty nejzazší autentické podoby písní a tanců, i ty před Bartošem. Dnes je nutné, aby soubor předvedl nejprve původní formu tance a pak teprve vlastní variantu... Jen je škoda, že nesčíslné množství materiálu leží v archívech a nevydává se.“

Petr Ulrych: „Já pro sebe hledám swing hudeckých kapel, jejich smyčců. Prvotní formu, která ještě nedávno žila na Pomezí. Pochopitelně, návraty k lidové tvorbě tu jsou, přicházejí ve vlnách v různých obdobích, jenom mne mrzí, že na ně nereaguje škola. Měli jsme nedávno výchovný koncert v tzv. folklórní oblasti, říkali jsme si, to bude prima, zazpíváme si s dětmi. Jediná písnička, na které jsme se shodli, byla — Skal a stepí, divočinou... Škola zůstává moc dlužná. Jedna hodina zpěvu týdně, a to se ještě musí probrat teorie, naprosto nestačí. A co se nezaseje v dětském věku, to už se v teenagerském nedohoní.“

Břetislav Rychlík: „Moje cesta a cesty mých přátel k lidové písničce je charakteristická pro dnešního mladého člověka. Chodil jsem na strážnické gymnázium, měl jsem vlasy do půli zad a vyznával jsem big-beat. A stejně kamarádi. Jenomže nakonec se něco zlomilo a my jsme v lidových písničkách, které jsme samozřejmě od dětství

znali, našli sami sebe, totiž to, že jsme si je mohli zazpívat sami, a nikdo nás nenutil. Mladý člověk je ze všech stran do něčeho nastrkován a nucen a má se tam cítit dobře, ale on se nakonec dobře necítí. A hledá svou vlastní cestu. My jsme ji našli v lidové písničce. Tady na Slovácku nebo na Valašsku co zpívají a hrají, tak většina prožila beatový nebo rockový věk, ale nakonec, vrátili se z vojny, nebo ze studií a hudba, co měli rádi, a na kterou přísahali, se už nehrála — ale lidová píseň zůstala. Lidová píseň je nenápadná. Její půvab musí objevit každý sám. Je jako dívka, se kterou chodíte od malička do školy, a jednoho dne si uvědomíte, že je krásná.“

18. dubna 1987

V TÉTO knížce by mohlo být mnoho článků, které vyšly ve Svobodném slově, a které ho-vořily o problémech, i o tom, co se podařilo, obvykle navzdory poměrům, obvykle proto, že lidem to nebylo jedno, nebo že měli rádi svou práci, svůj domov, nebo lidi. Ve Svobodném slově, v sobotním vydání 4. února 1989 vyšel článek nazvaný Město na okraji zájmu. (Způ-sobil dost velký poprask. Magistrátní úředníci si jej vyvěšovali na toaletách). Jako by shrnul všechna předešlá léta: velkolepé plány, které představitelé strany a vlády, kraje a města předkládali na svých sjezdech, a realitu, která za nimi o desetiletí pokulhávala. Zdálo se mi, že musím naznačit, že všechny ty plány a prognózy nemohou fungovat, nemohou být uskutečněny, pokud je politická a ekonomická realita taková, jaká je. Nemohlo se to ovšem říct takto, na plná ústa. Z konfrontace reality — tedy nedostatku peněz, nepořádku v tzv. dodavatelsko-odběratelských vztazích, kdy se nerespektovaly termíny, nebyl ten a pak zas onen materiál, v čase, kdy se krom sídlišť nevalné úrovně nestavělo a domy ve městě nesly ještě po čtyřiceti letech stopy po kulkách a šrapnelech, tedy z toho všeho bylo jasné, že takové obří plány jsou nereálné, ba nesmysl. Viděl jsem v nich dozvuky časů, kdy jsme obraceli toky řek, časů velkých staveb socialismu. Městští architekti a urbanisté tehdy neměli celkem co na práci, tvůrčí činnost spočívala v rýsování sídlišť a skládanek z panelů, a tak si nakonec rádi vymýšleli — na příkaz strany a vlády malovali budoucnost a ukládali ji do mamutů — mamuti, to jsou takové ty velké zelené skříně, kde mizely nerealizované a nerealizovatelné sny, a které najdete v každém projekčním ústavu. Zkrátka, chtěl jsem naznačit, že tímto systémem organizovaná a plánovitá stavba tzv. Jižního centra nebo přesun nádraží by skončily ...tak jak se dočtete... (Článek zabral skoro celou novinovou stranu. Nevadilo to, čtenář nikam nespěchal — ale pro nyníšek je prokrácen.)

MĚSTO NA OKRAJI ZÁJMU

JE KRÁSNÝ letní den. Nad Brnem plují obláčky. Štíhlé věže Petrova strmí na ska-lisku uprostřed zeleně. V posledních několika letech vyrostlo město do krásy. Byly strženy staré domky v Juliánově, Husovicích, Králově Poli a Maloměřicích i pavla-čové a hygienicky závadné domy v okolí Gottwaldovy, Francouzské a na Starém Brně. Na jejich místě se skví nové, architektonicky rozmanité bytové celky.

Směrem k výstavišti se rozběhla elegantní a rušná Hybešova třída, historické jádro je opraveno a žije ruchem malých obchůdků, galerií a hospůdek. Na okraji města vyrost-la další sídliště, už vůbec ne uniformní, nyní se dokončuje Severní město. Dopravu obstarávají rychlé tramvaje na tělesech mimo vozovky. Linky se kříží v centru. Už od půlky osmdesátých let stojí nové nádraží. Vyrostlo jihovýchodně od staré nádražní budovy, která nyní slouží výstavním účelům. Za ním už bylo dokončeno nové auto-busové nádraží. V plném tempu je výstavba jižního rozšířeného městského centra. Za pouhé dva roky zde maďarská firma vybudovala vznosný Interhotel, jako obří

disk sem slétla budova Klubu mládeže, vyrostl Kulturní dům pracujících a armády a spousta obchodních a správních organizací si zde postavila úřadovny. Přízemí domů žijí čilým obchodním ruchem. K radikálním změnám došlo v bytové výstavbě. Za posledních dvacet lety bylo postaveno čtyřicet tisíc nových bytů. Místo dřívějších dvou tisíc ročně jich v poslední době přibývalo čtyři až pět tisíc. Místo několika desítek renovovaných bytů jich stavbaři každý rok odevzdávají tisíc...

Tramvaj se vnořila do temného tunelu a dokodrcala na spoře osvětlenou rejžiž. Vystupte si, volala řidička, mám poruchu. Do Jižního centra dorazili cestující pěšky. Centrum tvořilo několik už omšelých a několik ještě nedostavěných administrativních budov a výškový hotel. Objekty vyrostly ze sdružených investic podniků, které se koncem osmdesátých let pustily do stavění. Začít musely, protože měly přiděleny peníze. Kdyby je neutratily, nedostaly by na další pětiletku nic. Ale pak byla řada organizací zrušena, jiné se rozpadly samy a další doplatily na krácení investic. Výstavba nového centra ustrnula. Parterem se táhly nevyužité obchody. Kdysi se předpokládalo, že nové centrum bude žít aspoň v denních špičkách. Ale poté, co se nepodařilo přesunout nádraží, a ze tří podpovrchových diametrů byl dokončen jen jeden, zůstalo nové centrum odříznuto od města. Zbylo torzo. Po skončení pracovní doby se z ulic vytratil život. Když se zavřely obchody, svítila do noci jen okna několika ubytoven. Brno zatím žilo svým pomalým tempem v oprýskaných domech, v blocích, které na léta obrůstaly lešením, v domcích na předměstí, do kterých majitelé neinvestovali, vždyť už už se bude bourat... Nebouralo se, protože se nepodařilo zajistit 17 000 nových bytů pro přesídlené. V poradnících bytových družstev čekaly další tisíce...

SEN A SKUTEČNOST

Všechno pěkné, co jsem uvedl v první ukázce, to by mělo být. Je to rozepsáno ve směrných územních plánech, schváleno orgány národního výboru města, usneseními vlády ČSR. Ale usnesení, byť jakkoli poutavá, jsou jedno, a život druhý. Aby mne nikdo nemohl nařknout z černého humoru nebo fikce, proberme konkrétně co všechno Brno pro rok 2000 a několik let následujících chtělo, chce a dokonce musí.

Brno chce a musí přivést vodu z Vírské přehrady nákladem téměř dvě miliardy korun. Do roku 1994 má přivést teplo z Dukovan, což bude stát rovněž tolik. Chce stavět nové Jižní centrum v místech dnešní Plotní a Opuštěné, tam co stojí nedokončený Prior a autobusové nádraží jako jeho první vlaštoky. Aby nové centru žilo, musí být spojeno s ostatním městem. Proto mají vzniknout tratě rychlé tramvaje, vedoucí mimo vozovky. Tři linky mají na okraji dnešního středu města vniknout pod zem. Avšak především

je nutno postavit nové nádraží, jednak proto, že, jak říkají jeho projektanti, staré bylo malé už v časech, kdy vznikalo, a proto, že je vsunuto jako klín mezi historické a nové centrum. Než se to podaří, má být nové centrum spojeno se starým soustavou podchodů, lávek a skleněných pasáží. Krom toho město plánuje už léta přestavbu starých čtvrtí s nevyhovujícím bytovým fondem — Juliánova, Židenic, Husovic, Králova Pole, okolí Gottwaldovy aj. Z Hybešovy chce udělat živou obchodní třídu, po níž by k výstavišti proudily davy veletržních hostů. Musí dostavět sídliště a vybavit je službami. V tomto směru by mělo dohnat několikaletý skluz. Chce dát nový kabát historickému jádru a architektonicky cenným objektům mimo něj. O jak rozsáhlé plány jde, ukazuje urbanistická koncepce, v níž se věřilo ještě počátkem osmdesátých let. Do roku 2000 se mělo postavit 55 000 nových bytů a modernizovat 12 000. Dnešní úvahy jsou podstatně skromnější.

JE TO VŠECHNO REÁLNÉ?

Nebudeme hovořit o tom, nakolik je například reálná výstavba Jižního centra. Situace je nepřehledná, investoři, kteří se dali přesvědčit a už sdružovali finanční prostředky, dnes opět váhají, někteří vskutku nevědí, zda přežijí, nikomu se sem vlastně moc nechce. Je to paradoxní, na stolech projektantů se rodí detaily budov, ví se, jak bude obloženo schodiště v impozantním Domě kultury pracujících, ale neví se, kdo ho postaví, kdo zaplatí a kdo bude financovat jeho provoz... Ale to jen na okraj.

Povězme si raději, jak vstupovaly do života brněnské plány a přestavby minulých let. A zda vůbec vstoupily...

V roce 1978 byl vládou ČSR přijat a schválen Soubor opatření k řešení vybraných problémů města Brna. Soubor opatření vznikl po řadě havárií v technických sítích, domovním fondu atd., při kterých byly ztráty na životech. V tomto dokumentu přijaly KNV i brněnská radnice závazek, že v sedmé pětiletce bude v Brně postaveno 23 000 bytů. Skutečnost? Ve všech formách výstavby bylo předáno 11 134 bytů.

Dalším názorným příkladem liknavého přístupu k potřebám města je výstavba nového nádraží. První pokusy o jeho přesun pocházejí už z roku 1924. V šedesátých letech byl stav brněnského nádraží uznán jak federálním ministerstvem dopravy, tak centrálními orgány za nejkritičtější v ČSSR. Byla zpracována koncepce nového nádraží a z tohoto dokumentu se odvíjela i koncepce směrného územního plánu. Avšak z celého řešení se až do dnešních dnů uvedlo do provozu pouze kontejnerové překladiště v Horních Heršpicích v roce 1976. V osmdesátých letech, tedy teď někdy, se mělo nové nádraží dávat do provozu. Místo toho ústřední orgány vyžadují stále nové a nové doplňky a variantní řešení, která po léta zaměstnávají desítky projektantů.

Brnu se možná podaří uskutečnit své plány — ale to by muselo mít rovnoprávné postavení mezi ostatními velkými městy ČSSR. A to nemá. Ne, že by v případě

finančních prostředků a tzv. bilančních zásob bylo dejme tomu za Prahou a Bratislavou, jak by mu, podle počtu obyvatel, hospodářského a duchovního přínosu slušelo. Kdepak, statistiky jsou jasné. Ukazují, jak hluboko město kleslo.

V jedné ze zpráv Národního výboru města Brna je tabulka, v níž se uvádí, kolik korun se investuje na obyvatele a rok v některých našich městech. V částce jsou zahrnuty stavební práce, dodávky strojů a zařízení. V Bratislavě je to 85 029 Kčs, v Praze 61 188 Kčs, v Ostravě 57 693 Kčs, v Košicích 56 408 Kčs, v Plzni 42 112 Kčs a v Brně 39 603 Kčs. I proto Brno vypadá, jak vypadá.

Projevuje se to samozřejmě i v úrovni dopravy, ve stavu obchodní sítě. Nevěříte? V letech 1982—1987 dostala Praha 252 nových tramvají, Ostrava 127, Bratislava 118, Plzeň 80, Košice 79, Most 67, Olomouc 39, Liberec 33, Brno 31. Z 323 tramvají v Brně má plná třetina překročenou životnost. S autobusy je to ještě horší, opotřebenost dosahuje 64%. Také plošný standard obchodní sítě v Brně je o 15 až 30 m čtv. nižší než v republice, proto má Brno 5,8 nemocničních lůžek na 1000 obyvatel, zatímco průměr ČSR je 8,15. Ten údaj řadí Brno v tabulkách OSN až za rozvojové země. Mohli bychom pokračovat.

Brno doplácí na ostatní oblasti víc než je zdravo. Dokumentujme to údajem aktuálním, příznačným a taky komickým. Cituji ze Zpravodaje města Brna. J. Kludáková z odboru obchodu a cestovního ruchu NVmB píše: „*Při rozpisu centrálně bilancovaných druhů zboží není respektována skutečná potřeba Jihomoravského kraje ani města Brna jako města veletržního s celou řadou akcí celostátního významu. Preferenze jiných míst v ČSSR se negativně promítá krácením části zdrojů v neprospěch Jihomoravského kraje i Brna. Jako příklad lze uvést krácení fondu toaletního papíru na rok 1988 o 40 tun ve prospěch Severočeského kraje...*“

Mohou tedy Brňané věřit v lepší příští svého města, ve výstavbu nového centra, v přesun nádraží, v přestavbu starých čtvrtí, v pořádek v ulicích, v ochotné a usměvavé prodavačky, v květiny v oknech? Jistě mohou. A jistě se mohou i přičinit. Jenže to nestačí.

4. února 1989

LISTOPAD 1989

SVOBODNÉ SLOVO bylo prvním deníkem, který informoval širokou veřejnost o studentských bouřích a vlastně o všem, co se pak odehrálo v hlavním městě. (Viz dokonce i Wikipedii, kde se to říká téměř tak). Náklad Slova dosáhl pěti set tisíc. A to se tyto noviny ještě rozmnožovaly — ve Slově z 25. listopadu se lze dočíst, že do brněnské redakce přišla zaměstnankyně Služeb města Brna a uvedla, že v jejích provozovně vedení podniku vypnulo proud a zákazníkům tvrdilo, že jde o poruchu. Po tři dny tedy nebylo možno rozmnožovat Svobodné slovo ani Lidovou demokracii. Stěžovatelku vedení podniku přeložilo. Do brněnské redakce tehdy přicházelo mnoho lidí, popisovali, co se děje u nich v podniku i výhrůžky, kterých se jim dostává od funkcionářů KSČ ať v podniku, nebo od uličních výborů strany. (Viz článek s titulem I tak lze vést dialog značky (lav) z 25. listopadu). Mnohé z těch dnů bylo popsáno, mnohé zapomenuto. Z téhož dne tedy aspoň krátký popis situace:

PRIMÁTOR MEZI DEMONSTRANTY

BRNO (lav) — Včerejší brněnská manifestace se už konala v očekávání věci příštích. Moderování se ujal herec Divadla na provázku Miroslav Donutil. Manifestace byla zkrácena na hodinu a měla nádhernou atmosféru, kterou navodil písničkář Wabi Daněk, a kterou v závěru umocnil kovový hlas Hanky Ulrychové, zpívající československou hymnu. V úvodu pozdravili manifestující zástupci studentů z Prahy a Bratislavy a byla dementována zpráva ČTK, že v neděli studentská stávka končí. Mezi demonstranty se dostavil i primátor města Brna ing. J. Pernica. Prohlásil, že vedení města se snaží získat pro Brno potřebné prostředky, což je však velice obtížné. Rovněž současná atmosféra nedovoluje radnici realizaci jejích záměrů. Vyzval studenty ke klidu a nabídl jim k diskusím s vedením města stadion v Králově Poli. Celý další průběh manifestace ovšem jednoznačně dokumentoval, že problémy, které je nutno řešit, jsou mnohem obecnější, a že požadavky studentů a pracujících sotva bude možno vyřešit diskusí na stadionu v Králově Poli. Náměstím potom zaznívaly salvy potlesku, když se jednotlivé podniky a závody hlásily ke generální stávce. Projevem hovořícím o lásce k bližnímu

a nenásilném, ale nekompromisním boji za práva věřících a všech lidí pozdravil přítomné administrátor brněnské diecéze p. Horký. Své poselství předali i zástupci bohoslovecké fakulty v Litoměřicích. Prognostik M. Zeman šokoval přítomné statistickými údaji o hospodářském úpadku této země. Na mítinku také promluvili zástupci Čs. strany socialistické a Čs. strany lidové. Shromáždění se tentokrát účastnilo na padesát tisíc lidí.

NEMÁ smysl zde novinovými články dokumentovat brněnské a celostátní děje, lidský řetěz z centra města do bohunické věznice za propuštění Petra Cibulky, formování a štěpení brněnského Občanského fóra, boj o moravskou suverenitu... To by bylo na jinou knížku. Stejně tak bychom mohli dokládat rozpad Československa ve vile Tugendhat... a pak problémy na hranicích, v osadě U Sabotů, budování a pak zas rušení celnic... Uvádím tu jen něco, jen na ochutnávkou... Avšak už první měsíce naznačily velký problém. Uplynulo půl roku od sametové revoluce, a jeden se nestačil divit. Ale to je taky všechno, co mohl, chtěl zůstat toliko pozorovatelem:

NEJLEPŠÍ KAPITALISTÉ BUDOU Z BÝVALÝCH KOMUNISTŮ?

KLÍČKY NA CESTĚ K TRHU

V POSLEDNÍ DOBĚ vznikají jako houby po dešti tzv. akciové společnosti. Nazývají se tak přesto, že ke skutečným akciovým společnostem, ve kterých jsou sdružení podílníci, ať už z řad zaměstnanců podniku nebo jiní, kteří do podniku vloží své peníze, mají dost daleko.

Počátkem května se konala ustavující schůze akciové společnosti Pozemstav Brno. Vznikla po rozpadnutí Pozemních staveb Brno, podniku, který měl na 7 000 zaměstnanců, a který se nyní rozštěpil na deset samostatných státních podniků a novou a. s. Pozemstav.

Při takovém buněčném dělení je důležité, kdo co podědí. Obvykle to bývá tak, že jednotlivé státní podniky se vytvoří ze závodů, sem tam dojde k mírnému pohybu v kádrech. Budova ředitelství, rekreační a školící střediska atd. zůstanou obvykle generálnímu ředitelství, které propustí $\frac{3}{4}$ zaměstnanců a zbytek, špičky vedení, vytvoří akciovou společnost, do jejíhož čela, případně do hospodářských funkcí postaví samy sebe a své dobré kamarády ze stranického života, kteří se jakoby náhodou přihlásí do konkursního řízení a vyhrájí.

JAK TO BYLO V POZEMNÍCH STAVBÁCH?

Inu, podobně. Budova na Masarykově, hotel, rekreační zařízení a školící střediska patří nově vzniklé a.s. S tímto majetkem chce společnost podnikat, pronajímat, zprostředkovávat atp., a aby zůstala stavebnictví trochu věrna, má atraktivní stavební četu, která bude za úplatu pracovat pro bývalé závody a zájemce.

Představenstvo a.s. tvoří většinou ředitelé bývalých závodů. Ředitelem akciové společnosti byl jmenován ing. Jiří Čáp (KSČ), prokuristou ing. Ladislav Bok

(KSČ), výrobním náměstkem je pan Pelikán (KSČ), technicko-obchodním náměstkem ing. M. Kuba, bezpartijní, který si vysloužil ostruhy na výstavbě hotelu ÚV KSČ v Praze.

Je však přitom trochu směšné, a taky smutné, že titíž lidé, kteří kdysi přísahali na třídní boj a vítězství proletariátu na celém světě, budou nyní plánovitě budovat kapitalismus a tržní hospodářství. Leč taková je realita. Ostatně, můžeme parafrázovat Lenina, který kdysi prohlásil, že lepší zítřky musíme budovat s těmi lidmi, které máme k dispozici.

Ale otázka, zda ti, kteří vytvořili a.s. Pozemstav, jsou ti nejlepší, se znovu vkrádá. Vždyť z ředitelství podniku musely odejít téměř dvě stovky lidí. Většina z nich jsou nestranní. Tuto otázku kladou i čtyři desítky pracovníků dílenského výboru č. 6 Pozemních staveb ve svém dopise: „*Cožpak lze i nadále klidně přihlížet, jak si soudruzi rozdělují funkce a náš společný majetek? Kdo co dá těm, kteří mají odejít, za dlouhá léta práce pro podnik? A co společný majetek, který v zůstatkové hodnotě činí cca 700 milionů, což je skoro 100 000 na pracovníka? Přičemž reálná hodnota je nesrovnatelně vyšší?*“ V dopise se dále uvádí, že mnoho lidí k těmto praktikám mlčí, protože se bojí o své místo.

Podobných upozornění na podivné kličky na naší cestě do spořádané Evropy se dostává novinám víc. Uveďme třeba otevřený dopis ing. B. Šimčíka z Cheposu Brno, v němž uvádí, že poté, co jako jediný splnil podmínky konkursu na místo vedoucího sociálního a personálního odboru, bylo toto místo zrušeno. Domnívá se, že se tak stalo proto, že v konkursu neuspěl člověk, kterého si ředitel vyhlédl, bývalý nomenklaturní pracovník a člen KSČ.

Není v našich silách řešit jednotlivé případy. To by měli sami zaměstnanci, třeba i odbory a je-li podezření z nezákonností, mělo by následovat oznámení prokuratury. Jedno je ale jisté. Většina lidí v podnicích tyto nesrovnalosti spíš cítí, než je může a dovede dokonale pojmenovat a případně bojovat proti nim. Neboť většina z nás se vlastně spokojila s poklidným průběhem svého zaměstnaneckého poměru a ani nehodlá proniknout do tajů právnických kliček. Ambiciózní vstupovali do KSČ. Bezpartijní a ještě víc členové jiných politických stran v minulém systému vlastně ani neměli možnost se naučit všemu potřebnému. Takže nomenklaturní kádry mají náskok. Je to paradoxní, ale bývalí komunisté jsou pro kapitalismus lépe vybaveni než nekomunisté. Doufejme, že se to po čase srovná, a že neúprosné zákonitosti trhu dají vyniknout těm nejlepším.

7. června 1990

SOUDNÍČKA

MÁLEM ROZPLAKAL SOUDNÍ SÍNĚ

VĚZNICE v Brně-Bohunicích mně a taky kolegovi z Lidové demokracie poslala pozvánku k soudu. Uvedla v ní, že tak činí na žádost obžalovaného pana M. On sám připojil několik řádků rukou ztěžklou, sepisování příliš nevyklou. Chce, aby soudnímu jednání byli přítomni zástupci tisku. Z dopisu se nedalo vyčíst, z čeho je pan M. viněn, ale potěšující bylo, že ve věznici nehodili jeho žádost do koše.

Tak tedy sedíme v soudní síni a s námi celá jedna třída slévárenské průmyslovky, která to má, kupodivu, v náplni výuky.

A před námi defilují viny 19x soudně trestaného pan M. V lavici obžalovaných nesedí sám. Je tu ještě mládeneček, kdo by to do něj řekl, že je výtržník, už pětkrát za tuto činnost trestaný. Ale tentokrát je viněn z vloupání. On a pan M. vnikli do několika chat v okolí Brna, krom toho se pan M. jako amnestovaný nedostavil v termínu na VB k ochrannému dohledu.

Zdálo se to banální.

„Můžete nám, pane obžalovaný říct, proč jste trval na přítomnosti tisku?“ — ptá se předseda senátu.

„Protože jsem chtěl obhajobu založit na jiných zásadách, než bylo dříve možné,“ — říká pan M.

„Můžete nám to objasnit?“

A pan M. hovoří. Začíná vznikem republiky a postavou TGM. Přechází k Berjovi, tajné policii a táborům nucených prací. Hovoří o tom, jak mu bachaři vykopli zuby, když nechtěl říct, od koho má cigarety. Hovořil o tom, že v Ostrově, ve věznici upálili příslušníci Sboru nápravné výchovy vězně...

Napadlo mne, jak to souvisí s chatami v okolí Brna. Stejná otázka asi hlodala v mysli předsedy senátu. Ale pan M. má odpověď:

„My vězni jsme byli otroky systému. Jsme zničeni tělesně i psychicky. Nebyli jsme ničím jiným než otroky v průmyslu. Skoro žádný z nás už není schopen chovat se na svobodě normálně. Pane předsedo, já přiznávám svou vinu, vloupal jsem se do těch chat. Ale jakou jsem udělal škodu? Skoro žádnou. A můžu za to dostat sedm let. To je nespravedlivé. Jsou tu takoví, co nakradli statisíce a nic se jim nestane. A že jsem se nepřišel hlásit? Pane předsedo, vy byste hned někam běhal jako foxteriér? Na zavolání? Já se chtěl aspoň chvíli cítit jako svobodný člověk...“

Předstupují svědkové. Pan R. říká, že poškození chaty nestojí za řeč, náhradu škody nepožaduje. Pan F. uvádí rozbité okno, škoda zanedbatelná. Důchodkyni, paní K. byl odcizen televizor a fotoaparát, vráceny bez poškození, požaduje náhradu za rozbité okno a za jízdné, když vezla okno do opravy, celkem 105,50 Kčs.

Povstává prokurátorka. Poukazuje na společenskou nebezpečnost činu a žádá trest na horní hranici sazby, tj. tři roky nepodmíněně.

Povstává obhájce a poukazuje na upřímnou lítost a navrhuje hranici dolní, šest měsíců...

* * *

Avšak než se soud odebere k poradě, musí se vyrovnat ještě s obžalovaným L., který byl při vloupáních společníkem pana M. Za vloupání stojí před soudem poprvé. Byl trestán za výtržnosti. Proč? Snad proto, že vyrůstal v dětském domově, že ve svých čtyřiaadvaceti je nevyzrálý, s dětinskými názory, jak říká psychiatrický posudek, snad proto, že žije zcela sám, bez mateřské, či ženské ruky, která pomůže, pohladí...

„Byl jste trestán za výtržnictví a nyní za vloupání. To je úplně něco jiného. Proč jste se vloupal do těch chat?“ — ptá se předseda.

L. krčí rameny s nesmělým úsměvem.

„Litujete toho?“

L. přikyvuje.

„Mohla bych něco říct?“ — ptá se hlas z auditoria. Je to povoleno a paní (jsou tu dvě) z Tylexu v Letovicích vyprávějí, že L. pracuje u nich v dílně jako pomocný dělník, že ho znají z dětství, z něhož vlastně ještě nevyrostl, že je pracovitý a ochotný, nemá moc peněz a bydlí sám.

„Ten den jel do Brna na psychiatrické vyšetření a někdo mu ukradl bundu za tisíc korun, kterou jsme mu koupili, a on prostě zazmatkoval, asi se bál vrátit. My jsme ho sháněli po nemocnicích, pak nám někdo řekl, že ho viděl na nádraží v Brně, tak mistr pro něj hned jel, ale on už tam nebyl... Potom jsme se dověděli, že je ve věznici. On není zlý... myslíme si, že kdyby se vrátil do práce, je naše dílna schopna se o něj postarat.“

Tu žádá o slovo prošeďivělý, 19 x trestaný pan M.

„Pane předsedo, já bych chtěl říct, že hlavní vinu na těch vloupáních nesu já a prosil bych, aby to bylo vzato v úvahu a tady obžalovaný L. taky vzhledem ke svému věku byl propuštěn.“

Priznávám, že se mi stáhlo hrdlo a asi jsem nebyl sám. Taky přisedící a soudcové si jaksi podezřele mnuli nosy a čistili brejle...

* * *

Pak povstala prokurátorka a žádala exemplární potrestání.

Pak obhájce, který poukázal na účinnou lítost.

Pak soud rozhodl: pan M. dostal rok nepodmíněně, obžalovaný L. byl odsouzen na jeden rok podmíněně s dohledem na tři roky. Oba obžalovaní musí rukou společnou uhradit paní K. částku 105,50 Kčs.

Prokurátorka se nevyjádřila, respektive vyjádřila, ale to už byla v civilu. Řekla, že moc obdivuje ženy z Tylexu. A že tak zvláštní soud ještě nepamatuje.

24. května 1990

BYL čas velkých majetkových přesunů. Čas účtování. Čas vrátit nejen zabavené a ukradené, ale taky vrátit čest a důstojnost... dařilo se to?

ROMSKÝ PODNIKATEL MILAN ŠČUKA NECHCE POSTAVIT BRNĚNSKÝ CHÁNOV

KOMU MAJETEK RODINY KHONŮ?

„BYLA jsem žena kapitalisty Pavla Khona. Khonové byli brněnští Židé. Před válkou jim patřily pozemky, na kterých se dnes rozkládá bohunická nemocnice, policejní škola i objekty Ferony na Starém Brně, pole, na kterých vyrostlo sídliště v Žabovřeskách, pozemky v Holáskách, Tuřanech a Lišni i u dnešní brněnské přehrady. Téměř všude jsou postaveny nějaké objekty nebo obytné soubory. Jakou to mělo cenu? Tehdy jsem se o to nezajímala. Za války Němci všechno zkonfiskovali. Nebo téměř všechno. Nad majetkem ustavili správce, svobodného pána Armina von Fraibergera. Koncem války ho zavrželo gestapo, protože byl přistižen, jak z naší vily na Hlinkách odváží umělecké předměty. Pak se nějak ocitl v Západním Německu. Jednou jsme ho tam vyhledali a on nám řekl, že v roce 1939 byl Finančním úřadem v Brně majetek Khonů oceněn na jednu miliardu korun.“

Paní Berta Khonová-Schmidtová, téměř osmdesátiletá elegantní dáma, žije dnes v Brně. Do SRN odešla v šedesátých letech se svým novým manželem. Avšak vzpomínky na osudy rodiny Khonů jsou živé. Otec jejího manžela, i její manžel Pavel Khon byli za války odvezeni do Terezína, starý pan Khon tam zemřel, ale Pavlu Khonovi se podařilo uprchnout, dostal se do Anglie, kde jako československý občan žil až do pětačtyřicátého a pak se vrátil do Brna. Pokoušel se o navrácení zkonfiskovaného majetku, všechno bylo na dobré cestě, něco prý bylo dokonce vráceno, ale pak přišel Únor a co zůstalo státu, bylo znárodněno. Noví dějinní vítězové zabavili Khonům beztržně byt i nábytek, kterémusi se zalíbil i norkový kožich paní Khonové. Pavel Khon zemřel v roce 1951 a vdova, paní Khonová nastoupila jako dělnice do Prefy. *„Ale protože jsem byla mladá a zdravá, tak mi to nevadilo. A protože jsem uměla německy a anglicky, tak jsem po letech mohla začít pracovat jako recepční v brněnských hotelích...“*

Návrat spravedlnosti?

Na stole právníka dr. J. Žižlavského leží dnes tlustá sloha dokumentů. Jsou to sepsané nároky dědičky rodiny Khonů. Dominantní roli hraje třiadvacetihektarový areál bývalé Khonovy cihelny na Starém Brně. Zahrnuje už odtěžený lom sprašových hlín, starobylé a sešlé budovy, hektary bezútesné, zpola zarostlé půdy se skládkami, železné harampádí a taky jedinečnou geologickou lokalitu, chráněný přírodní výtvar, profil čtvrtohor se všemi vývojovými fázemi ledových dob.

Toto území je ovšem velmi perspektivní. Leží nad městem i uprostřed něj, je to ideální místo pro hotel a soustavu parků, přilehlých k výpadovce na Vídeň. Parcely jsou jako stvořené pro všelijaké podnikání a obchody. Tak nějak si to představuje Útvar hlavního architekta města Brna. Není divu, že je o bývalou cihelnu dost velký zájem.

Pozornost Brňanů vzbudil areál poté, co se proslechlo, že jedním z předkladatelů privatizačního projektu na území je i romský podnikatel Milan Ščuka, který zde údajně hodlá vybudovat středoevropské středisko pro převýchovu Romů. To vyvolalo odmítavou reakci obyvatel přilehlých oblastí a rozličné úvahy proběhly i tiskem, kde se hovořilo o brněnském Chánově.

Vítěz obálkové metody

Obavy vzrostly, když vešly ve známost výsledky řízení na ministerstvu pro správu národního majetku a jeho privatizaci. To v první fázi zamítlo požadavek brněnské radnice o bezúplatný převod na město a rozhodlo, že se areál bude privatizovat přímým prodejem. Počátkem prosince byly otevřeny obálky s nabídkami...

Řízení se účastnily s.r.o. SEPO Modřice, jeden z následníků s.p. Brněnské cihelny a ROMART, hospodářské a účelové zařízení Romské občanské iniciativy, jejímž vedoucím je pan Milan Ščuka. Bylo shledáno, že výše kupní ceny předložené panem Ščukou činí 57 milionů, firma SEPO nabídla 27,5 milionů korun...

Pan Miloš Ščuka netají spokojenost

„Jsem pevně přesvědčen, že areál dostaneme. Jsme vítězi konkursního řízení. Jestliže platí právo, pak ani parlament, ani vláda nemohou rozhodnout jinak.“

Mezi obyvatelstvem ale panují obavy, že vaše úmysly přivedou do Brna další tisíce Romů, což zhorší situaci ve městě...

„Já jsem psal počátkem ledna náměstkovi brněnského primátora panu Šimonovskému dopis, kde uvádím všechno na pravou míru. Ten dopis sdělovací prostředky neuveřejnily. Dám vám ho k dispozici...“

V dopise brněnské radnici se mj. praví:

„Chci vás ubezpečit, že není a nikdy nebylo naším záměrem vybudovat v tomto prostoru centrum pro převýchovu Romů, jak se o tom objevily informace v tisku. V uvedení těchto informací vidím snahu zpochybnit proces privatizace dezinformováním a negativně zaměřeným ovlivněním veřejného mínění, což nemohu považovat za nic jiného, než nekalou konkurenci... Naším záměrem je realizovat v tomto prostoru investiční výstavbu, která bude v plném souladu se zájmy města a zejména obou nejvíce zainteresovaných městských částí, Bohunic a Brna-střed. V tomto směru chceme náš podnikatelský záměr koncipovat v duchu zásad Útvaru hlavního architekta města Brna, vytyčených pro toto území 25. listopadu 1993...“

Co tedy zde hodláte vybudovat, pane Ščuko?

„Chtěli bychom zde postavit učňovskou školu pro tradiční romská řemesla, romské divadlo a muzeum romské kultury. Domníváme se totiž, že při výchově romského obyvatelstva se musíme odrazit od romského kulturního dědictví a kulturních aktivit obecně. Tak si při svém sebeuvědomování a kultivaci počínaly všechny národy, i český. A nazývá-li se česká společnost kulturní, tak by měla tyto snahy chápat a podporovat.“

Na ministerstvu nic nevědí...

Jak situaci vidí ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci?

Příslušný úředník nám do telefonu několikrát zdůraznil, že jakékoli úvahy o příštím majiteli jsou předčasné. Nestalo se nic víc nic méně, než že byly otevřeny obálky s nabídkami. Další postup je určen zákonem, probíhá a definitivní rozhodnutí bude patřit vládě...

Jsou ministerstvu známy nároky rodiny Khonů, optali jsme se ještě...

Ne, na ministerstvu o nich nikdo nic neví...

A to nás zaujalo neméně. Dr. Žižlavský říká, že uplatnili nárok u povinné osoby, tedy bývalých Brněnských cihelen a u Pozemkového úřadu. Nároky se prý šetří. Vláda nemůže nikomu nic přiklepnout, říká dr. Žižlavský, dokud nebude v restituci jasno. Dodává, že to je zapeklitý případ, neboť o dědictví se hlásí i další příbuzní podnikatele Pavla Khona.

Konfiskace, znárodnění nebo krádež?

Nejspíš všechno dohromady. Majetek Khonů byl zkonfiskován nacisty jako židovský a poté ještě znárodněn. Už to je nepochopitelné. Podstatnou část tvořila pole, na které se žádné znárodnění nevztahuje. Přesto na nich vyrostla sídliště a tovární objekty. Právníci rovněž vedou obecný spor o tom, zda „pracující lid“ získal ukradený majetek dnem vydání dekretu, tedy 25. února, nebo dnem zápisu v pozemkové knize. I tenhle právní šerm by mohl hrát roli v restitučních nárocích Khonů. Soucit nebo snad všeobecná slušnost ale říká, že by mělo jít především o vrácení židovského majetku.

Tento článek byl ve Svobodném slově uveřejněn 12. 3. 1994.

* * *

JAK to dopadlo s majetkem rodiny Khonů? To vám můžu zprostředkovat toliko z pera jiných.

Téměř o deset let později, v červenci 2003 Evropský soud pro lidská práva odsuzuje Českou republiku, aby vdově po podnikateli Pavlu Khonovi Bertě Khonové-Schmidtové vyplatil 6 000 eur za neúměrně se prodlužující vyřizování restitučních nároků. České úřady zprvu nejednaly správně a v některých obdobích nedělaly nic,

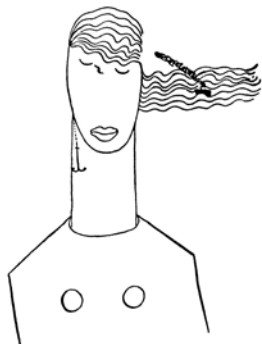
ačkoli měly konat neprodleně, už kvůli věku a zdravotnímu stavu paní Schmidtové, konstatoval tribunál.

Plány romského podnikatele p. Ščuky se nějak a někam vypařily.

O dalších sedm let později se čtyři dědicové majetku podnikatele Pavla Khona dohodli, a rozhodli se prodat všechny pozemky, které případně získají v restituci.

Berta Khonová-Schmidtová umírá krátce po svých devadesátých narozeninách, nicméně již jako majitelka rozsáhlých pozemků v Brně-Bohunicích. Na nich ovšem už Masarykova universita staví univerzitní kampus... Škola se dostává do překérní situace... Podle prorektora Jana Slováka, o nárocích rodiny Khonů nevěděla.

V ROCE 2002 věnovala rodina Berty Khonové navrácené pozemky v hodnotě 30 až 40 milionů korun brněnské universitě. Ta ocenila tento čin udělením Zlaté medaile druhému manželu Berty Khonové-Schmidtové.

VÁLKA na Balkáně. Dodnes, a je to už pětadvacet let, projíždíme-li vnitrozemím bývalé Jugoslávie, vidíme její stopy. Mír na Balkáně dodržován jest stále ještě se zaťatými zuby... Ale přece jen. Článek zaznamenává dobu rozpadu Jugoslávie, nálady a motivy bojujících stran. Doprovázel jsem tehdy humanitární pomoc, kterou zorganizoval brněnský Červený kříž.

ZAVLÁDNE MÍR NAD JADRANEM?

ZDENKO PŮDA z Osijeku má prostřelenou ruku: „tady narazila a tudy vylétěla,“ říká... Rána se mu špatně hojí, protože trvalo několik hodin, než ho ošetřili. Čtyřicetiletý gardista byl postřelen v podivné válce.

Podivné v tom, že proti sobě pozdvihli zbraně sousedé, co spolu ještě před několika měsíci popíjeli „crno vino“ a hráli karty. Podivné v tom, že neuznává žádná vojenská, žel, ani lidská pravidla. Letadlo federální armády proletí nad chorvatským územím, jeho svítící střely zapadnou kamsi do strání, poboří tam několik vesnických domů a zmizí. Dělostřelectvo zdemoluje nemocnici, ale objekty nedaleké rafinerie zůstanou netknuty.

Podivná válka. Kdyby jugoslávská armáda chtěla, tak záhy zlikviduje nejen chorvatskou gardu, ale i celé jadranské pobřeží s nádhernými hotely a letovisky. Chorvati nemají těžké zbraně, nemají letadla ani loďstvo. Mají odvahu a jedinou touhu: žít samostatně. Ale svět naslouchá i srbskému hlasu: podle něj Chorvatům nikdo nebrání, je to jen a jen chorvatský nacionalismus, který rozkládá Jugoslávii. A garda nejsou žádní svatoušci. Srbové, kteří žijí na chorvatském území, jsou v neustálém ohrožení života, krutosti ze strany Chorvatů bývají na denním pořádku...

Všichni, s nimiž jsem za své nedávné cesty Slovinskem a Chorvatskem hovořil, mě varovali před srbskou propagandou.

„Srb má v povaze vládnout,“ říká Zdenko Půda. „Tam, kde jsem žil, je hodně Srbů. Není jich většina, avšak ředitelem podniku u nás nemohl být Chorvat...“ „Velkosrbská rozpínavost se spojila s komunistickou touhou po moci,“ říkají jiní. V Srbsku totiž, ale i v Černé Hoře, zčásti i v Bosně-Hercegovině, si komunisté uchovávají moc. V Chorvatsku byly volby v dubnu 1990 — a s převahou zvítězil demokratický svaz, jehož předseda Franjo Tuđman je nyní chorvatským prezidentem. Ani ve Slovinsku, ani v Chorvatsku nehrají komunisté významnější roli. Slovinsko je pánem na svém území politicky i vojensky. Totéž by chtělo Chorvatsko — ale v jeho městech jsou silné posádky federální armády. Velitelské kádry má převážně srbské. A komunistické. Chorvatská vláda se nedávno rozhodla, že odřízne federální kasárna od světa. V Rijece v polovině září vypnuli posádce proud, uzavřeli vodu a nedovolili průjezd zásobovacích vozů. Trvalo to týden. Pak se k městu přiblížila plavidla vojenského námořnictva. Děla zamířila na obytné domy i na staroslavnou citadelu Trsat. Dodávky proudu a potravin byly obnoveny...

„Srbové v Chorvatsku jsou něco jako německá pátá kolona u vás, za první republiky,“ říkali mi Chorvaté. „Srb uznává zásadu, že tam, kde žije, je srbské území. Ať je to v Chorvatsku nebo v Bosně-Hercegovině...“

K Jadranu jsem se dostal koncem září s malou expedicí Československého červeného kříže. Vezli jsme tam potraviny a šatstvo pro rodiny uprchlíků, ze sbírky, kterou uspořádali ČSČK a mezinárodní adventistická organizace ADRA, a na kterou finančně přispělo i naše vydavatelství Melantrich. Všichni jsme toužili vyznat se v nepřehledném dění, které má na svědomí stovky mrtvých a tisíce raněných, a které vyhnalo z domova čtvrt milionu lidí, především maminek s dětmi a starých...

Ty spory pramení hluboko v minulosti. Není nezajímavé se jí probrat. Zhruba před tisíci lety se Chorvaté ocitli pod vlivem Říma. Stali se a dodnes jsou převážně katolíky. Srbové žili ve sféře zájmu Byzance. Jsou proto pravoslavní a píší cyrilicí. I ve středověku měly oba národy odlišný vývoj. Chorvatský stát vstoupil v roce 1572, spolu s Uhrami do svazku s Rakouskem. Stal se součástí habsburské monarchie. Srbsko si uchovávalo samostatnost, o níž neustále tvrdě zápolilo nejprve s Byzancí, pak s Bulhary a Turky... Národní hrdost, ale patrně i pocity neustálého ohrožení hrají zřejmě roli dodnes. Samozřejmě, během staletí se obě národnosti promísily, zejména Srbové se v hojné míře usazovali na chorvatském území, vídeňská vláda to podporovala a obdarovávala je půdou a jinými výsadami — to, a odlišné náboženství bývalo zdrojem neustálého napětí a střetů. V dobách osvícenství a všeobecného procitnutí národů střední Evropy se i na Jadranu objevily snahy sjednotit všechny slovanské národy zde žijící v jediný národ jihoslovanský, ale z těch romantických snah uspěla jediná: vznikl společný srbochorvatský jazyk — v Chorvatsku se píše latinou v Srbsku cyrilicí. Až teprve závěr 1. světové války dal na tomto území vzniknout celistvému státu, Království Srbů, Chorvatů a Slovinců.

„Spojení kulturně, historicky, nábožensky a povahově rozdílných národů bylo velkou chybou tehdejší mezinárodní politiky a zdrojem dnešních konfliktů,“ můžete slyšet dnes v Chorvatsku...

V této historické exkurzi musíme, žel, připomenout i jednu z nejtemnějších stránek nedávné jugoslávské historie, období druhé světové války. V roce 1941 byl za Hitlerovy pomoci vyhlášen nezávislý stát Chorvatsko. Byla to hrůzovláda. Prim v ní hráli Ustašovci (povstalci). Především oni fyzicky likvidovali tisíce Srbů, desetitisíce byly nuceny opustit domovy, anebo přestoupit ke katolicismu. Avšak na opačné straně hranic řádl generál Nedič, který vyhladil stovky chorvatských a muslimských vesnic. Krutost Srbů si prý v ničem nezažala s krutostí Turků...

Podle svědectví mnohých se bez ní neobejdou ani nynější boje.

Počátkem čtyřicátých let se objevili a s jejich koncem se definitivně prosadili Titovi komunističtí partyzáni. Vlastně se nemůžeme divit, Titova účinná vojenská strategie i komunistická ideologie šťastné budoucnosti zněly ujařmeným a zbídačelým lidem sladce. Partyzáni nakonec porazili všechny, ustanovce, srbské četníky, Němce

i Italy. Vítězství jugoslávského lidu nad fašizmem, jak jsme to u nás nazývali, stálo 1,7 milionů životů. Málo se už ví, že celý milion si vyžádaly bratrovražedné boje.

Historie se zamlčet nedá. A proto se nemůžeme divit, že světová veřejnost je zdrženlivá. Mnohé státy se k dnešním sporům staví dokonce neutrálně. Samozřejmě, snad všechny odsoudily krutosti na civilistech, bombardování chorvatských vesnic a měst, mnohé věnovaly chorvatské vládě humanitární pomoc. Ale stanovisko je ve směr jednoznačné: zastavte boje, pak budeme jednat, pak pomůžeme...

Naše malá expedice se setkala s vynikajícími a obětavými lidmi. Jmenujme paní Gertu Tadičovou, Češku, provdanou do Rijeky, se svým manželem organizovali z jihoslovanské strany humanitární pomoc, Nikolu Dežiče, adventistického kazatele a jeho kolegu, řidiče kamionu, který po non-stop jízdě z Brna do Rijeky pokračoval téměř v zápětí s potravinami do míst, kde se bojovalo — a mnoho dalších. Hovořili jsme se ženami a jejich dětmi, které ztratily střechu nad hlavou, s válečnými vysloužilci, s vrásčitými vesničankami, mnozí z nich jako uprchlíci poprvé vstoupili do luxusních hotelů na pobřeží, obědvali v jídelnách pro zahraniční hosty. V lázeňských domech a penzionech tráví někteří druhý nebo třetí měsíc. Děti začaly chodit do školy v Opatiji, v Rijece a dalších městech a odpoledne skotačily v moři. Ale všichni měli jedinou touhu. Vrátit se. Skončit s týdny nečinnosti, znovu se pustit do práce, znovu vybudovat pobožené domy a zařídít si život po svém.

16. října 1991

SVOBODNÉ slovo mělo samozřejmě svou zahraniční redakci a kolegy, kteří se toulali světem zahraničních novin, nicméně, dobrovolnosti a podivným nápadům se meze nekladly. A tak šéfredaktor Machoň neměl nic proti tomu, aby někdo vyrazil tam, kde to bylo napínavé — a tehdy se v pobaltských republikách drolil Sovětský svaz. Tak jsem jel.

S DŮSTOJNÍKY NATO V KASÁRNÁCH VOJSK SPOLEČENSTVÍ NEZÁVISLÝCH STÁTŮ

MUŽSTVO SE BAVÍ RUČNÍMI PRACEMI

PRVNÍ vojenské jednotky armády bývalého Sovětského svazu opouštějí pobaltské republiky. Je to velký úspěch diplomacie těchto zemí na pozadí rozporuplných a nevypočitatelných pohybů ve Společenství nezávislých států. Vždyť ještě počátkem tohoto roku tvrdil ministr obrany SNS maršál Šapošnikov, že odchod vojsk z Lotyšska a dalších pobaltských republik může začít až v roce 1994, po od-sunu všech vojsk z území Německa.

Toto povídání bylo zažito koncem minulého roku v Litvě a Lotyšsku a psáno nyní z upřímné radosti, že se to přátelům v pobaltských republikách podařilo...

Dvacet postýlek nalevo, dvacet napravo. U každé postýlky kobereček, na koberečku dečka pro komisařáky. U vchodu do místnosti stolička. Na tu usedne mazák, bažant mu stáhne boty a perfektně vycídí. Na vojně musí být pořádek, natož na sovětské. Tedy — ještě nedávno sovětské.

„Pane plukovníku,“ ptám se, „víte, kdo je nyní vašim nejvyšším velitelem?“

Plukovník Viktor Isajev je Ukrajinec. Je příslušníkem severozápadní skupiny vojsk bývalého SSSR, nyní SNS v Litvě. Zatím neví, jestli zůstane, nebo odpoví na volání srdce a stane se příslušníkem armády nové Ukrajiny. Krčí rameny a říká:

„Ať ten nebo onen, důležité je, že nezastavili přísun peněz.“

Vskutku, jídelní lístek v kasárnách nabízí předkrm, polévku, tři hlavní jídla a zákusek. A to v době, kdy jsou obchody ve Vilnusu poloprázdné. V jídelně mužstva bílé ubrusy, kytičky na stole. A tak plukovník Isajev asi nemá v úmyslu nic měnit: *„Můj plat je tisíc rublů. Mám byt ve Vilnusu a několik roků do penze. Má smysl odcházet z armády? Nemá. Půjdu, kam přikáže.“*

Plukovník hovoří upřímně se mnou, s novináři z desítek zemí i s důstojníky NATO. Jsme zde jako účastníci velké mezinárodní konference o bezpečnosti nově zrozených a samostatných pobaltských států. Součástí konference je návštěva jedné z vilnusských posádek.

„Neprátelství skončilo,“ deklamuje velitel posádky plukovník Valerij Dimitrijevič Frolov a zve všechny do kasáren. *„Pojďte a podívejte se, jak žijí tak zvaní okupanti,*

jak vy je nazýváte,“ volá pateticky a zdá se, že je rozlítostněn, jak je, ruské bratry, nikdo nechápe a odevšad je vyhánějí.

Před zraky zahraničních hostů a důstojníků se odevírají vrata kasáren, místa obešřená tajemstvími. Jaká jsou?

Major Jurij Magijskij žije se ženou a dvěma dcerami v jedné místnosti o rozměrech tři krát pět metrů. Vedle, v podobných kójičích, bydlí další důstojníci se svými rodinami. Kuchyně a sociální zařízení jsou společné. Místnosti majora Magijského vévodí barevný televizor. Rodina spává v rozkládacích křeslech. Nyní jsou všichni v práci a ve škole. Major má volno a v teplácích vyběhá mezi baráky. Udrhuje se v kondici.

U nejnovějšího sovětského tanku pózuji ozbrojenci. Vytáhlý Moskván, širokolící Sibirjak a malý, asijských rysů, odněkud z Kurdistánu. Jsou hrdí na svůj tank. Snese prý i přímý zásah v ohnisku jaderného útoku. „*Myslíte, že je lepší než náš Shermann?*“ ptají se mládenci z NATO. „*Nutno vyměnit a vyzkoušet*“, odpovídá posádka. „*A proč jste vlastně zde?*“ optám se. „*Nu*“, povídá Sibirjak, „*jak to říct, jsme zde, tak říkajíc jako humanitární pomoc...*“ Inu, je to v nich. Spasitelství. Vlády se mění, srdce a duše zůstává. A u některých i zarputilá snaha nevidět.

„*Jak to, že vaše armáda v lednu 1990 obsadila rozhlas ve Vilnjusu, jak to, že jste stříleli v Lotyšsku, jak to, že jste se zúčastnili puče v srpnu?*“ — dotírá jedna z litevských novinářek na velitele posádky plukovníka Frolova. Plukovník odpovídá stereotypně: „*Já neviděl puča...*“

Plukovník neviděl a neslyšel. A sotva chce slyšet třeba slova lotyšského ministra obrany Talauxe Jundzise, která přednesl na zmíněné mezinárodní konferenci:

„*V Lotyšsku je dnes rozmístěno víc než dvě stě posádek armády SNS a pohraničních vojsk. Je to kolem šedesáti tisíc lidí. Vojenské posádky zabírají sto tisíc hektarů půdy, která je totálně zničená. Jen v letech 1986–1990 bylo pro důstojníky postaveno deset tisíc bytů. Armáda pronikla do všech oblastí života. Jen v Rize sídlí ve čtyřiceti třech budovách historického rázu. Naše vláda nikdy nebyla informována o složení a pohybech vojsk, ani o manévrech. Odchod vojsk je pro Lotyšsko nejen otázkou ekonomickou, ale i politickou. Tato armáda v roce 1940 okupovala Lotyšsko a bezostyšně likvidovala naši armádu. Tato vojska se bezpříkladně vměšovala do politického života samostatného Lotyšska na jaře 1991, kdy se snažila proniknout do budovy Nejvyššího sovětu a vyvolala pouliční nepokoje. Za srpnového převratu přepadla budovu rádia a televize, vnikla do vládní budovy, rozehnala řadu organizací a vyhlásila výjimečný stav. Riga se díky armádě stala druhým nejvýznamnějším střediskem převratu vedle Moskvy...*“

Den v kasárnách ve Vilnjusu končí. Důstojníci, kteří nás provázeli, byli milí. Jeden z nich mi ochotně zapózoval u pařezu, z něž vyrůstaly dřevěné hříbky a muchomůrky. Mužstvo si prý krátí čas vyřezáváním a ručními pracemi. Mužstvo jsem neviděl, kromě kuchtíka z Kazachstánu, který snil o velké islámské středoasijské říši. Jen hlavičky nakrátko stříhané vykukovaly ze vzdálených kasárenských koutů.

U brány se s námi rozloučil velitel severozápadní skupiny vojsk generál V. Mironov. Znovu nás ujistil, že teď už nejsme nepřáteli. Doba se změnila. Nedalo mi to a zeptal jsem se: „*Pane generále, je zde ještě nějaký pamětník srpnové invaze do Československa?*“

„*Ano,*“ povídá.

„*A kdo?*“

„*Já. Byl jsem u vás v šedesátém osmém i devátém. Máte krásnou zemi.*“

„*A jak se díváte na tehdejší zásah sovětských vojsk?*“

„*K této záležitosti vydali oficiální stanovisko naši nejvyšší představitelé.*“

„*A váš osobní názor?*“

„*Já se s tímto prohlášením plně ztotožňuji,*“ usmál se sotva znatelně generál.

Víc neřekl. A mně to stačilo.

23. července 1992

A drolilo se i Československo, nebo už Česko-Slovensko? A muselo?

VATRA SVRCHOVANOSTI VZPLÁLA, NEZLOBTE SE NA NÁS

JAKÝ BUDE TEN DŮM

STAVENÍ a domky v českých a moravských vesnicích se choulí k sobě jako kuřata. Tisknou se, stěna ke stěně, podél cest... To slovenská vesnice je jiný furiant! Domky a vilky každá pěkně sama pro sebe, žádná skromnost, cestovatel, který sjíždí táhlým svahem z Hrozenkova do Drietomy a pokračuje dál, krajinou malebných kopců, zářících kostelíků, měst, ve kterých, zdá se, vůbec nepokulhává privatizace obchodů a služeb, může nabýt dojmu, že Slovensko je země bohatá, bohatější než země moravská...

Víte, jak mi to vysvětlovali Slováci? „*Vy Češi jste úplně jiní. Vy byste nejraději málo dělali a moc vydělávali. To Slovák bude robiť i za pár korun. Ani na dovolenou nepůjde. Všechny peníze dá do nového domu. Vy, Češi, všechno projíte a procestujete.*“

Tak tedy vlastní dům. Jaký bude? Jaký si ho uděláme, říkali všichni. Hlavně svobodný po tisíce letech! „*Svobodný Slovák se dnes svobodně nadechl svobodného slovenského vzduchu,*“ zpívá pan Markuš. A vatra plála a kdosi hrál na fujaru. Pan Mečiar nepřišel, ale poslal pozdrav všem roduverným. Byly jich u sv. Jána asi tři tisíce, všichni svátečně naladěni a šťastni. „*Nesmíte se na nás zlobit,*“ říkali mi, „*ale svrchovanosti bylo třeba. Určitě budeme spolupracovat, ale nikoli už z donucení nebo z vůle politiků, ale dobrovolně. My víme, že to budeme mít těžké, ale stavíme svůj dům a to člověk pracuje bez oddechu.*“ — „*Co říkáte na odstoupení prezidenta Havla? Jste rádi?*“ — ptám se: „*Havel? Víte, možná je to dobrý chlap. Ale s tou konverzí — to nám neměl dělat. Možná nebýt toho... Podívejte se na nezaměstnanost u nás a u vás. To nejde zrušit výrobu ze dne na den, jen abych se udělal hezký. Cožpak vsetínské a uherskobrodské pušky jsou něco lepšího? U nás konverze ano a u vás ne?*“ — argumentovala jedna z roduverných a jaksi láskyplně mi smetala jiskry z vlasů. „*To byl útok na Slovensko!*“ — zvolal kdosi. „*Pokus srazit Slovensko na kolena. A abdikace taky! Havel je ve světě uznávaný, a když odešel na protest proti naší svrchovanosti, celý svět si bude myslet, že děláme něco špatného!*“ — „*A Klausova reforma totéž!*“ — přidal se jiný. „*Klaus nás chce zaprodat Mezinárodnímu měnovému fondu!*“ — zvolal jakýsi chlapec. „*Copak jste neviděl britský film, jak Mezinárodní měnový fond zničil rozkvetlou Jamajku?*“ — „*A co Masaryk! Dal zavraždit Štefánika! To nebylo nouzové přistání, to byl atentát! Psaly o tom naše noviny, ale ty se k vám nesmějí dovážet...!*“

„*Vý jste z Moravy?*“ — pravil kdosi. „*Nechme toho. Pojd'te, štrnknem si...*“ — Štrnkli jsme si. „*Ale to není borovička,*“ povídám překvapeně. Byla to vodka.

Za hodinku za dvě bylo u sv. Jána po všem. Auta se spořádaně rozjela, u vetry zůstali jen milenci a hasiči. Dva stánky s limonádou a suvenýry co tu byly, zavíraly. „*Pojd'te si něco koupit*“, lákala paní, „*třeba tady to perníkové srdce.*“ Koupil jsem si je.

Stálo na něm: Z lásky...

20. července 1992

46 rit.

54 Tempo

ppp dolce (blizko! da vicino)

60

62 3/4

64 rit.

66 Adagio pp

BA 9502

PŘIPOMEŇME si ty doby dávno zapomenuté: například rozpad státu. Vilu Tugendhat — ale ono se to chystalo dlouho předtím. Třeba v Židlochovicích. A taky jak to bylo potom. Doba byla těhotná. Zrodily se desítky a stovky článků. Byla by to samostatná knížka. Vybrám z ní:

UZAVŘEME SMLOUVU O DOBRÉM SOUSEDSTVÍ, PŘÁTELSKÝCH VZTAZÍCH A SPOLUPRÁCI

BUDEME MÍT HRANICE?

ŽIDLOCHOVICE (lav) — V židlochovickém zámku proběhlo včera jednání české a slovenské vlády o dělení majetku federace, smlouvách stvrzujících a zastřešujících rozvod obou republik. V úvodu vyslovil premiér V. Klaus vládě Slovenské republiky soustrast nad úmrtím A. Dubčeka.

Kromě obou vlád se jednání účastnili federální premiér J. Stráský, předseda FS M. Kováč, místopředseda federální vlády R. Filkus, předseda Slovenské národní rady I. Gašparovič, J. Tošovský, guvernér Státní banky československé a další. Prvním mimořádným bodem včerejšího jednání byla informace o oficiálním pohřbu A. Dubčeka. Poslední rozloučení se uskuteční v Bratislavě v sobotu 14. listopadu. Místo a hodina budou upřesněny...

Vlastní jednání ukázalo, že obě vlády mají toliko minimální připomínky k vládnímu návrhu o dělení majetku federace. Obě vlády vyjádřily zájem na jeho co nejrychlejším projednání ve Federálním shromáždění. Dále schválily smlouvu o dobrém sousedství, přátelských vztazích a spolupráci. Ministr J. Zieleniec k tomu poznamenal, že je to smlouva nadstandardní s celou řadou významných dohod. Bude uzavřena na 15 let s výpovědní lhůtou jednoho roku.

Vlády dále schválily návrh zákona o zamezení dvojího zdanění, o daních z příjmu a daních z majetku.

Vzaly na vědomí návrh smlouvy o celní hranici, kterou předložila česká strana ústy ministra J. Kočárníka. Ministr Zieleniec k tomu poznamenal, že nepředpokládá vznik fyzické ani celní hranice. Pohyb zboží by měl být registrován už uvnitř republik, například na finančních úřadech. Pokud jde o dělení majetku, předpokládá se poměr 2:1 a to na územním principu. Majetek vnesený do společné republiky v roce 1918, tedy podléhající tzv. historickému principu, bude taxativně vyjmenován. Inventuru provede federální vláda. Toho majetku není ale údajně mnoho. V době uzávěrky našeho listu jednání pokračovalo...

ABY JEN SRNČÍ

*OBA premiéři se sice v Židlochovicích dušovali, že žádná budka pro celníky, ani závo-
ra u Jablunkova, na estakádě přes Moravu, ani u Hrozenkova nebude, ale našinec je
už z principu nedůvěřivý. Historie ho naučila. Ví, že tvořil dějiny, a ony pak šly úplně
jinam. Ani ke státníkům nemá moc důvěry, zejména hovoří-li jeho jménem. Chraň
Pán, že bych chtěl oba pány premiéry a obě vlády podezřívát z přílišného lakování
na růžovo nebo z nemístného optimismu. Dokonce věřím, že v této chvíli usměrňují tok
dějin, aby nebral břehy. Ale co se jednou byť trochu rozklížilo, těžko se lepí a spoj bývá
křehký. A tak mám obavy, že nebudou-li celníci přešlapovat na hranicích zítra, budou
tam možná pozítří. Zejména, poplynou-li naše ekonomiky každá svým tempem a každá
trochu jinam. Co potom pomůže smlouva o dobrém sousedství, přátelských vztazích
a spolupráci? Takových bylo, a na věčné časy, nikoli jen na patnáct let. Na druhé
straně je pravda, že bychom s tou věčnou skepsí mohli přestat. V civilizovaném světě
by smlouvy měly být proto, aby se dodržovaly a ne porušovaly. A místo brblání by-
chom měli něco dělat. Co? Asi dělat. Pak snad ta moravskoslovenská hranice zůstane
loukou, v níž cestičky prošlapává jen srnčí.*

10. listopadu 1992

PS. NETRVALO dlouho a na hranicích vyrostly jak závory, tak betonové krychle policejních
útvárů a budky celníků. Stavěly se, i když obě vlády předpokládaly, že se za čas sejdeme
v jedné bezcelní zóně a de facto bez hranic, v Evropské unii. Dlouhá léta se zdálo, že to
tehdy byly vyhozené peníze.

DNES, v čase stěhování národů...

TO už jsme byli tři měsíce od sebe, ale na Slovensku to vřelo. Nejsilnější politická strana HZDS se na jaře 1993 rozštěpila, odešla skupina poslanců v čele s Milanem Kňažkem a založila novou stranu, takže Mečiarova vláda ztratila v parlamentě většinu a musela odstoupit. Též vztahy mezi prezidentem Michalem Kováčem a ministerským předsedou Vladimírem Mečiarom byly nejen napjaté, ale k prasknutí, přesto, že Michal Kováč vzešel z HZDS. Na 1. říjen 1994 byly vyhlášeny mimořádné volby. Mečiar opět vyhrál — a mohla za to veřejnoprávní televize, která obvinila Mečiarovy protivníky, že jakýmsi způsobem Mečiarovi nedovolili volit. Jakoby na to slyšeli i váhaví. Z televize na protest proti tomuto nefair jednání odešly dvě třetiny redaktorů... Mečiar opět zvítězil a díky jemu se pozastavily přípravy vstupu Slovenska do NATO i EU. Slovensko si vyslechlo několikrát varování z Bruselu, že neplní dohodnuté, i výtky evropských státníků, kterým to bylo líto. Mečiarova vláda trvala až do roku 1998, kdy jej nahradil Mikuláš Dzurinda. Pak jako by vše nabralo rychlé obrátky, Slovensko jako zázrakem všechno dohnalo a předehnalo — i nás.

SEN A SKUTEČNOST VE MĚSTĚ NAD DUNAJEM PO PÁDU MEČIAROVY VLÁDY

PREZIDENT KOVÁČ ZACHOVAL KLID

„MEČIAR? — je nezištný, nepodplatitelný a vyžaduje tvrdou práci. Viděl těm ostatním pod pokličku, tak musel odejít,“ řekla nám důchodkyně paní Melanie. A všichni okolo souhlasně přikyvovali.

„A odkud jste?“ — zeptala se potom. Z Brna, řekl jsem. *„Z Moravy, tak to jste naši. Moravany máme rádi,“* říkali všichni kolem. *„A kdy už budete mít samostatnost?“* — zeptala se jiná paní. Kolega fotograf honem dělal, že fotografuje, a já blekotal, že Brno bude mít možná Senát.

„Však prý již máte svůj sněm... Tak se držte!“ — řekla ještě ta paní.

Vladimír Mečiar je stále idol a vůbec nelze odhadnout, kolik lidí ho miluje a uznává, kolik je s nynějším vývojem spokojeno. Na Primaciálním náměstí ho po celou sobotu milovali snad všichni. Od rána do večera. Bylo jich sto, možná dvě stě. Nesli transparenty a volali „hanba!“ do oken klasicistního Primaciálního paláce, kde prezident Kováč přijímal politiky. Policisté postávali v nedbalém půlkruhu před branou a zachovávali důstojnost. Komu fandíte, Mečiarovi nebo Kováčovi, ptám se. Řekli, že právu a spravedlnosti a bezpečnosti. Docela se jim to dařilo, ti co vycházeli od pana prezidenta, politici nebo novináři, byli častováni toliko slovy. Několik desítek metrů odtud, v uličkách starého města šel život svým nevzrušivým tempem. Tu a tam probleskuje nová budova a opravená fasáda, lidé si prohlížejí výlohy s pěkným zbožím a v kavárnách bylo plno. V ulici U rybářské brány před Istrobankou rozechvívaly okna okolních domů hluboké tóny altsaxofonu. Komupak asi fandí tento mladík

se zavřenýma očima, napadlo nás... Mládenec se jmenoval Vladimír a byl to absolvent konzervatoře ze Sankt Petěrburgu. Tady v Bratislavě čeká na vízum do Paříže a vydělává si na cestu. Zkoušel to i v Praze, ale ta je prý příliš hektická a příliš činorodá. Poklidný a kultivovaný život bratislavských ulic působí prý po životě v Rusku jako balzám. „*O politiku se nestarám,*“ řekl ještě, „*ale myslím, že Vladimír Mečiar se v příštích volbách opět stane vítězem.*“

To si myslí spousta Slovaků, nejen ti, kteří mu fandí. Obě strany teď čekají na volby. Což je vlastně docela potěšující. Že nikdo nemluví o převratu. Opravdu nikdo? „*Skončíte jako oni! Skončíte jako oni!*“ skanduje pod okny Primaciálního paláce skupina výrostků. Nad hlavami portréty Husáka, Bílaka, Lenina, vyhrabané kdesi ve školním skladišti. A bojovníci za ukrivděného Mečiara slibují na odpoledne příjezd vlaků s posilami od Banské Bystrice a autobusů od Zvolena. V neděli má čtyřicet mladých lidí zahájit pod okny paláce hladovku.

Pak byl sobotní večer, nábreží Dunaje se rozzálo tisíci světly a nad novým mostem jako létající talíř visela restaurace. Před prezidentovým sídlem zůstalo asi padesát lidí. Posily zřejmě nepřijely. Hlouček se přesunul k zadní frontě paláce. Za svítícími okny je prý prezidentova choť. „*Ta už neučí a pořád ještě bere ze školy peníze,*“ ozval se hlas. Jsou na to důkazy, ptám se se zájmem: „*To se všeobecně ví,*“ řekl hlas. „*Mišo, zrádce!*“ skandovala skupina. Jak to bylo dál, nevím. Prezident Kováč vydal večer prohlášení, že k žádnému incidentu nedošlo.

A to je pravda. Ani my jsme nic neobvyklého nespátřili. Snad jen Volod'u ze Sankt Peterburgu, který se vznášel na křídlech saxofonu a špičkou boty vydupával z bratislavské dlažby svůj pařížský sen.

14. března 1993

CENU města Brna za rok 2014 obdržel mimo jiných Woody (Slávek) Vašulka, čestný doktor univerzit v San Francisku, Praze a Brně „vzhledem ke světovému uměleckému věhlasu a nepopíratelnému vlivu na současné české audiovizuální umění“, praví se ve zdůvodnění. Woody je ročník 1937, narodil se ve Slatině a vystudoval slévárenskou průmyslovku v Brně a pak režii na FAMU v Praze. Ještě za studií se oženil s islandskou spolužačkou Steinou a proto mohl vycestovat, nejprve na zkušenou do Jihoafrické republiky a pak do USA, kde... Ale to se můžete dočíst v rozhovoru, který jsme spolu vedli v roce 1993, za jeho návštěvy veletrhu Invox — Computer na brněnském výstavišti.

AVANTGARDNÍ UMĚLEC A ON JE PRO VLÁDU! NEPOCHOPITELNÉ...

NEZÁVISLOST JE JEN SEN

A TU K NÁM přistoupilo dívčí mládí v minisukýnkách a ptalo se, co se to tu ukazuje a jaké že to je divadlo a zda může dovnitř. Mr. Woody Vašulka řekl samozřejmě, jsme tady od toho a vám k službám. Mládí se sportovně vypracovávanými nohama se optalo: A vy jste ten umělec? Mr. Woody přisvědčil, děvčátka mu podala ruku a řekla, že jsou Jana a Hana. A že jsou až z Prahy. Mr. Woody Vašulka odvětil, že ho nesmírně těší, on že je ze Slatiny. Z Moravy, dodal. Říkám to dobře? — optal se mně pak s neznatelným úsměvem. Dobře, povídám.

Zrovna v tu chvíli jsme si totiž se světákem Woody Vašulkou povídali o moravanství a češství, o vnitřním uspořádání republiky a o moravské identitě. Cítíš se Čechem, Moravanem, či snad Slezanem, povídám... Debatu jsme vedli koncem minulého roku (1993) v jednom z pavilonů brněnského výstaviště, na mezinárodní výstavě INVEX — COMPUTER 93. Woody Vašulka tam ve spolupráci s fakultou výtvarného umění brněnského Vysokého učení technického a za laskavé patronace vedení BVV předváděl „Theatr of Hybrid Automata“, neboli Divadlo smíšených automatů, sondu do světa počítačového umění, jehož je uznávaným průkopníkem. Začal s tím v Americe před třiceti lety jako čerstvý absolvent pražské FAMU, který vstřebal novou filmovou vlnu, jazz, surrealismus, počátky elektronické hudby a ještě předtím, jako průmyslovák, atmosféru brněnských továren a brněnské bohémy, v níž jsme se tehdy oba tak trochu pohybovali.

„Ty rozdílů cítím jenom jazykově. Když jsem přišel z Brna do Prahy na studia, začal jsem mluvit, a nejen já, taky ostatní z Moravy, spisovnou češtinou. Byla to jakási obrana proti terorismu pražského jazyka a pražské elity. A teď, když jsem po třiceti letech častěji doma, tak se mi ta moravská a spisovná řeč zase vrací a když nyní přijedu do Prahy, všichni poznají, že jsem z Moravy. Ale jinak si myslím, že dalšího rozdílu není. Pražský terorismus jazykový nebo estetický ten je ovšem skutečností, a proto

docela chápu, že se mu mnozí vzpouzejí. Tak je to všude ve světě, minority se cítí ukřivděny, hlásí se o místo na slunci, nese to spoustu trpkostí, ale je to přirozený kvas. “

Už jsme napsali, že Slávek Vašulka přijel do USA vyzbrojen studiem na pražské FAMU.

Byla to dostatečná výbava?

„Zpočátku jsem si myslel, že budu pokračovat v tom, co mne na škole naučili a co charakterizovalo tzv. českou vlnu, která nám připadala velmi avantgardní. Ale kdeže! Americké filmové nebe bylo odjakživa přecpáno avantgardními umělci, kteří nalézali podporu u vlády i mecenášů, z nichž mnozí to mysleli upřímně a jiní chtěli na umělcích zbohatnout. Přesto si myslím, že mě škola, na které panovala velice svobodná atmosféra a kulturní ovzduší, které se po tíživých padesátých letech pomalu otevíralo světu, vybavily pro život v USA více než dobře. Amerika byla tehdy velmi romantická, mladá generace velmi levicová, ale to nebylo jen v Americe, vzpomeňme na studentské bouře v osmašedesátém ve Francii. Levicová hnutí nesla tehdy ještě velmi silný etický náboj. Já se ženou Steinou jsme sice začali v oficiálních strukturách, ve velkém filmu, ale pak jsme zatoužili po nezávislosti a svobodě. A tak jsme se pohybovali v oněch avantgardních kruzích. Byli to mladí blouznivci, kteří konstruovali složité elektronkové přístroje, jimiž kloubili techniku s hudbou, obrazem a pohybem. Byli celým svým srdcem proti buržoazii. Chtěli změnit svět. Nezměnili svět, změnili umění. “

Z té doby pocházejí některé kreace, jež nahráli Woody a jeho žena Steina, absolventka hry na cello pražské AMU. Steina hrála a Woody transformoval zvuk jejího nástroje do barevného, chvějivého a vířivého pohybu elektronů.

Ale tak jako zestárlí hippies a Alan Ginsberg a naivní revolucionáři, zašla i elektronková technika. Skončila na půdách, v lepším případě v muzeích.

„Naštěstí přišel boom videa,“ — říká Vašulka. Co to pro Vašulkovy znamenalo?

„Náhle jsme si byli všichni rovni, všichni jsme začínali od nuly. My jsme se chytli. Stalo se však i cosi jiného. Moderní technologie začaly žít svým vlastním životem. Rozvíjely se neuvěřitelným tempem a umělci dnes nemají čas ani možnosti ani peníze, aby sledovali jejich vývoj. Není to ani v lidských silách. Proto dnes většina umělců pracuje pro velké firmy, nebo na státních zakázkách, v lepším případě pro galerie nebo soukromníky. Zkrátka, umělci v USA ztratili nezávislost. Už nejsou ptáci... A to všechno má ještě jednu nezanedbatelnou dimenzi: absence uměleckého a tedy i lidského v technologiích je nezdravá a možná i nebezpečná... “

Čím se Vašulkovi zabývají dnes? Nemá smysl se prokousávat matematickými vzorci, které vyjadřují procesy, odehrávající se ve videokameře, sledující sama sebe a současně svět okolo:

„Skutečnost kolem nás se mění s každým naším pohybem. Měníme ji, a naopak, na změny reagujeme. Jako technik bych rád tyto procesy zachytil v souřadnicích, jako umělec vím, že je to všechno sen. Nevím, zda z našeho snažení něco zůstane. Možná,

že všechny tyto experimenty skončí v zaprášených skříních, jako skončily elektronkové přístroje šedesátých let. “

Návrat ptáka bouřliváka...

Po třicet let se Slávek Vašulka vracel za maminkou do Slatiny sporadicky. Nebyly zde žádné podmínky pro to, čemu se upsal. Televizní technika v plenkách, video v nedohlednu. O ideologických překážkách nemluvě. Po devětaosmdesátém se frekvence návštěv zvýšila. Woody začal přednášet, nejprve v klubech, přátelům, pak na vysokých školách.

„Dnes už je zde všechno. Nejmodernější technika je dostupná. A proto se taky vracím stále častěji a dokonce nyní budu působit na Vysokém učení technickém v Brně. Mým úkolem je vytvořit na škole základnu experimentálního umění... “

Jak to jde dohromady s onou nezávislostí, kterou sis zachovával v Americe? Na škole máš dokonce pracovní úvazek...

„Těžko. Setkávám se se spoustou pro mne nepochopitelných překážek. A zvykám si na jiné vztahy mezi lidmi, ale zvyknout bych si nechtěl. Víte, v Americe, jakmile jde o práci, a tedy i o peníze, se všechno sepíše. Může se to zdát odlidštěné, ale není, všechno je černé na bílém, nikdo se nemůže vymlouvat a vztahy mezi lidmi to upevňuje a narovnává.“

To je zajímavé, já si vždycky myslel, že se tam obchody dělají rukoudáním...

„Kdepak, taková Amerika už je pryč... “

Říkáš, že Amerika romantická a avantgardního umění je ta tam... A co u nás? Jaké je zdejší výtvarné umění, nebo divadlo? Vaše videokreace mají s divadlem leccos společného...

„Viděl jsem několik divadel, která si říkají avantgardní. Myslím divadlo Husa na provázku, nebo HaDivadlo, viděl jsem Boleslava Polívku a mohu říct, že vskutku nejsou avantgardní nebo experimentální, jak je známe z Ameriky, naopak, jsou to velmi klasická divadla. Zdá se mi vůbec, že experimentální scény, literatura a hudba, které se tak rozvíjely v šedesátých letech, nemají dnes v českých zemích pokračování. Možná, že nejbližší je tomu brněnské výstaviště se svými stavbami... A ještě něco mne zde zaráží: stále čekám, že se ukáže intelektuální odpor proti tomu, kam směřujete. Odpor proti dravému kapitalismu a tatcherismu. Překvapuje mne nadšení pro nezkrtný technický a technologický vývoj... “

Jenže — to nás dostane dopředu, my jsme rádi, že se všechno tak bouřlivě rozvíjí...

„A to je právě nepochopitelné. Aspoň pro mě. V Americe většina umělců, kteří se ještě pyšní přívlastkem experimentátorů, či avantgardních nebo pokrokových umělců

je vřdycky zásadně proti vládě, proti prezidentovi. Ale zde potkávám divadelníky nebo výtvarníky, kteří si říkají avantgardní a přitom souhlasí s vládní politikou... nepochopitelné...“

Je zde ještě něco překvapujícího, po těch letech? Město, krajina, domov...

„Všechno je jiné. V Brně-Slatině, kde jsem bydlel, byla za domem pole s černou zemí. Dnes tam stojí paneláky. Všechno je jiné. Jenom flamendři, co se vraceli k ránu domů, jsou stále stejní. Tytéž jsem potkával před třiceti lety, když jsem ráno jezdil do továrny. A tak teď přemýšlím, co mě vlastně domů táhne. Jenom ten pocit samoty a opuštěnosti na zastávce v dešti? Tentýž, jaký jsem míval kdysi? Je to dostačující odměna? A také přemýšlím, v čem je rozdíl mezi mnou a lidmi, kteří zde zůstali, mezi námi dvěma, kteří jsme vrstevníky. A zjišťuji, že ten rozdíl lze vyjádřit jedním slovem: peníze. Já bych zde prostě s penězi, které dostáváte, žít neuměl a nemohl. Ale vy jste plní obdivuhodného elánu. Ženete se přitom do světa, o kterém nikdo nic neví, a který může být slepou uličkou...“

* * *

TÍMTO prorockým bonmotem náš rozhovor skončil. Ale v tu chvíli vstoupilo do stánku s Woodyho experimentální projekcí další dívčí mládí. Studentky architektury přišly s nápadem oživit, zkulturnit a zkrášlit chátrající části města a opuštěné tovární haly. Chtěly by k tomu využít moderní interakční systémy a velkoprostorové projekce. Mr. Woody Vašulka je tím pravým, který jim může poradit...

A bouřlivák Woody v tu chvíli zapomněl na nostalgii opuštěných zastávek, na nezávislé a režimy bourající avantgardní umělce i na odlidštěnou budoucnost. Dívky byly zcela současné. Woody Vašulka byl jimi zjevně nadšen. Hned si domluvili schůzku. *„Jejich nápad oživit a zkulturnit zaslé části tohoto města je tím správným avantgardním činem pro tuto dobu i tuto zemi,“* řekl.

8. ledna 1994

PS. O dvacet let později, v roce 2014 obdržel Woody (Slávek Vašulka) Cenu města Brna. V roce 2018 brněnský Dům umění připravil o Vašulkovi a s Vašulkou velkou knížku a v říjnu toho roku velkou elektronickou show a v suterénu budovy zřídil Kitchen — Vašulkovu kuchyni pro začínající experimentátory v elektronickém umění. Dvě místnosti jsou zázemím pro výzkumníky, pedagogy, kurátory a všechny, které zajímá archiv manželů Vašulkových, který obsahuje více než 27 000 stran dokumentů.

* * *

DLOUHÁ léta patřily do kompetence autora návštěvy venkova, zemědělských družstev, státních statků, pěstitelů brambor, kukuřice, řepy, vína, též chovatelů vepřů, hovězího a včel. Díky noblesní kolegyni Yvoně Kotoulové, která krom kultury obhospodařovala tuto problematiku před jeho příchodem, věděl autor záhy, v kterém sklípku lze pořídit víno a ne druhák a kdy najde čerstvé hovězí v nuceném výseku v Hustopečích. Možná proto mohl v čase lámání chleba sepsat článek téměř prorocký:

NEŽ Z NICH ZBUDE ŠROT

MUŽETE komentovat poprask kolem cukrovarů? Jak dopadnete vy? Zahájíte sezónu? — ptám se ing. Jindřicha Vičara, ředitele hodonínského cukrovaru, jednoho z těch, který byl v písemném materiálu, vzešlém z pera „části cukrovarnického průmyslu“ jak je nazývána tajemná skupina autorů, označen za neperspektivní.

Ing. Vičar odpovídá: *„Budeme bojovat. Máme na to. Doufám, že banky budou při poskytování úvěrů postupovat podle vlastního uvážení a nevezmou za bernou minci jen to, co jim kdosi vyseletoval. Podle mého názoru, rozeslat nepodepsaný seznam cukrovarů, které údajně nemají budoucnost a jsou před krachem, je typickým příkladem nekalé soutěže.“*

Skutečností ovšem zůstává, že po loňsku, kdy ztráty cukrovarnického průmyslu dosáhly osm set milionů korun, a po zkušenostech zemědělců, kteří nedostali zaplacen za řepu, se letos snížily osevní plochy cukrovky o dvacet procent. Kapacity řady cukrovarů nebudou zřejmě vytíženy, a tak musejí mnohé uvažovat, zda se jim vůbec vyplatí zahájit sezónu... Rozruch kolem seznamu ovšem nemění nic na skutečnosti, že v republice se ročně spotřebuje pouze asi 500 000, maximálně 550 000 tun cukru, což odpovídá osevní ploše asi 100 000 hektarů, takže u nás nakonec opravdu zůstanou tři nebo čtyři skutečně moderní cukrovary s denní kapacitou kolem pěti tisíc tun zpracované řepy, a které budou umět vyrobit kilo cukru za přijatelnou cenu.

Jaká to je? Většina našich cukrovarů vyrábí kilo cukru asi za 11 až 12 Kč. To je víc, než za co se prodává na světových trzích, kde kilo stojí 8–9 Kč. Dá se namítnout, že to je cena burzovní. Je, ale výrobní se od ní příliš neliší, vezmeme láci suroviny a pracovní síly v jižních zemských pásmech.

Nízkých výrobních nákladů lze dosáhnout jen za spolupráce prvovýroby a cukrovarů. Je však co dohánět v kvalitě a výnosech cukrovky i stavu cukrovarů. Přestože cukrovary investovaly v posledních dvou letech stovky milionů do modernizací, nestačí to. A tak to vypadá, že za dva za tři roky zůstane v Polabí cukrovar jediný,

a že zmizí korálek cukrovarů na Hané, a na Moravě a ve Slezsku zbudou dva či tři a z ostatních se stanou hromady železného šrotu.

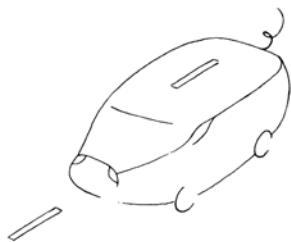
2. června 1994

INU, došlo na to. Zatímco v roce 1990 pracovalo v českých zemích padesát cukrovarů, dnes, (v roce 2016) je činných jen sedm.

MÍRNÝ BOJKOT FIRMY SHELL

BRNO (lav) — Před čerpacími stanicemi firmy Shell v některých našich městech proběhly včera protestní demonstrace. Skupina aktivistů hnutí Duha rozvinula včera odpoledne transparenty před benzínovou pumpou této firmy v Brně-Heršpicích. Mladí lidé, především středoškoláci, vyzývali řidiče k bojkotu firmy, která se, podle jejich názoru, nepokusila o záchranu nigerijského spisovatele a bojovníka za práva národa Ogoni Kena Saro-Wiwy, ač tak mohla učinit. Aktivisté protestovali i proti dalším činnostem firmy Shell, která údajně ničí nigerijské národní bohatství a podílí se na výrobě řady nebezpečných chemikálií. Protestní akce trvala asi hodinu a byla sledována městskou policií. Mladí lidé rozdávali řidičům letáky a přesvědčovali je, aby zde netankovali. Během protestů nedošlo ke konfliktům. Řidičům, kteří se nedali přesvědčit, uvolnili demonstranti cestu. „*Akci jsme povolili jen za této podmínky,*“ řekl k tomu zástupce Městského úřadu Brno-střed. „*Pokud bude mít protest tuto formu, nepožádáme městskou policii o zásah,*“ konstatoval vedoucí pumpy. Jedním z těch, kteří projeli zástupem demonstrantů, byl i Vladimír Farc, řidič Ústavu sociální péče na Kociánce v Brně s vozem s dětmi z ústavu. „*O tom, co se děje v Nigerii, nevím,*“ řekl nám. „*Ale tankuju zde proto, že tato pumpa firmy Shell je jedna ze dvou čerpacích stanic v Brně, která našemu ústavu dává benzín zadarmo.*“

6. prosince 1994

PREZIDENTI A ŠPILBERK

VĚNEC z vavřínového listí, ozdobený skleněnými kuličkami (to abyste věděli, než ho vandalové poničí), položil včera vpoledvečer italský prezident O. L. Scalfaro k pamětní desce italských karbonářů na Špilberku v Brně. Dvě desítky těchto bojovníků proti rakouskému despotizmu zde byly vězněny v první polovině minulého století, poté, co většině z nich byl trest smrti změněn v doživotí, nebo dlouholetý žalář. Deska byla do hradeb vsazena v roce 1925. Přijel tehdy významný italský generál, velitel čs. legií na italské frontě A. Graziani a za československou stranu zde byl ministr zahraničí E. Beneš. Bylo tehdy řečeno mnoho slov o neutuchajícím věčném přátelství, stvrzeném společným bojem proti společnému nepříteli, aby za nějakou desítku let stanuly obě země se zbraní v ruce proti sobě. Je Evropa moudřejší? Snad ano. Dvě světové války patrně k dospělosti ducha stačí. Koneckonců, je to vidět na italských turistech. Dámy obdivují katedrály a mladí italští nezaměstnaní půvaby pražských, brněnských, potažmo zlínských dívek. Prezidentova návštěva Brna je ovšem významná. Mohli bychom si přát, aby se v tomto druhém největším městě republiky zastavovali na svých cestách všichni zahraniční státníci, co do republiky přijedou. To by ovšem museli mít proč.

1. 3. 1995

OBČAN A IDEÁLY MRAVNÍ

TVÁŘÍ V TVÁŘ slovům o svobodě jednotlivce a úkolech státu, o nichž byla řeč v štědrovečerní debatě tří významných osob naší republiky, prezidenta Havla, premiéra Klause a kardinála Vlk, tváří v tvář slovům, v nichž bylo řečeno tolik moudrého, tolik rozumného i diskutabilního, nelze nevzpomenout těch našich spoluobčanů, kteří o této debatě vůbec nevěděli, jimž nepřipadala důležitá, kteří právě v tu dobu vyřizovali úplně jiné záležitosti, jimž se právě v tom čase připaloval kapr, nebo u nichž právě zvonil kamarád, že sehnal dlouho hledané náhradní díly na škodovku, nebo kteří se právě v tomto čase dohodli na převozu několika pytlů oblečení z daru nizozemských věřících do svého second-handu.

Jinými slovy — stále mi vrtá hlavou, jaký má smysl tato debata o absolutních nebo obecných hodnotách pro ty, kteří na ni neslyší, jejichž svět má jiné starosti, nebo dokonce jiné hodnoty. Jestliže se pan prezident, pan premiér i kardinál Vlk shodli v podstatě na tom, že člověk sám je tvůrcem svého osudu a má možnost volby, a že tato svoboda přináší i odpovědnost, tak slyším svého kamaráda z dílny: „Jakápak svoboda, když se ozvu, tak poletím první, protože práce je málo.“ Jakýpak smysl má tato debata, řekne, když já de facto svobodný nejsem? Cožpak se mohu ozvat proti vedení podniku, v jehož čele stojí bývalí náměstkové a kádrové rezervy? — optá se... A já budu těžce hledat slova a argumenty. Co říct na takovýto banální a ne ojedinělý příběh ze života: Jeden z mých přátel, důchodce se změněnou pracovní schopností, se ucházel o místo vrátného v kterémsi z bývalých brněnských výrobních družstev. „Byl jste nějak politicky organizován?“ optala se ho při nástupním řízení vedoucí osobního referátu. „Paní, co vás to napadlo, já jsem byl vždycky slušný člověk,“ povídá kamarád. A to neměl. Zakrátko se dověděl, že místo volné není. Dostal jej jiný uchazeč, bývalý člen KSČ. Vole, řekli potom mému příteli známí. Tos nevěděl, že ta dáma byla v tom družstvu vedoucí kádrového oddělení a velká soudružka?

Chci tím říct — jak vzdálená může být mnohému prostému občanu debata o ideálech mravnosti, když se v každodenním životě setkává s její absencí, ba popíráním?

29. 12. 1995

PSÁNO před dvaceti lety... Změnilo se něco?

S ROMY V TÉTO ZEMI BUDEME ŽÍT, AŽ CHCEME NEBO NECHCEME TISÍCILETÉ ŽIVOTNÍ PRINCIPY ROMŮ

- *Claudie, pojd' k tabuli a sečti mi tady ty zlomky.*
Štíhlá a temnooká Claudie stojí u tabule a pěkně se usmívá.
- *Tak jak se sčítají zlomky? — doráží paní učitelka. Claudie neví. A je jí to jedno.*
Claudii je čtrnáct, je v sedmé třídě a sní, že bude modelkou.
- *Pane Šándor, váš kluk je v sedmé, za chvíli bude vycházet školu, ale jemu je úplně jedno, co se ve třídě děje, kouká kamsi z okna... Měl byste ho přinutit, aby se doma aspoň trochu učil...*
- *To víte, paní učitelko, on by už potřeboval ženskou, říká snědý tatík.*
- *Ale pane Šándor, on se napřed musí naučit násobilku, povídá paní učitelka.*
*Romové, romské děti, jejich rodiče, jejich vztah ke škole, ke společnosti gádžů...
Věčné téma. Věčné a nevdechné.*

* * *

Je čtvrt na devět a stojíme s paní školníkovou a paní učitelkou u vchodu do školy. Trousí se opozdili.

- Tak v kolik začíná vyučování, ptá se paní učitelka. Tmavovlasý třetáček se dívá na hodiny a docela vážně říká: Ve čtvrt na devět...
- A kde máš přezůvky, horlí paní učitelka.
- Nemám, povídá třeták a honem se vyzouvá do ponožek.
- Najdi si v šatně nějaké bačkory a utíkej...

Paní školníková dodává: Když oni se přitom umějí tvářit tak zkroušeně...

Na světě žije asi pět milionů Romů, z toho polovina v Evropě. Česká republika a Slovensko patří mezi země s nejvyššími počty příslušníků této velmi různorodé etnické skupiny. Je ovšem zajímavé, že se k romské národnosti přihlásilo jen něco přes třiatřicet tisíc Romů. Ostatní zřejmě necítí potřebu vyjádřit takto svou identitu. Někteří říkají, že se cítí ohroženi a z obav před pronásledováním volí národnost českou, slovenskou, či maďarskou.

- Kde máš pravítko a kde kružítko, ptá se paní učitelka. Žáček krčí rameny. A protože není jediný, tak paní učitelka jde a rozdává rýsovací potřeby ze svých zásob.
- Kdybych se měla spoléhat na to, že si naši žáci budou nosit pomůcky z domova, tak bychom neudělali vůbec nic, říká.

hlavy tmavé i světlejší se sklánějí nad sešity. Samozřejmě, je to třída smíšená, jak jinak. Kolem Cejlu, Francouzské a Bratislavské žije nejvíce brněnských Romů

a podle toho také vypadá složení tříd. Dnes sedí v šesté B čtrnáct dětí. To jich tolik chybí? — divím se.

— Ale ne, říká paní třídní, ale podařilo se nám snížit počty ve třídách s převahou romských dětí pod dvacet. Více není možné zvládnout, ne snad kázeňsky, ale hlavně bychom je ničemu nenaučili.

Po dlouhá staletí ovlivňovala a určovala chování Romů velkorodina. Jednotlivec se podřizoval jejím zájmům, protože sám neměl šanci přežít. A tak se Romové ve své většině dodnes nenaučili žít bez kolektivu, necítí se kompetentní na samostatné rozhodování. Nejsou většinou schopni jednat jako zodpovědné osoby, neumějí hodnotit negativní jednání své rodiny. Neumějí analyzovat úspěch či neúspěch jinak než ve své rodině a z toho vyvodit správné závěry, aspoň tak, jak jim rozumí majoritní společnost. Romové nechápou příliš souvislosti mezi tím, co se stalo a stane v budoucnosti, dávají přednost realitě před dlouhodobým cílem. Stereotypnost každodenního života je spoutává, chtějí změnu, volnost... píše dr. Táňa Šišková v jedné ze svých odborných prací.

— Poslyš, Gejzo, zpovídá třetáka paní učitelka. Jak to, že jsi včera chyběl? Ty už nechodíš do školy?

— Chodím, ale bolelo mě břicho, tak mě maminka nechala doma.

— Ale já jsem tě viděla v parku...

— To mě maminka poslala nakoupit...

Paní učitelka si večer zajde do rodiny. Gejzova maminka se zprvu tváří překvapeně, ale rychle se dostává do obrazu. Skutečně, vzpomíná si, že Gejzovi bylo špatně, a tak ho poslala k paní doktorce.

— Ale Gejza mi řekl, že jste ho poslala nakoupit, nedá se paní učitelka. Na tento nepatrný rozpor reaguje maminka vodopádem slov. Víte, paní učitelko, bolí ji tady a tady a manžel ji včera zase bil a maličká má určitě něco s plícemi, protože strašně kašle a starší kluk nemůže najít práci, takže paní učitelka nakonec odchází málem s výčtkami, že místo co by všechnu svou energii napjala k nápravě společenských zlořadů, jež za to všechno mohou, tvrdohlavě hledá jakousi nepodstatnou pravdu.

Vzdělání romského etnika je ve srovnání s majoritní populací velmi nízké, což lze vysvětlit historickými podmínkami. Romské děti proti ostatním propadají 14 x častěji, 5 x častěji dostávají druhý a třetí stupeň z chování, 30 x častěji ukončí povinnou školní docházku v nižším než závěrečném ročníku, atd...

Sedím v pracovně odboru péče o dítě městské části Brno-střed a poslouchám:

— Pozvali jsme si vás, paní, protože váš syn má devadesát neomluvených hodin a když přijde do školy, tak bývá nečistý a děti vedle něj nechťejí sedět. Můžete nám vysvětlit, proč ho neposíláte do školy?

Mamina tvrdí, že ho do školy posílá, jenže on tam nechce chodit. Tak co má dělat, ptá se. Paní pracovnice vysvětluje, že chodit do školy je povinnost a rodiče se o to musejí postarat. Jinak by jim mohla být zastavena výplata dávek na děti. (Ze zákona

je to možné, ale sociální odbory se k tomu uchylují málokdy, často by to neúměrně zhoršilo tíživou životní situaci romské rodiny a mohlo svádět k trestné činnosti).

— A co čistota? pokračuje paní pracovnice. Maminka říká, že koncem týdne se otec vrátí domů ze světa, kde je za prací, a pak že Sándora umyje.

— Sándor je veliký kluk, on se přece umyje sám, vid' Sándore, slyšela jsem, že už kouříš, jestlipak víš, že ti to škodí, budeš slabý...

Jedenáctiletý Sándor horlivě přikyvuje a zubí se na sociální pracovníci. Ví, že se to má, a že je potřebné neodporovat.

Mohli bychom si dál povídat o složitém osudu Romů a jejich chování v dnešním světě, s nímž se dodnes nesžili, ale jejichž výhod i slabostí umějí mnozí z nich velmi dobře využívat. O početných rodinách, které mezi sebou všelijak prodávají a vyměňují zpustlé byty ve zpustlých domech, na jejichž opravu majitelé nemají, i o Romech, kteří se domohli vzdělání a postavení nebo peněz. Možná se zeptáte, proč vlastně se právě ti nestarají víc o své soukmenovce, proč jim nepomáhají, proč nefinancují kluby, kde by mladí mohli hrát a tančit, což je jim nejbližší? Na to je těžká odpověď. Romské rodiny se mezi sebou moc nesnášejí. Jsou mezi nimi kasty. Když pracovníci úřadu práce nabízejí romským podnikatelům některého z jejich lidí, slýchají: Cikána, zbláznila jste se, paní?

Jaké jsou rozdíly mezi romskou populací, vidíme ostatně každý den v brněnských ulicích. Vedle romských žen v oranžových vestách a s košťaty se procházejí přepychově oblečené Romky, ozdobené zlatem. To je šlechta. Olašští Romové. Nepracují. Práce je pro ně ponížením. Muži vysedávají v hernách a ženy a dívky se, řekněme, procházejí. S ostatními Romy, kterým říkají Rumungři, se nekamarádí.

Mohli bychom taky hovořit o kriminalitě Romů, o výrostcích, kteří dokáží vtrhnout do poloprázdné tramvaje, strhnout lidem řetízky a hodinky a na příští zastávce vystoupit. Ale totéž umějí i bílí mladí gádžové.

Tento článek zdaleka nemůže vyčerpat celý a složitý problém, natož dát radu. Je spíš jen poděkováním desítkám a stovkám obětavých pedagogů, i sociálních pracovníků, kteří se znovu a znovu pokoušejí o vzájemné porozumění, a vysévají semínka principů, o nichž se domníváme, že mohou pomoci přežít nejen Romům, ale i nám.

20. října 1995

SVOBODNÉ SLOVO...

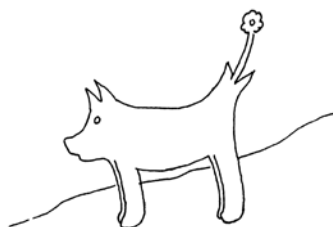
Svobodné slovo se v roce 1996 propadlo do dějin. S ním definitivně odešla i historie jednoho z nejvýznamnějších našich vydavatelství — Melantrichu. Vydavatelství, které se přičinilo o úroveň literární i politickou v časech první republiky a kde slabě doutnaly jiskřičky slušnosti i v dobách tak zvaného reálného socialismu. Stran té první republiky: popravdě, vždycky mi vrtalo hlavou jak to, že tolik intelektuálů, básníků a spisovatelů dvacátých a třicátých let uvěřilo vizím zrozeným z nepřátelství, ba dokonce z nenávisti. Já vím, možná řeknete, tobě se to mluví, tys nepatřil mezi nezaměstnané a nestáls ve frontě na polívku. No to je pravda, to jsem nestál. Ostatně, ani mí rodiče a prarodiče — v tom to možná bude. Ale po roce 1948 se situace opakovala — jak to, že tolik intelektuálů, lidí zřejmě bystřejších a talentovanějších nežli já, vzdělaných ve vědách humanitních uvěřilo vizím šťastných zítřků pod vedením lhářů? V osmačtyřicátém, to jsem na rozum bral, jsem na vlastní uši slyšel Klementa Gottwalda, jak říká, že u nás nebudeme zakládat kolchozy, a že ke světlým zítřkům půjdeme vlastní cestou. A uplynulo pár měsíců a na venkově nebyli už sedláci, ale kulaci, a za zpěvu budovatelských písní se rozorávaly meze. Což to nebyl dostatečný důvod k nevíře? Někdy v sedmačtyřicátém, možná to bylo i po Vítězném únoru, jsme byli se školou v kině a já vzpomínám na týdeník — byly v něm oslavy 1. máje z Moskvy. Na tribuně stál Josef Visarionovič a dole pod ním, na Rudém náměstí, pochodovali pracující a při záběru stovek mladých svěžích dívek v bílých halenkách a krátkých šatičkách stvořil Velký Visarionovič oběma rukama gesto všeobecně známé snad po celém světě — velký kosočtverec. Kino zařichlo smíchem — pro mě, klučinu v onom citlivém věku jedenácti či dvanácti let se stal navěky sprostákem, a básníkům, kteří jej velebili, jsem neuvěřil, ať se jmenovali jakkoli.

Ale to jsem odbočil. Jen cítím, že se musím nějak omluvit, nebo vymluvit, že jsem byl u novin v době, o které jsem byl přesvědčen, že je, slušně řečeno, slepou uličkou vývoje. A že jsem se nestal disidentem se vším, co k tomu patří. Ale ten Večerník, i Svobodné slovo — nebyly zkrátka Rudým právem. Jen ve Slově jsem mohl napsat: *Je podzim. Je čas výročních členských schůzí a jelení říje.*

V roce 1966 koupil Svobodné slovo gigant jménem Chemapol. Ale nějak se mu ne-dařilo a zmizel v propadle dějin. Svobodné slovo stačil prodat tzv. Zemským novinám. Ty v roce 1998 propustily téměř všechny redaktory — a zanikly. Autor ze Slova odešel v roce

1996, dosáhnuv důchodového věku. Odešli i jiní, mladší. Z mnohých jsou dnes stálíce — jmenujme třeba Mirku Spáčilovou, redaktorku Dnes, Radku Kvačkovou a Martu Švagrovou z Lidových novin, Adama Černého, dnes předsedu Syndikátu novinářů, Olgu Skalkovou, která přešla do Hospodářských novin, stejně jako Martin Denemark, Irenu Gerovou, která již není mezi námi, ale podala obraz pohnutých událostí roku 1989... byli z pražské redakce, z Brna jsou dnes mediálně činní jen Antonín Hošťálek, který byl ve Slově sportovním redaktorem, Jaroslav Štěpaník a Josef Souchop, kteří do Slova přispívali.

AUTOR pak přesluhoval v Centru dopravního výzkumu a psal do měsíčníku Bariéry, dvouměsíčníku Konec konců a některých dalších tiskovin. Následující články jsou věnovány škobrtání společnosti v letech raného kapitalismu.

KDYŽ SOUD USOUDÍ

SOUDKYNĚ Marie Cimrová dospěla ve sporu skautů Junáků a Konferenčního centra Štířín k závěru, že dnešní skauti nemají nic společného se skauty z první republiky, ba, že nemají žádnou spojitost ani se skauty, kteří vstali z popela v roce 1968. Došlo k zániku Junáka, došlo k přerušení právní kontinuity, řekla. Z toho jí také vyplynulo, že dnešní Junák nemá právo na zámek ve Štíříně, o který byl ten říjnový (2003) soud. Skauti tvrdí, že zámek po válce řádně získali, a že je o něj po Vítězném únoru připravili komunisté. U okresního soudu pro Prahu-východ však svou při prohráli. Soudný člověk kroutí hlavou. Napadá ho, že nejde ani tak o ztrátu právní kontinuity ve skautském hnutí, jako spíše o mezery v právním vědomí paní soudkyně. Je to žena buď hodně mladá a nepamatuje, nebo chodila do pionýra a nejspíš ráda. Alespoň v literatuře se mohla dočíst o skautech, kteří utíkali před Hitlerem do západních armád a o pár let později do emigrace, o těch, kteří si skautské ideály odnášeli do jáchymovských dolů. Skauti možná neexistovali na papíře s oficiálním razítkem Národní fronty, ale žili své reálné životy, žili v knížkách Jaroslava Foglara a tím taky v srdcích a myslích jeho čtenářů. Že paní soudkyně popřela právo dnešních skautů na zámek ve Štíříně, není tak důležité, jako že popírá kontinuitu ideálů, na kterých skautské hnutí stojí. Popřela kontinuitu lidství, statečnosti, lásky k vlasti, atp., které mají skauti v erbu.

2003/1

ČEČENSKÉ TANCE

O ČEMPAK to tancovali chlapci a dívky z čečenského uprchlického tábora Sputnik? Co to zadupávaly do země černé, kožené boty? O čempak hovořily červené kabátce se stříbrnými nášivkami, které připomínaly pás nábojnic? A hlava hrdě vztyčená a za pasem dýka... Účinkujícím je od šesti do osmnácti let a všichni začali tancovat až v táboře, který leží na čečensko-ingušských hranicích, kde už po tři roky žije na pět tisíc lidí, zejména obyvatel Grozného.

Do českých zemí je přivezlo občanské sdružení Berkat se sídlem v Litomyšli, čtyřicet tanečních párů souboru Maršo. Spolu s reportérkou Petrou Procházkovou a dalšími obětavými lidmi a za přispění ministerstva školství připravilo pro ně několik vystoupení, v Brně, ve Zlíně, Uherském Hradišti, kde byly hosty Nadace Antonína Pívečky, a také v pražském divadle Akropolis. Dodejme, že všude bylo plno a kasičky v divadlech se úspěšně plnily. Peníze přispějí na projekt Pomoc dětem v ruinách. Chlapci a děvčata spali několikrát v rodinách svých vrstevníků, navštívili gymnázia a krásy Prahy... Současně s nimi putovaly po krajích českých a moravských informace, výpovědi a fotografie o životě v táboře i v troskách kdysi poměrně výstavného hlavního města. Ale neméně názorně hovořil i tanec souboru Maršo. Jen teď nevím o čem. O nezdolné a nezkrotné povaze hrdého národa? Dominovali chlapci — tak jako ti slovačtí hovořili především nohama — těch výskoků a pružného natřásání, jen těžko říci, co pocházelo od dávných čečenských bojovníků a co od Alexandrovců — ale o to nakonec nejde. Chlapci tančili s nesmírným zaujetím a vznešeným výrazem ve tvářích, bušili se do prsou a mávali dýkami a všichni vyhlíželi jako budoucí kmenoví náčelníci. Aspoň tak to vypadalo, než se objevily dívky. Na rozdíl od drobných, černobrvých chlapců už velké včelí královny s útlými pasy a plnými živůtky, všechny v bílém se cudně vznášejí drobnými krůčky, na své kamarády, kteří se před nimi natřásají jako kohouti, ani nepohlédnou a oni se tím víc snaží, tlučou se v prsa, mávají dýkami, skáčou a podupávají...

A tak mne napadlo, že v Čečně bude dobře, až všichni, co tam teď tančí své mocenské, politické a nacionální tance, se budou natřásat jen před půvabnými čečenskými královnami...

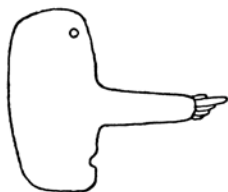
2003/2

SOUDNÍ řízení, jímž se domáhal satisfakce předseda fakultní organizace KSČ Fakulty architektury Vysokého učení technického v Brně Jan Snášel, patří v dějinách polistopadové justice k ostudným. Snášel v roce 1991 zažaloval tehdejší studenty, dnes již architektky Jiřího Slezáka, Martina Laštovičku a Zdeňka Hirnšála, že na konci roku 1989 podepsali dokument, ve kterém uvedli, že Snášel zneužíval své politické postavení ke kariérnímu postupu a byl arogantním demagogem. Snášel, který dostal v prosinci 1990 ve škole výpověď, tvrdil, že prvním impulzem pro ni byly akce studentů a žádal omluvu. Prvoinstanční soud skutečně studenty k omluvě odsoudil. Odvolali se a líčení se pak táhlo dalších dvacet let. Následující článek je z poloviny tohoto období a je psán z pozice pana Snášela.

DOMUŽE SE SPRAVEDLNOSTI?

JE TO k vzteku. Už třináct let se domáhá předseda fakultní organizace KSČ Fakulty architektury brněnského Vysokého učení technického Jan Snášel satisfakce a morálního odškodnění od tří tehdejších studentů, kteří v prosinci roku 1989 podepsali petici, ve které ho označili za arogantního demagoga a kariéristu. A soud ani tentokrát nedotáhl spor do konce. Snášelův advokát Čestmír Kubát, který tak úspěšně obhájoval i Aloise Grebnička, si po odloženém soudním jednání povzdechl: „*Máme obavy, že žalovaní budou řízení nevhodně protahovat.*“ Podle jeho slov je nejvyšší čas, aby soud konečně potrestal ty, kteří způsobili morální, profesní i společenskou újmu jeho klientovi, o jehož lidských i odborných kvalitách nemůže být pochyb. „*Docent Snášel jednal tehdy jen a jen v zájmu bouřících se studentů, kteří obsadili aulu fakulty a odmítali navštěvovat přednášky pedagogů, kteří i v oné vzrušené době chtěli pokračovat ve výuce. Docent Snášel nechtěl, aby studenti měli ze svého neuváženého jednání problémy,*“ konstatoval Kubát. Za naprosto neodůvodněné označili Snášel i Kubát pocity bývalé studentky Kláry Steinhauserové. Ta totiž prohlásila, že pozvání doc. Snášela k pohovoru o tom, proč nosí na krku křížek, považovala za vyhrůžku. „*Pozval jsem ji jen v jejím zájmu. Že nosí křížek, na to mne upozornili někteří kolegové, a já bych nerad, aby z toho měla potíže,*“ konstatoval s úsměvem doc. Snášel. Advokát Kubát dodal, že původně měli v úmyslu žalovat celé studentské shromáždění, tedy asi stovku posluchačů, kteří obsadili aulu, že se však omezili jen na studenty Laštovičku, Hirnšála a Slezáka, kteří tehdy stáli v čele nezákonného studentského jednání. Přestože soud ani tentokrát nevynesl spravedlivý rozsudek, který by přinesl doc. Snášelovi zadostiučinění, je nutno počínání tohoto pedagoga pochválit, neboť pro upřesnění celé kauzy dal do spisu založit okopírovaná hesla z encyklopedie Diderot: „arogantní“, „demagogie“ a „kariérista“. Doufejme, že tato pečlivost vnese do procesu nové světlo a konečně dá průchod právu.

PS. Dne 23. května roku 2013, po více než dvaceti letech, zrušil Krajský soud v Brně rozsudek nižší instance a rozhodl, že tehdejší studenti Slezák, Laštovička a Hirnšál se panu Snášelovi omlouvat nemusejí.

JAK TO BYLO DOOPRAVDY...

NA VYMÝŠLENÍ románů nemám čas, řekl nedávno časopisu Respekt rolník Bohumil Černík, narozený v roce 1924, v padesátých a šedesátých letech vězněný, jehož rodiče, soukromí zemědělci přišli ve vězení o zdraví. Bohumil Černík o tom všem píše. Začal v roce 1951 kronikou, kterou nazval Rudé temno nad Vysočinou, v níž popisoval likvidaci soukromých zemědělců. „*Nejsem žádný spisovatel, jen zapisuji zločiny nacistů a komunistů. Popisují pravdivé události a děje,*“ říká, a je to potřebné čtení i psaní. V těch vzpomínkách najdeme konkrétní události i konkrétní jména soudců, poctivých, i těch, kteří ve jménu strany, msty, závisti a nejspíš všeho dohromady, měli a mnozí ještě mají za co se stydět. Bohumil Černík není jediný, kdo v takové podobě uchovává minulost. Na pultech knihkupectví najdeme například vzpomínky akademika Otto Wichterleho, zajímavé čtení o všech možných peripetiích, které provázely život i práci světově proslulého vědce, i se všemi žabomyšími, ale také likvidačními metodami kolegů, kteří jsou tu naplno jmenováni, a kteří v žádostivosti kariéry dokázali ničit životy svých spolupracovníků a jejich rodin. Podobný popis života najdeme i ve vzpomínkách brněnského oftalmologa MUDr. Jana Vanýska s názvem Prožil jsem zvláštní století. Prof. Vanýsek se narodil v roce 1910 a zemřel v roce 1995. Před čtenářem defilují nejen Vanýskovi kolegové, ale také všelijací aparátčící, ministerští i krajsští, kteří ovlivňovali každodenní práci i vědecký výzkum. Autor líčí poměry v Akademii věd, lámání charakterů po roce 1968, atd. Proč o tom píše — ono totiž je to v úvodu. Na vymýšlení románů nemám čas, říká rolník Bohumil Černík. A já říkám, že to je dobře. Na romány máme spisovatele. Ale jak to bylo doopravdy, to napíše málokdo.

č. 5, 2005

SILNÉ KAFE Z MORAVSKÉ GALERIE

NA PŘELOMU roku uspořádala Moravská galerie v Brně velkou a pěknou výstavu Ejhle světlo, kterou mohli zhlédnout také návštěvníci Jízdárny Pražského hradu až do 6. června. Obrazy, fotografie, ukázky architektury, moderní performance vztahovaly se ke světlu. Dobrý nápad. I návštěvnost byla slušná. Výstavu doprovázel katalog. Pečlivě vypravený, dokonce, řekl bych, vyvedenější než sama výstava.

Vskutku, obrazová část katalogu je bezchybná. Leč ty texty! Nic proti tomu, když autor hovoří o světle v básnických licencích, horuje o světle jako o inspiraci, medituje o tom, že světlo bylo na počátku všeho a bude možná na konci všeho, ale čtu-li věty typu: „...*Empiricky založené chápání živoucího oduševnělého universa, spojené s oním původním „oceanickým způsobem vnímání“ raných lidí, pokračovalo dále v koncepcích životní energie a v teoriích éteru...*“ nebo větu: „...*v moderní teorii kvantových polí a v geometrodynamice Johna A. Wheelera jsou materiální částice koncipovány jako lokální singularity nebo vybuzené kvantové stavy prostorové geometrie, které se sice během doby trvání svého života zvedají z tohoto původu jako vlny z oceánu, avšak nikdy na něm nejsou závislé...*“, eventuálně, když se hovoří o objevu, že „...*elektromagnetické pole může prostřednictvím struktur vakua komunikovat s geometrií prostoro-času, a tím s hyperprostory, a má tudíž přístup k fundamentální, autonomně působící dynamice sjednoceného pole (Wheeler)*“, pak si připadám jako blb. Odkládám čtyřsetstránkovou publikaci a zapínám televizor, „...*onu šálivou světelnou emanaci uzavřenou v třídimenzionální plastové škatuli.*“ Naštěstí nejsem sám. Jeden z mála strážlivých textů v katalogu pochází z pera geologa Václava Cílka. Hovoří o životodárném slunci, o kosmu, kde se každou vteřinu odehrává drama zrodu a zániku světla i tmy, kteréžto děje dřívější člověk vnímal mnohem intenzivněji než člověk dnešní, kterýž se s hvězdným podvečerem vytrácí k televizorům... Tož ani se dnešnímu člověku nedivím, je-li krměn texty, které mu tentokrát předložila Moravská galerie.

2004/5

RADAR...

VZPOMÍNÁM si na kteréśi ráno v roce 1983 — noviny oznamovaly palcovými titulky, že Sovětský svaz rozmístil na území ČSSR rakety SS s prodlouženou délkou doletu, které mohou nést nukleární hlavice. Rakety jsou připraveny ochránit tábor míru proti imperialistickým choutkám USA, jsou odpovědí na nezodpovědnou politiku Západu, který neustále narušuje rovnováhu sil a vhání tak svět na okraj válečného konfliktu. Ta zpráva mi vyrazila dech. Byl jsem zrovna pro rohlíky a divil jsem se, že přítomným je to jedno. Bavili se normálně o všem možném. Svět se otřásá v základech, dumal jsem, zítra možná skončí v plamenech a soused vykládá, že musí na chalupě opravit králíkárnu a sousedka, že musí vysadit nové jahody, protože ty letošní se nevyvedly. A nikdo nic neříká, na nic se neptá a neptala se ani vláda ruská té naší, ministr zahraničí Bohuslav Chňoupek ve svých pamětech vzpomíná, že mu několikařádkové oznámení o rozmístění raket poslala sovětská strana v běžné poště.

Ale časy se mění, kdopak dnes ještě chová na chalupě králíky, jen válečná rétorika je pořád stejná. Pro odpůrce radaru a mnohé další levicově laděné jsou USA stále velmocí, která veškerou svou politikou směřuje k ovládnutí dalších a dalších strategických oblastí, a staví radary a rakety, aby mohla šířit svou moc po všech kontinentech. „*Je faktem, že americké základny s podobnou funkcí jako dříve římské posádky v provinciích impéria se v posledních letech viditelně přesunují ke zdrojům nafty,*“ píše v článku nazvaném A pak že se historie neopakuje v minulém čísle tohoto časopisu Petr Schnur. No, je to docela možné. Ale je-li tomu tak, pak jsem ovšem mnohem raději, že se k nim přesunují vojenské síly Spojených států, než kdyby se k nim přesouvaly síly Ruské federace, nebo islámští bojovníci s právem šaria ve štítě.

4/2008

MĚLO cenu psát zásadní články ze zásadních pozic? Mělo cenu se rozčilovat a polemizovat? To si člověk říká dnes, po letech, ale tehdy, když se rozčiloval a polemizoval, tak se mu zdálo, že to k něčemu je. Třeba můj hlas dolehne až k panu hejtmánovi Haškovi, říkal jsem si... Ale je taky pravda, že tehdy rozkvetl a zrál bulvár. Napadlo mne, že si to taky zkusím. Třeba, až si to přečtou, tak si mně taky vezmou. Samozřejmě, že neexistuje americká herečka Marilyn Glosterová, natož Norbert R., též žádný turntablista Masson. Ale co kdyby existovali? Tak jsem o nich raději napsal předem. Ale nemusíte to číst.

ZACHRÁNÍ JEJÍ MANŽELSTVÍ DĚTÁTKO?

AMERICKÁ herečka Marilyn Glosterová se rozchází se svým miláčkem Jamesem Bradleyem, se kterým se poznali na party v Miami Beach před půl rokem. Marilyn tehdy slavila své dvacáté třetí narozeniny a současně novou roli v nekonečném seriálu Partneři, kde dostala roli Angeliny. Proslychá se, že jejich vztah by mohlo zachránit miminko. James po něm touží, Marilyn, zdá se, má jiné plány. „Ještě nejsem připravena,“ prozradila dopisovateli prestižního sanfranciského deníku Yorker Star.

Marilyn je známa svou rezervovaností vůči bulváru, a tak se nedivme, že i její svatba s Jamesem před půlrokem se odehrála na soukromé jachtě rodinného přítele Alexise Brentona, gynekologa známé kliniky v Beverly Hills. Ale proslychá se, že pravým důvodem rozchodu není Marilynina „nepřipravenost“, ale muž v pozadí: Marilyn si totiž nedávno vyšla s dcerou Jamese Bradleje Konstancí, která ji zavedla na party mezi své přátele teenangery. Marilyn se na večírku líbilo a téměř celý protančila. Partnerem v temperamentním řádění se jí stal Adam Horowitz, majitel baru Esplanade, ve kterém se večírek odehrával. Marilyn později prozradila, že Adam je absolventem střední umělecké školy v Keatonu, kde také ona začala hrát v místním divadelním souboru. „Zdá se mi, že jsem v Adamovi našla, co jsem postrádala od doby, kdy od nás odešel táta — mužnou sílu a oporu,“ řekla Marilyn. Její rodiče se totiž krátce po jejím narození rozešli, Marilyn žila s matkou a svého otce spatřila znovu až po dvaceti letech, bohužel za velmi smutných okolností: na lafetě děla spolu s dalšími několika důstojníky, kteří padli při osvobození Iráku.

„Vím ale, že můj táta byl hrdina a že důvody, pro které nás opustil, byly vážné,“ řekla tehdy Marilyn. Bradley ovšem nezahálí. Věří, že Marilyn se k němu vrátí a že miminko dokáže jejich lásku znovu vzkřísit. Proto také vzal roli moderátora v televizní reality show s názvem „Pokoření“, která je nyní hitem největších televizních společností na západním pobřeží Států. Reality show zavádí diváka každou sobotu na celý den do domácností středně situovaných občanů poklidného městečka Hillbeach v Utahu, kde se naprosto nic neděje. Divák s napětím sleduje manželskou konverzaci starousedlíků, klábosení zaměstnanců místní firmy na počítačové čipy,

s kamerou proniká do domácnosti černošského pastora, sleduje trénink místních hráčů amerického fotbalu a ví, že toto je ta pravá Amerika. „Poté co jsem uváděl show, ve kterém přistěhovalci zápasili o holý život s krokodýly v bahně Rio Grande del Noře na hranicích s Mexikem, nebo když jsem snímal šílence, kteří se chtěli stát slavnými v přímém televizním přenosu, kdy se snažili o co nejpозdější otevření padáku, je toto myslím to nejnapínavější — televizní divák jako by si uvědomoval, že život není jen potrava pro bulvár; ale cílevědomé budování vztahů,“ řekl Bradley.

Otázkou ovšem je, zdali stejné hodnoty sdílí i Marilyn. Nedávno byla viděna na Broadwayi na večírku s Jackem Grayeem, který konečně podepsal smlouvu s televizí Prima, kde bude hrát roli Berana v nové sleepshow nazvané případně: Počítejme ovečky.

Konec konců (2005/5)

NÁŠ ČASOPIS je v odborných muzikantských kruzích znám tím, že otvírá dveře mladým talentům. Dnes přinášíme rozhovor s jednou z nových tváří české pop muzik, která však sahá výš — a myslím, že bychom byli špatnými proroky, kdyby se dvaadvacetiletý Norbert R. záhy neobjevil po boku některé z hvězd první velikosti, na některé z pražských scén. Norbert vydal nedávno svůj první singl *Láska*, který byl velmi příznivě přijat v prestižním žebříčku časopisu *Life for Muzic* i v internetové hitparádě portálu *Ligadance*.

NORBERT R.: SPOJME ZINEK S VODOU...

Norberte — píseň *Láska* jste nedávno zpíval i v Dejvicích. Jak se vám zpívalo?
Bylo to skvělé. Nádherná atmosféra.

Jak jste se vůbec dostal ke zpívání?

Už v dětství mne bavilo zpívat a různě se předvádět. Denně jsem snil o tom, že bych se mohl stát členem nějaké známé chlapecké kapely a s chlapci pak na turné spát v kajutě zaoceánského parníku. To se mi bohužel nesplnilo. Ale pak jsem se stal cukrářem-kuchařem a touto cestou jsem se dostal ke zpívání.

Pro jaké publikum zpíváte?

Pro mladé, především pro teenangery. Nabíjejí mne energií. Ale mohu říci, že dostávám příznivé reakce i od žen, které by mohly být mými matkami nebo dokonce tetami.

Vaše tvář a postava se často objevuje na obalech a přebalech. Čím to?

Pár let jsem pracoval jako model, a když jsem se rozhodl pro zpívání, dostal jsem několik nabídek na focení. Pózoval jsem s misskou Adélkou Němcovou pro její album *Věrní a jiní*, se zpěvačkou Alicí Nekonečnou pro její výběr *Šílená sázka*, s ní jsem nazpíval duet *Znála zrána pana Pána*.

Znamená to, že se zaměřujete spíše na cover verze, vždyť i *Znála zrána pana Pána* je cover...

Tak bych to neviděl. Rád bych nazpíval pár písniček, které se mi líbí, například *Hvězdičko blýskavá* od Petra Nováka, nebo lidovou *Za tú našú stodolú* traktory nám orajú od Ladislava Vencálka, ale víc coverů to asi nebude.

Jak vám to šlo ve škole? Byl jste zamilován do paní učitelky?

Ve škole nic extra. Paní učitelka Háčková sice říkala, abych šel na studia, že na to mám, ale já jsem ji měl rád a říkal jsem si, že jí to nemohu udělat. Šel jsem na kuchařem-cukráře a nelituju toho. Dnes tanec, focení a předváděcí molo jsou mým denním chlebem. A zpívání třešnickou na dortu.

Poskytujete rozhovory, novináři i agentury se o vás perou, fotografové si podávají dveře... Co na to vaše přítelkyně?

Jsou z branže, takže to chápou.

Když se zamýšlíte nad svým životem, co zatím považujete za svůj osobní vrchol?

Jednoznačně molo, tanec, focení a zpěv. Ale všechno má své směřování a je možné, že zítra touto dobou tomu bude jinak.

A co považujete za prohru?

Se svým životem jsou v podstatě spokojeni. Není nic, co bych považoval za prohranou bitvu. Ale všechno má své směřování a je možné, že zítra touto dobou tomu bude jinak.

Jste zřejmě fatalista. Věříte na reinkarnaci?

Věřím. Myslím, že do příštích životů si sebou odnášíme částičky toho, čím žijeme dnes. Všem bych přál, aby to byly jen ty, posvěcené láskou.

Jak se díváte na starší generaci? Například na Karla Gotta, nebo Lucii Bílou.

Oslovují mladou generaci?

Karla si nesmírně vážím. Je to renesanční bytost. Zpívá. Miluje a maluje. Je svůj. I Lucinka. Miluje, zpívá. Plete. Je svá. Plutarchos ve svém díle *Moralia* píše: být svůj je sen mnoha státníků i umělců. O Karlovi a Lucince to platí dvojnásob.

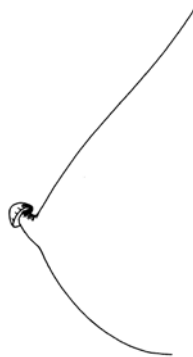
Sledujete tedy i politickou scénu...

Ano, pokud mi čas dovolí, vždy o půl osmé na Nově.

A?

Obdivuji všechny ty herce, kteří znají své role. A umějí všichni. Ti zprava, i ti zleva. Jejich dokonalosti bych rád dosáhl. Já vím, co chcete říci, paní redaktorko, že to je Plutarchův eklekticismus. Spojování neslučitelného, zinku s vodou. Ale já si myslím, že to je jediné, co nám zbývá.

2006/3

INTROJEKCE BASTARDNÍHO POPU VE SVĚTLE GLICHTOVÝCH LUPANCŮ

ANGLICKÝ turntablista DJ Masson je nová tvář současné avantgardní hudby: jeho svérázné frázování, které se odráží v improvizacích rytmických partech tuby a trianglu, dokáže v jemně melodických ozvucích navodit dokonalou atmosféru klidu a sebestřednění, která zcela přesvědčivě popírá tvrzení, že DJ Masson je cynický, vypočítavý, fašizoidně orientovaný umělec, eventuálně nevinátko a obětí beránek, jak se jej snaží vykreslit newyorský *The Dirty Seen*, který naprosto nebere v úvahu poslední Massonův projekt, v němž umělec skvěle surfuje na vlně indiánských šramlů, podbitých perspektivně kauzálními fraktály, s nimiž si razí cestu nejen do undergroundových palíren, ale také do časopisů, které se věnují glichtové hudbě a dalším experimentálním excesům, přičemž všechny tyto časopisy dnes vesměs konstatují, že již skončila éra digitální revoluce a začíná nová éra — postdigitální, ve které se umělec dobrovolně vzdává dokonalosti syntetizátorů a vědom si nedokonalosti vlastního já vrací se k jednoduchosti zvuku o určité, předem dané frekvenci, tak jak ji z hrdel dokážou vyloudit například kosové nebo kohouti, přičemž tu znovu neodbytně vyvstává problém současného konceptu autorských práv a autorství vůbec — v každém případě i Masson patří dnes k bootlegové kultuře, neboť i on se umí pomocí laptopu stát umělcem s menší či větší kreativitou destruuující jakékoli hudební dílo — v této fázi dospěl Masson až k bastardnímu popu, překračuje však svůj stín, umí skloubit i glichtovou hudbu lupanců a mazanců, vznikajících díky nedokonalosti digitální techniky nejen s bastardním popem, ale také se zvuky našeho dvorku a v tomto směru je příslibem, který dokáže systolicky absorbovat kosmopolitickou kulturu nadnárodních hudebních řetězců i domácí dudáckou produkci, v čemž může být příkladem našim umělcům, hlavně však otvírá prostory, ve kterých už počítač není spasitelem, avšak ani hrobníkem: Massonovy hudební destrukce přitom záměrně zachovávají percepční napětí díla, respektují záměrně harmonické tónové disonance, na kterých je vybudována sonoristická struktura díla, takže svou introjekcí dokáže parafrázovat výživné energetické hardcore Black Better i legendárních House Block Chaos, a pokud jste příznivci Yesterday Night Nothing, přijdete si na své — mimořádné mobility dosahuje balancováním mezi nekonvenčními zvuky a tichem a dodejme, že morfogeneze Massonova díla si zasluhuje pozornosti nejen proto, že otvírá nové cesty staré hudební kultuře, ale proto, že díky své citlivosti, se kterou překonal drogové excesy své přítelkyně, modelky Karly Jassoni i svou závislost na burských oříšcích, a tak se stal jednou z vůdčích osobností anglického undergroundu — vytknout lze Massonovi snad jen časté palífrázování, které místy zcela zatemňuje definitivní vyznění díla, jinak ve smyslu modního enallage zcela jasného a prozářeného kosmopolitní filosofii raného Budhy.

V PRAZE na Smíchově, v ulici Plzeňské, v č. 76, v krytu, který jako kryt sloužil ještě v padesátých letech, skrývá se nyní Divadlo Orfeus. Jeho hybnou duší je Radim Vašínský. Je vyučovaným geologem — petrografem, tak jako autor těchto řádků. Vašínský upsal svou citlivou duší poesii a divadlu, a to už za studií a v Brně. O tom jsou následující řádky. Pokud se někdy dostanete do Prahy, vydejte se na výše zmíněnou adresu. Netradiční a groteskní adaptace literárních děl všeho druhu vás překvapí. Víno mají z Čejkovic a paní principálová Hýsková umí vynikající zelňačku.

DOBRAL JSEM SE PRAVDY S IKSKOU

MALÁ divadla z konce padesátých a z let šedesátých zvolna mizí z paměti, jako celé to období, ve kterém se lidé znovu prodírali ke svobodě a normálnímu lidskému uvažování. Včetně amatérské brněnské Iksky, kterou založili brněnští studenti v roce 1958.

Ikska působila na českomoravské a brněnské scéně až do roku 1989.

A začínala v padesátých letech, kdy básníci básnili: „*Soustruhy — kočky spojené — předou si ostošest — kampak na Frantu — toho ta jeho poslouchá jedna radost — a jeho křivka Výkon dne má křídla — a soustruh — kočka — drápne tam a sem — a válečku je! — jeden jako druhý.*“ Za což se později styděli. Někteří.

A nebásníci? Radima Vašínský, jednoho ze zakladatelů divadla X, jsem prvně potkal v posluchárně mineralogického oddělení tehdejší přírodovědecké fakulty brněnské univerzity. Študoval Rudé právo a brblal: „Zase nesplnili. Zase nesplnili.“ „Kdo co?“ ptám se „Důl. Nosek. Už dluží jednu celodenní směnu. Jestli to tak půjde dál...“

„Vašínský,“ povídám po letech. „Tos myslel vážně?“

„Myslel,“ povídá, „já to měl těžké. Byl jsem z chudé rodiny. Tatínek byl stolař, maminka švadlena. Jejich rodiče z obou stran proletáři. Tehdy ještě existoval proletariát. Kde se člověk měl co dozvědět? Až později byla bolševická praxe tak názorná, že člověk začal leccos tušit. Vzpomínám si, jak po válce se šel tatínek přihlásit do strany ke komunistům. Po tom, jak se mu žilo za té první republiky. Přišel domů a prohlásil, že když viděl, kdo se k nim hlásí, otočil se a šel pryč. Později mu bolševik zrušil stolařskou dílnu. Ne nějakým zákazem, to ne, jen nedostal příděl dřeva. A pak už, nějak souběžně s tou Ikskou, jsem se začal dobírat pravdy sám. A díval jsem se kolem sebe už ne dětskýma očima. Ale došel jsem jen k názoru, že komunisté se zpro-
nevěřují svým vlastním idejím. Že takhle se socialismus dělat nemůže. A ve své praxi jsem začal provozovat v podstatě protirežimní politiku. Svým divadlem... Aniž bych fandil slovy písně Až k nám přijdou hoši z júsesy...“

PŘES ŠČIPAČEVA K POEZII

Radim Vašínska i Zdeněk Čecháček, zakladatelé souboru X 59, jsou ještě studenti, když soudruh Chruščov odhaluje svým národům, že soudruh Stalin má na svědomí miliony mrtvých. Souběžně je možno v básních odhalit i dívčí nádro. Kudrnaté soudružky v modrých košilích náhle přestávají bojovat proti dvoukolektivům (když spolužák se spolužačkou ze studijního kruhu například šli spolu do kina bez kolektivu). Nakladatelství Svět sovětů jde odvážně v čele nové doby a v knihkupectvích se po dlouhé době objevují milostné verše: „*Břítvou ses ráno škrábl do pysku. / Co hezkých dívek nosíš v notýsku! / Dívek je mnoho, jedna ale je / Pro kterou tady kvetou aleje / I kdybys pro ni za moře měl plout / Tu dívku musíš musíš naléznout / Dukátů nemá zlatou truhlici, / tvé štěstí jí však leží na srdci.*“

Tento „skvost“ Štěpana Ščipačeva v „přebásnění“ Ladislava Fikara z tehdy nesmírně populární sbírky *Sloky lásky* vtrhl na český knižní trh v celkovém nákladu 44 500 výtisků za sumu 10 Kčs. To přece muselo mít následky!

A také mělo. Psal se rok 1956. Což opravdu jsou zapomenuti skuteční básníci? Zapomenut je v Brně Halas? „*Slušno prý si zpívat / Atom / Co na tom / Bikini dají do šlágrů / Neutopitelné husy to zakejhají / do cinkotu metálů / Kručí to ve mně děsem / a nic není po ruce / Nechci být masem vzduchu okolo / jak se to líbí jim / nechci být kůlem vyhlášek / veřejným míněním / nechci být náповědou co polyká jen prach / těch jejich komedií / hraných na márách / Pták hlas / Pták svoboda / Pták prostor,*“ píše Halas mezi lety 1945 až 1949 ve sbírce *A co básník* vydané v roce 1956. „Osm let ležel rukopis nevydán. Karanténa veršům neublížila,“ říká Ludvík Kundera v doslovu. „Bylo by snadné psát na okraj těchto veršů komentář s dobovými citáty. Vyloučit je jako přímou polemickou odpověď na zvolna prosakující kulturně politické směrnice o oklešťování literatury minulé i současné, o nutnosti dirigovat básníka, aby byl kůlem vyhlášek, ale básník vidí víc — vidí morálku,“ dodává.

My byli přes Halase, říká Vašínska. A to už běží roky 1958, 1959, čas trhl oponou a zpoza ní se jakoby na povel vyrojí malá divadla. Všeobecně se má za to, že předobrazem všech byli Voskovec a Werich, ať už to byl Semafor, Reduta či desítky jiných. Nebo že předobrazem těch nových malých forem jinde než v Praze, tedy na venkově, byl Semafor a Suchý a Šlitř. Ale kdeže.

„Malá pražská divadla neměla na nás žádný vliv,“ říká Radim Vašínska, „věděli jsme o nich, to ano, ale Semafor byl pro nás spíš kabaret. My byli přes poezii, že kočka seděla v botě a kdesi štěkal pes, nás, tedy mne, abych plošně nezobecňoval, nijak nevzrušovalo. Já vězel po uši v Halasovi. Pickovým kabaretem, Paravánem, když jsem se s ním později na vlastní oči seznámil, jsem dokonce opovrhoval jako estrádou. Neoprávněně, pochopitelně. Příliš zaujat pro svůj způsob. Vše vycházelo z reakce na dobu, souběžně, snad po celé republice. A nás inspiroval Ludvík Kundera.

Stál přímo u toho, když jsme zakládali Iksku. Vybavil nás se Zdeňkem Čecháčkem teoretickými spisy E. F. Buriana a stal se jakýmsi naším kmotrem. Gramofonová deska se záznamem Burianovy Vojny, kterou jsme si s Čecháčkem donekonečna přehrávali, byla později inscenačním principem představení z Prévertových veršů Velké prádlo, postaveném právě na voicebandově intonovaném a rytmizovaném přednesu. To byla Zdeňkova inscenace.“

BYLO TO VYSVOBOZENÍ

Jacques Prévert byl naprostým zjevením v době, kdy stále ještě zněly verše, jsou-li to verše, například od Jindřicha Hilčra, které by si mohli dát do štítu i dnešní mladí komunisté: „*Omyly jednotlivců / neznamenají konec myšlenky / nad kterou bdí Lenin / Již nikdy smrt! — volají zástupy / a pevnými mosty spojují břehy / Usmívá se Lenin.*“

Jaká to úleva, jaké to překvapení, když do ticha naplněných hledišť zaznívaly dva nepatetické hlasy: „*Ani tisíce a tisíce let / nestačí vypovědět / vteřinku věčnosti / kdy jsi mne políbil / kdy jsem tě políbila / jednoho rána ve svítivé zimě / v parku Montsouris v Paříži / V Paříži / Na Zemi / která je hvězdou.*“

Bylo to vysvobození. Léta osvobozování slov i jeviště. Divadlo X přinášelo nejen nekonvenční texty a písničky, ale také nové jevištní ztvárnění básniček, aforismů a textů. Ve Velkém prádle se objevily žebříky a pruhovaná trička. A budiž řečeno, že potom na mnoha dalších ročnících Wolkerova Prostějova mnoho souborů vystupovalo na žebřících a v tričkách.

Snad nejznámější a nejslavnější představení Iksky, Inzerát na skřivánka, přivedl na scénu autory, jejichž verše byly mnohdy z hlediska režimu problematické, přednášely a zpívaly se texty Milana Uhdeho, Miloše Macourka, Miroslava Holuba, Oldřicha Mikuláška, Josefa Kainara a mnoha jiných. Hlediště bývalo plné nejen spolužáků tehdejších studentů JAMU Jiřího Štědrone a Ladislava Freje, kteří v Ixce hráli, nebo spolužáků z přírodovědecké fakulty brněnské univerzity, kde studovali Vašínka a Čecháček.

Milan Uhde vzpomíná: „Zdeněk Čecháček mě pozval na představení, které nedávno vytvořil se souborem, který tehdy nesl název X 61. Průhledná byla inspirace Burianovým Děčkem, které si v letopočtu vždy přidávalo rok navíc proti platnému datu, aby manifestovalo zaměření na zítřek, a tedy budoucnost. Tak jsem uviděl scénickou montáž z tvorby Bertolta Brechta pod názvem My, bujaré pokolení. S verši tam režisér i recitátoři zacházeli nikoli jako s textem divadelní hry, nýbrž jako s metaforickým vyjádřením. Burianovský voiceband byl pro ně samozřejmostí a zněl uchvatně — znal jsem podobný projev jen z gramofonových desek s nahrávkami Burianových výtvorů vzniknuvších před válkou a posléze reprizovaných po roce 1956. Neobyčejně

podnětnou se stala přítomnost dalšího kamaráda, Radima Vašinky. Podařily se dvě mimořádné inscenace: montáž z české poezie nemilostné Inzerát na skřivánka, do které jsem zahrnul verše a krátké texty autorů vyrovnávajících se s dobovým typem přizpůsobivce a oportunisty, a kterou Radim Vašinka neobyčejně vynalézavě inscenoval, přičemž se mu podařilo získat jako účinkující dva studenty JAMU, Jiřího Štědrone a Ladislava Freje, znamenitou recitátorku, studentku filosofické fakulty Hanu Pražanovou a její přítelkyni Gabrielu Wilhelmovou, na pěťici je doplnil Vašinka sám. Hudbu k mým písňovým textům a textům Vašinkovým a svým napsal Petr Skoumal. V Čecháčkově pásmu z poezie Jacquese Préverta Velké prádlo výborně recitovali i Jaroslava Suchomelová (později redaktorka Svobodného slova) a Rudolf Vévoda (později známý brněnský urolog) a několika pantomimickými čísly se obecnstvu poprvé představil mladý mim Ctibor Turba.“

ÚSPĚCH A ROZKOL

„Obě inscenace měly obrovský ohlas jak u kritiky, tak u obecnstva a získaly si porotu i publikum na festivalu amatérského přednesu Wolkrův Prostějov,“ pokračují Uhdeho vzpomínky, „jak už to ale v takových souborech bývá, postupně došlo k neshodám, hádkám a divadlo se rozdělilo. Měl jsem na tom podíl a nevzpomínám na to rád, choval jsem se jako hlupák. Radim Vašinka poté přešel do Prahy, kde nakonec zakotvil ve vlastním divadle, které pod jménem Orfeus působí za nesnadných podmínek dodneška a inscenuje moderní poezii pro okruh sice úzký, ale vděčný a věrný. Soubor X pokračoval pod původním jménem v inscenační praxi pod vedením Zdeňka Čecháčka, po léta ožívoval brněnské kulturní dění nápaditými a nekonvenčními pořady plnými invence a humoru a dostal příležitost předvést své umění dokonce v zahraničí.“

„Po ukončení JAMU jsme se pomalu rozprchli,“ vzpomíná Ladislav Frej, „naším posledním představením v původním obsazení byla Historie velikého okresního Kýžala Ludvíka Kundery, k níž napsal hudbu Pavel Blatný. Pak to zakázali. My s Jirkou Štědrone jsme zůstali ve Večerním Brně, kde jel ještě naplno Drak je drak s Lubošem Černíkem. Byl to krásný, krásný sen, byť za bolševika.“

Většina lidí z Iksky zůstala „amatéry“ na věky: Zdeněk Čecháček se stal ředitelem vlastní mikrobiologické laboratoře (zemřel 30. 7. 2011), autor tohoto článku si odvezl Inzerát na skřivánka do svého prvního působiště v Geologickém průzkumu v Chomutově, tam založil Divadlo v podloubí, kde se vyhraněné politické texty snoubily s něžnými písněmi Jiřího Bulise, později skladatele hudby pro divadla i filmy — ale to už je jiná kapitola.

Regionální mutace, Mladá fronta DNES — jižní Morava, 23. 05. 2008

CTIHODNOSTI, BYL JSTE V KSČ?

KONCEM května 1978 očekávala Československá socialistická republika velkého člověka: Leonida Brežněva. Bývalo zvykem, že za podobných výjimečných a slavných událostí odkládala bezpečnost nepohodlné osoby, nebo jim všelijak nepříjemňovala život.

U Šimsů v Brně, v rodinném domku v Králově Poli, nařídili domovní prohlídku. Šimsovi měli již od února 1977 doma poslední dopis, který jim napsal filosof Jan Patočka. „*Souhlasil jsem, aby si jej kapitán Domínek přečetl, ale odmítl jsem ho vydat, bylo by to porušení zákona ze strany pana kapitána,*“ říká evangelický farář Jan Šimsa. „*Předal jsem dopis synovi.*“ Ale mladý poručík jménem Bata se pokusil vzít dopis násilím: „*Prstík po prstíku jej vylamoval z ruky našeho syna Martina, který byl tehdy v podmínce pro nesplnění branecké povinnosti. Vložila se do toho žena Milena, ale mladý příslušník StB ji hrubě napadl a dopis jí vytrhl z ruky. A já jsem strčil do poručíka, ten spadl na postel do peřin, já na něj a moje tvář se dostala do blízkosti jeho hýždí. Přítomní příslušníci se rozesmáli, což poručíka dojalo tak, že běžel na policejní ošetřovnu pro potvrzení o úrazu. Pak jsme se dozvěděli, že na ošetřovně nikdo nebyl, nicméně jakési potvrzení příští den přinesl,*“ říká Jan Šimsa.

Městský soud tehdy Jana Šimsu odsoudil k nepodmíněným osmi měsícům za napadení veřejného činitele. Krajský soud rozsudek potvrdil.

A — o devětatdacet let později, letos v červenci (2007), jej potvrdil i nyníjší Nejvyšší soud.

Kontinuita práva — základ spravedlnosti?

Stížnost pro porušení zákona v této kauze podal před nedávnem současný ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil. Nejvyšší soud ale výhrady ministra neuznal. Mluvčí soudu Petr Knötig agentuře ČTK řekl, že soudy v Šimsově případu postupovaly správně: „*Městský soud v Brně a poté i krajský soud pečlivě prošetřily důkazy a vyhodnotily je objektivně, a to navzdory tehdejší politické situaci,*“ řekl Knötig.

Můžeme nyní citovat Jana Šimsu, který říká, že Nejvyšší soud vůbec nepřihlédl ani k samotnému průběhu nezákonné prohlídky, ani k procesním chybám, které se staly. Státní bezpečnost například neměla od generální prokuratury razítko na příkazu k domovní prohlídce, mohla si, i podle tehdejších zákonů, Patočkův dopis přečíst, ale nesměla se pokoušet vzít si jej násilím. Nevzal v potaz ani to, že po celou dobu tehdejší vazby neměl Jan Šimsa možnost poradit se s právníkem, atd. atd. Můžeme se spravedlivě rozhořčit nad signálem, který naše soudnictví takovými rozhodnutími posílá veřejnosti, a můžeme přemýšlet i o tom, jak se tehdy člověk měl bránit nespravedlivému rozhodnutí a nespravedlivému systému. Nesmí se zbránit v ruce, jako bratři Mašínové, nesmí drenutím do policajta jako Jan Šimsa.

Jenže jak to, že se nedovolá spravedlnosti ani dnes?

Právní laik má jedinou odpověď: kontinuita práva přetrvává. Co bylo trestné tehdy, je trestné i dnes.

Napadají mne i jiné souvislosti. Máme přece zákon o protiprávnosti komunistického režimu. Pak i všechna soudní rozhodnutí, která tehdejší režim vynesl proti svým politickým odpůrcům, byla protiprávní. Tedy i rozhodnutí ve věci Jana Šimsy. Či snad to je příliš jednoduchá úvaha právního laika, domnívajícího se, že už neplatí jen bezduchá litera zákona, ale i cit pro spravedlnost, dobu a okolnosti, jak ostatně soudcům často vzkazuje Ústavní soud?

Soudí, kdo na to má papíry. A žaludek

Anebo, což neexistují precedenty? Ústavní soud například tu a tam zruší rozhodnutí nižších instancí, když se u nich domáhají odškodnění prominenti bývalého režimu: neuznal například jako oprávněnou žalobu soudkyně Píchové na Českou televizi za to, že v roce 1998 uvedla reportáž o její minulosti. Dnes třiasedmdesátiletá Stanislava Píchová odsuzovala chartisty a členy Jazzové sekce. Estébákovi Kafkovi, který mučil písničkáře Vlastimila Třešňáka, uložila směšnou pokutu. Píchová v první instanci prohrála, u Vrchního soudu vysoudila na ČT omluvu. Teprve Ústavní soud rozsudek zrušil. „*A na pomoc se jí seběhli starí přátelé z pražské justice. V její prospěch svědčil šéf Vrchního soudu Vladimír Stibořík, Marcel Ječný z téhož soudu, pražský městský soudce Petr Stutzig,*“ uvádí Tomáš Němeček v Hospodářských novinách. Což nemůže sloužit i tento případ jako precedens?

Nemůže.

Proč?

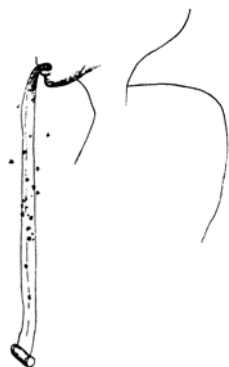
Bývalý ústavní soudce Vojtěch Cepl v Českém rozhlasu 6 — dřívější Svobodné Evropě — nedávno zcela jednoznačně odpověděl na otázku, zda se podařilo rekonstruovat a očistit českou justici: „*Nepodařilo,*“ řekl. Z mnoha desítek případů, které po dobu čtyř desítek let sledoval Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných, nakonec sestavili — po dlouhém třídění vládou a soudcovskou unií — soubor jen dvaadvaceti soudců, kteří měli maslo na hlavě. Nakonec byli do něj zařazeni jen ti, kteří někoho odsoudili z politických důvodů k nepodmíněným trestům. Podmínky či pokuty byly prominuty. A z těch dvaadvaceti ze soudcovského stavu odešel jeden jediný soudce. Většina, podle Cepla, neprojevila ani lítost, někteří se vymlouvali: prý kdyby nesoudili mírně, soudili by jiní, a mnohem tvrději.

Citujme ještě Tomáše Němečka: „*A tak dále pracuje Marcela Horvátová, soudkyně z Trutnova, která v roce 1988 soudila zbědovaného Pavla Wonku na invalidním vozíku. Horvátová ho označila za simulanta a poslala na pět měsíců do kriminálu za „maření úředního výkonu“.* Šestý den Wonka zemřel na plicní embolii, podle svědků ho umlátili bachaři. Soudí i Eva Burianová z Městského soudu v Praze — ještě v roce 1989 nechala zavřít Václava Havla na osm měsíců. Pravomocně osvobodila

komunistického premiéra Štrougala, obžalovaného z krytí estébáckých vrahů. Vězení pro estébáka Máchu, který v padesátých letech při výslechu utýral číhošťského faráře Josefa Toufara, aspoň zkrátila z pěti let na dva roky. Pracuje i Tomáš Struchlík z téhož soudu — tvrdě trestal účastníky manifestace na Václavském náměstí v Praze z října 1988. Když před třemi lety dostal případ krajského šéfa StB z Hradce Králové Žáka, který vyháněl disidenty v rámci tzv. Asanace, pravomocně mu zmírnil vězení na podmínku.“

A před soudnou stolicí, tu pozemskou, se nedostal ani bachař a též otec dlouholetého předsedy KSČ Miroslava Grebeníčka, a kolik roků trvalo, než se Vladimír Hučín vymotal z osidel přerovských soudců, straníků a jejich přítelíčků, než byl zbaven všech obvinění z protistátních činů... Můžete říci, že to jsou jednotlivci, kostlivci ve skříni a že justice již dávno není co bývala, že přece přišli mladí, nezatížení... Ale kdeže. Podle údajů ministerstva spravedlnosti z roku 2005 pracuje dnes u nás asi 3000 soudců a z nich je ještě asi čtvrtina bývalých komunistů. Z dnešních 1202 státních zástupců zůstává ještě 404, kteří byli v KSČ. Očisty doznala prý jen vězeňská služba. Tam si vybrali odškodné a odešli do důchodu nebo do parlamentu.

2007/5,6

ČÍ ZÁJMY PROPAGUJE ASOCIACE KRAJŮ?

DEN po čtvrtetním televizním duelu Miloše Zemana s Karlem Schwarzenbergem — to bylo 17. ledna (2013) — proběhlo v Židlochovicích setkání Asociace krajů s ministrem školství Petrem Fialou a ministrem pro místní rozvoj Karlem Jankovským. Hovořilo se o problémech obou rezortů ve vztahu ke krajům a rozvoji další spolupráce (jak jinak). Po jednání následovala tisková konference, na které mohl hejtman Jihomoravského kraje a předseda Asociace krajů Miroslav Hašek věcně informovat o tom, co hejtmani s pány ministry dojednali. Ale pan Hašek tu pracovní poradu využil, či spíše zneužil k volební propagandě. „*Před druhým kolem podporujeme Miloše Zemana a vyzýváme občany České republiky, aby mu dali svůj hlas,*“ řekl Michal Hašek a opakoval argumenty své politické strany o účasti Karla Schwarzenberga ve vládě, která podle jeho (Haškova) mínění, likviduje zdravotnictví, školství i železniční dopravu. Avšak já bych se pana Haška rád zeptal, za koho vlastně mluví. Kdo to je ta Asociace krajů? Jsem to já? Je to oněch čtrnáct hejtmanů? Jsou to všichni občané kraje? Na oficiálních stránkách Asociace se píše, že Asociace je: „*zájmové sdružení právnických osob, jehož hlavním cílem je hájit a prosazovat společné zájmy a práva krajů.*“ Jiná definice zní: „*Asociace krajů České republiky je otevřenou zájmovou nestrannou a nevládní organizací, jejíž hlavním cílem je hájit a prosazovat společné zájmy a práva krajů.*“ Vycházejí z obou definic je mi záhadou, proč Michal Hašek zneužívá půdu „nevládní nestranné“ organizace k hájení a prosazování zájmů sociální demokracie. A tak bych ho chtěl poprosit, aby, až příště dostane prostor v médiích a bude hovořit za kraje — tedy i za mne — hovořil k věci. A své osobní názory si nechal na stránkou půdu, případně pro chvíle, kdy bude tázan jako soukromník.

www.brnozurnal.cz

PSÁNO v časech, kdy svět ještě jakž takž držel pohromadě. Uveřejněno v Literárních novinách v č. 52, na přelomu roků 2005, 2006. Tehdy Literární noviny ještě vycházely v Brně, vedeny Jakubem Patočkou. Autor zde působil nějaký čas jako editor.

CO V PROSPEKTU NEBYLO

NEÚPLNÉ POZNATKY NAŠEHO TURISTY

„*Nídrland?*“

„*Ne, ne.*“

„*Germánia?*“

„*Ne, ne,*“ mává rukama moje plavá choť.

„*Česká republika,*“ říká.

„*Áááá, čeko, čeko... gud prajs,*“ říká snědolicí Tunisán. Žena zatím obrací v ruce kabelku. Líbí se ti? ptám se. No, prý ano. Tak mám mu říct? No, řekni...

„*Hau mač?*“ — ptám se anglicky.

Padesát dinárů, říká Tunisán. Deset, povídám, Tunisán se chytí za hlavu. Pojď, povídá dívaje se obezřetně kolem. Kdyby tu byl jediný Němec, tak by mně nikam nezval a oželel by obchod. Před Němci se nesmlouvá, to nám ostatně radila i naše průvodkyně Pamela, Němci platí hotově a cokoli. Necháváme se zatáhnout do krámků, stejného jako stovky jiných se stejným sortimentem všelijakých tretek, koženého zboží, tepaných talířů, modrobílé keramiky, plyšových velbloudů, triček s nápisem Romário a Rinaldino. Tunisán vytahuje kalkulačku a ukazuje: Padesát — oficiální cena, dnešní sleva je pět, a pro tebe, že jsi Čeko, dalších pět... Dohromady čtyřicet. Ne, deset, říkám. Tunisán vytahuje zapalovač a podpaluje kabelku. Dobrý, povídám, to znám, jedenáct. Tunisán mrští kabelku do kouta. To nemůžu. To je likvidační cena, dušuje se. Já taky nemůžu, říkám. Třicet pět, říká Tunisán. Ne, jedenáct a odcházíme. Tunisán za námi vyběhá, třicet, volá. Jdeme pryč a Tunisán za námi. Nezastavujeme. Čeko bandito! volá... Čeko... bandito...!

Poslední den se jdeme ještě jednou projít medinou. Medinou s malým m, není to Medina, známé poutní místo, ale tak se v arabském světě říká staré části větších měst. Obvykle bývají na mírném návrší a je to nepřehledná spleť uliček s krámkou všeho druhu, Velký Bazar v Istanbulu je nápadně podobný medině v Tunisu, hlavním městě Tunisu, i v Sousse, třetím největším městě této severoafrické země. Znovu procházíme uličkami, zdá se nám, že jsme tu nikdy nebyli, ale jsme vyvedeni z omylu. Áááá, Čeko, bandito, ozývá se najednou. Raději mizíme a omlouváme se panu expremiérovi Paroubkovi. On se tak snaží se všemi vyjít a my mu to kazíme. Čeko mají v Tunisu ještě jednu přezdívku: Áááá, Čeko — podívám, podívám...

OBJEDNEJTE VČAS A VČAS ZAPLAŤTE

Zájezd do Tunisu jsme si objednali v hluboké zimě, krátce po veletrhu GO na brněnském výstavišti. Cestovní kancelář ocenila naše rozhodnutí, protože teď, na počátku sezóny, jsme získali velkou slevu. Byl to zájezd poznávací, nejprve cesta autokarem po památkách, Kartágo, výlet na poušť, setkání s berberskými kmeny, cesta ke kaňonům Atlasu, atd. Potom čtyři dny odpočinku u moře v jednom z moderních hotelů v Sousse. Zvolili jsme El Hana Beach, vzdálený jen sto metrů od jemné písčité pláže.

El Hana Beach je multikomplex na rekreaci. Sestává ze tří lehce omšelých, stupňovitých budov, postavených někdy v osmdesátých letech. Pláž je vskutku vzdálená sto metrů, ale to už v prospektu nebylo, že mezi hotelem a pláží vede tříproudá komunikace s provozem aut, autobusů, koňských bríček, ťuk ťuků — motorek s korbou pro čtyři, pět turistů a dalších dopravních prostředků všeho druhu, který neutichá ani v noci. A pak je ještě široké dlážděné korzo, nábřeží, ze kterého se teprve schází k moři. Na zídce na nábřeží posedávají mladí Tunisané často s rukou v kapse a sledují mladé Evropanky s řaděrky jako višně (jablíčka nebo hrušky) i ty starší. Není se čemu divit. Tuniská dívka je pro mladého Tunisana téměř nedostupná. Jednak jsou vesměs vychovávány v přísných muslimských zásadách, které jim nejen nedovolí odhalit na pláži krom obličejové části těla, a jednak jsou dost chytré na to, aby si nezapadly s nějakým holobrádkem, který není schopen zajistit je a příští rodinu. Proto taky, pokud vidíte tuniskou dvojici, která k sobě viditelně patří, tak on je obvykle už mužem zřetelně středního věku a ona mladinká a evidentně šťastná. Tuniské dívky jsou na Tunisu to nejkrásnější. A nejpůsobivější jsou v tradičním dlouhém oděvu se šátkem na hlavě. Což jim ovšem nebrání, aby neopětovaly váš pohled, po němž následuje cudné sklopení brv.

Naše průvodkyně Pamela tvrdí, že návrat k šátkům a příklon k tradicím je prý v poslední době očividný. Ale ani šátky ani přísná výchova tuniským dívkám nebrání, aby neřídily automobily a, jak konstatovala Pamela, i domácnosti. Ženy mají v Tunisu rovnoprávnost ukotvenou zákonem už v roce 1957. Rok předtím uznala Francie nezávislost Tunisu. (Tunisane měli větší štěstí než Alžírane). A v tom roce taky vyhlásili republiku a zrušili mnohoženství. Do té doby mohl mít muslim (zde sunitského rázu) čtyři ženy. Muži těžce nesli i povinnou školní docházku spolu s dívkami. Ještě v jednadevadesátém chystali fundamentalisté převrat. Od té doby je Tunis policejním státem. Ale cizinců se to moc netýká. Mohou se pohybovat bez pasu. Přinášejí denárky.

Náš pobyt v Tunisku se zkomplikoval hned na počátku. Ukázalo se, že jsme v celém turnusu jediní, kteří toužili po hlubším seznámení s Perlou Středomoří a zaplatili si výlety už doma. Všichni ostatní zvolili povalování na pláži. Dávali jsme se na ně jako na nekulturní barbary. Ale oni dobře věděli, co činí... Nakonec se sesbíral potřebný počet zájemců a my vyrazili. Jenže, kdybychom si koupili tytéž výlety od téže cestovní kanceláře až na místě, platili bychom třikrát méně. A kdyby od mládenců pobíhajících

po pláži s prospekty místních cestovních kancelářů, zaplatili bychom ještě méně. Naši sousedé, účastníci zájezdu, nekulturní barbaři kroutili hlavami: A to jste nevěděli?

KDE JSME BYLI A CO JSME VIDĚLI

Kartágo. To má na programu každá kancelář. Dnes je to předměstí hlavního města Tunisu. Jeho počátky sahají do devátého století před Kristem, a mám-li věřit průvodkyni Pamelle, zařídila to královna Didó. Prchala se svými věrnými z Foenicie až dorazila do dnešního Tunisu, jenže zdejší panovník se nechtěl o své území s nikým dělit, a tak vydal zákon, že nově příchozí může získat půdu pouze o rozloze oslí kůže. Královna Didó byla nejen krásná, ale taky chytrá, a tak rozstříhala oslí kůži na tenké proužky a jimi ohraničila pahorek dnes zvaný Kart Hadašt. To králi nesmírně imponovalo a hned se do ní zamiloval. Ale Didó byla neústupná a než by se zaň vydala, vzala si život. Kartágo potom soupeřilo s Římem, vznikly Punske války, Hanibal se svými slony překročil Alpy a stanul před branami Říma, ale nezaútočil. Historici se dodnes prou, proč. V roce 183 před Kristem spáchal sebevraždu a Kartágo bylo srovnáno se zemí. Nepochybně za to může senátor Cato, který, jak všeobecně známo, jakýkoli svůj proslov v senátu zakončil slovy: Ostatně soudím, že Kartágo musí být zničeno. Hle, jaká je síla slova — uvědomují si to naši volení?

Dalším místem, do kterého vás cestovní kancelář nepochybně odveze, je vesnice **Sidi Bou Saïd**. V prospektech se o ní hovoří jako o perle Tuniska, kde se modř oblohy snoubí s modří okenních parapetů a dveřních zárubní a ty pak s blankytem moře. Do přístavu klesá bílé vápencové schodiště, po kterém běžela Angelika vstříc sultánovi. A cestovní kanceláře sem vozí turisty v domnění, že všichni chtějí vidět schodiště, po kterém běžela Angelika vstříc sultánovi. A vskutku, některé zvlášť citlivé turistky se po tomto schodišti rozbíhají až tam, k bílým plachtám sultánovy jachty. Ale žádná nedoběhne. Ne proto, že jachta dávno zmizela i z filmového plátna, ale proto, že schodiště je po několika metrech zahlceno spoustou odpadků. S těmi odpadky je to v Tunisu tak: Tunisané jsou velmi čistotní, proto všechen svinčík vymetají ze svých domácností a krámků před dům a házejí do nejbližších příkopů, strží a roklí. A tak bílé schodiště v Sidi Bou Saïd lemuje plastové lahve, plechovky od piva, staré hadry a pneumatiky a po kočičích hlavách starobylých uliček stékají potůčky s málo vábným obsahem. Ovšem, zdatný turista je lehce přeskočí.

Za Velkým solným jezerem, v místech, kde už je jen skok do Alžíru, pyšní se Tunis výběžky Atlasu. Projíždíme pustou krajinou pískovcových lavic. Zde se natáčely Hvězdné války. Rozervanou scénérií se vine skutečná říčka s malým vodopádem. Autobus zastavuje a v tu ránu se k němu přiručí mládenci rozvírající rozpůlené geody velké jako

hlava, vyplněné fialovou nádherou ametystů. Kolik? Smlouvám. No, za šest (dinár je asi dvacet korun). Nekupte to. Na psacím stole nebo v knihovně bude se polodrahokam vyjímat. Doma se mi to nezdá. Namáčím geodu do vody a její nádhera zvolna bledne. Kdepak ametyst. Pěkně vykrytalizovaný kalcit. V čem to ti mládenci máčejí? Prý se s takovými kousky obchoduje i u nás na burzách. A jsou prý ještě krásnější.

Berbeři — ačkoli žijí v Africe, jsou světlé pleti. V Tunisu tvoří asi dvě procenta obyvatelstva a slouží jako turistická atrakce. Žijí na okrajích pouště ve velkých kráterech vyhloubených v jílovitých pískovcích. Nahoře, na pouštní pláni trčí talíře televizních antén. Hodinu co hodinu sem přijíždějí autobusy s turisty, kteří si jdou prohlédnout útulné kuchyňky a ložnice vydlabané v pískovci. Naše průvodkyně Pamela nás představila dvaadevadesátileté babičce, která měla ještě tváře a dlaně pomalovány henou jako za starých časů. S Pamellou pohovořily o bolavých kloubech a desítkách vnoučat a pravnoučat, které byly dílem na studiích na Sorboně, dílem jezdily s taxíkem a dílem vysedávaly v kavárnách, neboť byly bez práce. Všichni jsme se s babičkou vyfotografovali a odevzdali jí po denárku. Každá cestovní kancelář má svou babičku, která z darovaných denárků živí své rozvětvené příbuzenstvo v časech dobrých i zlých.

Též jsme se účastnili poznávání **pouštního tajemna** v sedle velbloudů. Dostanete věky prověřené modrobílé pyžamo a velblouda, který s vámi asi půlhodinu ťapká pískem a velbloudím trusem tam a zase zpět. Po cestě kol vás tryskem projíždějí Tuaregové na koních a mávají šavlemi. Tu a tam unesou bílou turistku, kterou asi pět minut vláčejí pouští. Turistka výská, manžel zatíná pěsti, neb únos stojí deset dinárů.

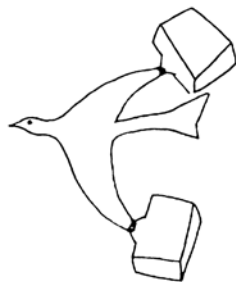
Tunis žije rovněž bohatým **kavárenským životem**. Dopoledne i odpoledne vysedávají muži v nesčetných kavárnách, kde jsou židle uspořádány tak jako u nás v kině nebo v divadle. Tím je pro tuniské muže ulice. Sledují stále se měnící, kolotající rušný život, popíjejí mátový čaj s oříšky a kouří vodní dýmky. A hovoří s umírněnými gesty. O čem? „Pindají o ničom,“ říká naše průvodkyně Pamela, původem z vísky pod Tatrami. Průvodcuje v Tunisu už čtyři roky, a tak ví všechno.

Byli jsme též ve svatém městě **Kairouan** s největší mešitou v zemi, navštívili jsme večer tuniského folkloru s břišními tanečnicemi, z nichž nejtemperamentnější byla jistá Nataša. Poslechli jsme si rovněž několik tuniských hitů v podání začínající hvězdičky jménem قودص ايفوص. Zapamatujte si to jméno, je možné, že se s ní záhy setkáte na vrcholcích francouzské hitparády.

Nepochybně by se našlo dosti námětů i pro vzájemnou **ekonomickou spolupráci** mezi Tunisem a Českou republikou, není zde však bohužel místo pro podrobnější rozpis. Jedinou vážnější překážkou by tu mohla být jazyková bariéra. V Tunisu končí

povinná školní docházka v šestnácti letech. Od první třídy se děti učí spisovnou arabštinu a francouzštinu, ve čtvrté přibírají povinnou angličtinu a v sedmé další jazyk, obvykle španělštinu, italštinu nebo ruštinu. Průměrně vzdělaný Tunisán tak po ukončení školní docházky hovoří krom své tuniské arabštiny čtyřmi světovými jazyky. Jde tedy o to, aby naši odborníci, odchovaní naším školním systémem netrpěli v Tunisku komplexem méněcennosti.

Jinak si myslím, že mezi Tunisem a Českou republikou není velký rozdíl. Obě země vyznávají **tržní ekonomku s nataženou dlaní**. V Tunisu ale zcela otevřeně. A je také pravda, že při obchodním jednání si musíte dávat pozor. Ale on ten obchodníček se suvenýry a koženými bundami vás stejně vždycky napálí. Ví to on a víte to vy. Ale myslím, že žádnými komplexy trpět nemusíme. S jistým, pocitem národní hrdosti můžu říct, že nejúspěšněji nás při tom našem výletu k Perle Středomoří obrala tuzemská cestovní kancelář.

UDÁLOSTI VŠEDNÍHO DNE

Z ÚST mladých reportérů televize Nova se dozvídám, že lidé v moravské metropoli jsou zděšení. Na věži staré radnice má viset vagina... Bude zakomponována do srdce a bude růžová. Je to ve městě velká událost. Tisk již týden před tím, než měli vaginu vyvěsit, kontaktoval představitele města. Většina z nich, včetně primátora Onderky připustila, že se jim vagina jako taková líbí. Zajímavé, že přitom nikomu nevadí, že je to vagina kontroverzního umělce Jiřího Davida, který před časem ozdobil Pražský hrad svým růžovým srdcem. Umělec, obětavě trousící orgány po vlastech českých, k tomu poznamenal, že si váží Brna, protože všechny jeho výstavy jsou dřív v Brně než v Praze. Tolerance Brňanů ho těší. Konstatoval také, že očekává i prvoplánové reakce typu: na brněnské radnici je bordel. Podle jeho názoru však umění takto konkrétní není, nikdy nebylo a nikdy nebude.

2008/4

POHLEDNICE Z VÍDNĚ

NEJEDNA z brněnských cestovních kancelářství pořádá v těchto dnech zájezdy do Vídně na výstavu z díla Alfonse Muchy, která se odbývá v Belvederu, letním sídle prince Evžena Savojského, jež si nechal postavit v letech 1714 až 1716, a to v jeho dolním objektu, neboť, jak jistě víte, Belveder sestává ze dvou rozlehlých barokních paláců, mezi nimiž je mírně se zdvihající nádvoří s parkovou úpravou. Pokud natrefíte pěkné počasí a cestovní kancelář s příjemným a poučeným průvodcem, což se nemusí stát, tak vám ten výlet vřele doporučuju. Cena všeho i se vstupným a pojištěním se pohybuje kolem sedmi set korun, důchodci, studenti (a osoby zdravotně postižené) mají slevu. Z Brna se vyjíždí obvykle kolem osmé, po desáté jste ve Vídni, autobus vás vyklopí před vchodem do Belvederu a pak obvykle projdete výstavou a máte volno... Pokud máte zapláceno vstupné jen na výstavu Alfonse Muchy, nezapomeňte, že stačí si přikoupit za další tři eura vstupenku do Horního Belvederu, kde si můžete prohlédnout díla Gustava Klimta, Egon Schieleho, Oskara Kokoschky a dalších významných rakouských malířů, například Barbory Kraftové z Jihlavy, nebo Fritze von Uhdeho... a ještě vám zbude čas na procházku Vídni. I ta je poučná. Nejen, že se Vídeň změnila od časů, kdy malířka Tina Blau (1845–1910) namalovala Prátr jako rozkvetlou louku, ale změnila se i od doby, kdy jste tam byli naposledy — ať to bylo ze zvědavosti někdy po revoluci v osmdesátém devátém, nebo před rokem, či dvěma. Vídeň — zdá se mi — rok od roku ztrácí cosi ze svého poklidného a noblesního vzezření, které umocňovali dobře odění a spořádaní Vídeňáci. Vídeň se začíná podobat internacionálním velkoměstům západní Evropy s mišmašem společenským, národnostním i sociálním. Zdá se, že díky tomu všemu poklesl i životní standard města — vždyť dnes už i kdysi velmi upravení vídeňští bezdomovci začínají se podobat našim... A co aspoň vídeňské kavárny, optáte se, ona místa, kde „...sedí lidé, kteří chtějí být sami a potřebují k tomu společnost...?“ No, tak jsou, leč zejí prázdnotou. Krize, prý. Avšak, ne že by se přestaly stavět moderní budovy a nová silniční spojení a další kilometry cyklistických stezek, ale: všechno, zdá se mi, jakoby zešedlo. Nepomůže, že v centru Vídne, na Kärntner Strasse, mimochodem velmi hrbolaté a plné asfaltových záplat, a před Dómem sv. Štěpána nehnutě pózuji pozlacení Schubertové s housličkami anebo rokokoví Mozartové, ani, že zahraniční dělníci začínají čistit staletými a výfukovými plyny začerněné věže Dómu. Zkrátka, přiznávám: Vídeň je jiná, než jsem si ji vysnil... V městském parku poskakují neustále se fotografující Japonečky, o kus dál se z magnetofonu line jednotvárná hudba, kterou maminka zahalená v burku ukoľébává miminko, o kus dál jakýsi samotář obhospodařuje přístroj, z něhož se line sytý a celý svět burcující hlas Vladimíra Vysockého. A kdovi odkud objevily se ve vídeňských ulicích velké černošedé a drzé kavky, mnohem silnější a pohotovější než starodávni vídeňští holubi. Cestou z Brna do Vídne i zpět si ovšem nelze nevšimnout, že též Rakušáci jsou mnohem rychlejší, bystřejší a životaschopnější nežli my. Dálnici

na Brno staví nevídaným tempem. Co tím sledují? Nechtějí snad vyvážet své problémy k nám? Nezaplaví i naše spořádaně rozkvétající město emigranti ze Sri Lanky, indiští programátoři, mladé maminky v burkách, bezprizorní Rusové s myšlenkami na světovou revoluci a drzé kavky?

PS: Výstava Alfonse Muchy trvá do 30. června 2009

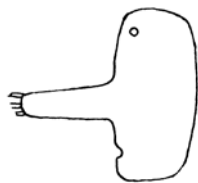

JEJICH NEJVĚTŠÍ OMYL

PŘEMÝŠLÍM, kdy jsem v televizi naposledy viděl reklamu, která by mne zaujala. Že bych si řekl, že je vtipná. Nejvtipnější se mi zdá Bohušu, pospěš, jak se tam tvář malého kluka mění v tvář Boleslava Polívky. Dobře vymyšleno. A nejpitomější? V podstatě je to jedno. Na stejno vyjde otravný Čtvrtníček se svou reklamštinou, i devět z desíti žen, které vědí, že nic nenahradí Calgonit, i půvabné dívčí stvoření, které se diví jak to, že máš máho kluka ve tvé pětce nebo profesionální výkon paní Konvalinkové, která díky kosmodisku může účinkovat i v reklamě. Též Valentýna Thielová může díky chrup zpevňující pastě baštit v televizi jablka. Ovšem reklamní kreativci zřejmě vědí, co činí. Opírají se o vědecké poznatky, které říkají, že reklama v žádném případě nesmí být vtipná. Vtip a humor odvádějí pozornost. Divák se usměje, přemýšlí o pointě, běží ji sdělit manželce a z hlavy se mu zatím vytratí produkt. To je zkrátka chyba. Ovšem největší chybou zadavatelů reklam i jejich tvůrců je, že si za ty peníze nenajmou mne, který tomu, jak vidíte, rozumí.

2/2008

JESTLI NE, TAK KUŠ!

PŘED padesáti pěti lety, v roce 1945 začal v Brně vycházet měsíčník Blok. S novou poválečnou vervou se v něm mladí autoři snažili básnit a spisovat po svém a nezávisle a taky se rozhlíželi po světě, aby dohnali, co zmeškali. V Bloku publikovali umělci i kritici, spisovatelé i básníci zvučných jmen: František Halas i Vítězslav Nezval, ale také jejich následovníci a ctitelé: Oldřich Mikulášek, Jan Skácel nebo Ludvík Kundera a mnoho jiných. Netrvalo to dlouho. Přišel Vítězný únor. Co to znamenalo pro Blok? Zatímco až do konce roku 1948 se snažil být nezávislou hláskou autorů různých směrů i vyznání, ročník 1949 už vypadá úplně jinak. Hned na počátku roku vyzývá redakce uměleckou frontu z celé republiky k účasti v soutěži na báseň či kresbu na téma pětiletka. Cílem soutěže je ukázat, píše se ve výzvě, jak se naši tvůrčí umělci podílejí na budovatelském úsilí lidu. Uzávěrka soutěže byla 28. února roku 1949. O něco později už lze na stránkách Bloku číst takoveto perly: *„Jsem dělník, v dělnické dlani / svírám krajíc, pohlazení a pušku / nemám na tebe čas / Ivanko! / Jdu do srdcí, do továren, do budoucnosti / letím / dny jsou krátké / a naše věc spěchá: potřít úklady o republiku / zmnohonásobit lásku k SSSR / vyrubat doły / atd. atd. básní Jindřich Hilčr. Nebo: ...Když zase sami, Mařka: „Já tebe taky, Franto ... Ty!“ Pak za chvíli: „...Na co jsem myslela?“ „No?“ „Víš, ty dva soustruhy v koutě, co na nich nikdo nedělá... Co kdybysme to zkusili ve dvou...?“ — A pak se drželi za ruce... napíná nás Jiří V. Svoboda... Jiří Cetl má jasno: / Sklapni ji / nebo zatra / ti odripkujem / játra / slízni si žluč / své zenklovštiny / Takhle ňák to pude / esli ne tak kuš / jedině tak na to / muziku a tuš! / ...Mohli bychom pokračovat. Soutěže se zúčastnili i Jan Skácel, nebo Ludvík Kundera, pravda decentně, i když Jan Skácel se ocitl na seznamu oceněných za báseň Pětiletka. Nejspíš to byla úlitba bohům, a Ludvík Kundera v básni O pětiletce načrtl alespoň svého budoucího Kýžala, básnickou skladbu, která o nějaký rok později hnula funkcionářům žlučí, a kterou na jeviště přeneslo na počátku šedesátých let brněnské Divadlo X. Inu, před šedesáti lety naplno dopadla pěst vítězné třídy na buržoasní zbytky a válečné štváče. Začalo vraždění poesie. A nejen ji.*

KULTOVNÍ POZNÁMKA

ZAS mě to praštilo do nosu: kde se vzalo tu se vzalo, dneska je všechno kultovní a legendární. Nemáte náhodou v garáži legendárního spartaka? Možná, že na půdě, až budete poklízet, najdete legendární magnetofon Tesla Sonet Duo a ve sklepe legendární kolo Ukrajina. Ale co bychom šátrali v minulosti. Nedávno jsem se v Lidových novinách dočetl, že do Benátek na filmový festival přijel legendární lamač ženských srdcí Omar Sharif, idol 60. a 70 let, kterého proslavily zejména kultovní snímky Doktor Živago a Smrt v Benátkách. V rádiu jsem se zase doslechl, že do Prahy zavítá (už tu byl a zase odjel) legendární Orient Expres a do pražského divadla Kalich se vrací kultovní muzikál Johanka z Arku legendární dvojice Ondřej Soukup a Gabriela Osvaldová. Aby toho nebylo málo, tak do multikin po celé republice přibude opět legendární sovětský film Jen počkej zajíci. Ale i v Brně se dějí věci, nemusíme být smutní, legendární Synkopy prý se chystají opět něco zahrát a jistí vydavatelé prý chtějí obnovit legendární Brněnský Večerník a nedávno jsem viděl plakát, kde avizují, že se známým kultovním brněnským orchestrem vystoupí i žijící legenda Vladimír Fux, promiň Vladimíre. Tož tak. Nedávno jsem se probíral legendárním brněnským časopisem OPUS musicum. A hle, ve druhém čísle ročníku 2002 legendární brněnský hudební skladatel Pavel Blatný dumá, kde se bere onen výraz kultovní — film, divadlo, skladba, skladatel, či jiná postava a čím to, že je stále hojnější v médiích. Pavel Blatný říká, že ten výraz zaznamenal už někdy na počátku šedesátých let při své návštěvě Německa: Kult-Figur — postava z uměleckého světa, propíraná v médiích a ověšená skandály. Platí to i dnes? Ale kdeže. Dnes je kultovní kde co a legendární jakbysmet. Kultovní a legendární se plácá dohromady, obsah se vysypal a ta slova krouží médií a slouží v podstatě, jen aby upoutala — a též jako symbol naší lenosti a povrchnosti najít výrazy odpovídající a trefné. Sepsal legendární redaktor Svobodného slova Ladislav Vencálek.

POPRVÉ V MET...

PŘIZNÁVÁM, že na přenos z Metropolitní opery do brněnské Reduty jsem zašel (7. listopadu t.r.) poprvé. I když se z New Yorku přenáší už od loňska do téměř dvaceti kin v českých zemích a téměř tisíci biografů po celém světě... Dávali Turandot. Pohádku o kruté čínské princezně, která zmoudří díky lásce, jak už to tak v pohádkách bývá. Na internetu pak probíhala diskuse, kdože byl o půl tónu výše a kdo níže, a že v roce 1987 Placido Domingo zazpíval roli Calafa mnohem lépe než Marcello Gioradani nyní... Já si pěvecké výkony hodnotit netroufnu, řeknu jen, že zatím co se v Metropolitní opeře hraje první liga, tak u nás, no, druhá? Či snad divize... Souhlasím ale s názorem, že přenos z Metropolitní opery do brněnské Reduty nebyl po technické stránce nejlepší. Čím to bylo, těžko říci. Sotva kvalitou snímací a přenosové techniky, spíše bych to přičítal promítacímu zařízení v Redutě, i kvalita plátna se možná podepsala a je to škoda, vždyť dnes každé kino, natož multi, má techniku dokonalejší, nu, snad se to zlepšilo, vždyť vstupné tři sta korun do Reduty je mnohem vyšší nežli do kina, ba dokonce je skoro tak drahé jako v Metropolitní opeře pro předplatitele... Pokud jde o představení, tak spíše než scéna mne překvapilo hlediště, a v něm diváci: ti jsou tam všeho druhu, ve smokingu i ve svetru. Všeobecně vypadali tak nějak jako my, ba dokonce, když do některého z brněnských kamenných divadel přijede zájezd z venkova, tak je v hledišti společenské parády více než v MET... A rozdíl není ani v zákulisí a za staženou oponou. Jsem rád, že kamery v MET o přestávkách proniknou i tam. Pro mne, jako bývalého osvětlovače, to bylo radostné zjištění: liga nebo divize, naši kulisáci i osvětlovači vypadají úplně stejně jako ti z New Yorku: ošoupané texasky a trika, dredy i holé hlavy, plandavé kalhoty šéfů, jen je to všechno ve velkém. Sboristů místo našich deseti nebo patnácti blahé paměti v Redutě, je možná stovka, kulisáků není o moc méně, osvětlovačů neurekom. A jak se tak bourá a staví, tak se šedivá ulička mění ve skvostný palác, sestavený z odřených praktikáblů a holého dřeva a papundeklových draků, ta proměna je snad podstatou divadla. A přitom žádný velký spěch. Všichni vědí, kam jdou a co nesou a kam to položit, kde zatlačit, kde zatahnout, který tah zvednout a co na něm visí, a že toho v Metropolitní opeře musí být! Skoro jako v Bolšom teátru, však taky přestavby a tudíž přestávky trvají v Metropolitní skoro tak dlouho jako v Bolšom teátru, to aby si všichni mohli dát skleničku a nějaké cukříky a koláčky, jako v Bolšom teátru... Někdy jsou si ty dvě scény podobné.

UMĚNÍ Z VAGINY...?

NENÍ tomu tak dávno, co jsme se mohli dočíst, že nejdražší uměleckou kolekci, vydraženou v aukci, se v Londýně staly objekty Damiena Hirsta, tele s pozlacenými rohy a kopyty a opravdický žralok naložený ve formaldehydu, v pořadí druhý, (ten první, prodaný do Japonska před několika málo lety, začal zavánět)... Tele se, v dobách, kdy krize byla ještě za humny, prodalo za 9,2 milionu liber...

Pozlacené tele může ve zvědavém čtenáři vzbudit otázku, cože je to umění, a co kýč... Papírovou, resp. slovníkovou definici ovšem možno najít v počítači. Můžeme se tam taky dozvědět, že vůbec nejdražším uměleckým předmětem, který byl kdy vydražen, se 25. června minulého roku (2008) stal obraz Jezírko s lekníny od Claude Moneta z roku 1919, který se v Londýně prodal za více než 40 milionů liber, což je na naše peníze přes 1,2 miliardy korun. Až na tu sumu není ta zpráva nijak překvapivá. Obraz je z období impresionismu, žádná divočina, lekníny jsou na něm skoro jako živé, i jezírko, možná by byl k rozeznání i žabinec, kdyby našinec k obrazu směl... Ale nesmí, musí se jen zdálky koukat a dumat nad tím, zda umění je uměním proto, že je to tak drahé, nebo proto, že se na tom domluvili kritikové, nebo proto, že je vystaveno v Prahu či Tretjakovské galerii.

Našinci může být samozřejmě líto, že takové obrazy málokdy uvidí na vlastní oči, ovšem do rozpaků nad soudobými výhonky umění může přijít i v tuzemsku.

Nejmenovaný umělec v nejmenované brněnské galerii na nedávné vernisáži hovoří k dvojici mladých návštěvníků:

„No, to co vidíte, je abstraktní umění. Nemůžu říct, co to představuje. Víte, já nemaluju konkrétní věci. Já maluju pocity. A nechám divákovi vždycky prostor, aby si domýšlel. Může si do toho dosazovat své nálady i své vize, nebo dokonce předměty: zátiší, nebo třeba krajinu... V tom je kouzlo abstraktního umění...“

Umělec slovy nelíčenými a prostými ozřejmil podstatu svého barevného řádění. Ovšem umělecký kritik, obvykle s umělcem spřízněný volbou odrůdy bílého či červeného, ví mnohem víc. Na vernisáži vám sdělí, že umělec se soustředil „na problematiku čistého prostoru bez skladebných detailů, přičemž archetypální paradigma zůstává skryto pod nánosem magického oparu vázaného na dimenzi viděného. Výsledkem pak jsou volná plátna s horizontálně řasenými otisky, z nichž jako memento ční benzinové pumpy...“

A tak podobně.

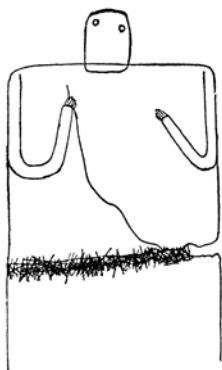
Ovšem otázka, zda to či ono dílo je uměním, zůstává, a zvláště dnes, kdy se do toho přileptly počítačové animace, graffiti, pornografie, komiks i výtvarnice, které přivezou do výstavní síně kupku sena. Na Slovensku je umělkyně, která z vaginy souká listy s básněmi a její společník je ihned recituje. Kdeže jsou ty krásné doby,

kdy nám, co je umění, stanovil soudruh okresní tajemník. Dnes je zkrátka dovoleno vše. Nabízí se ovšem citát z Dostojevského Bratrů Karamazových: Vše je dovoleno, není-li Boha...

A možná, že právě bolestné hledání je podstatou tvorby, i uměleckého díla.

A mělo by se to na něm poznat.

(2009)

HUDBA ZDEŇKA MÁCALA

ŠESTADVACÁTÉHO a sedmadvacátého ledna tohoto roku (2011) oslavil koncertem v pražském Obecním domě své narozeniny dirigent Zdeněk Mácal. Jeho pětasedmdesátin si všimla i Česká televize a vpředvečer koncertu dala Zdenku Mácalovi asi půlminutu, aby promluvil o nastávajícím koncertě i o svém životě... Zdeněk Mácal řekl několik slov — a já slyšel hudbu. Ne oněch dvě stě Dvořákových Novosvětských, které dirigoval snad ve všech světadílech krom Antarktidy, ani Mahlerovy skladby s Chigagským symfonickým orchestrem, kterými se uvedl v Americe, když v roce 1968 emigroval, neslyšel jsem oněch 160 orchestrů, Berlínskou filharmonii, London Symphony Orchestra, Orchestra National de France, ani koncerty v Sydney... Uslyšel jsem sladkou, měkkou brněňštinu... jakou hovořil i po létech v Praze Karel Höger, nebo kamarádi emigranti, kteří odešli z Brna před těmi dávnými lety a pak se jednoho dne objevili na České... Intonace Zdeňka Mácala mi byla hudbou, která zmizela s platany, jež vyrůstaly poblíž Janáčkovy akademie, kde Zdeněk Mácal studoval, odešla s tanečnicími v sále Stadionu, nebo na Marxově, dnešní Spolkové, kde nám o prodloužených hrával orchestr Zdeňka Mácala... Zdeněk Mácal senior, který vedl ten, s prominutím, šraml, musí mít ze svého synka radost. A já taky, i když jsem neslyšel onen slavnostní koncert v Obecním domě. Avšak ve slovech Mácala juniora jsem uslyšel hudbu domova, z níž všechno ostatní vyrůstá.

PS. Situaci stran narozenin Zdeňka Mácala se snažil zachránit ČRo2 delším rozhovorem. Když Zdeněk Mácal hovořil o „Krpoli“, optal se překvapený moderátor, co že to to Krpole je. Bylo to od něj hezké.

(2011)

PLODNÝ DEN

TATO SOBOTA byla velmi plodná stran mezilidské komunikace. Šel jsem dopoledne s modrou plátěnou kabelou do Interšpáru, když mě zastavil pán a povídá: Pane, nevíte, kolik je hodin? Hodinky nenosím, ale vyňal jsem z kabely mobil a povídám: tolik a tolik. Pane, povídá ten dotyčný, dávejte si pozor, víte jak to dnes je, dneska je to sám podvodník, od shora dolů, každý vás chce okrást, že je to tak? Samá nepoctivost, a nenajdete slušného člověka, dávejte si pozor... Jdu dál, pěšky přes Cejl, kolem omšelých domů s dvory plnými života: autovraků, koloběžkujících dětí, mladinkých maminek s moderními kočárky a neustále mobilujícími tatinky a dědy. Nakoupil jsem v Interšpáru, co mi bylo doporučeno, a vracím se, a protože nic nejde, tak přes koleje na červenou. Haló, volá někdo, dohání mne nějaký pán a povídá pane, dete na červenou, já bych vám tak přál nějakých pět tisíc pokuty, protože tak vznikají ty nejtěžší nehody a nevinní lidé trpí... safra, řekl jsem si, dnešek je skutečně plný výchovného nadšení, i já bych měl udělat nějaký dobrý skutek, někoho upozornit na nešvar nebo pomoci někomu, vytáhnout ze Svitavy topící se slečnu nebo z hořící garáže pionýra, nebo tak něco. A tu, příležitost se naskytla. Jedu zastávku domů a v tramvaji na zadní plošině skupinka našich romských spoluobčanů hlasitě vyhrává na rádio krásné písničky Káji Gotta, Lucinky Bílé a jiných našich předních. A naši romští spoluobčané si zpívají s nimi a pohupují se do rytmu. Dívám se na cestující, tváří se nezúčastněně, pozorují ubíhající činžáky, někteří se otáčejí, někteří zakrouťí hlavou, ale nikdo se neodvážá nic říct, ačkoli hudba je hlasitá a vlezlá a evidentně všechny v tom sobotním rozkvetlém dopoledni ruší. Mám zakročit, přemýšlím, mám jim něco říct? Kolik jich je? Asi čtyři tetovaní a dvě ženy — ale přece nebudu zbabělec, dneska už jsem dostal školení, že je nutné se angažovat a vychovávat. Pánové, povídám, nemohli byste to trochu ztlumit, nebo si to nechat na jindy? Vidíte, že to všechny ruší... No to jsem si dal. Pane, povídá jedna z žen se zlatými prsteny: pane, vy nemáte rád písničky? Proč vy jste takový? Proč jste takový smutný, podívejte se, jak je krásně. Proč nezpíváte s nama a netancujete, a kdoví na co myslíte...

Tož, dnes byl stran mezilidské komunikace a výchovy plodný den.

3/2008

ZAMYŠLENÍ NAD BRNĚNSKOU VÝSTAVNÍ SEZÓNOU

REMAKE KRÁSNÝCH DÍVEK

BEZESPORU nejúspěšnější tohoroční brněnskou výstavou byla zatím ta nazvaná Obrazy myslí, mysl v obrazech (trvala od 9. 12. 2011 do 18. 3. 2012). Obsáhlý a mimořádný výstavní projekt, který připravila Moravská galerie ve spolupráci s Německým muzeem hygieny v Drážďanech, vidělo 21 718 návštěvníků.

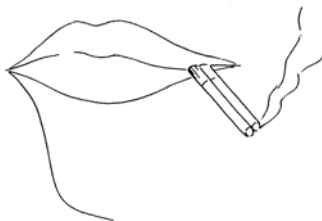
Smyslem projektu bylo, dle tiskové zprávy, mj.: „...zobrazením myslí zpochybnit tradiční dělítko mezi vědeckými a uměleckými obrazy a hodnotami a analyzovat vícevrstvý obraz člověka a jeho chápání sebe samého a též iniciovat široký dialog mezi vědou a kulturou...“

Tož nevím, zda by oněch jednadvacet tisíc návštěvníků přišlo, kdyby se mělo rozhodovat na základě těchto a podobných anoncí v prospektu, naštěstí existuje něco jako tichá pošta, šuškaná, či docela obyčejná řeč domácí či hospodská, kterou se rozneslo, že obrazy, plastiky a všelijaké jiné objekty v Moravské galerii stojí zato.

Téměř ve stejnou dobu probíhaly v Domě umění, v Domě pánů z Kunštátu a též v Galerii architektury v ulici Starobrněnské výstavy, na nichž bylo, až na vernisáže, většinou pusto prázdno. Co se zde odehrávalo? Uvaděčky v Domě pánů z Kunštátu lákaly hosty: pojďte si bouchnout...! — a když se návštěvník ostýchal, tak bum, bum, tloukly do velké desky na stole a ono, hle, objevovaly se na ní svítící obrazy... A jinde zas na obrazovce jiskřily záblesky, jež měly původ kdesi v hloubi přístroje, jako pocta Woody Vašulkovi, Brňanu, co v sedmdesátých letech v Americe stál u zrodu videa, v Galerii architektury zas byly na zemi dubové pařezy a když se do nich bušilo holí, tak se pohybovala šipka po plátně a když dorazila do toho správného bodu, změnil se na velkém přilehlém plátně obraz... a jinde zas celá soustava předmětů, včetně umělohmotného panáčka všelijak blikala a otáčela se a panáček pravidelně mával packou a umělec nám v přiloženém textu vysvětlil, že každá věc a každý tvor žije svým vlastním časem, který odměřuje dle svého vnitřního ustrojení. A tamhle, hle, jakýsi přístroj složený z drátů, cívek, tranzistorů a odporů sám se pohyboval a něco si broukal...

A neznalý návštěvník se dozvěděl, že umění toto nazývá se *bastlením*, jiné opět *remakem*, tedy stvořením nové ideje z ideje staré a opotřebované... Snad proto byla na vernisáži spousta mladých lidí — a to se mi líbilo ze všeho nejvíc. Optal jsem se jedné z kurátorek, kdo je zde kdo, abych byl v obraze, až toto umění cele zvítězí, pravila, že významní jsou všichni, nebo aspoň si to myslí, a já jim to přál, ostatně, jak to mezi významnými bývá, měli na vernisáži výborné bílé i červené, a čím bylo později a k půlnoci, tím více zde bylo mladých významných milovníků tohoto tzv. post postmoderního umění a já byl spokojen, neboť jsem, přes všechny pesimistické

předpovědi o konci umění, civilizace, kapitalismu a lidského plemene získal dojem, že díky bastlení a remaku umění nikdy nezanikne, neboť nasává a reprodukuje samo sebe, tak jako se reprodukují ti mladí umělci i jejich krásné obdivovatelky.

POVZDECH MNOHO DNŮ POTÉ...

UŽ JE TOMU VÍCE než měsíc, co jsme absolvovali vánoční televizní příděl pohádkových bytostí, všelikých čertů, křídlatých andělů, ježibab, princezen, králů a Honzů a také pořadů tak zvaně zábavných, s přehršlí moderátorů a vypravěčů. Nemá smysl vyjmenovávat. Většina z nich, zejména ty určené dětem, měly jednu zásadní a neodpustitelnou vadu: komolily český jazyk. Ať už nespisovnou češtinou se všelijakým tím hele koukej, von je takovej podivnej, až po hlasové špumpnákle, při kterých se herci a herečky snaží hlasem přiškrceným vzbudit dojem, že takto se mluví v pohádkovém světě — já si ale myslím, že v pohádkách by se mělo mluvit pohádkově — tedy krásně, s úctou k jazyku a srozumitelně, aby tomu rozumělo nejen dítě, ale i nedoslýchavý dědeček, či babička... A to už nemluvím o nespisovných moderátorech — tady bych snad vzpomněl aspoň speakra Mareše při uvádění Superstar — propána, to nemáme v čele televizí ředitele, který za nespisovnou mluvu moderátorovu umí strhnout prémie? Cožpak naši medorátoři nevědí, že nespisovně může v televizi hovořit zpovídáná panímáma u plotny, či dlaždič na Václaváku, ale moderátor má povinnost hovořit krásnou češtinou? Bez pražského přízvuku? (Může ovšem s brněnským anebo ostravským...).

Únor 2010

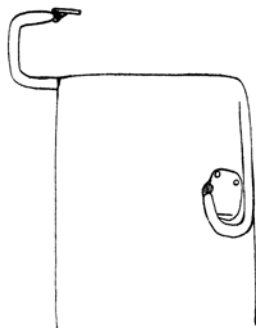
ŠKODA, ŽE SE KÁJA NEPRAL

JE TO poučná kniha. Ale k nepřečtení. Téměř pět set stran má 12. vydání Malého Bobše z roku 1967. Bylo za 37 Kč a vyšlo v nákladu 63 000 výtisků. Kolik Malých Bobšů se pohybovalo mezi dětmi od roku 1931, kdy vyšel poprvé, těžko odhadnout. Přemýšlím, nakolik tahle knížka mohla ovlivnit myšlení tisíců dětí předválečných i poválečných generací, nakolik přispěla k tomu, že její čtenáři o pár let později ať v uniformě lidových milicí, nebo za předsednickými stoly stranických sekretariátů, či jako zapálení agitátoři likvidovali vesnické sedláky a továrníky a inteligenci, jež se nechtěla smířit s tím, že koly dějin teď otáčejí — malí Bobšové... Tu knížku napsal Josef Věromír Pleva. Narodil se 12. srpna 1899 a zemřel 7. září 1985, má tedy v těchto dnech dvojvýročí. Je to dobrá příležitost vzpomenout i Malého Bobše, povinnou literaturu, která, podle mínění Bedřicha Václavka i Julia Fučíka, byla jednou z prvních literárních prací, které uvědoměle směřovaly k socialistickému realismu a odhalovaly kořeny zla, daného nespravedlivým rozdělením světa na bohaté a chudé... A tak se malý Bobeš na pěti stech stránkách setkává nejen se zurčícími potůčky, ale také se sousedovic Boženkou, jejíž maminka se Bobše štítí, protože je z chaloupky, s namyšlenou a krutou paní domácí a zlým továrníkem Daxnerem a dostává první lekce třídního uvědomění i první ekonomické školení: na str. 433 se dělníci chystají do stávky. A Bobeš, srdénko citlivé se ptá: „...Maminko, a z čeho je pan továrník živ, když zavře továrnu a nepracuje?“ Maminka odpoví: „O továrníka se, Bobši, neboj, továrník má vždycky z čeho žít... má kapitál... patří mu pole, les a v Brně velikánský dům. Peníze z nájemného a z továrny ukládá do spořitelny, protože je všechny nespotřebuje. Tam se hromadí... a to je kapitál.“ ... „A tak, maminko, když má tolik peněz, tak proč nechce platit dělníkům, když oni žádné nemají?“ ... „Milý hochu, to těžko pochopíš, Daxner je bohatý a dělníci jsou chudí... Bohatí mají jen jednu starost: udržet a rozmnožit své bohatství. Když nemá z dělníků prospěch, propustí je... Jejich bída a utrpení ho nebolí, je jejich nepřítelem...“ A tatínek Bobšův pak hovoří na mítincích a je zavřen, ale soudruzi z brněnských textílek na stránce 450 posílají Bobšovům peníze, aby měli klidnější vánoce atd. atd... Josef Věromír Pleva, člen KSČ, byl v letech 1951—2 ředitelem brněnské stanice Československého rozhlasu a měl celostátně na starosti vysílání pro děti a mládež. Přiznávám, že Malý Bobeš se nikdy nestal mou oblíbenou knížkou. Otevřel jsem ji znovu snad po šedesáti letech, u příležitosti výroby tohoto sloupku. A znovu mne popadla stejná nechuť jako kdysi — číst o těžkých dobách v podání J. V. Plevy. Přiznávám, že mou oblíbenou knihou byl v době dětství Kája Mařík. A knížka dnes téměř zapomenutá, Dva haranti, kterou pod pseudonymem Fringilla napsala spisovatelka dnes rovněž zapomenutá, Božena Čížková (31. 7. 1887 v Malíně u Kutné Hory — 19. 8. 1955 v Praze). Kája Mařík i Dva haranti byly také knížky o dětech z vrstev chudobnějších i bohatších, i tam se děti setkávaly s neupřímností, falší a osudovými stránkami života, ale všechno se to

odehrávalo v laskavosti a bázni Boží, ať už Boha katolického nebo evangelického. Lidé se měli rádi, hrdinové do sebe nebušili pěstičkami jako Malý Bobeš do synka boháčova. Kája Mařík se nepral. A přesto se mi líbil. V těch dvou milovaných knížkách jsem nejspíš hledal ztracený ráj — byla to doba, kdy malí Bobšové začali určovat naše osudy. V roce 1991 měl na Šrámkově Sobotce Zdeněk Heřman pozoruhodnou přednášku. Nazval ji Kterak Malý Bobeš přepral Káju Maříka a co z toho pošlo... Ocituju z ní jen jednu pasáž: „V Malém Bobši dřímalo cosi, čeho si s takovou ryzí jednoznačností všiml Wolker: Nejhlouběji, chudý, vidím nenávist... Když potom Malí Bobšové usedli za předsednické stoly družstev, muselo to s majetkem jít od deseti k pěti, nebyli s to pochopit, že to není dar od d'ábla, ale nástroj, docela pozemský, reálný nástroj, s nímž se musí vládnout, aby byl k něčemu...“ Zdeněk Heřman ale vidí J. V. Plevu i Malého Bobše z dějinného nadhledu: „Ona zdánlivě rozhodnutá partie, v níž Malý Bobeš přepral Káju Maříka, byla tedy rozhodnuta jen v onom doslovném smyslu: vydával se Pleva, nikoli František Háj. Ale jinak se — tak už to ve světě chodí — věci vyvíjely spleťtější. A to je důkazem toho, že přemoci protivníka štemplem a písátkem není tak snadné, ba není ani nadlouho možné. Nakonec... ušlechtilý Kája, jenž svým příběhem rozněží něžné duše (a asi sotva pohne těmi kluky, v nichž je něco z Bobše), byl poražen a vstal z mrtvých.“

No, to je pravda. Ale já si myslím, že je škoda, že se Kája Mařík nepral. Nemuseli tu čtyřicet let vládnout Malí Bobšové.

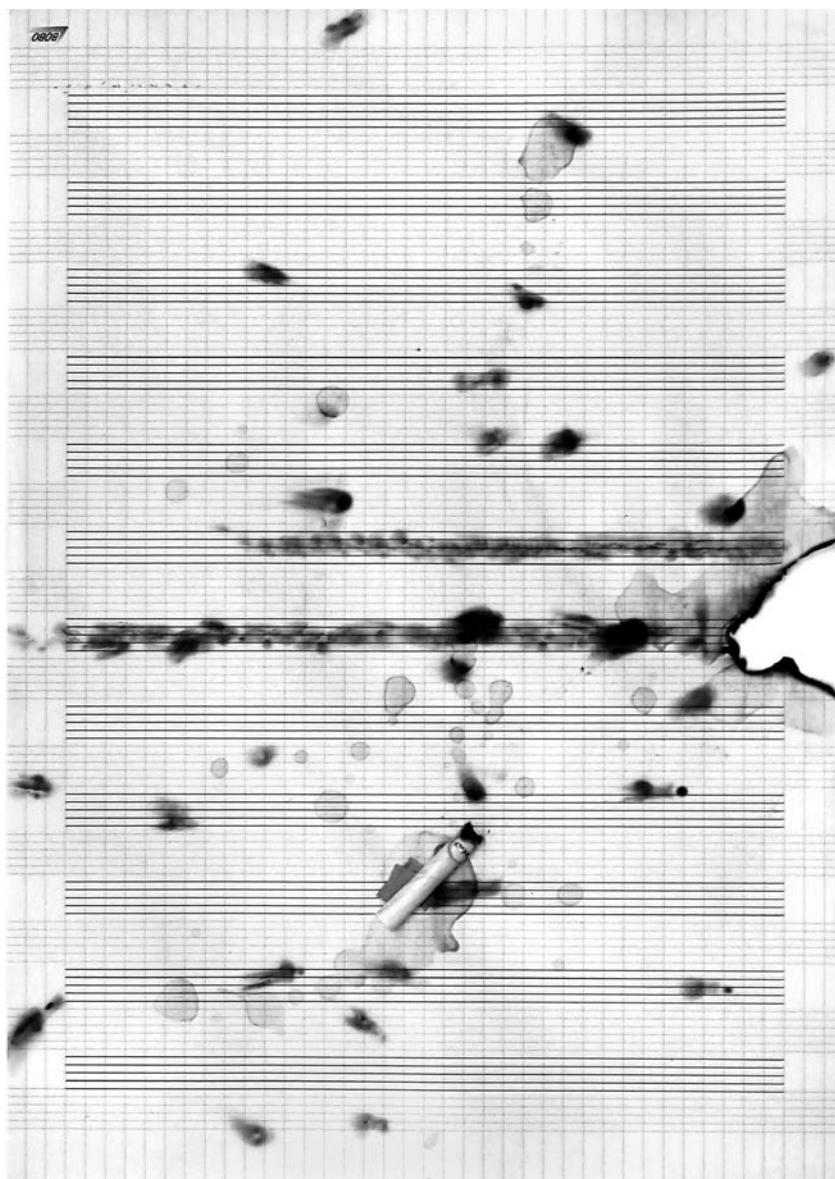
Červenec 2009

PONĚKUD OSOBNÍ RECENZE

POPRAVDĚ, Jenda Steklík vypadá stále lépe a lépe. Před padesáti lety, kdy žil v Praze a začínal kreslit do Hosta do domu, byl štíhlým, křehkým junem. Dnes vypadá, no, až blahobytně. Možná to dělá těch několik svetrů pod letitým utíkáčkem, ve kterém přijel z rodného Ústí nad Orlicí, kde je mnohem chladněji než tady, na jihu. Jan Steklík jezdíval z Ústí do Brna vlakem po celých padesát let, třetí třídou, a když byla zrušena, tak v kuřáku. Láska k cigaretovému kouři ho neopustila dodnes, to se prostě pozná. Naposledy tak přicestoval 23. ledna tohoto roku (2014), aby navštívil svou vlastní výstavu. Svou a své kamarádky Annegret Heinl z Kolína nad Rýnem. Výstavu nazvali *Partitury pro možnou hudbu neboli každou příležitost* a najdete ji v Památníku Leoše Janáčka na Smetanově ulici 14, ale jen do 9. března. Mohu-li citovat z pozvánky, pak: *výstava dokazuje, že zájem výtvarníků a též hudebníků o nestandardní reprezentace zvukových struktur a procesů je pořád živý a aktuální. Dva výtvarníci s nadstandardním zájmem o aktuální hudbu, Annegret Heinl a Jan Steklík, nám předvádějí možné podoby hudby, rezignující na pragmatiku hudební notace ve prospěch otevřeného čtení a hravé estetiky bez interpretačních zábran...* no, zkrátka, oba umělci po svém využili notový papír, aby do linek vkreslili své nálady, pocity, dojmy a představy. Paní Annegret Heinl linky všelijak láme, drobí, něžně znásilňuje a tuší vkresluje přílivy a odlivy hudby, která zřejmě zaplavuje její duši. Jenda Steklík, věren své vášni, propaluje partitury cigaretou a drolí na ně popel, no a v pozvánce se říká, a z názvu výstavy i vyplývá, že takto obohacené partitury mohou být podkladem pro výkonné hudebníky, kteří podle nich mohou tvořit. A vskutku, výstavu doprovází i skladby Solta Sörese z Budapešti, inspirované i Steklíkovými nikotinovými partiturami. Obsluha výstavy je na požádání ráda přehraje. Z reproduktorů se line sled skřeků a disonancí, nevím jak v jiných, ale ve mně to evokovalo představu vnitřnosti rozežraných dehtem. Avšak, jak se praví v pozvánce: *Vědomí možnosti arbitrární a nekonvenční realizace je patrně víc než rigidní notace!* Čemuž moc nerozumím, zato vím, že něžná provokace byla Jendovi Steklíkovi vždycky vlastní. A tak nejvíc se mi líbí partitura, kterou prolétají barevní ptáčky — jako bych viděl vilku na okraji Ústí nad Orlicí, v zahradě plné květin a koček, a hodnou Maruš, kteří ji s Jeníkem obývají.

P.S. Jan Steklík je Orlickoústečan, zde se narodil 5. června 1938 a zde i ve věku 79 let, 11. listopadu 2017, zemřel. Byl to výtvarník a kreslíř, soupeřník pražských nekonvenčních umělců, spolupracovník Hosta do domu, ilustrátor knížky Jana Skácela (Jedenáctý bílý kůň), lingvist Dušana Šlosara a estetika Olega Suse, a autor bezpočtu humorných a něžně sarkastických kreseb a kresbiček, z nichž malou ukázkou nacházíte i v této knížce.

NEBYLA TO FRONTA NA BANÁNY

MORAVSKÉ náměstí, středa 10. dubna před čtvrtou odpolední. Tak dlouhou frontu jsem naposledy viděl u pokladen Komety, v minulé sezóně, když válela o titul. Táhne se od knihkupce Dobrovského, podél fronty domů až k bývalé kavárně Bellevue a ještě kousek za roh. Prší.

Mezitím jsem dorazil do Tuřan. Jdu si popovídat s paní Helenou Florovou, knihovnicí jedné z nejmenších poboček KJM — knihovny Jiřího Mahena. Paní Florová obhospodařuje 10 354 knížek a šest pravidelně dodávaných všeobecně vzdělávacích časopisů. Má kolem pěti set stálých čtenářů, děti z mateřské školky tu vystavují obrázky a chodí sem na besídky, stejně i školáci ze školy odnaproti. Tuřanští školáci se neliší od ostatních — nejmilejší jejich četbou jsou Karlík a továrna na čokoládu, Doktor Proktor a prdící prášek švédského spisovatele Jo Nesbø a též Deník malého Poseroutky od J. Kinneye. Dumáme, nakolik ten zájem vyvolává obsah a nakolik podbízivé tituly. Tuřanská knihovna má dva počítače pro veřejnost, nemá bezbariérový přístup — nedivme se, jde se do ní po schůdkách jako do bývalé klášterní cely — však to byl dříve jezuitský klášter, a vedly odtud prý podzemní chodby až k Rajhradu. Na nádvoří byla za první republiky postavena obecná škola, později učiliště pro automechaniky a švadlenky. Za pana starosty Medka byla škola opravena. Naproti knihovně je železářství. Do začátku padesátých let tu býval koloniál pana Střechy (koloniál: potraviny z celého světa...)

A je tu i zastávka autobusů. Za půl hodiny jsem na Moravském náměstí. Zdá se, že fronta u knihkupce Dobrovského se nepohnula. Ne, není to fronta na banány ani na hokej. Je to zázrak. Je to fronta literární. Vlastně ne. Zavítala sem Lorna Byrne a její andělé... A podepisuje zde své knížky. Lorna Byrne je irská mystička — hovoří s anděly a říká, že to můžeme i my. Andělé totiž jsou mezi námi, řekla mi jedna z čekajících dívek — a já dívkám věřím. Každý máme svého a ten nás vede světem, nabádá nás k lásce a naději. Musí to tak být. Nebyla to fronta na knížky, ani na banány. Byla to fronta na lásku a naději.

PŘESUN brněnského nádraží — nemá smysl psát o tom vážně. Nechce se mi snášet argumenty pro nebo proti. Všechno bylo řečeno. Nedávno jsem potkal bývalého náměstka primátora, M. Šimonovského. Byl přívržencem výstavby nového nádraží. Nejen jako náměstek. I jako ministr dopravy. Pozdravili jsme se. Vyměnili si zdvořilostní fráze. Řeč přišla i na nové nádraží. „Vy jste byl jeden z těch, co byl proti,“ povídá, „já jsem měl připraveno 18 miliard, už se mohlo stavět.“ Rozloučili jsme se a popřáli si hlavně zdraví. Článek vznikl už dávno. Berte jej jako můj současný příspěvek k právě probíhající debatě o osudu Brno hl. n.

PŘINÁŠÍME REPORTÁŽ Z PŘÍJEZDU POSLEDNÍHO VLAKU DO HLAVNÍHO BRNĚNSKÉHO NÁDRAŽÍ

KONEC STARÝCH ČASŮ POD PETROVEM

JE ŠESTÝ ČERVEN roku 2004 — 16 h, 20 min. Stařícké brněnské Hlavní nádraží ležící pod slovnutným Petrovem prožívá dnes slavnostní chvílky. Za necelé dvě hodiny se navždy zavřou jeho brány. V 18.00 bude provoz přesměrován na nové brněnské nádraží na jižním okraji města, slavnostně bude přestřižena páska u elegantní budovy, dominanty Jižního centra...

V tuto chvíli přijíždí po letitých kolejích aerodynamické Pendolino. Tiše, s mírným zhoupnutím zastavuje. Dnes poveze odtud, z historické budovy starého brněnského nádraží poslední cestující ve směru Česká Třebová — Pardubice — Praha. Napříště se s „pendolínkem“, jak mu něžně říká Jan Bártů, dispečer na Brně — Dolním budeme setkávat jen v nové nádražní budově. Jaké máte pocity, ptám se vlakové instruktorky Hany Horáčkové: „To víte,“ říká, „je mi trochu smutno. Se starým nádražím jsme si tolik užily...“ Ale pak se jí oči rojasní: „...ale s novým, s novým to bude taky hezké. A modernější...“

Dnes v 18 h bude tedy řečeno poslední slovo v téměř stoleté kauze, nazývané „Přestavba železničního uzlu Brno (ŽUB)“. Nové nádraží převezme všechny funkce nádraží starého.

Naplní se sen několika generací projektantů, železničních odborníků, radních i prostých občanů. Sama myšlenka přesunu nádraží z centra města na jeho okraj pochází z tvůrčí dílny architekta Bohuslava Fuchse z dvacátých let minulého století. Následující desetiletí jen potvrdila jeho názor, že železnice procházející městem a budova hlavního nádraží z roku 1904 jsou bariérou v rozvoji města jižním směrem. Rozumně se proto ani do tratí ani do této budovy neinvestovalo a čekalo se, až se nashromáždí finanční prostředky na přesun celého komplexu. Rozhodující byla léta 2002 až 2004. Někdejší sociálně demokratický premiér Miloš Zeman přislíbil městu Brnu na počátku roku 2002 cca 18 miliard ze státního

rozpočtu. Myšlenky se iniciativně ujal tehdejší primátor Petr Duchoň (ODS) a podařilo se mu získat nejen podporu zastupitelstva, ale i evropských struktur. Nové zvítězilo navzdory těm, kteří se bojem za starou nádražní budovu chtěli zviditelnit.

A stalo se i to, co zastánci nového nádraží předpokládali: město se rozevřelo směrem k jihu a nyní nabízí deset tisíc hektarů dosud ladem ležících ploch k výstavbě moderních bulvárů, víceúčelových center, bankovních domů, bytových objektů, provozoven služeb, divadel, restaurací a klubů, podzemních i nadzemních parkovišť, parků i nových svrateckých nábřeží. Ukazuje se, že oprávněný byl zřejmě i další předpoklad zastánců nového nádraží: totiž, že nová komfortní nádražní budova stane se impulsem pro masový příchod zahraničních investorů do města.

Naznačují to už první ohlasy ze světového tisku: „*V Brně do nového*“, píše výstižně pražský zpravodaj vídeňského Die Woche a londýnský Guardian poznamenává, že novým nádražím se Brno zviditelnilo nejen v železničních mapách, kde se již v několikadenním předstihu objevil nový název Brno n. n. místo Brno hl. n., ale také v obchodních kruzích. Na Piccadilly street se například začaly prodávat stříbrné přívěsky s rytinou nové brněnské nádražní budovy. Na zavření starého a otevření nového nádraží reagoval i předseda představenstva jednoho z největších londýnských bankovních domů Harrimann CT, lord Dufree: „*Nové nádraží v Brně?*“ řekl, „*to nutí k zamyšlení. Budeme muset přehodnotit svou východoevropskou strategii.*“ Švýcarská národní banka hlásí vzestup kursu švýcarského franku poté, co naznačila zájem o umístění své ústřední dislokace v Brně. Zpráva o novém brněnském nádraží se rozléta jako blesk nejen světovým bankovním sektorem. Podařilo se zaznamenat reakci ředitele společnosti Comupter Industrial, co. Billa Whitleyho: „*Cože? V Brně mají nové nádraží? ...Myslím že je nejvyšší čas...*“ a Bill, jak nám hlásí náš zpravodaj, stiskl tlačítko svého videofonu. O přesunu svého ústředního pracoviště do Brna uvažuje také Česká národní banka a sibiřský koncern Irkut.

Ale vraťme se k příjezdu posledního vlaku na staré brněnské nádraží. Opět se ptáme na pocity. Anička Holcová, která dojíždí do Brna z nedalekých Střelic, a která pracuje jako prodavačka v multiplexu Špalíček: „*...pravda, dříve jsem vystoupila z vlaku a do práce jsem došla pěšky za pět minut. Teď mi to bude trvat asi 45 minut. Za to mohu použít MHD. Ale to nevadí. Hlavně, že ho máme...*“ (myslí nové nádraží, pozn. red.) Delší cesty do zaměstnání nelituje ani osmnáctiletý Honza Bretšnajdr z Křenovic, který pracuje v kuchyni MacDonalds pod Petrovem jako výrobce zeleninových hamburgerů: „*Trochu se projdu, a když si představím, že v místech, kterými se teď brodím blátem stavenišť, vyroste jednou bulvár se zářícími světly a řadou restaurací a barů, tak je mi tak nějak dobře...*“ Podnikatele Karla Buřinu jsme zastihli před nádražím u jeho Škody superb: „*Já sice vlakem nejedím, ale jsem taky rád, že ho máme. Už mi chybělo.*“

ODKUD JSOU TY RŮŽE

Erice Bezdíčkové

V DEN památky obětí holocaustu (27. ledna) uspořádal brněnský klub v Leitnerově ulici besedu s paní Erikou Bezdíčkovou. Paní Erika je osvětimské dítě. Stanula tváří v tvář Mengelemu — s maminkou se držely za ruce — a Mengele poslal maminku na cestu, která neměla pokračování. Třináctiletá Erika zůstal sama.

Sál byl naplněn a hned v úvodu dostala paní Erika nádhernou růži. A pak ještě spoustu dalších. Napadlo mne — kdo je dárce?... Kdo je to ten z nás... A řekl jsem si, že nemá smysl popisovat besedu chvilku po chvilce, a co kdo řekl a na co se optal. Do bloku se skládala jiná slova... a rýmovalo se to...

Kdo to byl
kdo růži vložil do vázy?
A vyvolal obrazy z dávné minulosti?

Je to hledač tragédií,
chvil kdy vlci vyjít
na úvratí kolejí do Osvětlení?
Či kdosi jiný
kdo šel v duchu s nimi
až k ústí pekla,
kde se v hořkém dýmu roztavily
jejich sny a naše viny?

Kdo to je
co růži vložil do vázy

Snad přítel co chtěl říct,
že svět nebude už jiný,
a že se růže
rodí
z hlíny

Naštěstí se ve mně probudila zodpovědnost. A tak vězte, že na té besedě četla z knížky paní Bezdíčkové *Moje dlouhé mlčení* herečka Kateřina Rakovčíková, četbu doplňovala vzpomínkami autorka a improvizací na klarinet pan Libor Pokluda. A posluchači se dověděli, že Erika, než byla s rodiči odvečena do sběrného tábora a pak do Osvětimi, žila šťastně v Žilině, sportovala, s kamarádkami se chodily koupat do Kysuci, učila se německy, uměla i maďarsky... to ji možná pomohlo při útěku z pochodu smrti na konci války i po jejím skončení, při marném hledání rodiny kdesi ve východní Evropě. Pomohlo jí to, když se po válce jako patnáctiletá přihlásila v pražském rozhlasu o zaměstnání — nechali ji číst cizojazyčné zprávy o hledaných a hledajících se ve zničené Evropě.

Ale než se vzpomínkový večer naklonil až k těmto chvílím, zaznívala slova o každodenním strachu, o dnech a nocích bez maminky, o hladu a boji o život mezi drsnými ženami, z nichž ne všechny byly oběti rasové nenávisti... O laskavé duši, která ji chránila jako svou dceru, a která zmizela v plamenech.

„Já jsem o životě v Osvětimi a o tom všem dlouho nemluvila. Nejenom, že byla léta, kdy o to nebyl zájem, ale já jsem nemohla. I když jsem se vlastně po celý další život živila žurnalistikou. I když jsem věděla, že to snad očekávají moje děti a vnoučata. Nakonec jsem uposlechla rad i naléhání... knížka o tom všem je na světě — a já mám splněno,“ říká paní Erika s úsměvem. A je to snad dobře i proto, dodává, že dnešní svět připomíná třicátá léta... *„kdy sílily protizidovské nálady v Německu, i v mé domovině, na Slovensku... a já bych se nechtěla dožít okamžiků, kdy se lidé zase nechají jednoduchými argumenty svést k nenávisti.“*

Mnohé se dočtete ve vzpomínkách paní Eriky. Ale nejsou tam hodiny a dny z posledních let, strávené na cestách, na besedách se školáky a studenty, natáčení dokumentů, kdy se na přání filmařů odhodlala jít zase po kolejích, po nichž ji ve čtyřiačtyřicátém přivezli, nejsou tam autorčiny zkušenosti z poslední doby — odpovědi na otázky, jež se sobě začasť podobají — jak vás přijímají mladí lidé, školáci, a nejen vás, ale i tu dobu, a jak to, že vůbec mohlo dojít k tak nelidskému chování lidí, kteří vypadají jako my?... A když jezdíte do škol v Německu a v Rakousku — jaký je rozdíl mezi našimi studenty a tamními?

Paní Erika vzpomene na naplněné univerzitní posluchárny i na udivené pohledy školáků, i překvapení, jež zažívá v německých školách, kde žáci — na rozdíl od mnoha našich — přesně vědí, o čem je řeč. A tazatel uslyší i povzdech — ne, na Slovensko nejedním, zdá se mi, že ta země se ještě nevyrovнала s minulostí Slovenského štátu...

Třeba jsou ty růže, co paní Erika dostala, ze skleníků na Žitném ostrově.

2016

NA ČETNÁ NALÉHÁNÍ rodiny, příbuzných, známých a svých rozhodl jsem se doplnit první vydání této publikace dalšími kousky. Krom textů, které vznikaly pro oblíbené a v tehdejší podobě zrušené periodikum KAM v Brně, a pro noviny Pečuj doma, které pod patronací Diakonie vydává Moravskoslezský kruh kolegy Antonína Hošťálka, jsou zde články pro internetové periodikum Brnozurnal a pak je zde oddíl věnovaný Brnu. Působné akvarely Zdeňka Bláhy a fotografie Přemysla Dížky doplňují texty, a jsou to ukázky z knížky o Brně, která má rozhojnit tolik žádané brunenzie o další neprodejnou publikaci. Třetí oddíl knihy se věnuje atraktivní problematice stáří, a závěrečný, čtvrtý je navýsost politický.

IVAN BLATNÝ

*Petrov je zamlžen a tolikeryj dým
obetkal jeho sad a jeho štíhlá křídla,
drobounký šedý déšť zní z nebeského zřídla*

...

*jak popelavá síť se snáší na Dornych,
na rachot vozíků, na nehostinné střechy,
na pusté hotely, na domy bez útěchy,
na tmavé kořalny, ze kterých páchne líh...*

a v těžkém roce 1941 vydal Melantrich... a napsal Ivan Blatný.

Melancholické procházky Ivana Blatného považuje obec literární za jedny z nejpěknějších a nejvýstižnějších veršů o Brně a já dodám i srozumitelných, na rozdíl od mnoha jiných, které člověk, pokud není zběhlým čtenářem poezie, musí někdy luštit. Připomeňme, že Ivan Blatný byl dítětem z lepších kruhů prvorepublikových (jeho dědeček měl optiku v centru města a Ivan Blatný po jeho odchodu byl jako rentiér finančně zabezpečen), než přesto zahořel pro vize nového, beztrždního světa, takže po Vítězném únoru byl vyslán do Londýna na setkání komunistické mládeže. Leč zde hned po příchodu zamířil do BBC a tam do éteru řekl, že už s touto ideologií nechce mít nic společného, a že v Británii zůstane. Doma z toho byl poprask a jeho nejlepší přítel Josef Kainar píše: */Na státní subvenci jde genij / do Anglie, / tam nabídné své služby BBC, / a zhurta proneše, / co všechno myslí si, / jak on, co on, že on / a na všechno plije / atd.*

Avšak zkrátme to. Ivan Blatný žil v Anglii přes čtyřicet let, většinou ale pobýval v sociálních ústavech a psychiatrických léčebnách, propukla u něj paranoidní schizofrenie. Jeho útěchou bylo veršování — zásluhou jeho anglické ošetřovatelky se většina sešitů s verši uchovala a díky Škvoreckého exilovému vydavatelství a poté i doma, péčí pana profesora Jana Šmardy, znamenitého biologa a lékaře, a nakladatelství Martina Pluháčka-Reinera mohlo mnohé vyjít. Martin Reiner (mimo jiné vydavatel Viewega a jiných literárních bomb) se životu a dílu Ivana Blatného věnoval přes třicet let a jeho šestisetstránková knížka Básník/román o Ivanu Blatném, poví

zájemcům snad všechno... Reiner navštívil Blatného několikrát a přivezl od něj i tuto vzpomínku:

*Výdech jsem modrý kouř a modrý kouř se nese
do vašich Pisárek.*

*Myslím si, že jsem v lese,
vracím se zpátky zas brněnskou tramvají.*

*Jedeme do remíz a kolem výstaviště,
kde vzadu za věží je fotbalové hřiště,*

jedeme na hřbitov

A dívky mávají...

Stalo se v roce 1991, kdy byl Ivan Blatný s pietou a s kytičkou od starých brněnských dam uložen na Centrální. Byl převezen z Anglie, kde zemřel 5. srpna 1990.

JAN SKÁCEL

„*Výletěl sokol nad oblaky, vynášel se nade všechny vtáky, aj, nade všechno stvoření,*“ napsal Jan Skácel v čase, kdy básník snad mohl jinotajnou řečí poezie popsat, co cítí, co by mělo být a není — ale to bylo tak asi všechno... Ale je to málo? Koho myslí, když říká: „*Dovedli v stráni ukřižovat les a vodu ukamenovat...*“ To všechno mi běží myslí, když pozoruju u kašny na náměstí Svobody dětské hemžení a bezstarostné výkřiky... A verše básníkovy, vryté do dlažby, zkrápí voda... čistá, průzračná... Až z Březové u Svitav.

Přiznávám, že jsem se pokoušel číst ta slova. A nechal jsem toho. Je to k nepřetčení. Místo toho...:

*Je studánka a plná krve
a každý z ní už jednou pil
a někdo zabil moudivláčka
a kdosi strašně ublížil*

*A potom mu to bylo líto
a do dlaní tu vodu bral
a prohlížel ji proti světlu
a moc se bál...
...A prosil ale neuprosil
a bál se ale neubál
a studánka je plná krve
a každý u ní jednou stál...*

Víc než verše, které do dlažby dali vrýt básníkovi obdivovatelé, leží mi v hlavě jedna z jeho básní nejznámějších a hojně citovaných... vzpomněl si snad její autor na únorové dny roku 1948, kdy tato země sešla z cesty trpělivého vývoje za mámivou vidinou šťastných zítřků a on — básník a mládežník — vedl do těch časů Brno...? Anebo na třiapadesátý, kdy jako milicionář Rovnosti s revolverem za pasem rozbíjel demonstraci královopolských dělníků protestujících proti měnové reformě? Jsou snad slova svrchu uvedená prozřením a zpovědí?

A jak se zaníceným revolucionářem souvisí vyhazov, jež se mu o pár měsíců později dostalo od vlastních soudruhů z Rovnosti? A jak se s tím rýmují pěkné verše pro děti, a drobné fejetony kořenící nezapomenutelný pořad brněnského rozhlasu Nashledanou v sobotu a šéfování v časopise Host do domu, v jednom z mála, který udržoval povědomí o literatuře a kritickém myšlení, a jak se stranickou vírou souvisí desetiletí, kdy mohly jeho verše vycházet jen v samizdatu...? Možná by o tom mohli mluvit jeho soupeřníci, co s ním brouzdali luhy literárními a taky po brněnských vinárnách a nábožně sedávali u jeho stolu v restauraci Bellevue... Ale nejsem si jist.

Možná by nám leccos pověděl básník Oldřich Mikulášek, jehož jako snad jediného bral Skácel v té brněnské grupě jako sobě roveň...

Jan Skácel zemřel v šedesáti sedmi letech. Nedožil se politických změn. Jak by se na ně tvářil? Jeho soupeřníci a obdivovatelé tvrdí, že v posledních letech byl nerudný, morousovatý a zahořklý. Inu, třeba by ho potěšilo aspoň to, že kdosi přišel s nápadem obkroužit kašnu na náměstí Svobody dlažbou s jeho verši... Ale nejsem si jist.

P.S. Jan Skácel je z Vonorov, kde se narodil 7. února 1922, maturoval v Brně v roce 1941, byl totálně nasazen v Rakousku, vystudoval filosofii na brněnské universitě, byl aktivním mládežníkem a členem KSČ, kulturním redaktorem v Rovnosti, odkud byl vyhoštěn, přešel do rozhlasu, kde pracoval v literárně-dramatické redakci, zde byly čteny i jeho populární fejetony, jež později sestavil do knížek Jedenáctý bílý kůň a Trináctý černý kůň (vyšlo posmrtně), pak se stal šéfredaktorem Hosta do domu. V roce 1969 byl časopis zakázán a Skácel publikoval převážně verše v samizdatu a v zahraničí. V širší veřejnosti rezonovaly jeho posmutnělé i křehké dětské verše. Jan Skácel zemřel 7. listopadu 1989 v Brně.

V BRNĚ SE VŽDYCKY TESKNÍ ZA NĚČÍM...?

Antonínu Přidalovi

Když v říjnu 2015 oslavil osmdesátku, vyšla Antonínu Přidalovi sbírka veršů Zpovědi a odposlechy. Stostránkovou knížku vydalo brněnské nakladatelství Martina Reinera Druhé město.

Oba zmínění ji křtili v kavárně knihkupectví Akademia v Brně spolu s dramaturgem Miroslavem Plešákem, který měl proslov. A dlouholetý autorův přítel Jan Beránek-Dalecký hrál k tomu na housle. Miroslav Plešák řekl, že křtěná sbírka je zásadní dílo nejen autorovo, ale i současné české literatury. Autor se chce dobrat odpovědi na otázky dotírající s věkem a činí tak bez sentimentu, bez tzv. poetického oparu, který tak rád na divadle i v životě nahrazuje poctivě vyložené karty. A Přidal upřímný je a jeho poezie je myšlenkově bohatá, plná zvědavosti, údivu i vtipu. Po období Přidalova tvůrčího angažmá jako překladatele a dramatika jako by v jeho tvorbě nastalo zklidnění a hodnocení dosavadního života...

Sbírky si všiml literární kritik Petr Bílek a v Literárních novinách z 15. října (2015) píše, že slova v básních drhnou, padají na zem a publikum nemá proč žasnout. Je zarážející, dodává, jak snadno se dá sáhnout po poetickém haraburdí sudiček a andělů. V podobných případech bývá zvykem, aby kritik neurazil, pokývat hlavou a napsat cosi o kultivovaném projevu, což tedy Petr Bílek činí, ale současně míní, že by bylo lépe, kdyby v té sbírce bylo i něco navíc...

Inu, zas to vypadá, že my v Brně si hrajeme na svém písečku, poplácáváme se po rameni a po očku pokukujeme, co na to pražská kavárna. Nebo je to jinak?

Čtenáři rozhodni.

P.S. Antonín Přidal se narodil 3. října 1935 v Prostějově. Po studiu anglistiky a hispanistiky na Filosofické fakultě v Brně pracoval v 60. letech v brněnské redakci Čs. rozhlasu. Po nuceném odchodu se věnoval překládání, k nejznámějším překladům patří Pan Kaplan má stále třídu rád Leo Rostena a Kniha nesmyslů E. Leara, podle níž hráli v Divadle na provázku, v režii Evy Tálské, Příběhy dlouhého nosu (1982). Od devadesátých let učil A. Přidal na JAMU rozhlasovou a televizní dramaturgii a scenáristiku. Zemřel 7. února 2017.

*Antonín Přidal
ODKUD JSEM
(2015)*

*V Brně se vždycky teskní za něčím
jak v nemocnici, kde se neusíná,
jen klímá, jenom čeká, co zas bože bude
či vlastně bylo, že už to zas není.*

*A kdy mě pustí, kdy mě pustí domů,
chce člověk vědět.*

*Kam domů?
Tam. Odkud jsem.*

*Jste přece odtud, z Brna, říká lékař.
Proč byste nebyl? Ještě zůstaňte.*

*Na pár dní aspoň, na pár dní mě pustíte
z vysokých stěn, z těžkého místa,
kde není řeka, široká a silná,
která by běžela odněkud někam...
Jen věže, co stojí,
jak topory stojí,
a pomalu rostou
z kamene mezi mračna.*

*Na pár dní aspoň, na pár dní mě pustíte
po řece Moravě na kraj Dunaje,
co končí mořem. Na jeden půlden.
Jeden večer.*

*Už jen pár let, kývá lékař.
Už jen pár let musíte zůstat,
ani den déle.
Pak všechno přejde. Já to vím.
A věřte, že nakonec... rád si vzpomenete.
V Brně se vždycky teskní za něčím.*

HRAJÍ PRO TY, CO NIKDY NEPŘIJDOU...

Činohra Národního divadla Brno připravila pro sezónu 2015/2016 volný cyklus divadelních inscenací nazvaný Spílání Brnu. Podle slov organizátorů, Spílání nemá být ani tak hartusením na současnost, nebo výčtem výčitek: „*Neočekáváme, že Spíláním Brnu způsobíme velká pobouření. Spíš než provokovat bychom chtěli zbystřit smysly. Vybídnout k zamyšlení. Odkrýt skrytý prostor souvislostí. Aktivovat naši národní paměť. Mluvit, o čem se mlčí. Připomenout, na co se zapomíná. Dopátrat se nepokřiveného genia loci. Dát na vědomí, že víme, v jakém městě a jakém kontextu děláme divadlo DNES,*“ píše autoři projektu, umělecký šéf činohry Martin Františák a jeho spolupracovníci.

První zastavení na této cestě proběhlo 18. února v brněnské Redutě a byla to inscenace nazvaná Podezřelá krajina s anděly — montáž z textů a básní Zdeňka Rotrekla. Autoři scénáře, Martin Františák a Petr Maška, hledali inspiraci ve stejnojmenném souboru Rotreklových povídek vydaných v Atlantisu, v románu *Světlo přichází potmě* a v jeho poezii. „*Fascinováni tvorbou, která vzniká každodenním nasazováním vlastního života, a osobním příběhem Zdeňka Rotrekla, mapují tvůrci básnickovy osudy v šílenství doby,*“ píše v útlé brožurce vydané k premiéře Lucie Němečková. „*Procházíme Brnem, v němž žili pohromadě Češi, Němci a Židé, městem, které se od nástupu Hitlera začalo drolit a rozpadat před očima... Z paměti se vynořují názvy čtvrtí a ulic, jejich jména se mění, s nimi se mění charakter, převlékají kabáty...*“ a nekončí to v pětačtyřicátém, pokračuje to... tak jako pokračoval život Zdeňka Rotrekla v Leopoldově, na Borech, v uranových dolech v Bytízu...

„*Úkolem divadla je připomínat podobné osudy a skutečnosti,*“ míní tvůrci inscenace. A chtějí tak činit jazykem srozumitelným mladé generaci, která neví. I té starší, která zapomíná. A to prostřednictvím moderního divadla, formou jakéhosi rockového kabaretu, v němž zaslechneme gregoriánský chorál i píseň Jiřího Bulise... Takto je v oné brožurce popisována náplň hry, její smysl, naznačeno je i jak... A v tom jak je tak trochu kámen úrazu. Už samo montování textů bývá ošidné a tím více jejich interpretace. Není to divadelní hra, jejíž výstavba má svá pravidla. Spájí se tu prozaický text a verše. Autorům nezávidím — vybrat z oněch mnoha set stránek a mnoha set veršů, aby to dávalo smysl, o kterém se tak pěkně mluví v doprovodných textech...

Další úskalí musí překonat režisér: text, jenž není určen pro jeviště, musí nějak předvést, doplnit pohybem, akcí, měl by jej ale nejen ilustrovat, ale taky umocnit — a to bývá při jevištním tvárnění veršů to nejtěžší. A tak býváme svědky, že herci zřetelně jen plní příkazy, o nichž je pan režisér přesvědčen, že slovu a verši dodají o nějakou dimenzi víc. Herci to pak nemají lehké. Někdy vypadají jako cvičené opičky. A režiséři z toho taky nevycházejí dobře. A když činoherec není uvyklý poezii, a navíc nemá hlas s potřebnou barevnou škálou — tak se to neposlouchá dobře. Ne že by měl melodicky hrát na struny našich citů, ale měl by mít hlas dobře posazený a neměl by verše chrlit a vykřikovat, zejména ty poměrně složité, jako jsou Rotreklovy. Se všemi těmito problémy se potýká inscenace v Redutě. Někdy s větším, jindy s menším úspěchem. Nemá smysl číst levity a jmenovat, který z herců byl dobrý, lepší, nejlepší — tedy nejlepší byl nejstarší z nich, matador Jaroslav Kuneš, který civilním projevem a citem pro mluvené slovo zaujal nejvíc. Aspoň mne. Ale chci říct toto: je chvályhodná snaha autorů připomenout básníka, jeho osud i charakter společnosti, povědět mladým, že se lze poučit z chyb otců i dědů, a že je nutno se ptát po smyslu všeho, co tato společnost prožila, hovořit o malosti a bezcharakternosti... jenže, když sedím v hledišti a dívám se kolem sebe a vidím, kterak publikum vstává a aplauduje — mám pocit, že ten potlesk se podobá hrachu házenému na stěnu.

Vždyť to, co se tu říkalo — to všechno si publikum uvědomuje — a dávno to ví. Ti, kterým je určeno, sem nikdy nepřijdou.

VÝROČÍ NUTNÁ A POSTAČUJÍCÍ

Nevím, zda i vy máte takový dojem, ale já ano: probírám-li se tištěnými médii i internetem, naslouchám-li rozhlasu a televizi, zdá se mi, že těmi nejdůležitějšími osobnostmi v našem životě jsou herci, herečky, filmové hvězdy a modelky a zpěváci, a když bychom náhodou zatoužili po hlubším pohledu na každodenní život, tak těmi nejpovolanějšími, kteří dokážou ozřejmit historii, současnost i budoucnost, jsou spisovatelé, scénáristé a vůbec filmaři, případně divadelní dramaturgové a básníci. Zkrátka, vypadá to, že film, divadlo, literatura a kultura všeobecně jsou víc než sám každodenní život, že jsou zajímavější, protože jakoby pronikají k podstatě našeho života a vysvětlují jej. A že herci a režiséři a spisovatelé, básníci, tvůrci klipů a šlágrů a ostatní kulturní aktivisté jsou těmi pravými hybateli života a dějin, a tedy právem se o nich mluví a jim a jejich názorům je v médiích věnována náležitá pozornost, jsou tázáni a jsou vzpomínáni. Možná je to ozvěna z časů národního obrození a z dob nelehkých, kdy spisovatelé a básníci hráli roli buditelů i nositelů morálních hodnot. Ač uznávám všechny přínos kulturní fronty, zdá se mi, že pozornost, která je jí věnována, je neúměrná ve srovnání s ostatními sférami našeho žití. Víme vše o životě kdekteré filmové hvězdičky i hvězdy, modelky, či populárního zpěváka, připomínáme si výročí toho či onoho spisovatele, herce či muzikanta — ale kdopak vzpomene výročí významných vynálezců a objevitelů z řad fyziků, chemiků, biologů, geologů, mineralogů, astronomů, inženýrů strojních, elektro, silno i slaboproudých, a osobností a průkopníků z řad lékařských, veterinárních, farmaceutických, item dalších? Jakoby slabika, slovo, či verš byly více, než pečlivě, na setinu milimetru spočítané a odlité a vybroušené ozubené kolo, či nově objevený a izolovaný gen... A kdopak dnes aspoň občas připomene, že dnešní doba materiální a duchovní hojnosti valné části lidstva pramení z úsilí a geniality průmyslníků, vědců a vynálezců věcí patentních všech dob a zejména z časů nedávných, z časů průmyslové revoluce? I díky jim se rodila dnes tolik zdůrazňovaná rovnost lidí všech ras, národností a původu, i rovnost mužů a žen, jako podmínka svobodné společnosti, nutná i postačující.

Září 2009

SIR FRANK LAMPL

Na erbu, který k titulu Sir dostal ing. František Lampl od královny Alžběty II., jsou hradby v barvách Brna. Bílá, červená. A tři žáby. O těch žábách slýchal malý František od dědečka ještě v dobách, kdy žili v Sedlci u Mikulova, kde měli statek. A Franišek měl být agronomem a jednou převzít správu rodinného majetku.

Ale pak se Sedlec a Mikulov ocitly v Sudetech a Lamplovi se odstěhovali do Brna. Přišel rok 1941 a celá rodina byla poslána do koncentračních táborů, rodiče zemřeli v Osvětimi, patnáctiletý František jako práceschopný byl přemístěn do Dachau a budoval podzemní továrnu BMW... v pětačtyřicátém se František vrátil do Sedlce a začal hospodařit na vráceném statku. Jenže po vítězství pracujícího lidu v roce osmačtyřicátém mu statek znárodnili, František Lampl chvíli působil jako agronom, ale pak si místní komunisté vyřizovali účty mezi sebou, byl to vykonstruovaný proces — a mě vzali s sebou, aby to vypadalo věrohodně, protože jsem byl buržoazního původu a nepřítel lidu, konstatoval Sir Frank Lampl v pořadu Z očí do očí Antonína Přídala.

Antonín Přidal měl Franka Lampla před kamerou dvakrát, v roce 1993 a o devět let později, v roce 2002. Jednou ho pozval Marek Eben do pořadu Na plovárně. Několikrát se o něm zmínily i noviny, to spíše odborné. Jistě uznáte, že to nemohlo stačit, aby se Sir Frank Lampl stal populární hvězdou a stálicí na mediálním nebi. A že by si to zasloužil. Neboť kdo z pozemšťanů českého resp. moravského rodu stanul kdy v čele jedné z největších stavebních firem na světě, která působí ve čtyřiceti zemích na všech kontinentech, má 15 tisíc zaměstnanců a jejíž obrát činí 3 miliardy dolarů ročně, která postavila olympijský stadion v Atlantě, svého času nejvyšší mrakodrap v Londýně, obří věže v Kuala Lumpur v Malajsi, renovovala Sochu svobody, získala zakázku na úklid trosk a přípravu staveniště po newyorských Dvojčatech, nebo stavbu, na kterou Sir Lampl vzpomíná s úsměvem — velké nákupní centrum v Moskvě, moskevský tahák, vše od špendlíku po lokomotivu, tři podzemní patra pod náměstím u mauzolea, na kterém se každoročně konaly přehlídky tankových vojsk SSSR — jsem rád, že jsme přispěli k tomu, že se tam tankové přehlídky už nekonají... říká...

Ale než se Sir Frank Lampl stal generálním ředitelem a po několika letech předsedou správní rady, nejvyšším mužem ve firmě Bovis, uplynula řádka let a škobrtaly dějiny. František Lampl dostal tehdy v padesátém pět let, odseděl si tři roky, strávil je v uranových dolech, byl propuštěn na amnestii po smrti soudruha Stalina, směl pracovat jen v dolech a ve stavebnictví, a tak pracoval. Z údržbáře a políra v Pozemních stavbách v Opavě se stal obchodním náměstkem, což byla nejvyšší funkce, kterou mohl nestraník, případně člen strany socialistické, či lidové před rokem 1968 — a pak i po něm — zastávat. Nicméně, František Lampl v té době večerně vystudoval VUT v Brně. Pak přišly spojenecké armády. A František Lampl nečekal a s manželkou, s titulem ing., a se znalostí školské angličtiny emigroval do Británie. A opět postupoval. Opět od políra, přes stavbyvedoucí u několika menších firem, až v roce 1971 zakotvil u firmy Bovis a jí zůstal věren až do penze, i přes penzi... Po sedmi letech se vypracoval do pozice generálního ředitele a o pět let později byl už nejvyšším mužem firmy. A v roce 1990 mu do Honkongu píše Margaret Thacherová, že na podnět britských průmyslníků chce navrhnout královně, aby Františku Lamplovi udělila šlechtický titul. A jestli přijímá, ať hned telefonuje.

Ale to všechno se dozvíte z internetu i z oněch tří televizních rozhovorů, které vřele doporučuji. Jsou lehce dostupné. I dnes zajímavé. Antonín Přidal například vyzvídá, jak to je s tím kapitalismem, s jeho nenasytností... nelidskostí, nespravedlností... Sir Frank Lampl řekl, že termín kapitalismus není tím správným pro tuto dobu. Je to, řekněme, liberální demokracie. A její hybnou silou je soutěž a to soutěž podle pravidel, která tkví v právní jistotě. A vy musíte být nejlepší, musíte se stále učit, školit zaměstnance, pečovat o jejich vzdělání i rodiny a musíte dělat všechno proto, abyste přežili, a když nepřežijete, čeká vás zánik a končíte nejen vy, ale s vámi i tisíce vašich zaměstnanců a jejich rodin. A abyste byl úspěšný, musíte mít i spokojené zaměstnance — to ostatně věděl už Antonín Baťa, konstatoval Sir Frank Lampl a dodal: samozřejmě, že jsou v každém systému skandály a podvody. Ale to proto, že se lidé bez páteře a bez morálních hodnot dostanou do vedoucích míst — ale to neznamená, že celý systém je zkažený. Když se v Brně krade nelze říct, že všichni Brňané jsou zloději...

Antonínu Přidalovi ležel ale kapitalismus stále v mysli, a tak se optal, kde se bere tehdy čerstvý terorismus, zda nepramení v sociální bídě a není odpovědí na onen nenasytný kapitalismus a vykořisťování chudých zemí. Sir Frank Lampl odušil, že terorismus nemá kořeny v bídě, teroristé a zejména ti, co jej šíří a osnovují, jsou často bohatější než jeho oběti. Je to náboženský fanatismus, šířící nenávist najmě ke Spojeným státům a bohatým zemím. Nenávist, pramenící nejen z náboženských představ, ale taky z frustrace, z pocitu méněcennosti — vyspělé země dodávají do rozvojového světa obrovskou materiální pomoc, a ty země jsou jen konzumenty a mají pocit méněcennosti z toho, že se samy nedokáží o sebe postarat...

Je myslím načase vrátit se do Brna. Sir Frank Lampl tak učinil krátce po roce 1989. Vysoké učení technické pořádalo tehdy konferenci o freezónách. Byl jsem pozván, abych o nich přednášel, říká Frank Lampl. Tehdy to byla aktuální věc, freezóny, tedy bezcelní zóny fungovaly tak, že vyspělé země posílaly do těch chudobnějších součástíky, což bylo bez cla, a ženy a dívky v rozvojových zemích montovaly konečný výrobek, který pak mateřská firma prodávala po světě. Mně se tehdy zdálo, že to není ta pravá cesta pro zemi, která kdysi patřila mezi nejprůmyslovější v Evropě, a pro její vyspělou pracovní sílu, říká Sir František Lampl.

A teď uděláme filmový střih. V půli srpna tohoto roku (2018) jsem v kanceláři Ing. arch. Václava Mencla a jeho syna Vojtěcha a povídám si s Václavem Menclem, primátorem města Brna v letech 1990—1992, později náměstkem ministra pro místní rozvoj, poté senátorem a poslancem, neboť on to byl, kdo za svého primátorování přivítal v Brně Sira Lampla a... zde jsou slova Václava Mencla: Sir František Lampl navštívil na jaře roku 1991 Vysoké učení technické jako bývalý absolvent. Na popud tehdejšího rektora Emanuela Ondráčka jsme se sešli na radnici a Sir Lampl se ptal, jak vidíme další vývoj města, jaké máme problémy, a my jsme říkali, že stojíme před zásadní otázkou: čím se budou Brňané živit, nyní, když textilní průmysl pro krizi východních trhů skončil a strojírenství je málo konkurenceschopné. Shodli jsme se, že jisté možnosti skýtá nástup nových technologií a sir Lampl navrhl vybudování technologického parku. Firma Bovis jich v té době iniciovala již několik desítek v různých zemích. Proběhla řada jednání a ještě toho roku 1991 byla ustavena společnost Technologický park Brno. Založily ji Vysoké učení technické, společnost Bovis a město Brno. Důležité bylo, že sir Frank Lampl a firma Bovis se ujali vedení parku, včetně zajištění příchodu velkých světových firem. Firma Bovis byla pro ně zárukou, že působení v Brně nebude ztrátou času, a že v Brně budou mít stejné podmínky jako jinde ve světě. Jako jedna z prvních přišla firma IBM a když zůstala, tak to byl signál i pro ostatní. Naštěstí, většina politických reprezentací, které přišly po nás, tento směr vývoje podporovala, a proto dnes Brno patří mezi města vyhledávaná nejen pro podnikání, ale i pro život. Namítl jsem, že v Brně je spousta nedořešených problémů, od nedokončené infrastruktury po přetahování o pozemky a výstavbu dalších obytných souborů včetně sportovišť, nevyjasněné polohy nádraží atd., a optal se, která z politických reprezentací si počínala nejlépe a která nejhůře a nabídl jsem i jména jeho následovníků... Václav Mencl s úsměvem konstatoval, že je přesvědčen, že další rozvoj města je dobře nastartován a přes dílčí rozpory politických reprezentací se rozhodnutími na místní úrovni nedá zastavit. A že rozkvět města nyní stále víc ovlivňují nové technologie, a školy, a vysokoškolské mládí, a že tento trend zachytilo nejen Vysoké učení technické, ale i ostatní školy, například Masarykova univerzita vybudováním Univerzitního kampusu, který sdružuje nejen výuku, ale i výzkum, a na jehož vzniku se podílela i firma Bovis (až do roku 2008 zajišťovala manažerské úkoly a technický dozor nad stavbou). Václav Mencl ještě připomněl, že poměr studentstva

k ostatnímu obyvatelstvu je v Brně 1 : 5, ve Vídni 1 : 9 a v Praze 1 : 10, a tak díky sázce na nové technologie a vysokoškolské mládí patří Brno mezi města se znamenitou perspektivou...

Zbývá ještě povědět, proč si Sir Frank Lampl nechal do erbu vymalovat ty žáby. To kdysi za dávných časů jezdil do Brna s mlíkem mlíkař a pokaždé zastavil u rybníka a mlíko trochu pokřtil. A jednou nabral s vodou i tři žáby. A dvě z nich si řekly co teď, nemá to cenu, odtud se nikdy nedostaneme, přestaly plavat a utopily se. A ta třetí ne, pořád se snažila, pořád skákala, nevzdala se, a když mlíkař dojel na Zelný rynek a otevřel víko, tak se odrazila z hroudy másla, živá a zdravá.

Nejspíš bych měl vysvětlit šifru Pečuj doma. Jsou to tištěné, několikastránkové noviny, které léta vydává brněnský Moravskoslezský kruh, nyní pod křídly Diakonie. Jejich tvůrcem je kolega Antonín Hošťálek. Z novináře rebela stal se během let informátorem a iniciátorem v oblasti sociální. Přerod byl pozvolný, před dvaceti lety vydával pro Nadaci Charty 77 časopis Bariéry, které se později osamostatnily pod názvem Konec konců, byl to zhruba dvouměsíčník s celospolečenskou a kritickou náplní, potom však kolega Hošťálek se spolupracovníky naznali, že užitečnější, nežli neustálé shánění finanční podpory bude ponořit se do sféry, která je aspoň trochu prospěšná. Od té doby připravuje spoustu seminářů a vydává množství příruček pro ty, kdož se rozhodli, že budou pečovat o své nemohoucí rodinné příslušníky doma. A připravuje a vydává také svrchu zmíněné noviny. Lze si je objednat, jsou zasílány, jsou zdarma.

SESTRA FRANTIŠKA

Tak jsem si dal sraz se sestrou Františkou na bráně Vojenské nemocnice, že se podívám, jak si povídá s pacienty. Sestra Františka je členka Společnosti dcer křesťanské lásky a téměř každodenně naplňuje příkázání nemocné navštěvovat...

„Víte“ povídá mi sestra, když jsme se sešli, „já si myslím, že by to nebylo dobré, kdybych vás přivedla k lůžku pacienta, který mne pozval, abyste u toho byl...“ No to je pravda, to je vlastně pitomost, povídám, jak nás to mohlo napadnout... „Ale to nevadí, já vás vezmu na psychiatrii, dnes si budeme zpívat...“ A stalo se a sestra Františka nepřišla sama, přivedla i slečnu Janinku. Janinka je dobrovolnice, je nevidomá, ale v Olomouci vystudovala teologii, a tady v Brně chodívá se sestrou Františkou a hraje na klavír nebo na klávesy a zpívají pacientům a s pacienty.

Šli jsme do klubovny, kde na nás čekala zdravotní sestra Svatava, která provozuje muzikoterapii a arteterapii a přišla i dvacítká pacientů. Není to povinné, povídá sestra Svatava, máme na oddělení skoro třicet klientů, ale jsem za těch dvacet ráda. Nevidomá Janinka usedla za klávesy zn. Yamaha, které oddělení půjčuje paní primárka a hodina zpěvu byla v její režii. Sestra Františka rozdala noty a texty, jeden z pacientů měl svoji kytaru, proč ne, říká sestra Svatava, hledáme všechny možnosti, jak pacienty vrátit z jejich světa do běžného života...

Ještě bych měl říci, že Janinka a sestra Františka nehráli pacientům nějaké nábožné kusy, ale pěkné písničky, Tam u nebeských bran, Kde ty krásné dívky jsou, Dělání dělán, Suchého a Šlitra, i Karla Kryla, sestra Františka měla všechno rozmnoženo v textech i notách.

Ale já jsem přišel nejen na zvědy, kterak funguje hodina muzikoterapie ve Vojenské nemocnici. Přišel jsem vyzpovídat sestru Františku.

„Jsem z dědinky Stránske od Rajeckých Teplíc,“ říká. „Je tam krásně, od nás vede už jen cesta do hor. Do Společnosti dcer křesťanské lásky jsem vstoupila v roce 1984. Můj řeholní slib se obnovuje každým rokem. Naši Společnost založil sv. Vincenc de Pauli (1581—1660, zakladatel moderní charity, patron vězňů, zajatců a nemocnic). Byl to moudrý muž, který si už v roce 1633 vymínil, že dcery Společnosti nebudou žít v klauzuře, stranou světa, ale že budou navštěvovat nemocnice, pomáhat chudým a potřebným. Dnes je nás ve světě asi osmnáct tisíc, když jsem nastoupila, tak jsme měli 32 tisíc členek, ale řeholníků ubývá, já se nedivím, zavázat se na celý život k celibátu není snadné, ale ono ubývá vůbec závazků všeho druhu, včetně svazků manželských, lidé se nechťejí vázat, žijí raději v provizoriu... Proč? Nevím. Snad proto, že vzory chování a jednání už nemají doma, vyrůstají buď jen s jedním rodičem, anebo rodiče nejsou sezdáni, možná mají strach se zavázat, a já se s těmi mladými a nejistými v posledních letech stále častěji setkávám na psychatriích...“

Kdo vás zaměstnává a co od vás čekají pacienti, či snad klienti, ptám se...:

„Jsme zaměstnanci brněnského biskupství, v Brně je nás šest a navštěvujeme nemocné v nemocnicích. Setkávám se s lidmi, kteří se chtějí setkat se mnou. O čem hovoříme? Často se nemají komu svěřit... nejen s bolestmi těla, často si chtějí jen popovídat nebo oplakat...“

Jak to funguje formálně? Biskupství má s nemocnicemi uzavřeny smlouvy a službu řádových sester platí. Sestra Františka chodí ke svaté Anně, na plastickou chirurgii do Králova Pole, na Kociánku k postiženým dětem a do Dětské nemocnice na onkologii. *„K dětem — a k rodičům... je to tak, že rodiče to potřebují víc...“* A taky do různých kurzů: zdravotnických, psychologických, z lékařské etiky a tak podobně.

„A protože se nám pacienti svěřují, tak cítím, že je mou povinností pomáhat jim i v běžném denním životě, například po propuštění z nemocnice. To je moc potřeba, zejména, když jde o bezdomovce,“ říká sestra Františka. *„Nemocnice je přijme, možná i vyléčí, to ano, ale pak je zase vypustí... a už se o ně nikdo nestará. Zrovna nedávno jsem sváděla souboj s úřady — setkala jsem se s mužem, který se do potíží dostal úplně nezaviněně. V den, kdy se měl dostavit na úřad práce, onemocněl. Omluvil se telefonem, ale měl donést omluvku od lékaře, jenže ten jeho odjel na dovolenou, šel k jinému a ten řekl, že ho nezná, a tak byl vyřazen z evidence na dávky — a já jsem s ním chodila na úřad práce, vysvětlovala jsem jeho situaci, oni říkali, tak ať si napíše odvolání, já jsem zase říkala, řekněte mi jak a kde ho má napsat, když nemá*

ani kde spát... takoví lidé často nemají už ani schopnost formulovat věci, no, nakonec to uznali a vzali ho zase do evidence...”

Ještě jsem se zeptal, jak to funguje, když někdo chce pro svého blízkého nebo pro sebe duchovní službu, kněze...:

„V každé nemocnici je dnes telefonní seznam s číslem spojení na kněze příslušného vyznání, v Brně má stálou službu kaplan Leo Zerhau. Je na telefonu k dispozici nepřetržitě...”

Sestra Františka mi pak ještě řekla, že si myslí, že dobrým ministrem zdravotnictví byl MUDr. Leoš Heger, tehdy se mimo jiné jednalo i o tom, že by nemocniční kaplani byli součástí rezortu zdravotnictví, tak jako vojenští kaplani jsou pod ministerstvem obrany... a pak vláda padla.

Ale to už jsme se dostali daleko za brány Vojenské nemocnice, kde jsem si povídal se sestrou Františkou a kde pacientům psychiatrie na klávesy hrála nevidomá magistra Janinka.

PS. Janinka: Krátce po našem setkání se vdala až do Francie. Teď už má ročního chlapečka. A všechnu péči a všechno starání zvládne sama, říká sestra Františka. Jen na nehtíky svého malého si prý netroufá.

A ještě doložka:

Je docela možné, že běh života před vás postaví otázku, zda svého stále slábnoucího rodinného příslušníka ponecháte v nemocniční, či ústavní péči, nebo si ho vezmete domů... K rozhodování vám mohou přispět informace, které získáte na telefonním čísle 800 915 915. Je to stálá linka, kterou provozuje Institut důstojného stáří Diakonie. Dostanete zde základní rady zdravotní, právní i psychologické, poradí vám i v otázkách peněžních. Linka funguje od pondělí do pátku vždy od 9 do 17 hodin. Podrobněji vám může pomoci i internetový portál www.pecujdoma.cz

LETOKRUHY FEDORA SKOTALA

Fedor Skotal je mág. Je Brňan, který přichází a odchází. Zajde na pívko, přestře své plány a mizí. Málokdo ví kam. Přesto téměř pravidelně, měsíc co měsíc, vytváří oblíbený internetový magazin www.musicopen.cz, informující o dění ve světě folku, country, tramských osad, světoštěžníků, zkrátka o tom, co se děje ve zvolna mizejícím světě svobodomyšlných milovníků přírody, toulek a kamarádství až za hrob...

A tak sedíme na tom pivu a Fedor nazvaný Ňuf říká: „*Někdy přemýšlím, co by se stalo, kdybych tehdy, v osmašedesátém poslechl ono volání dále... Koncem srpna roku 1968 za mnou v letité Pragovce RN přijeli kamarádi, staří trampové Ksicht a Sentva. Měli na sobě bělostné dederonky a z okna vystrčenou vlajku. Nasedej, řekl Ksicht, jedeme do světa. Neblázněte, řekl jsem jim, musím se aspoň sbalit a rozloučit! Ksicht mi podal adresu: Jedeme do Vídně, chvíli budeme bydlet u tety. No a pak se uvidí. Hod' sebou! Když přijeli k hraničnímu přechodu v Mikulově, Sentva vystrčil ten prápor, vojáci zvedli závoru a zasalutovali. Dlouho jsem se k té události vracel,*“ říká Fedor: „*Co by se stalo, kdybych odjel? Tehdy nebo později? Jaký by byl můj další život? Určitě zcela jiný, než ten, co jsem prožil. Nebyla chyba, že jsem zůstal? ... Sentva před časem zemřel v Brně, kam se vrátil z emigrace. A Ksichta jsem už nikdy neviděl. Žije snad někde v Kanadě, viděl jsem ho na pár fotografiích z akcí krajanů.*“

Je ale docela možné, že se Fedor s kamarádem Ksichtem ještě setkají. V srpnu totiž (2017) Fedor s televizním štábem odjíždějí do Kanady. Česká televize natočí padesátiminutový Fedorův dokument nazvaný Letokruhy na kanadských sosnách — a bude to možná jeden z posledních záznamů o posledních dosud žijících koryfejích tramského hnutí. Fedor má na své pažbě vícero zářezů ze světa trampingu. Naposledy a nedávno to byl třináctidílný televizní seriál Zvláštní znamení touha, věnovaný tuzemským trampům, navržený na Českého lva. Fedor byl autorem scénáře i průvodcem po luzích tramských. Podařilo se mu zaznamenat mizející svět... Letokruhy na kanadských sosnách by měly zachytit osudy československých trampů v zahraničí. Dnes už se málo ví a málo připomíná, že po invazi spřátelených armád v srpnu 1968

odešlo z Československa na půl milionu lidí. Mezi nimi nespočet trampů. Těm se jaksi mimoděk naplnil dávný sen — sbalíme usárny a půjdem, začal velký vandr, až osvoboditelé odejdou, protože svět to tak nenechá, zase se vrátíme... Většina z oněch exulantů ale našla ve světě nový domov, novou existenci — avšak trampská duše jim zůstala. A záhy o sobě věděli, ať zakotvili v Chicagu, v coloradském Denveru nebo v Torontu. A tak jako za starých časů na Sázavě nebo na Oslavce pořádali potlachy. První proběhl v roce 1978 na Yukonu, trampové putovali ve stopách zlatokopů, překročili Chilcootský průsmyk, pluli po řece... další se konaly vždy v pětiletých odstupech. Poslední celosvětový potlach se uskuteční 10. listopadu příštího roku (2018) v Texasu. Potom prý už...: „*Ti dnešní sedmdesátníci jsou ve svých zemích zřejmě poslední trampskou generací, najdeme je v Evropě, v Austrálii i v jižní Africe, ale nejvíc je jich v Severní Americe. A jejich příběhy chceme vyprávět. Jejich potomci jsou už Američané, Australané, Kanadané a nesdílejí zájmy svých rodičů. Zatímco tramping v Česku má určitou naději na pokračování, zahraniční odchází, umírá. Krajane to cítí a když jsem s nimi při tvorbě tohoto projektu hovořil, byli překvapivě vstřícní...*“ říká Fedor Skotal.

A že je co vyprávět. Tato generace, většinou narozená zkraje 40. let minulého století, zažila hon na trampy a esenbácké pendrekíady padesátých a šedesátých let. Trampové se stali pro režim nebezpeční, někdy ani nevěděli jak a proč, a přitom za první republiky byli v jejich řadách i levicově orientovaní intelektuálové, připomeňme aspoň Gézu Včeličku. Ale nemysleme si, že útěk do lesů a zpěv a soutěžení trampských osad nebo mnoho ročníků Porty bylo nějakou procházkou růžovým paloučkem. „*V padesátých i šedesátých letech bylo trampské hnutí prolezlé fízly, ministerstvo vnitra na to vypracovalo speciální program,*“ říká Fedor Skotal. „*A estébáci dokonce byli po srpnu '68 vysíláni do zahraničí, hledali trampy, s nimiž se znali, a mísili se mezi ně. Před časem jsem o této znepokojivé skutečnosti hovořil a publikoval jsem ji a očekával jsem bouři nevole především od krajanů. Nestalo se nic. Pochopil jsem, že oni to už léta vědí. Jenom nevědí, kdo z té party, ve které žijí desítky let, to je. Franta odnaproti? Nebo Jerry, co mu loni zemřela manželka? Nebo oba?*“

Dotknou se Letokruhy na kanadských sosnách těchto dávných, ale dodnes živých a nepřijemných věcí? Či snad se Fedor pokusí s laskavostí, jež je jeho srdci vlastní, zachytit na filmový pás jen tváře posledních bardů trampského hnutí a jejich svět? Nebo to bude dokument o odvaze tisíců mladých lidí, kteří se vydali do světa, jež znali vlastně jen z písniček a rodokapsů? A v němž se neztratili a v němž neztratili ani víru ve svou domovinu?

„*Možná to všechno, a možná nic z toho. Vím jen, že našim krajanům není ani tak smutno po staré vlasti, ale po Americe, do které před půlstoletím přišli. Po silné Americe. V nedávných volbách vesměs volili Donalda Trumpa. Stýská se jim po zániklém světě Johna Waynea, kterého ještě zažili. Po světě, v němž jsou věci přehledné a na svých místech. V němž se věci dají řešit bez kličkování a přímo, z očí do očí, tváří v tvář...*“

PS.: Letokruhy na kanadských sosnách měly v ČT 2 premiéru 19. června 2018. Televizní dramaturgové jen změnili poetické Sosny na strohé Čeští trampové v Americe. Fedor Skotal přesto nyní pro Čs. televizi připravuje pokračování — v zimě vyrazí do Austrálie. To tam mají teplo.

DVA Z JEDNOHO MĚSTA

(Dvě jména — dva světy)

Byl 15. březen roku 1939, když vpochodovalo do Brna německé vojsko, den nato byl úředně ustaven Protektorát Čechy a Morava a byla vypálena velká židovská synagoga — stávala pod nádražím, tam, co je dnes volná plocha naproti obchodnímu domu Tesco. A další den si přijel město prohlédnout Adolf Hitler — vítán několika tisíci brněnskými Němci. S březnem, s touto dobou a lety následujícími je spojeno i jméno, které by nemělo být zapomenuto: generál JUDr. Bohuslav Ečer.

Kdo z těch, kteří cestují tramvají do Bystřce na konečnou s názvem Ečerova, ho zná? Generál Ečer byl brněnský právník, v třicátém devátém náměstek primátora. Týden před mobilizací, 16. září 1938 odletěl do Londýna, kde měl několik přednášek, v nichž upozorňoval na nebezpečí Hitlerovy politiky... Vyslalo ho tam družstvo Včela, kteréhožto byl činovníkem. Labour Party chtěla zorganizovat další turné, ale to přetáhla československá mobilizace. JUDr. B. Ečer se vrátil do Brna. Mnichov přišel 29. září 1938. V Anglii panovala euforie nad záchranou světového míru. Dnes už se moc neví, že brněnská radnice tehdy toliko cizojazyčně vypracovala obsáhlou zprávu obsahující na dva tisíce grafů, tabulek a konkrétních údajů, kterou chtěla upozornit britskou vládu, že mnichovská dohoda obsahuje i závazek, že okleštěná republika bude schopna samostatného hospodářského a politického života — a tato zpráva dokazovala, že okleštěné území tak schopno žít není, a že tedy došlo k porušení dohody. Ečer zprávu vskutku odvezl do Londýna. Ale než se mohlo cokoli stát, přišel 15. březen 1939 a do ČSR vtrhla německá vojska, o den později byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava. JUDr. Ečer odjel z republiky 4. dubna 1939 s manželkou a dcerami přes Prahu do Záhřebu. Začalo jeho působení v exilu, kterému dominoval souboj o právní charakteristiku válečných zločinů — druhá světová válka totiž měla zcela jiný ráz nežli všechny dosavadní, včetně té první. Neválčily proti sobě jen armády a vojska, ale došlo k záměrnému vyhlazování civilního obyvatelstva — a šlo o to toto jednání pojmenovat a zahrnout je jako zločin postížitelný v rámci mezinárodního trestního práva, a nejen toto jednání, ale i přípravu a zahájení takovéto války. I díky JUDr. Ečerovi takovéto pojetí zvítězilo, a proto mohlo být zahájeno i stíhání válečných zločinů a soudní přelíčení v Norimberku, kde JUDr. B. Ečer zastupoval československou vládu

jako mimořádný vyslanec a zplnomocněný ministr. Vyslýchal mj. i K. H. Franka — ale to všechno si raději přečtěte v jeho knížce *Jak jsem je stíhal*. Po válce byl jmenován profesorem mezinárodního práva na brněnské universitě, ale záhy došlo k vykonstruovanému procesu s Ečerovým blízkým přítelem JUDr. Josefem Babákem. Ečer spolu se Zdeňkem Fierlingerem a poslancem MUDr. F. Bláhou dosáhli na prezidentu Antonínu Zápotockém změnu trestu smrti v doživotí. Vykonstruované procesy s JUDr. J. Babákem nebo s JUDr. Miladou Horákovou, na jejíž obranu vystoupil, nebo zájem StB o něj v době přípravy procesu s brněnskými členy sociální demokracie, to všechno patrně přispělo k jeho náhlému skonu. Dne 13. března 1954 byl Bohuslav Ečer přivezen na interní kliniku Fakultní zemské nemocnice, kde po několika hodinách zemřel. Příčinou byl infarkt. Jeho smrt provázelo mnoho spekulací — sebevražda, nebo pomsta SS, nebo zájem StB... Opakovaná pitva však potvrdila správnost první lékařské zprávy. Den po jeho skonu ho přišla zatknout StB... Manželka Ludmila se na čas ukryla v psychiatrické léčebně, ale dcery i zeťové byli vyslýcháni. Nakonec byla odsouzena dcera Jarmila k trestu odnětí svobody na dvanáct let. Propustili ji na amnestii roku 1960, konstatuje Naďa Trenčanská ve své studii o JUDr. Ečerovi, z níž, krom jiných, zde čerpám. A dodává: podle mého názoru znamenalo její odsouzení pomstu režimu alespoň na Ečerově rodině. Já s hořkostí dodávám: když on závčas zemřel...

* * *

A proto by zapomenuto nemělo být ani jméno mjr. Bedřich Pokorný — kdo to byl? Narodil se v Brně 6. března 1904. Za prvorepublikového mládí se pohyboval v uměleckých kruzích, byl pokladníkem v brněnském Devětsilu. Stal se vojákem z povolání. Ve svých materiálech se pyšnil protifašistickým odbojem. Ti, kteří v padesátých letech svědčili proti němu, však tvrdili, že si všechno vymýšlel, nebo dokonce, že byl konfidentem gestapa. Ani to ani ono se nikdy nevysvětlilo. Je ale dosvědčeno, že ho, jako důstojníka, v posledních dnech války odbojáři vyzývali, aby vstoupil do otevřeného boje proti Němcům. Pokorný se ale ukryl do cacovického tunelu, odkud vyšel hned po odchodu Němců a prohlásil se za předsedu národního výboru, okamžitě vstoupil do KSČ a jednou z prvních jeho akcí bylo organizování tzv. divokého odsunu Němců. Pak se stal velitelem SNB v Brně a na Moravě. Následovala kariéra jako zpravodajského důstojníka, a na jejím vrcholu organizátora a velitele táborů nucených prací, které měly s konečnou platností skoncovat s buržoazií. Potom přišel strmý pád — stal se obětí svých soudruhů v politických procesech se Slánským a spol. — aby po několika letech byl rehabilitován. Znovu se zapojuje do politického dění — které končí 31. března 1968 dobrovolným odchodem ze života — v dopisech a článcích, které zanechal, je totiž přesvědčen, že komunistická strana s Pražským jarem tentokrát definitivně přijde o svou moc „*nepřijde-li silný impuls z venčí*“, píše. Mjr. Pokorný naň nepočkal... Ale o jeho morálním profilu si udělejme obrázek z popisu života, který po svém propuštění z vězení zasílá Rudolfo Barákovsi se žádostí o pomoc. *Vážený*

soudruhu, píše, ...již v srpnu 1945 jsem odhalil býv. gen. tajemníka nár. soc. strany v Praze Krajínu jako spolupracovníka K. H. Franka a pražského gestapa (Pokorný Franka vyslýchal a protože Frank Krajínu jako donašeče neoznačil, zfalšoval Pokorný Frankovu výpověď — byl z toho tehdy ještě malér, ale komunisté jej ustáli). *Odhalil jsem v únorových dnech v ústředí nár. soc. strany v Praze Krajínovu vyzvědačskou kancelář a rozhodujícím způsobem jsem přispěl k odhalení výzvědné kanceláře Majera a Vilíma v ústředí soc. dem. strany v Praze... Dosáhl jsem souhlasu pres. Beneše ke stíhání a odsouzení A. Bati jako válečného zločince a prohlášení všeho majetku fy Baťa za propadlý státu. V únoru... jsem odhalil přípravy nár. soc. strany k ozbrojenému puči. Po únoru 48 jsem vedl 18 polit. procesů proti nár. soc. a jejich pomahačům... Přispěl jsem k odhalení 147 vyzvědačů a rozvratníků i k odhalení další velké skupiny vyzvědačů kolem býv. nár. soc. poslankyně Horákové, přispěl jsem k zachránění tzv. Štěchovického archivu (aby všechny důležité a kompromitující materiály přesunul do archivů KSČ)... po únoru jsem se stal terčem štvanic naší zrádné emigrace a zahraničních rozhlasových stanic... atd. Pokornému po propuštění z vězení dala strana jednorázový příspěvek 10 000 korun a v roce 1956 na základě amnestie prominula i zbytek trestu.*

Březen 2014

NEPOHODLNÝ ZNALEC BALKÁNU

Vzpomínka na Lidovou demokracii

Lidová demokracie byly blahé paměti noviny — no a Vladimír Sís... Patřil k těm zásadovým novinářům, jejichž osud byl charakteristický pro první polovinu dvacátého století. Dnes už sotva žijí ti, kdo znali tohoto rodáka z Maršova na Brněnsku, zbyla jen stručná charakteristika ve slovnících a jeho knížky, které většinou popisovaly poměry na Balkáně za časů první republiky. Narodil se 20. června 1889, v letech 1921 až 1941 byl redaktorem Národních listů. Za okupace byl zatčen gestapem a uvězněn. A po osmačtyřicátém se situace opakovala: Sís po válce pracoval v Lidové demokracii. V roce 1949 byl uvězněn. Pátral jsem v dobových výtiscích Lidové demokracie i v dalších statích z jeho pera, co vlastně komunistům vadilo na tomto muži, který za první světové války spolu se svým o jedenáct let starším bratrem Františkem prokazoval neocenitelné služby při předávání zpráv a informací „balkánskou cestou“ prezidentu Masarykovi o dění doma i na Balkáně, kterého později, za první republiky, bulharská vláda vyznamenala za přínos bulharské kultuře a který se i za okupace podílel na odboji... inu, možná to všechno a ze všeho nejvíc asi jeho působení v Lidové demokracii po roce 1945, jeho zprávy a komentáře, ve kterých upozorňoval například na obsazování důležitých míst ve složkách policie příslušníky komunistické strany, na infiltraci komunistů do odborového hnutí a zejména na dvojakou politiku KSČ vůči venkovu, kde tato strana sázela na závist jedněch proti druhým a velké rolníky činila odpovědné za zásobovací potíže, ba i neúrodu sedmačtyřicátého roku — marně tehdy Lidová demokracie a Svobodné slovo upozorňovaly, že to byla špatná politika komunistických ministrů vnitra i zemědělství, díky které zůstalo na tři sta tisíc hektarů půdy ve vysídlených oblastech neobděláno... A ještě jedno téma se tehdy probíralo a je stále aktuální: 2. července 1947 odmítlo Československo Marshallův plán a 10. července odvolalo svou účast na pařížské konferenci — Pavel Tigrid v komentáři Lidové demokracie s hlubokou prozíravostí konstatoval, že odmítnutí Marshallova plánu Československem definitivně dělí Evropu na dva nesmiřitelné tábory, je krokem k válečné hysterii a z republiky činí nesamostatného vazala Moskvy. Na jeho slova došlo, po roce 1948 byly redakce Lidové demokracie a dalších svobodných noviny rozprášeny. Vladimír Sís byl zatčen a v padesátém druhém odsouzen za velezradu a špionáž k pětadvaceti

letům vězení. A ve vězení v Leopoldově na Slovensku také v roce 1958 zemřel. V roce 1969 byl rehabilitován. V roce 1998 mu prezident Václav Havel udělil in memoriam Řád Tomáše Garrigua Masaryka...

Červen 2009

POZAPOMENUTÍ

Jsem rád, že mohu připomenout jména, jejichž nositelé přispěli všeobecnému pokroku neméně podstatně, ne-li více, nežli jména stavitelů mostů slovesných.

GUSTAV LINDENTHAL

konstruktér, narodil se ve staré brněnské německé rodině, vyučil slévačem ve Vaňkovce, získal titul inženýra a projektoval železniční mosty po celé Evropě. Roku 1874 odjel do Spojených států, kde začínal jako zedník, ale po krátkém čase se stal vedoucím inženýrem. Specializoval se na mostní konstrukce pro železnice a doky v Baltimooru, Marylandu a Pittsburghu. V roce 1883 mu Americká společnost civilního inženýrství udělila Rolandovu cenu za projekt přemostění Smithfield Street v Pittsburghu. V letech 1896–1903 byl podle jeho projektu vybudován v New Yorku most přes East River z Brooklynu na Manhattan, první visutý most dvacátého století, nejmohutnější jeho most je v místě nazvaném Pekelná brána (Hell Gate), dokončený v roce 1922. Má rozpětí 298 metrů, mostní soustava má délku 4,8 km. Brno na svého rodáka nezapomnělo, v roce 1921 obdržel čestný doktorát Vysoké školy technické. Ve Spojených státech je každoročně udělována Cena Gustava Lindenthala nejnadanějšímu mladému inženýrovi za nejlepší práci v oboru konstrukce mostů...

KURT GÖDEL

Málokdo ví, že všechny sci-fi povídky a filmy, ve kterých posádky míří do jiných světů a po několika staletích se vracejí svěží a bez vrásek, teží z matematických vět a úvah, jejichž autorem je Kurt Gödel, který se narodil 24. srpna roku 1906 v Brně, na Pekařské, nahoře, jak je lékárna, kde má na domě pamětní desku. Zemřel 14. ledna 1978 v Princetonu v USA, kam prozíravě odešel z předválečné Vídně. V univerzitním parku se procházel s Albertem Einsteinem a při těch procházkách ho napadlo, že čas není lineární, ale cyklický, tak jako mohou být cyklické Vesmíry. “*Při okružní cestě raketovou lodí po dostatečně široké křivce je ve Vesmírech možno cestovat do jakékoli minulosti, přítomnosti a budoucnosti a zase zpět,*” prohlásil ve čtyřicátých letech, a tak časová smyčka hraje od té doby zásadní roli ve všech sci-fi románech, ať už autoři Gödelově matematickému vyjádření rozumějí nebo ne. Stejně lákavé jsou zápletky, při nichž se počítače vzbouří, protože jejich inteligence převyší mnohokrát tu naši. I to má kořeny v Gödelově logice a matematice. Premýšlel totiž, zda je naše myšlení

obdobné jako myšlení počítače, tedy mechanické, odvislé od hromadění poznatků a jejich kombinací, anebo disponuje něčím navíc — a ptá se, co to je... A přiznává i možnost transcendentní zkušenosti... řekněme osvícení... No, když to vezmu kolem a kolem, tak se mi zdá, že formulovat sen všech matematiků a fyziků, teorii všeho, onu základní rovnici, která všechno vysvětlí, to bez osvícení nepůjde. PS.: Kdo by chtěl víc, necht' si pořídí například knížku Rebecky Goldsteinové Neúplnost — důkaz a paradox Kurta Gödela.

DAJ-LI MEDAJLI...

Astrofyzik a popularizátor astronomie Jiří Grygar krom své práce vědecké a přednášení, a dlouhých kolektivních prázdninových cyklistických poutí od hvězdárny ke hvězdárně, krom boje proti pavědám, krom udílení Bludných balvanů a rozdávání rozhovorů rozhlasových, televizních, tištěných a internetových je též proslulý odmítáním cen všeho druhu, až na některé. Odmítl například půl milionu korun českých sjetých s cenou Česká hlava, kterou uděluje Rada vlády pro výzkum, vývoj a inovace. Bylo to v roce 2009. Grygar své odmítnutí odůvodnil tím, že cena nese jméno instituce, která poškozuje zájmy a dobré jméno Akademie věd, kde pracuje, a také proto, že vláda nedostatečně podporuje vědu a výzkum. Když jsem se ho ptal, co tomu řekli doma, odvětil, že byl pochválen. V červnu roku 2016 požádal Grygar, aby byl vyškrtnut ze seznamu osobností oceňovaných prezidentem Milošem Zemanem u příležitosti 28. října. I tentokrát ho prý doma pochválili. V roce 2017 požádal pražský magistrát, aby ho vyškrtl ze seznamu navržených na udělení čestného občanství hlavního města Prahy. Grygar poznamenal, že jeho odmítání má dva důvody: buď by se necítil dobře ve společnosti oceněných, nebo nemá důvěru v ty, kteří cenu udělují. Odpověděl tak na dotaz mladé moderátorky interní televize Masarykovy univerzity. Univerzita totiž udělila Grygarovi medaili a to Zlatou. Neodmítl ji. Řekl, že je rád, protože svá fyzikální studia zahájil právě zde, zde se sešel s pány docenty a profesory, kteří podpořili a rozvíjeli jeho touhu stát se astronomem, a kteří ho inspirovali, a jmenoval docenta Luboše Perka a profesora Martina Černohorského. Dodejme, že Jiří Grygar bydlel dlouhá léta v Brně-Černých Polích, navštěvoval tehdejší Jednotnou střední školu na Merhautově a gymnázium v Brně-Husovicích a kamarádil s o rok starším pozdějším astronomem Lubošem Kohoutkem, a že již na střední škole vědecky pracoval a svým nadšením pro astronomii nakazil řadu spolužáků. Například s pozdějším znamenitým matematikem prof. Alexandrem Ženíškem a s pozdějším provozním technikem a údržbářem Stanislavem Kuncem v roce 1953 zjistili, že střed Vesmíru nachází se na kanalizačním poklopu na nároží Trávníků a Demlovy, kde se rozcházel jejich cesty ze školy domů. A za nejhezčí hvězdu Černých Polí označili pozdější herečku a spisovatelku Ivanku Devátou, která bydlela na Žampachově. Vidíte tedy, že Jiří Grygar je právem i nositelem Ceny města Brna.

NEČAS JE TEN NEJKRÁSNĚJŠÍ ČAS

V drobné publikaci Sešlost u Nečasů píše umělecký vedoucí cimbálky Jaroslava Čecha a pracovník Klubu kultury v Uherském Hradišti Jan Maděrič:

„V roce 1922 zpívala Karolína Gergelová z Ludkovic: Fijalový kořeň převelice voní, švarný šohajíček NEČAS to k nám chodí, NEČAS to k nám chodí, ej, ráda ho vidím a dyž ho uvidím, dycky sa zastydím.“

Píseň pochází z Luhačovického Zálesí... Zdá se, že Jaromír Nečas má své jméno zakódováno v moravském folkloru už od okamžiku svého narození v roce 1922...

O osmdesát let později rýmuje Antonín Přidal:

Nečasu Nečasu všeho je do času, ale ty buď přes čas, buď a hraj a těš nás, ty rozmilý Nečasu za každého nečasu, ať jde nečas do frasa, a nechá nám Nečasa hudebního redaktora, režiséra, cimbalistu, skladatele, folkloristu a publicistu.

V tom roce vzpomínají i sourozenci Ulrychovi:

„V roce 1964 se koná jedno z prvních veřejných vystoupení Hany a Petra Ulrychových. Já devatenáctiletý, Hana patnáctiletá zpíváme s nezměrnou trémou ve hře Paronautikum brněnského studentského Divadla bez tradic. Po představení za námi přichází muž, který napadá na nohu, ale pohybuje se a vůbec působí nesmírně vitálně. Představuje se jako Jaromír Nečas, redaktor brněnského rozhlasu. Se zatajeným dechem nasloucháme jeho pozvání k naší první rozhlasové nahrávce. A se zatajeným dechem pak posloucháme doma v kuchyni naše první účinkování v éteru. Pocit čítankového idealismu šedesátých let, kdy rozhlasový redaktor samozřejmě a nezištně pečuje o vše, co se jeví kulturním přínosem, nám Jaromír Nečas zosobňoval při všech setkáních od té doby až do dneška...“

Sourozenci Ulrychovi vystihli na Jaromíru Nečasovi to, co dnes abys pohledal: hudební redaktor není ten, kdo objevuje skupiny a zpěváky pro komerční využití, ale pro hudbu a pro ně samé.

Od té doby uplynuly čtyři roky. Sedíme u Jaromíra Nečase v jeho bytě nad rušnou křižovatkou ulic Údolní a Úvozu. Přes starobylá příhradová okna sem doléhá šum a všeliké kvaltování aut, autobusů a tramvají. „Je to jako moderní hudba,“ rozumuju: „Hudba všelijakých stenů, šramotů, lupanců, hudba z laptopů, hudba digitální

a post-digitální. Jak se ti vlastně líbí počítačová hudba, snese srovnání se syrovou cimbálkou z Hrubé Vrbky, s klasikou velkých orchestrů, nebo aspoň s dechovkou?“ — ptám se.

„Na to ti rád odpovím,“ povídá Jaromír, „ale musíš chvíli počkat. Zrovna jsem od syna dostal starší počítač a ve středu jdu už do druhé hodiny základů na počítači do univerzity třetího věku. Tak až tomu přijdu na kloub, tak si zase popovídáme...“

Jaromír Nečas tedy disciplinovaně chodí na školení a taky skoro každý večer na nějakou hudební nebo divadelní produkci. Stihne klasiku, cimbálku i etnohudbu.

V polovině května proběhla v Brně Muzejní noc. Muzea a výstavní síně zadarmo, lidí všude neurekom. S Jaromírem jsme v Etnografickém ústavu na Kobližné. Cimbálka vervně sází verbuňky a točené, housle výskají a zpěváci silnými hlasy oznamují, že se vojny ani své milé nebojí a Jaromír povídá:

„Víš, že jsem v jižních Čechách potkal Pepku?“

„To nevím,“ povídám. „A jaké to bylo?“ „Jako když vítr se o mě opře... pohnul jsem hlavou a pohnul se svět. Nalevo, napravo. Pak už nevím. Pak jsem se našel v nemocnici v Českém Krumlově. Z okna jsem viděl ten přenáramný zámek, jak se zvedá k nebi...“

Chvilí dumám jak to říct... tož: „Myslíš, že moravská lidová písnička utone v tom moři hudby populární, beatové, drncivé, podbízivé a vesměs komerční, až odejdou starí sběratelé, cimbalisté, gajdoši... a rozhlasoví redaktoři?“ — ptám se..:

„Chlapče, už František Bartoš na začátku minulého století napsal, že lidová píseň vyhyne. A podívej a poslouchaj... Ale máš pravdu, byla taková doba, v padesátých letech a mnoho let potom, kdy se v rádiu nehrálo skoro nic než dechovka a tak zvaná lidová píseň v podání byt' znamenitých cimbálek. To už lidem lezlo na nervy. Rozhlas tehdy naplňoval heslo k lidu blíž, s lidem výš. Naštěstí jsme to přežili... Ale zároveň to, aspoň na Moravě, pomohlo k uchování obrovských pokladů, ke kterým se dnes zase vracejí desítky souborů, ať už tradičních nebo těch, co čerpají inspiraci pro etnohudbu a world muziku... To už ve světě málokde najdeš. V Anglii se lidová hudba udržuje už jen na severu Skotska nebo v Irsku...“

„Proč jsi vlastně v roce 1947 odjel do Anglie a proč jsi tam nezůstal? V osmačtyřicátém — už bylo po smrti Jana Masaryka...“:

„Odjel jsem tam z nešťastné lásky. Chodil jsem tady s děvčicou a tu mi přebral tehdy začínající režisér Evžen Sokolovský. V Anglii jsem měl přes celou válku sestru, její muž byl Žid a utekli tam a u nich jsem bydlel a studoval jsem tam a taky jsem pomáhal na poli, občas přespával u nějaké anglické kamarádky a přemýšlel, jestli se mám vrátit, nebo ne. Vrátil jsem se za rodiči a za moravskou hudbou.“

„Během letošního vánočního času jsem přemýšlela o Nečasu...“, napsala později Lucie Uhlíková, etnografka a folkloristka: „Venku byl nečas, že bys psa nevyhnal. Trápila jsem se nad prázdným papírem, okusovala tužku a přemýšlela jak vyjádřit své city

k člověku, kterého i přes značný věkový rozdíl považuji za svého blízkého přítele. Chtěla jsem napsat o tom, jak neustále žasnu nad jeho mladým duchem, jak mne inspiruje, a někdy až deptá — to když si uvědomím, že občas jsem v názorech na folklorní hudbu a její využití konzervativnější než on. Pak přišel Silvestr, Nový rok a nastal normální pracovní týden. Času už na přemýšlení tolik nezbývalo. Ani jsem velice neměla chuť lámat si hlavu. Venku byl totiž zase nečas. (...) A pak jsem na to přišla. Nečas — to je taky pohoda, klid, večery u sklenky vína a dobrot, kvalitní muzika všech žánrů, příjemně plynoucí hovor, vzpomínání i plánování... prostě, snesitelná lehkost jinak těžkého bytí (...) takže vlastně Nečas je ten nejlepší čas. Prostě, můj životní vzor... “

A to stačí.

Konec konců 2006/3

(Jaromír Nečas, redaktor brněnského rozhlasu odešel 25. července 2015)

DŮM NA ÚVOZE Č. 59a

Byv osloven kolegou Lubošem Petříkem, abych sepsal něco vět o svém sousedovi Josefu Karlíkovi, učinil jsem tak, nicméně vyžádal jsem si svolení, že jeho, Petříkovy vzpomínky organicky zabudu do svých a své pak do vzpomínek dalšího našeho souseda p. prof. Zdeňka Mikuláška. Jen tak může vzniknout, podle mého názoru, naprosto neúplný obraz dávno zapomenutých let.

Herec Josef Karlík bydlel snad po celý svůj mužný život ve skrovném dvoupokojovém bytě na Úvoze 59a. Byl jedním z prvních obyvatel komplexu tří objektů (Úvoz 59a,b,c), postavených v padesátých letech, ještě v době cihelné, předpanelákové. Kdysi bylo v těchto místech vojenské cvičiště, pak zdejší pozemky koupil známý brněnský architekt Franz Pawlů (1854–1922) a otevřel zde dvě cihelny. Mezi lety 1908–1914 dal postavit sousední vznosné secesní Tivoli. O poznání méně honosné objekty, ovšem již moderně vybavené výtahy a kotelnou na hnědé uhlí, staly se domovem Josefa Karlíka, který se sem nastěhoval po čtyřech letech přespávání po divadelních svobodárnách a podnájmech, byv do tehdejšího brněnského národního Mahenova městského divadla na hradbách, dříve ovšem německého městského divadla brněnského přijat v roce 1954.

Komplex domů na Úvoze byl zbudován ze sdružených finančních prostředků brněnských podniků, Zbrojovky, Královopolské a řady dalších, a několik bytů připadlo i kultuře. A tak v pátém patře domu Úvoz 59a byl ubytován i Josef Karlík se svou ženou, operní pěvkyní Jarmilou Palivcovou. A hnedle naproti získala byt Hanka C. Vyučená kadeřnice a vlásenkářka národního divadla. Povídám jí: Hanko, chystá se reprezentativní monografie o Josefu Karlíkovi. Ty víš všechno. Tys ho kadeřila a sdílela jsi s ním i chodbu. Povídej. Nepovím, řekla Hanka. Hanko, říkám, není to žádné interview, jen se o tom pobavíme, tak jak se o důležitých věcech baví naši zastupitelé. Nic neřeknu, povídá Hanka. Hanko, říkám, je to výzva! Nee, povídá Hanka. Všechny to obohatí, povídám, a až se svěříš s tím, co víš, tak nás to oba naplní... Ne, řekla Hanka. Hanko, povídám ještě: Až ta knížka vyjde, tak si ji koupíme a budeme si ji užívat, neboj, ty to dáš... Nedám, řekla Hanka.

Je to hodná holka.

V tom domě bydleli i mnozí další, zasloužili a potřební. Naproti nás třeba Slabinovi. Ona byla zdravotní sestrou na Žlutém kopci, on dělníkem v kterémsi závodě. Oba záněti komunisté. Strašně hodní a skromní. Kdyby byli všichni takoví, říkal jsem si, tak už tu dávno máme ráj. Nějak se to nepodařilo. Ve třetím patře bydlel generál Dočkal, náčelník Vojenské akademie A. Zápotockého. Kolega Petřík vzpomíná, jak mu Josef Karlík o Dočkalovi vyprávěl: Dočkal byl fronták, který šel se Svobodou od Buzuluku přes Sokolovo na Duklu, a v Rusku našel svou lásku... Byla na první pohled... a na Úvoze s ním pěkně cvičila... generálka... Karlík taky Petříkovi vyprávěl, jak v tom bloku, v rámci integrace, bydlela romská rodina, totiž romská, oni o sobě říkali, že nejsou žádní Romáci, ale poctiví cigoši, nicméně, binec tam dělali jako romáci... Když nám došla trpělivost a kolem baráku začali běhat potkani, tak jsme s docentem Mikuláškem organizovali petici za nápravu, říkal Karlík, nicméně, naše snaha vyšuměla...

Tak jako vyšuměly vzpomínky. Jednou byl Karlík u nás, o tři patra níž na návštěvě, a já v povznesené náladě filosofoval: myslím, povídám, že uměním se nedobereš žádného poznání. Umění jsou jen a jen pocity, maximálně city... Na to se Karlík otázel mé ženy, zda jsem takový hloubal, i když jsme o samotě. Inu, byl jsem mlád. Mladší než Karlík.

Kolega Petřík taky říkal, že Karlík byl v tom svém skrovném bytě rád a že si na své spolubydlící nestěžoval, naopak, že si jich vážil, nejen onoho generála Dočkala, ale třeba zmíněného doc. Mikuláška. Mikuláškoví bydleli ve druhém patře, oba byli zaměstnaní v podniku, který instaloval a opravoval výtahy. Měli dva syny, starší tehdy studoval na přírodovědecké fakultě univerzity Jana Evangelisty Purkyně, dnes Masarykově, a upozornil mě na něj spolužák z gymnázia v Brně-Husovicích, Jiří Grygar: Jestli pak víš, povídá, že s tebou v domě bydlí talentovaný fyzik a budoucí astronom Zdeněk Mikulášek?

Pana profesora Mikuláška jsem našel po padesáti letech, koncem roku 2018 na hvězdárně v Brně, kde v předsálí podepisoval svou již třetí knihu s astronomickou tematikou. Bylo to doplněné vydání knížky, kterou sepsal se svými kolegy Zdeňkem Horským a Zdeňkem Pokorným. Ta knížka odpovídá na nejčastější otázky, které astronomové a fyzikové slychají od neastronomů a nefyziků.

Zdeňku, povídám, přispěj do monografie o sousedovi Karlíkovi... Rád řekl Mikulášek:

„Josef Karlík spolu se svou ženou, operní pěvkyní Jarmilou Palivcovou bydleli spolu s mou rodinou v cihlovém domě na Úvoze 59a od roku 1959 a vydrželi tam až do smrti. Karlíkovi bydleli vysoko, v 5. poschodí, s vyhlídkou na Kraví horu, zatímco my jen ve 2. poschodí. S rodinou Karlíkových jsme se potkávali jen zřídka, oni se do bytu dostávali zbědovaným výtahem, zatímco já jsem k svému bytu číslo 10 chodil takřka zásadně skákaje přes dva schody. Jako rodina výtaháře jsme měli u nás na věšáčku u dveří pověšený dozický klíč od strojovny výtahu, která se nacházela na

půdě. Dost často se stávalo, že zdviž i s cestujícími uvízla mezi poschodími, já byl pak na pár minut hrdinou, který ty nešťastníky dokázal vytáhnout a pustit na svobodu. Vzhledem k tomu, že výtahová kabina měla své kritické místo mezi 4. a 5. etáží, byl častou obětí vrtošivého výtahu právě Josef Karlík, který byl nervózní, a jako vždy někam spěchal, do divadla, na zkoušku, za kamarády, do školy a za nákupem. Za rychlé vyproštění byl vděčný a vždycky za mnou volal: „Díky, a na revanš, pane kolego.“ Samozřejmě, věděl jsem, o koho jde, vídal jsem ho na divadle, jen jsem si nedovedl představit, jak bych jeho nabídku mohl zužítkovat. Ale stalo se. V té době jsme s kolegou z brněnské hvězdárny Zdeňkem Pokorným připravovali populárně naučné pořady pro brněnské studio České televize. Bylo to dávno a brněnské studio bylo tehdy chudobné jako myš. My jsme si vymysleli takovou hříčku, kde astronom pomocí počítače komunikuje s robotem na vzdálené planetě. No, copak o to, jako sci-fi to vedení televize ještě skouslo, ale nesměli jsme tam vystupovat my, jakožto elementy propagující buržoazní kybernetiku a pedagogové, kteří měli zákaz učit na vysoké škole. A pak — v celé televizi tehdy neměli počítač. Zápletka byla pro tehdejší dobu příznačná. Místní astronom měl s pomocí počítače kontrolovat a instruovat robota na oné planetě. Robot měl zkoumat všechny její parametry a hlásit je do ústředí. Byl to závazný úkol. Jenže on ten robot, mnohem chytřejší než místní astronom, zaznamenal výbuch supernovy a nabádal místního astronoma, aby, místo rutinní práce, získal povolení nadřízených ke zkoumání onoho ojedinělého vesmírného úkazu. Astronom se ošívá, říká, že to je neřešitelný problém, že jeho nynější práce je závazný, neřku-li stranický úkol, atd., a tak se robot spojí se svými kamarády, výbuch supernovy popíše a zveřejní ve světovém odborném tisku, po místním astronomovi žádá toliko podpis, jako že on je autorem, místní astronom podepíše, ve světě je slaven, v místním tisku vyjde noticka...

Sprcha, kterou jsem od tvůrčí skupiny dostal, byla dost studená. Především, že je to nesrozumitelné, ale hlavně, že v rekvizitárně nemají nic, co by jen vzdáleně mohlo připomínat počítač, takový ten s klávesnicí a obrazovkou. Odcházel jsem z televize jako spráskaný pes, protože mi ta scénka připadala docela dobrá, navíc ze života, byť budoucího. Pak jsem si vzpomněl na Karlíkovo „na revanš, pane kolego“. Dal jsem mu můj scénář a pak jsme u něj v kuchyni popíjeli čaj a on mumlal: no to je úžasné, to se všechno vyřeší, bude to chtít dobrého herce, co představuje astronoma, počítače netřeba, bude z něj jen kovový hlas, atd., atd... Chtěl jsem, aby on byl tím utrápeným astronomem, ale nakonec to zahrál jeho kolega, herec a dabér Jiří Tomek a vystříhl to parádně...

Z těch jmenovaných nežije už v domě na Úvoze 59a nikdo, výtah jezdí bezchybně, kotelnu předělali na plyn, zůstávají vzpomínky. Na Karlíkovy... na jeho choť... že je operní pěvkyní, věděl v domě málokdo, snad, že byla dosti nemocná a domovních debat se nezúčastňovala a též proto, že na Úvoze 59a nikdy nezpívala, myslím tím, necvičila svůj alt. Komunikaci s obyvateli a podnikem bytového hospodářství zvládal

vesměs Karlík s citem pro důležitost, případně komičnost situací. Pro mne byl, krom jiného důkazem, že hercové mohou žít až do smrti v činžáku z padesátých let.

PS.

Josef Karlík byl český herec a divadelní pedagog. Narodil se 19. března 1928 v Kroměříži, zemřel 19. března 2009 v Brně. Herectví studoval na brněnské konzervatoři a pak na JAMU. Angažmá: Český Těšín, armádní divadlo, od roku 1954 až do odchodu do důchodu v roce 1992 byl stálým členem činoherního souboru Státního divadla v Brně. Zde ztvárnil většinu velkých rolí světového a domácího původu, byl skvělým dabérem a získal řadu ocenění včetně Thálie za celoživotní mistrovství a Ceny Františka Filipovského, byl též nositelem dobového titulu zasloužilý umělec a laureátem Státní ceny Klementa Gottwalda (1968). Do širšího povědomí nebrněnské obce televizní a filmové se zapsal rolí dědečka v komedii Jak dostat tatínka do polepšovny, či jako hlavní postava v seriálu Sanitka. Nepominutelné je jeho pedagogické působení na Janáčkově akademii múzických umění, kde pod jeho vedením vyrůstala řada dnešních známých herců a hereček.

DALŠÍ V ŘADĚ BRN

Kniha akvarelů Brno a Brňané na počátku století Zdeňka Bláhy, autorova už třetí z našeho města a regionu, míří na trh. Ve čtvrtek 22. listopadu 2018 ji autor, jeho choť Milada a nakladatel, ředitel společnosti LYNX Jindřich Pachta a přítomná veřejnost slavnostně pokřtili, nepolévajíc ji vínem, jak bývá zvykem. Ač se urodilo, je vína škoda. A knížky také, neboť je veliká, barevná, v křídě vyvedená, plná pěkných akvarelů a slov, zkrátka cenná a to doslova.

A za tu cenu před vámi rozkvétá Brno. Nejen historické, ale i současné, a to proto, že historických Brn se v poslední době vynořily přehršle, zejména fotografických. Proto Zdeněk Bláha sáhl i po motivech současných, a tak před vámi defilují i sídliště, univerzitní kampus, brněnské kavárny, hokejisté Komety, a tím vším se prolíná brněnské mládí. Jaké jiné, než ženské.

Zdeněk Bláha se svou chotí Miladou, spolutvůrkyní knížky, připojili i slovní doprovod a budiž jim ke cti, že se neomezili na obvyklá básnická, málo srozumitelná klišé, ale sáhli také po textech humorných a tím nemyslím jen ty vyvedené v nyní už uměle živěném hantecu.

Křtění knížky proběhlo v Metodickém centru moderní architektury v Preslově ulici v Brně-Pisárkách, což je nová budova, jakási přístavba v zahradě bývalé vládní vily. Ta přístavba je často chválená a oceňovaná, nicméně, dovolte mi, řekněme, pousmání. Nějak nemohu pochopit, že uživatel či uživatelka, vycházející z WC, otevírá dveře této důležité místnosti *dovnitř*. Každý absolvent střední průmyslové školy stavební ví, že dveře z veřejných místností musejí se otevírat do chodby, zkrátka ven, co kdyby se na dámském WC objevila myš a na pánském hořelo. Možná ale, že moderní architektura to vidí jinak.

Ale víte, co nemohu pominout? Pan Bláha pozval i spolužáky ze své třídy z prostějovského gymnázia. Jsou už jen tři. Je jim pětadesát. Jedním z nich je František Mašlaň, obránce Rudé hvězdy, potom ZKL Brno. Ta skvadra tehdy ovládala československý hokej. Mezi lety 1954–1967 jedenáct titulů, jedno druhé, jedno třetí místo. Mnozí z nich už nejsou mezi námi. Vlastimil Bubník, Bronislav Danda, Vlastimil Pantůček, Slávek Bartoň... Jen na okraj: Slavomír Bartoň je praděd vnuka manželů

Bláhových, který si prý v Kometě počíná víc než dobře... Ale co ti dávní matadoři? No, třeba Karel Šůna je teď smutný, protože mu umřel milovaný pejsek... tedy pejsek, buldok, aspoň to na křtění páně Bláhovy knížky říkala též přítomná paní Šůnová. Josef Černý v Líšni stále žíví své holuby, Scheuer žije v Piešťanech, v brzké době proběhne v Rondu velká slavnost, budou tam ke stropu věšet jeho dres, ale zdraví prý mu účast nedovolí, ale není sám, kdo bude vyvěšen, tato pocta se dostane i Václavu Pantůčkovi a Ladislavu Olejníkovvi, který nyní žije v Německu. Zmínění tak doplní Karla Langa, Bronislava Dandu, Vlastimila Bubníka, Josefa Černého, Oldřicha Machače, Vladimíra Nadrchala a Františka Vaňka, kteří už v Rondu visí... Ale to by byla jiná kapitola. Kdo by se chtěl dozvědět víc, nechť si zajde do restaurace Stadion na bývalé Leninově, nyní Kounicově, kde se mnozí z té staré party scházejí. A nechť vyzpovídá třeba kolegu Jardu Meixnera, který stále aktivně zásobuje rádiové posluchače svými postřehy nejen z hokeje.

Tolik ke křtu páně Bláhových akvarelů.

PS. Ty, spolu s fotografiemi pana Přemysla Dížky, tvoří i obrazový doprovod této knížky. Jeho akvarel je i na obálce.

BRNO A JEHO BARVY

Brnu
neklnu
Brno mám rád
Chodím s ním spát

I když... občas...
nespím

Následují ukázky z knížky o Brně, na které stále pracujeme: malíř Zdeněk Bláha (86), fotograf Přemysl Dížka (75), texty Ladislav Vencálek (83). Bude v ní skoro všechno. O Špilberku, o Petrově, o dějinách, o současnosti — nevěříte? Uvidíte. Jen musíte ještě chvíli vydržet. Jak dlouho? No, řekněme, déle než my. Přejeme vám, aby se vám to povedlo.

Nejspíš mi to nebudete věřit, ale o rozkvět města v devatenáctém a dvacátém století se rozhodujícím způsobem zasadil Korsičan Napoleon I. Bounaparte, když v roce 1809 dal pobořit brněnské hradby. Do města zavál čerstvý vítr... Město se mohlo rozmáchnout a dařilo se mu. Jen o třicet let později (1839) vjel do jeho bran první vlak z nedaleké Vídně. Cca sto třicet kilometrů zvládl za čtyři hodiny — ještě nedávno to trvalo zhruba stejně. A vítěznou cestu Evropou si razil parní stroj a s ním průmyslové podniky, v Brně najmě textilní, a prorážely se nové ulice, bouraly paláce... Nízké domky ve středu města nahradily výstavné měšťanské domy, stavěly se i pavlačové domy pro dělníky z nových továren. Jánská, Františkánská s Římským náměstím, Josefská, Minoritská, Orlí, Poštovská, Měninská brána, zkrátka střed Brna tehdy ztratil středověký ráz... A dnes?

Na nároží Jánského a dnešní Masarykovy postavili v oné době průmyslového rozmachu hotel Evropu. Jeho ornamentální fasáda z ulice Jánského je od přízemí až do čtvrtého patra přerušena hladkou vyzdívkou — to je památka na tragedii z července 1933, kdy zde mladý muž nechal vybuchnout dynamitovou nálož, proč se nikdy nezjistilo, snad aby upozornil na špatnou životní situaci svou a své přítelkyně s dítětem — zahynulo tehdy sedm lidí, desítky byly zraněny.

Naproti hotelu Evropa, v měšťanském secesním domě zdobí vchod červený rak. Lékárna. Až do devadesátých let minulého století měla historické vybavení, všelijaké ty krásné dózičky a kelímky a lahvičky a škatulky a šuplíky. Historické lékárny bývají oblíbeným cílem návštěvníků z domova i z ciziny — o tom dobře vědí například v Bratislavě. I oni mají lékárnu U červeného raka. Za 2,50 euro (pro důchodce) si můžete všechnu parádu prohlédnout. Je to u Michalské brány. Bratislavský barokní měšťanský dům s lékárnou měl větší štěstí než ten brněnský. V roce 1953 přešel pod muzejní správu a to obě zachránilo. Brněnská lékárna sice existuje už od poloviny 17. století, ale na počátku privatizačních šachů devadesátých let se dům i s lékárnou staly předmětem soudních sporů, jejichž výsledkem je, že mobiliář leží kdesi ve skladu — no, aspoň že tak... Zrak ale můžete potěšit nedalekou konkávní, tedy dovnitř vypouklou fasádou První moravské spořitelny, dílem to architektů Otakara Oplatky, Josefa Poláška a Heinricha Bluma z dvacátých let minulého století: „*Elegantní průčelí První moravské spořitelny v Jánské, její úchvatná hala a vybavení od architekta Josefa Poláška jsou pro mne symbolem ducha první republiky*,” říká Petr Pelčák, předseda brněnského spolku architektů Obecní dům. Nedivím se. Za deset prvorepublikových let, kdy Polášek působil v kanceláři Městského stavebního úřadu, projektoval a vystavěl jedenáct škol, šest souborů domů pro nemajetné a navíc řadu rodinných domů a úprav historických staveb... Doba byla těhotná... Porodila i protilehlý rohový palác Alfa kdysi s oblíbeným kinosálem, nyní hudebním klubem, se sálem Ha-divadla, knihkupectvím pana Ženíška i Švandovou kavárnou, v níž zadumaně sedávává brněnská umělecká obec.

Ing. arch. Polášek patřil ke znamenitým brněnským prvorepublikovým architektům, z nichž mnozí měli levicové cítění. Nicméně, ani to jim příliš nepomohlo: „*Projekt se bude opírat o zkušenosti ze Sovětského svazu, kde v letech industrializace byla vybudována zcela nová města Magnitogorsk, Stalinsk, Komsomolsk, Kirovsk a jiná. Jedině tam jsou budována a přestavována celá města sloužící krásnému mírovému životu socialistického člověka, zatím co na západě návrhy architektů zůstávají utopickými papírovými sny*,” takto hovořil prof. Vladimír Meduna počátkem padesátých let, tvoře vizi nové socialistické Ostravy. Z vize zůstalo torzo Poruba, dnes součást Ostravy, nebo části Havířova. To by ještě nebylo nejhorší. Avšak prof. Vladimír Meduna má lví podíl na likvidaci vynikající brněnské architektonické školy, která se po skončení okupace formovala na brněnské technice: „*Toto období skončilo vyhozením profesorů Bohuslava Fuchse, Miloslava Kopřivy a Bedřicha Rozehna, z nichž poslední skončil po ostudném soudním procesu v kriminále na Pankráci. Tím začala neslavná éra docenta a rektora Vladimíra Meduny — pokles úrovně a politizace školy, z níž odešli nejschopnější asistenti Ruller, Sirotek, Riedl aj.*,” — říká v jednom z rozhovorů prof. Vladimír Šlapeta, vysokoškolský pedagog a historik. (Vladimír Meduna se narodil 5. října 1909 v Brně a zde zemřel 19. března 1990.)

Římské náměstí se tak prý jmenuje pro svůj nepravidelný a neurovnaný tvar a podobu. No, nevím, i to nejsevernější římské ležení se stálou posádkou v Mušově bylo vzorně, po vojensku spořádané, mělo i lázeň a teplovzdušné potrubí, i to nejnověji, počátkem roku 2018 objevené stanoviště římské vojenské hlídky v Brně na Vojtově má parametry spořádané obdélníkové... ale je docela možné, že jistá neurovnanost evokuje italská náměstíčka, chybí ovšem oleandry, citrusy, ozdobné pomeranče, pnoucí se vinná réva, cesmína, myrta, cibuloviny, voda stále kolotající ... Ale — prý se dočkáme, subtropy se blíží. Římské náměstí se též vyznačuje tím, že oficiálně neexistuje, je to jen rozšířený plácek ulice Františkánské, která spojuje Masarykovu třídu s ulicí Josefskou a spolu s ním je součástí městské památkové rezervace. Ve středověku zde byla židovská čtvrť, měla synagogu, jejíž stopy odhalil archeologický průzkum, stála tady do roku 1454, kdy Ladislav Pohrobek vyhověl kazateli jménem Jan Kapistran a vydal dekret, na jehož základě mohla města Židy vypovědět. Učinili tak v Brně, Olomouci, Znojmě, Uničově... Pavlačový dům v nitru náměstí je jedním z posledních v Brně a na Římském náměstí nejstarší, většina ostatních byla zbourána v padesátých letech. V roce 1982 se tu propadla dlažba pod popelářským vozem a to pomohlo k objevu tříposchodových sklepů a studny ze 13. století, všechno je pomalu zabudovááno do přístupného brněnského podzemí. Za třicetileté války tu zbourali kostelík, pak řádové sestry františkánky daly postavit klášterní objekty a kostel sv. Josefa. V roce 1782 císař Josef II. řád zrušil a klášter i s kostelem připadl Voršilkám řádu římského, v roce 1950 byly sestry pozavírány anebo vyexpedovány do pohraničí. Objekty kláštera připadly Technickému muzeu, které zde v osvětové i odborné činnosti strávilo téměř čtyřicet let, než se přestěhovalo do Králova Pole. Na přelomu tisíciletí se objekty muzea vrátily Voršilkám. Sídli v Praze. Kostel věnovaly řeckokatolické církvi a rozlehlý areál pronajímají. Do Brna jezdí na porady. V areálu jsou nyní obchody, kavárna, vinotéka, galerie, advokátní kanceláře, neziskové organizace... V létě roku 2018 proskočily zprávy, že se Voršilký chtějí svého areálu zbýt. Nedivím se, jsou to starší dámy, je jich jen co do prstů jedné ruky a hlavní slovo mají jejich pražští poradci, přesto doufejme, že se opravy dočká nejen klášterní zeď, ale celé náměstíčko. V roce 2010 proběhla veřejná architektonická soutěž na jeho úpravu, vyhráli ji architekti Lukáš Fišer a Kristýna Casková. Tehdejší radní předpokládali, že se s opravou začne v roce 2012, maximálně 2013. Nezačalo. Jistě pro objektivní důvody.

Pamětníci si možná vzpomenou na stánky blešího trhu, vetešníci byli odtud na přelomu tisíciletí přesídlení na Staré Brno, na Kopečnou, shodou okolností k historickému domu U sedmi švábů, který byl největším pavlačovým domem v Brně, míval až osm set obyvatel. Neměl však takové štěstí jako pavlačový dům na Římském náměstí. Přes protesty veřejnosti i památkářů byl v roce 2006 stržen. Pavlačový dům na Římském náměstí se podařilo uchovat a opravit, protože stojí v památkové rezervaci. Pavlačáky se stavěly na přelomu XIX. a XX. století vesměs pro dělnické obyvatelstvo, ve své době to byl pokrok, měliť na pavlači vodovodní nádržku s litinovými ozdobami

a v rohu i toaletu. Zajímavý a nepřilíš zřejmý je původ pěkně znějícího českého slova pavlač. Nejpravděpodobnější je odvozenina od slovesa povlékati — dům byl, obvykle uvnitř, do dvora, povlečen dřevěnou, případně na kovových stojanech ležící pochozí ochozí...

Trípatrový, pěkně opravený dům na Minoritské 8 zušlechtil motiv vinných hroznů a maskarony — ozdobné prvky, využívané snad ve všech architektonických slozích od gotiky po secesi — jsou to všelijaké chrlice a zdobná ukončení sloupů, ve středověku se tesaly z kamene a vkládaly do zdiva, v secesi je vyráběli štukatéri a takoví jsou i dva šklebíci se Bakchové, patrně Bakchové, neboť v roce 1904 si dům dala postavit a vyzdobit Charlotta Deutschová, manželka židovského podnikatele v lihovinách, jemných likérech a v dobytku. Aniž bychom hledali nějakou souvislost, dodejme, že v tomto domě bydlel dlouhá léta, mimo jiných, i šéf literární redakce brněnského rozhlasu Vlastimil Pantůček – z trojice autorů a zakladatelů satirického divadla Večerní Brno: Pantůček — Fux — Skála.

V prosinci roku 2015 byla v Minoritské ulici v Brně otevřena kavárna s názvem Café Placzek. Dnešní členové rodiny, kteří se po mnohaleté emigraci vrátili do Brna, jí chtějí připomenout, že jejich předkové patří nedílně k historii města. Jakob Placzek byl brněnským a moravským zemským rabínem, přítelem Gregora Mendela, jeho syn Alfréd textilním průmyslníkem, zakladatelem továren na sukno, starší Brňané si možná vzpomenu na jeho obchodní dům na dnešní Masarykově. Alfréd měl dva syny — Georga a Fritze. Patrně největší popularity a světového významu dosáhl Georg, fyzik, jehož teoretické práce stály u zrodu atomové bomby v USA, ale my se dnes zmiňme o Fritzovi Placzekovi. Po otci převzal textilní továrnu v Ivančicích, kde dodnes vzpomínají na jeho moderní sociální zajištění dělnictva. V roce 1939, na naléhání svého bratra Georga, který tehdy byl na stáží u fyzika Nielse Bohra v Kodani, odvezl svou těhotnou ženu do Anglie. Těsně před březnovou okupací se vrátil, aby přesvědčil rodiče k odchodu. Dne 23. března 1939 se mezi ním a některými Němci z vedení v ivančické továrně strhla prudká hádka, po níž se Fritz Placzek v rodinném domě zastřelil. Krátce nato byli rodiče deportováni do Terezína, kde otec Alfred v roce 1942 zemřel, stopa maminky Marianne končí roku 1944 v Osvětimi. Sestra Edith patrně zahynula roku 1942 v transportu do Rigy... Osudy rodiny Placzkovy nejsou jediné z židovské a podnikatelské a občanské sféry v Brně, které by zde mohly být připomenuty — našťastí o mnohých už napsali jiní a jiné jinde a lépe — my na ně rádi odkazujeme...

* * *

***Špilberk**, desítky kostelů a divadel, ulice a uličky, domy, stadiony, výstaviště, univerzitní kampus, areál Vysokého učení technického, přehrada, areál Velké ceny — o všem by se mohlo psát a už se napsalo, lze přijít s něčím novým a neotřelým? Populární základ brněnského místopisu i brněnských pověstí položil už v roce 1946 pan učitel*

Bohumil Popelář Urbářem pověstí brněnských. Na desítkách dalších odborných i čtivých statí se podíleli pracovníci akademií i muzeí a univerzit, z poslední doby jmenujme aspoň paní Milenu Flodrovou a nedávno zesnulého Oldřicha Rejnuše, jenž své znalosti zúročil nejen slovem, ale i půvabnými kresbami. Je tedy možno pokoušet se o nemožné? A jinak?

* * *

Petrov — *dominanta města. Viditelná a zvoucí ze všech světových stran. Od západu, z míst, kde Vysočina ztrácí dech, ze severu, z krajín lesů, studánek a strání, z východu, kde tlí vojsko v rose ranní, i z jihu, z kraje beze stínů, z kraje vína, kde se dobře zapomíná, že kdysi u nás měli velkou šanci i neandrtálci...*

* * *

Katedrála sv. Petra a Pavla stojí na kopci zvaném Petrov — Ty jsi Petr, to je skála a na té skále zbuduji církev svou a brány pekelné ji nepřemohou... praví evangelium Matoušovo. A pak se tam říká, že Petr dostal klíče od bran nebeských. Nejspíš proto má brněnské biskupství ve znaku klíč. První zmínky o kostele na Petrově sahají do sedmdesátých let 13. století. Tehdy byla na Petrově zřízena druhá duchovní správa Brna — ta první, starší, byla u sv. Jakuba. Jak to mezi nimi jiskřilo, vypráví pověst o neslušné dvojici, vytesané na jakubské věži. Kamenný mužíček opovržlivě vystrkuje pozadí směrem k Petrovu. Než přesto v roce 1777 papež Pius VI. povýšil petrovské probošství na biskupství a tím okamžikem i kostel sv. Petra na katedrálu. (Aby to nebylo líto Olomouckým, tak jejich biskupství současně jmenoval arcibiskupstvím). Koncem XIX. století se rozhořel spor o zušlechštění a důstojné podobě katedrály. V plánech byla věž podobná jakubské, našťásti biskup František Saleský Bauer prosadil vypsání architektonické soutěže, v níž zvítězil vídeňský architekt August Kirstein. Jeho dvě novogotické věže, vysoké 81 metrů a postavené v letech 1904 a 1905 jsou bezesporu dominantou města, viditelnou ze všech světových stran...

Když 27. září roku 2009 přiletěl na tuřanské letiště papežský speciál s Benediktem VI., přišlo si jeho poselství vyslechnout na 120 tisíc lidí. Biskupství vztyčilo na letišti obří kotvu ve fialových papežských barvách, znak to naděje, a vysoký osmimetrový tmavý dřevěný kříž. Dnes na Petrově připomíná ony čtyři hodiny, které nejvyšší hlava katolické církve strávila v Brně.

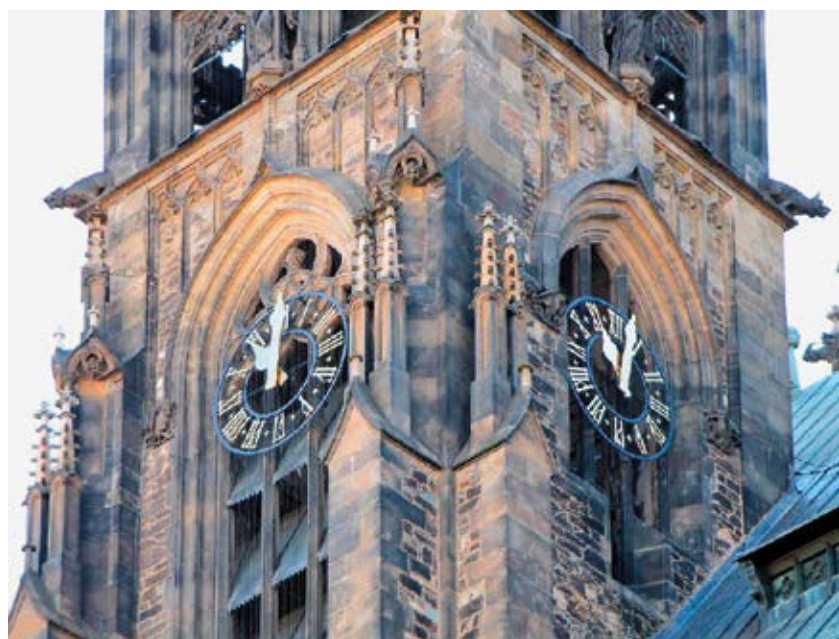
A v září roku 2011 vyhlásilo Biskupství brněnské výtvarnou soutěž na ztvárnění památníku sv. Cyrila a Metoděje. Sousoší mělo připomenout, že v roce 2013 uběhlo 1150 let od příchodu těchto byzantských učenců na Moravu. Porota ocenila nejvýše dílo sochaře Vladimíra Matouška a architekta Radima Horáka. Jejich světci jsou vytesáni z jednoho osmitunového kusu pískovce z Božanova na Broumovsku. Z něj je i dlažba, v níž jsou uložena z bronzu ulitá slova: „Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo byl Bůh... V něm byl život a život byl světlo lidí. To světlo

ve tmě svítí a tma je nepohltila.“ Jsou to úvodní slova evangelia sv. Jana. Autoři jimi chtěli připomenout velký čin obou věrozvěstů, kteří na Moravu, do temnot pohan-ských, přinesli světlo lásky, vzdělání a morálky...

„**Pánové, na Petrově zvoní poledne, balíme,**“ zvolal prý generál Torstenson a popotáhl škorně na bolavých nohou. Před několika dny totiž, při dalším nezdařeném šturmu, prohlásil: „*Vážení generálové, když Brno nezdoláme do 23. srpna do dvanácti hodin, jedeme jinam.*“ Podle pověsti, Brňanům se tehdy Torstensonovo prohlášení doneslo a tak kteréhosi z brněnských šikulků napadlo rozeznít onoho dne zvony už v jedenáct. Brňané tehdy ztratili pět set mužů, ale údajně osmadvacetitísíková švédská armáda, též již vysílená, odtáhla. Vídeň byla zachráněna... Tak skončila další z mnoha pútek o moc a vládu nad Evropou, oděná do náboženského hávu. Římsští katolíci proti protestantům a luteránům... Na sklonku středověku se Evropané vraždili ne nepodobně, jako dnes šíité a sunité v zemích Orientu. Evropanům to trvalo třicet let (1618—1648), než se vášně uklidnily. Desítky válečných tažení a střetů skončily 24. října 1648 mírem Vestfálským. Uspořádal nově poměry mezi státy. Švédsko, přesto, že u Brna nepořídilo a tudíž nepokračovalo na Vídeň, ovládlo Pobaltí, Nizozemsko získalo samostatnost, z Francie, která se postavila po bok protestantů, stala se velmoc. Habsburkové na straně druhé neovládli sice žádná území, ale Rakousko zůstalo katolické, včetně českých zemí. Avšak protestantští emigranti z řad české šlechty, zemanstva a inteligence, včetně Jana Amose Komenského, se domů vrátit nesměli.

Ale v Brně se slavilo, velitel obránců, francouzský generál Ludvík Raduit de Souches, odesílá císaři Ferdinandu III. hlášení, v němž hovoří o chrabřích Brňanech a svých úspěších, za což získává titul hraběte a od města za výhodnou cenu Schwanzův palác na Dolním trhu (dnes Dům pánů z Lipé). Brno pak nová privilegia a daňové úlevy. Oslavován je páter Martin Středa, který vycvičil své žáky, studenty jezuitské koleje v bojovém umění. A hodiny na Petrově, co dnes poctivě bijí poledne v jedenáct? Od roku 2003 skví se pozlacenými hodinovými ručičkami i stejně vyvedeným ciferníkem. Od toho roku mají nový elektronický pohon a nové převody, a přesný radiový signál odebírají v pásmu velmi dlouhých vln z vysílače u Frankfurtu nad Mohanem. Z Fyzikálně technického institutu v Braunschweigu jej dodávají cesiové atomové hodiny. Jsou poměrně přesné, jejich odchylka je max. jedna sekunda za milion let.

Když přicházíte na Petrov Petruskou uličkou ze Zelného trhu, míjíte budovu Ditrichštejnského paláce, v níž již dvě století sídlí Moravské zemské muzeum. Naproti se dvacet let pne budova přistavěná ke středověkému baroknímu Domu pánů z Fana-lu — v obou sídlí divadlo Husa na provázku. Běh a zákruhy doby jako by připomínala v kameni zde vytesaná Průrva času sochaře Jana Šimka. A stoupáte po schodech ke katedrále, míjíte Diecézní muzeum ukrývající Madonu z Veveří, úřední a rezidenční budovy biskupství a za katedrálou se vám otevře Brno. Až se nabažíte pohledu na nádraží a bývalé průmyslové části města a nasytíte jeho zvuků, můžete sejít do klidu

upravených diecézních zahrad, anebo zajít do francouzské restaurace L'Eau Vive, čili Živá voda, kterou za rozumné ceny provozují řádové sestry, francouzské misionářky z Burkiny Faso a Nové Kaledonie. Co tu utratíte, putuje k potřebným, méně šťastným v oněch končinách.

* * *

„Pojďte ke mně všichni, kdo se lopotíte a jste obtíženi, já vás občerstvím...“ volá evangelista Matouš z průčelí chrámu na Petrově. A tož přicházíš, jen tak se podívat, na okamžik spočinout v chladu chrámové lodi. Chvilí sbíráš myšlenky...

Potom vyjdeš do horkého dne a do jasného světla.

A občerstvení hledáš v nejbližším kiosku.

* * *

Jednu stěnu kavárny v Kopečné ulici pod Petrovem tvoří skála. Je to prazvláštní pohled — jako by se tu otevírala brána do hlubin Země. Na slabší povahy to může působit depresivně, ale já bych řekl, že není v Brně a široko daleko zajímavějšího propojení přírodního útvaru s moderní architekturou. Pan architekt i investor zaslouží pochvalu. Skála je součástí tzv. Brněnského plutonu, jehož stáří se odhaduje na více než 700 milionů let. Je to hornina vyvřelá z hlubin zemských, která k nám doputovala z jižních oblastí pradávné pevniny, jež se tehdy na Zemi jako jediná rozkládala. Deska, původně tvořená čedičem, překonala rovník a tisíce kilometrů. Čedič byl cestou drcen a zvětřával a jeho minerály, živce, amfiboly a pyroxeny se měnily na světlejší jílové minerály a nazelenalé chlority. Petrovská katedrála i Špilberk stojí na těchto pradávných svědcích geologických dějin. Brněnský pluton je nejvýchodnější součástí Českého masivu, který zapadá pod mladé, ještě trochu nervózní mořské sedimenty jihovýchodní Moravy. Buďme rádi. Ten starý a pevný masiv, Morava (a s ní i Čechy), odolá každému zemětřesení. I politickému. Doufejme.

* * *

Za příznivých klimatických podmínek se v nádrži před Janáčkovou akademií múzických umění zračí věž českobratrského evangelického chrámu Jana Amose Komenského z roku 1867. V nádržce si pak často máchají nožky, mimo jiných, i studentky zmíněného učiliště. Přes ulici se na ně shovívavě dívá pan prezident Masaryk. Je z bronzu a je to myslím jedna z nejpěknějších brněnských soch. Uměřená, znázorňuje štíhlého, oduševnělého muže, no, takového, jak si pana prezidenta představujeme. Sochaři Vincenci Makovskému se moc povedl. Pan prezident je zády k lékařské fakultě, která byla zřízena v roce 1919, ale budovu postavili v letech 1862—1863 jako německou techniku. Husova se tehdy jmenovala Eliščina třída, po císařovně Alžbětě. A pan prezident se dívá na čvachtající se studenty a nejspíš vzpomíná, že do budovy, co je dnes JAMU, chodil v letech 1865—9. Bylo to německé gymnázium. A pana prezidenta z něj v roce 1869

vyloučili. Vzpomíná na to v Hovorech, které sepsal Karel Čapek, tam se dočtete, že se tak stalo kvůli lásce, té úplně první. Masaryk (starší než ostatní) si chtěl slečnu Antonii vzít, ale její rodiče byli proti: „*Scházeli jsme se potají, na ulici a tak, a když se to dozvěděli ve škole, pozval si mě ředitel a hovořil o mé lásce jako o nějaké nemravnosti, a to mně tak rozčílilo, že jsem se neznal. A když na mě pozval školníka, popadl jsem pohrabáč a křičel, že nenechám sobě ani tomu děvčeti ublížit,*“ říká Masaryk. Vyloučili ho z gymnázia, nikoli ale ze všech v monarchii, což mu hrozilo. O to se zasloužil brněnský policejní ředitel Antoin Le Monier, jehož syna Masaryk doučoval. S Monierovými pak odešel do Vídně jako domácí učitel a popravdě — otevřel se mu svět.

* * *

Sepnuté ruce při modlitbě i věže chrámů mají jediný cíl — doručit prosby tam nahoru, k Tobě Bože blíž — věže brněnského svatopetrského chrámu jsou na to dvě, věž chrámu sv. Jakuba je zato nejvyšší v Brně. Měří 92 metrů a této výšky dosáhla už v roce 1610. Dechberoucí špice byla tehdy ze dřeva a oplechovaná, ale v červnu 1729 do ní uhořel blesk a shořela. Dnešní podoba věže je z roku 1900, kdy byla postavena ze železných svorníků a travers, obložena dřevem a měděnými plechy. A přes nebeské poslání, pro jistotu, uzemněna.

* * *

Kostel sv. Tomáše patří k nejpěknějším stavbám středu města. Barokní průčelí je uměření, ladně kroužené a zklidňuje ruch náměstí... Kdysi to byl klášter augustiniánů, který založil bratr císaře Karla IV. Jan Jindřich Lucemburský, ale za válek husitských a za třicetileté války byl tak poškozený, že v letech 1665 až 1675 postavili tu, podle plánů Jana Křtitele Erny, zcela nový kostel. Markrabě ale, i se svým synem Joštem, zůstali zde pohřbeni. Uvnitř kostela je cenná sošná i obrazová výzdoba, již dominuje hlavní obraz oltáře, nazvaný Zjevení Krista apoštolům, od rakouského malíře Franze Antona Maulbertsche. Je na něm pochybující sv. Tomáš. Jak známo z biblické dějepavy, apoštol Tomáš neuvěřil, že Kristus vstal z mrtvých — neuvěřím, dokud nevložím ruku do jeho rány... Sv. Tomáš byl prý původním povoláním zedník. Od těch časů je patronem architektů, stavitelů, geometrů, zeměměřičů, konstruktérů, kameníků, stavebních dělníků a tesařů. Jistě právem. Vždyť u těchto řemesel a uměn toliko víra, že mi to nespadne, nestačí...

* * *

V Brně máme na tisíce (možná ještě více) střech, někde taška, někde beton, jinde jenom plech, někde zazní píseň, někde kočka vriskne, tu ocelová paráda a tu loubí uvadá, někde roste oleandr, jinde mech, někde tichý vzdech, že to bylo za mlada, a tož to tak, pane bože, ještě chvíli nech...

* * *

Německé městské národní Mahenovo divadlo na hradbách... tak všelijak se jmenovalo a bylo stavěno v letech 1881 až 1882 podle návrhu architektů Fellnera a Helmera brněnskou firmou Josefa Arnolda. Pokud vás oslní bohatá štuková výzdoba, zlacení, mramor, příjemné osvětlení a malířské umění, pak vězte, že stejně oslnění budete ve Lvově, Liberci, Oděse, Szegédu, Budapešti, Salcburku, Vídni, Mladé Boleslavi, Praze, Štýrském Hradci, Rijece, Curychu, Jablonci nad Nisou a Bratislavě, neb pánové Fellner a Helmer to měli namalované jako skládanku a sázeli svá divadla v mocnářství jedno za druhým. Budiž jim vzdán dík. A z této budovy, která se v oněch dobách jmenovala Divadlo Na hradbách, byl 15. srpna roku 1928 vypraven pohřeb jednomu z největších moravských a světových skladatelů Leoši Janáčkovi. Zde zazněla poprvé většina jeho oper a v tomto městě u Augustiniánů byl vzděláván v hudbě, zde se stává ředitelem varhanické školy, profesorem na konzervatoři, žení se svou žačkou, šestnáctiletou Zdeňkou Shulzovou... a tak bychom mohli pokračovat a popsat a opsat desítky životopisů vzniklých jako studijní práce, sylaby pro maturanty, atd. Lze vyslechnout i všechnu jeho hudbu z nejrůznějších nosičů. A spatřit i celovečerní film — Lev s bílou hřívou. V tom filmu hrají přední čeští herci, v titulní roli s Luděkem Munzarem. Hovoří se v něm o tragediích ve skladatelově životě, o jeho zemřelých dvou dětech, o manželské krizi, o milenkách, o jeho osudové lásce, uslyšíme skladatelovy úvahy, dosti tedy k naplnění celovečerního filmu. A o to jde. Neboť jsem na vlastní uši slyšel režiséra Miloše Formana, který si posteskl, že se kdysi v kroužku přátel a známých zmínil o úmyslu natočit film o Janáčkovi a to s předními světovými herci a v americké produkci. A že se ho dotklo, když krátce na to, honem, začali film o Janáčkově životě natáčet jeho pražští přátelé... Tož, Lev s bílou hřívou je na světě, moc pozornosti nevzbudil, je to domácí kus, ve vztahu k Janáčkovi něco jako domácí úkol... Ale Forman se, znechucen, k Janáčkovi nevrátil. Inu, doma je doma. A co je doma...

* * *

Česká — co osudů, co jmen prošlo touto ulicí — například já se svými kamarády — od kavárny Bellevue (tehdy se mládež srocovala před Belvou, neboť zde, v mírném ohybu bylo lze bez problémů vyskočit z tramvaje, přehoupnout se přes zábradlí a zapálit si Lípu... ne, ne, bylo to jinak, vytýká mi spolužák, pan doktor František Černý, z tramvaje se tehdy nevyskakovalo, ne, ne, tramvaj se opouštěla v mírném, elegantním záklonu, kdepak skákat, a ještě dopředu, to se dalo vidět jen v českém filmu, když skákali z vlaku partyzáni...), no, ale já jsem chtěl říct, že od Belvy se šlo po České, třídou Vítězství a zpět, (rychlá varianta), nebo okolo Grandu a po Kobližné, pardon, Gagarinově, zpět na náměstí Svobody (sobotní v.) A debatovalo se o dívkách, které chodily tou samou cestou, ale opačně. A z těch jmen a osudů a příběhů bych zmínil aspoň Ferdu Mravence a Brouka Pytlíka. Neboť ti se zde, v myslí O. Sekory narodili, všeuměl Ferda a jeho protipól, dobromyslný a důležitý Pytlík, ztělesnění českých národních povah... Zde též Amálka papala papáníčko a pokapala kanapíčko a Elen se

vesele vezl s jelenem přes celé meze: dodnes mi tkví v paměti říkánky z Ferdovy Abecedy, i geniálně zjednodušené a přitom přesné postavičky z hmyzí říše — ale profesní záběr jejich autora, Královopoláka Ondřeje Sekory byl mnohem širší, byl sportovním redaktorem Lidových novin, které tehdy sídlily na České v čísle 6, s nimiž z Brna odešel do Prahy, byl propagátorem a ligovým sudím ragby, loutkohercem, nakladatelským pracovníkem, autorem mnoha rozhlasových scének atd. atd., a nakonec i bojovníkem proti mandelince bramborové, kterou nám házeli na pole zlí imperialisté. Inu, mýliti se...

Žel, nemýlil se jeho redakční kolega Rudolf Těsnohlídek, když se 28. ledna 1928 v redakci Lidových novin postřelil tak vážně, že zranění nepřežil. *Já rostl pro bolest a nikdy neublížil*, napsal v dopise na rozloučenou. Snad měl pravdu. V dětství se před jeho očima utopil kamarád a on si snad po celý život vyčítal, že mu nepomohl, jeho první žena na jejich svatební cestě v Norsku tak nešťastně manipulovala s revolverem, že se zastřelila — nebyla-li to sebevražda... Těsnohlídek trpěl depresemi po celý život a nepomáhaly ani nadšené čtenářské ozvěny na jeho soudničky v Lidových novinách, nebo na komiks o Lišce Bystroušce, ani fenomenální úspěch Janáčkovy opery, uspokojení nepřinesla ani záchrana jeden a půl roční Lidušky v bílovických lesích, ani vznik tradice vánočních stromů, nebo založení dětského domova Dagmar v Žabovřeskách, životní optimismus neprosákl do jeho duše ani po setkání s živelným polárníkem Eskymo Welzlem...

* * *

Proč se snad nejpěknější budova na brněnském náměstí Svobody jmenuje Dům pánů z Lipé, když páni z Lipé opustili Brno před koncem XVI. století a pan Čeněk z Lipé prodal své gotické stavení na tehdejším Dolním trhu obchodníku s vínem panu Schwanzovi? Nota bene, když pan Schwanz dal dům v roce 1587 srovnat se zemí? Nikdo neví. Zdá se ale, že rod Pánů z Lipé je rodem lidu libým, i když po něm zůstaly jen názvy. Nebo právě proto. Například v Ivančicích mají tvrz, kterou v roce 1607 dal postavit mistr řemesla provaznického Šimon Pirk (někde též Pírko). A nikdo ji neřekne jinak, než Dům pánů z Lipé, přesto, že Lipí jej nikdy nevlastnili, ba přišli v Ivančicích o všechno, pana Pertolda z Lipé totiž pro účast v protihabsburském povstání uvěznil i jeho majetek zkonfiskovali. Dnes je v bývalé pěkně opravené tvrzi městský úřad. Páni z Lipé tam mají na fasádě aspoň erby.

* * *

Staré Brno, Oltec, jak mu dnes ještě říkají příznivci brněnského hantecu a starousedlíci. Podivná směska nového a starého, jako by se město rozběhlo do nových časů, které symbolizují odvážné oblouky hlavních pavilonů Výstaviště, a zarazilo se o drobnou stavbičku letohrádku Mitrovských a spokojilo s výstavbou několika činžáků, dnes alespoň opravených a barevných. Kde leží všechny plány na úpravu Mendlova náměstí, všechny soutěže, které proběhly... Jsme optimisty. Magistrát prý

si uvědomuje, že město má dvě řeky a Ponávku a náhony, které spojují Svratku se Svitavou. Dnes nevyužité. Zasypané. Ale zítra prý se projdeme podél obnovené Ponávky a po upravených březích Svitavy a na nábřeží Svratky sejdem po schodech k hladině a dáme si kávu u stolečků se slunečníky, jak to třeba navrhuje vítězný tým nestora brněnských architektů Ivana Rullera v nedávné soutěži, anebo si připijem, no, ale to raději udělejme už dnes, ať se všechny plány, které architekti už namalovali a magistrát má na stolech, brzo splnily.

I KDYŽ MNE NEZVAL NEZVAL

*Na břehu řeky Svatky kvete rozrazil,
na břehu řeky Svatky roste nízká tráva
a voda je tu těžká, chladná, kalná, tmavá
a já tu kdysi žil
napsal Nezval když byl mlád
a doba byla veselá a hravá
a on tu víno pil a slečnám čechral vlasy
a že by nezadal si?
Tož — až na víru
s ním zpíval verše na míru
...a na věčné časy...
a ty plynou
doba se mění
a slova ústí
v řeku
zapomnění*

Kdopak si dnes vzpomene, že v roce 2006 byla hladina přehrady snížena o deset metrů a z odkrytých břehů odvážely nákladáky tuny bahna? Přehrada nebyla ke koupání. Ale čištění od sinic se tehdy povedlo. Přehradu znovu napustili v březnu 2010 a od té doby se v ní návštěvníci čvachtají a na březích se rozběhl společenský a sportovní život. V řece se po mnoha letech objevili raci...

Kníničská přehrada byla součástí projektů údolních přehrad na Moravě, který v roce 1914 vypracoval profesor české techniky v Brně Vladimír List. Architektonické ztvárnění navrhl Ing. arch. Jaroslav Grunt. Přehradu stavěli v letech 1936—1941. Hlavními stavebníky byli tehdejší ministerstvo veřejných prací, Brno a země Moravskoslezská. Utratili za ni 35 milionů korun. Stavbu úspěšily dvě povodně, v roce 1938 se Svatka vylila z břehů, zaplavila pozemky i domky a na rozestavěné přehradě strhla lešení, jeřáby a další stavební techniku. Po týdnu se řeka rozběhla znovu, vzala si životy tří lidí a definitivně zničila Kníničky, které už tehdy byly vystěhovány.

...**A připomeňme**, že v Hrázní ulici má pamětní desku František Šíkula, hráztný, který byl v květnu roku 1945 postřelen při pokusu varovat sovětské vojáky, aby nevjížděli s tanky na podminovanou hráz...

...**A že na hradě Veverí** má pamětní desku jeden z nejprozíravějších politiků dvacátého století sir Winston Churchill, který sem přijel v roce 1908 na pozvání tehdejšího majitele hradu barona de Foresta strávit líbanky se svou chotí Klementýnou...

...**A že u řeky Svatky v Bystrci** se narodil Jakub Obrovský, malíř, sochař, spisovatel, profesor Akademie výtvarných umění, šermíř, Sokol a bonviván s citlivou duší — ve své době žádaný a opěvaný — protože srozumitelný? Ale zároveň terč modernistů všeho druhu. V roce 1914 měla v Praze obrovský úspěch jeho výstava v Obecním domě. Guru umělecké kritiky V. V. Štech ji doslova strhal. A co na to Jakub Obrovský? Ve své knížce Obrácení Ferdiša Fókala, vydané v roce 1947, říká ústy jednoho ze svých literárních hrdinů: „A co se týká kubizmu (...) mladá ženská má bét pěkné kósek, kór dež je jen tak, jak ju pámbu stvořil (...) to teda nevím, proč se pěkná slečna mosí podobat na zadrátované hrnek se zelím a koňská příprěž na čajovú společnost...“ Ale jako pedagog mistrovské školy pražské Akademie výtvarných umění byl obdivuhodně tolerantní k tvorbě svých žáků, učil Františka Muziku, Jindřicha Štýrského, Františka Tichého... Jakub Obrovský zemřel 31. března 1949. V Bystrci je pamětní deska na jeho rodném domě a pomník od M. Axmana. Na radnici mají i několik jeho obrazů. Největší sbírku vlastní hodonínská galerie, které Obrovský odkázal většinu svých děl a až půjdete kolem, tak se stavte.

...**A v kostelíku** nedaleko hradu byl ve třicátých letech minulého století rozpoznán a naštěstí zachráněn nejkrásnější a patrně nejcennější středověký obraz v českých zemích, Madona z Veverí, kterou si v roce 1350 objednal markrabě Jan Jindřich Lucemburský, o něco mladší bratr císaře Karla IV., a kterou Městský soud v Praze dne 24. března 2017, po mnohaměsíčním řízení s Národní galerií, definitivně přikl evereské farnosti, a který nyní můžete spatřit v brněnském Diecézním muzeu na Petrově.

...**A že v korytě řeky** pod hrází stojí monumentální pomník naší neschopnosti. Železobetonový pylon, součást dálnice z Vídně k Bratislavě, jejíž pozůstatky zvolna zarůstají v krajině v okolí Brna, i dál k severu směrem k Pardubicům. Dálniční pilíř postavili v letech 1940—41 z tak kvalitního materiálu, že by mohl dodnes sloužit. Jen nikdo nechápe, proč neslouží, proč trasa, která by odlehčila přetížené silnici z Brna na Svitavy a Hradec, projektovaná už tehdy pro rychlost 120 km/h, pro níž jsou vykopeny pozemky, které dnes obhospodařuje kdoví kdo, a na kterých v okolí Brna stojí desítky zahradních chatků, nebyla aspoň zčásti postavena.

NA BÍLÉ HOŘE

Náramný je pohled na Brno z Bílé hory. Město jako na dlani: Petrov, Špilberk, sídliště Vinohrady, sídliště Líšeň, pokousané Hády, poliklinika na Viniční, poloopuštěný areál Zetoru a ZKL, městská spalovna, no pohled parádní... Však taky za protektorátu měl Wehrmacht na Bílé hoře bunkry, z nichž vojáci sledovali, zda spojenecké svazy nehodlají likvidovat vojenskou výrobu ve Zbrojovce. Pro jistotu ji přesunuli do podzemních prostor nedaleké Stránské skály — pak tam v časech studené války byl sklad CO (civilní obrany) a atomový kryt. Bílá hora je od roku 1991 přírodní památkou, roste tam všelijaké vzácné kvítí a hlavně bílé hlohy a třešně, a v druhohorních vápencích se nacházejí všeliké mušličky a zkameněliny korýšů a dalšího jurského živočišstva. Zdejší světle šedé vápence se těžily za rozkvětu města v devatenáctém století, proto prý se tři sta metrů vysokému kopečku říká Bílá hora. Ale my se přikláníme k domněnce, že Bílá hora je bílá proto, že není nic hezčího, než když vám v pohledu na Brno překáží rozkvetlé třešně.

HVĚZDY JAKO SEDMIKRÁSKY...

*Hvězdy jsou jak sedmikrásky nad Brnem,
dobrou noc, má milá, dobrou noc.
Ulicí jak na paloučku stříbrném,
dobrou noc, má milá, chci ti dát.
Ten večer byl tak zamlklý a přece krásný byl,
Jakub odbíjí a já bych tě rád políbil...*

napsal Josef Kainar (text i hudbu) a zpíval Gustav Brom a byl to šlágr jako hrom. A bylo to v padesátém pátem a básník Kainar v zanícení svatém tehdy horoval pro šťastné zítřky. Ale pak se to v něm nějak zvirtlo a on se zamiloval do swingu a černošského blues a překládal texty amerických šlágrů a písničky s jeho texty měli v repertoáru snad všichni naši populární zpěváci a zpěvačky. A hvězdy nad Brnem? Na obloze je sotva uvidíte, v rádiu neuslyšíte, zbyla z nich jen znělka na brněnském nádraží.

Z MÝCH CHOROBOPISŮ

DESET DNÍ NA GERIATRII

(reportáž)

Na přelomu jara a léta 2018, kdy padaly teplotní rekordy, octl jsem se náhle v brněnské bohunické nemocnici. Pro došetření převezli mě do staré části, na geriatrii. Bylo to deset vzrušujících dnů...:

I.

*Chtěl bych býti hodný děda
co ochotně žád' svou zvedá
by ho mohli přebalit
a když ho sestry přebalí
neutíká do polí
a nestřádá vidličky
netrhá si hadičky
nezvoní na sestřičky
že chce souložit
a když přijde vizita
tak ji pěkně přivítá*

takový já chtěl bych být

II.

*Ve velkém sále leží jeden z nás
leží
leží
leží
bez pohnutí
leží*

A jiný stále volá

Máňo

Máňo

Máňo

a svírá ruku elegantní dámy v rukavičce

Já jsem tady říká ta dáma

já jsem Elvíra

tvá žena

včera jsme byli v divadle

nepamatuješ

A pán svírá ruku v rukavičce

a v pravidelných intervalech volá

Máňo

Máňo

Máňo

Měl jsem pocit

že ta dáma

má slzy v očích

III.

Jsme tu tři

a já jsem sám

Hledám tě

vracím se do krajin

ve kterých jsem nikdy nebyl

A našel jsem tě

Jsi na facebooku

A přátelé se hrnou

IV.

*Dneska byla bramborová kaše
a pěkný kousek sekané
pomeranč a čaj
pravda nebylo to tékané
mně to nevadí
zaplat' pánbůh za to
zítra má být svíčková
a zákusek na to
vše nám nosí v pěkném šedém plató
A je večer
přinesli nám pití
ukládám se ke spánku
na pokoji zhaslo světlo
jen v sesterně se svítí
zavřu oči
klid nic nečeří
Jen soused ještě čeká
na výměnu sáčku s močí
a na druhou večeři*

V.

*Je první máj
za oprýskanými okny geriatric
hrdliččin zve ku lásce hlas
a ty u mě ještě nebylas*

*ty s nohou bosou
ty s kosou*

*To je dobré znamení
možná se dožiju ještě jedněch voleb*

*a komuže
dám hlas?*

Vím a není to mámení

*Toho kopnu do zadku
event. do řítě
kdo nebude mít ve štítě*

návrat poplatků

HYGIENA

*Jednou mne převezení na geriatrii
večer jsem se chtěl upravit
oholit
to víte noc*

*I začal jsem se na pokoji mydlit s ručníkem
přehozeným přes nahé plece*

*Tu šla kolem sestřička
a povídá pojd'te zavedu vás do koupelny
můžete se osprchovat celý*

*no povídám já bych to vzal tady u umývadla
já jsem se sprchoval včera doma*

ale pojd'te povídá sestřička

pojd'te já vás doprovodím

*No povídám tak třeba zítra
po ránu*

*Tak ráno ale určitě povídá sestřička
A usmála se
a očkama ještě chvíli zůstala*

*Ráno přišla paní doktorka a povídá
všechny výsledky jsou v normě
můžete jít domů*

*Oblékl jsem se
a proti mně sestřička*

Odcházíte

*Ano
Škoda řekla a usmála se*

*Dnes už vím
na geriatrii je hygiena na prvním místě*

LEHKÁ MOZKOVÁ DISFUNKCE

*Hlava se ti zatočí
zubatá
koukne do očí
potom přijde mladý doktor
nakreslete domeček
sestra honem nese tužku
papír klade na podušku
a ty kreslíš domeček*

*nemá dveře
nemá okna*

vypadá jak hrobeček

V ZÁVĚRU SEZÓNY

(Povídka)

Na urologii chodím k razantní paní doktorce Hulové. Po prohlídce potom obvykle chvíli nechodím. Včera po mnoha a mnoha letech jsem se odhodlal: paní doktorko, nebylo by něco k podpoře mužných sil? My jsme vám ještě nic nedávali? povídá paní doktorka a nahlíží do lejster. Ku podivu nedávali, povídá, tak se na to podíváme. Vyjmenujte všechny léky, které berete. No však je máte všechny v těch lejstrech, říkám. Jen povídejte... Aha, říkám si, zkouška na Alzheimeru. Prestárium to je na tlak, povídám. No to by nevadilo, říká paní doktorka. Betaloc Zoc 25 mg na anginu pectoris: nevadí, říká... Preduktal na posílení srdečního svalu: nevadí... Lescol na cholesterol: nevadí. Artrodar na kolena, ale ten hradím sám, povídám. To vůbec nevadí, říká. Kinito na lepší peristaltiku: nevadí. Controloc na žaludek: nevadí. Trombex proti krevním sraženinám: nevadí... Vytahuju trumf: Betahistin, to je na uši: prý nevadí... No, to by tak mohlo být všechno, povídám. Opravdu? Vzpomínejte, říká paní doktorka a nahlíží do lejster. No jo, ještě Monomac na rozšíření cév, ale jen půlku. Tak vidíte, říká... to je ono. To by s vámi seklo. Tak nic. Poděkoval jsem. A vesele se zasmál.

PŘED USNUTÍM

*Usnout
a už se nevzbudit
takový konec chtěl bych mít
usnout a spát...
Tak včera usnul
kamarád
Je večer
ležím a přemýšlím
zda usnout
a spát
jako spí kamarád*

*Jak to dopadlo
to vám řeknu zítra*

ZVLÁŠTNÍ DEN

Přijde den a zítra není

*dneska jsi tu
a zítra*

*zítra přijde rozuzlení
zda to nádor je
nebo není*

já vím jak ti je

*dnes tu ještě bráška je
a zítra
zítra*

přijde rozednění

NA CHALUPĚ

*Dnes jsme ráželi ořechy
Úroda je slibná
Ráží se tak
že se dlouhou holí tluče do větví
Nebolí to? ptalo se vnouče
No veverkám se to nelíbí
povídám vyhýbavě*

Mně ano povídá vnouče

xxx

*Ráno zářilo slunce
ještě opalovalo
k večeru se nebe zataáhlo
studený vítr se hnál Moravskou bránou
skončilo léto
zavřeme chalupu
ale nejprve uděláme opatření proti myším
pak budeme čekat
zda se příští rok vrátí slunce
nebo my*

ŠŤASTNÉ PRÁZDNINY

*Dcera Kateřina s kamarádkou
se rozhodly že si autem zajedou do Itálie
budou putovat krajinami vína a cypřišů
spát budou tam kam dojedou
jen nám musíte pohlídat kočky povídá
přivezem vám je na chalupu
no nevím povídám
mně se to nelíbí
budete mít havárii*

a nám zůstanou kočky

(Tato "báseň" by neměla být nikdy napsána)

PS.: Dne 13. srpna 2018 se kočky šťastně vrátily domů

VICHŘICE V HOSTÝNSKÝCH VRŠÍCH

*Dnes se Moravskou bránou prohnala vichřice
rozčísla Hostýn
z Chlumu je holina*

*mezi stromy co zůstaly
prosvítá Slunce*

SEN STARÉHO KOMUNISTY

*Kdysi dávno
bylo na kraji lesa výletišť
v sobotu tam mladí tancovali
hrály se ruské kuželky
pilo pivo
děčka lítala kolem*

pak výletišť zarostlo

*Dnes dopoledne jsem zaslechl pilu
na výletišti kácejí*

zase bude znít hudba

U ŠVAGROVÉ ANIČKY VE HŘMENÍNĚ (OKR. JIČÍN)

*My máme rádi ty malé párečky
klausovky
vždycky si dáme dvě nožičky
jednu já

jednu pes*

Konec

OBSAH

VOLNÁ TVORBA

Růže a dvě kosti stehenní	9
Sekretářova milenka	17
Kdo neví co s Bulisem...	31
Zvědavá Janinka	32
Balady zdravotní	39
Dívka z jezera	45
Knihovnička Zrcadla kultury	53
Česká křídová tabule	54
Básně?	56

NOVINY

Místo úvodu	75
Život v Brněnském večerníku	77
Svobodné slovo	79
Christian Dior v Klementinu	79
Děti ze zámku	81
Červen	84
Kobalt	85
Býložravci	86
Ceres	87
Pondělní sloupek	88
Srdce v rukou lékaře	89
Souboj s dlažbou	92
Dobrá zpráva	93
Cesty ke kořenům	94
Město na okraji zájmu	97
Listopad 1989	101
Primátor mezi demonstranty	101
Klíčky na cestě k trhu	103

Málem rozplakal soudní síň	105
Komu majetek rodiny Khonů?	107
Zavládne mír nad Jadranem?	111
Mužstvo se baví ručními pracemi	114
Jaký bude ten dům	117
Budeme mít hranice?	121
Aby jen srnčí	122
Prezident Kováč zachoval klid	123
Nezávislost je jen sen	125
Než z nich zbude šrot	129
Mírný bojkot firmy Shell	131
Prezidenti a Špilberk	132
Občan a ideály mravní	133
Tisícileté životní principy Romů	134
Svobodné slovo...	137
Když soud usoudí	139
Čečenské tance	140
Domůže se spravedlnosti?	141
Jak to bylo doopravdy...	143
Silné kafe z Moravské galerie	144
Radar...	145
Zachrání její manželství děťátko?	146
Norbert R.: Spojme zinek s vodou...	148
Introjekce bastardního popu ve světle glichtových lupanců	150
Dobral jsem se pravdy s Ikskou	151
Ctihodnosti, byl jste v KSČ?	155
Čí zájmy propaguje Asociace krajů?	158
Co v prospektu nebylo	159
Události všedního dne	164
Pohlednice z Vídně	165
Jejich největší omyl	167
Jestli ne, tak kuš!	168
Kultovní poznámka	169
Poprvé v MET...	170
Umění z VAGINY...?	171
Hudba Zdeňka Mácala	173
Plodný den	174
Remake krásných dívek	175
Povzdech mnoho dnů poté...	177
Škoda, že se Kája nepral	178

Poněkud osobní recenze	180
Nebyla to fronta na banány	183
Konec starých časů pod Petrovem	184
Odkud jsou ty růže	186
Ivan Blatný	189
Jan Skácel	191
V Brně se vždycky teskní za něčím...?	193
Hrají pro ty, co nikdy nepřijdou...	195
Výročí nutná a postačující	197
Sir Frank Lamp	198
Sestra Františka	202
Letokruhy Fedora Skotala	205
Dva z jednoho města	208
Nepohodlný znalec Balkánu	211
Pozapomenutí	213
Daj-li medajli...	215
Nečas je ten nejkrásnější čas	216
Dům na Úvoze č. 59a	219
Další v řadě Brn	223
BRNO A JEHO BARVY	
Brno a jeho barvy	227
I když mne Nezval nezval	248
Na Bílé hoře	250
Hvězdy jako sedmikrásky...	251
Z MÝCH CHOROBOPISŮ	
Deset dní na geriatrii	255
Hygiena	259
Lehká mozková disfunkce	261
V závěru sezóny	262
Před usnutím	263
Zvláštní den	264
Na chalupě	265
Šťastné prázdniny	266
Vichřice v Hostýnských vrších	267
Sen starého komunisty	268
U švagrové Aničky ve HŘMENÍNĚ (okr. Jičín)	269

Ladislav Vencálek

POZDNÍ SBĚR

Obálka a grafická úprava Boris Mysliveček

Kresby Jan Steklík

Akvarely Zdeněk Bláha

Foto Přemysl Dížka

Sazba a litografie Andrea Švábová

Tisk Knihovnicka CZ, Brno, Cejl

Vydali Moravskoslezský kruh

a nakladatelství Littera

Stran 274. Vydání druhé,

v nakladatelství Littera první

CD s písničkami chomutovského

Divadla v podloubí

zpracoval Jan Beránek-Dalecký

